

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ПРИМЉЕНО: 30.06.2021

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
ГУВЕРНЕР

КГ.Бр. 1723/1/21

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
03	400-120.9	/	21

Београд, 30. јуна 2021.

НАРОДНА СКУПШТИНА

У складу с чланом 71. ст. 2. и 4. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018), Народна банка Србије подноси Народној скупштини, у довољном броју примерака за све посланичке групе, Годишњи извештај о монетарној политици за 2020. годину, Годишњи извештај о пословању и резултатима рада за 2020. годину, као и Годишњи извештај о стабилности финансијског система за 2020. годину – које је Извршни одбор Народне банке Србије једногласно усвојио на седници одржаној 10. јуна 2021. године.

С поштовањем,

Др Јоргованка Табаковић
Др Јоргованка Табаковић

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Интерно до достављања Народној скупштини

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА У 2020.

Београд, јун 2021.

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2020. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 10. јуна 2021. године.

Извршни одбор Народне банке Србије:

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

Др Жељко Јовић, вицегувернер

Др Ана Иаковић, вицегувернер

Мр Драгана Станић, вицегувернер

¹ Закон о Народној банци Србије, „Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 – одлука УС и 44/2018.

² „Службени гласник РС”, бр. 12/2013, 18/2015 и 72/2015.

Уводна реч гувернера

Иза нас је година која ће остати упамћена као година највећих изазова у новијој економској историји – година у којој нас је задесила здравствена криза изазвана пандемијом вируса корона, која је захватила читав свет и оставила снажне последице и по здравље људи и

економија и у потпуности изменила наши дотадашњи начин живота. Поносна сам на то што смо и у таквим околностима успешно испуњавали своје законом утврђене циљеве. Очували смо ценовну и финансијску стабилност и у исто време били равноправни партнер Влади Републике Србије у ублажавању негативних ефеката кризе изазване пандемијом. Заједно смо учествовали у спровођењу економске политике која је пружила подршку привреди и грађанима и очувала инвестиционо и потрошачко поверење, производне капацитете и радна места. Могућност да Народна банка Србије и Влада реагују правовремено, снажно и адекватно у периоду пандемије, а да то не угрози макроекономску стабилност и фискалну позицију државе, створена је одговорним вођењем економске политике у протеклих осам година. За доношење и реализацију правовремених и одлучних мера од велике важности је било то што је Србија ову кризу дочекала у знатно повољнијој макроекономској позицији него раније кризе и знатно отпорнија на потенцијалне потресе из међународног окружења. Тај простор за реакцију ефикасно је и искоришћен. Као резултат координираних активности Владе и Народне банке Србије, Србија је данас једна од ретких економија која је преткризни ниво бруто домаћег производа већ достигла и који наставља да расте. Поред тога, и у ванредним околностима Народна банка Србије понашала се као одговоран регулатор и иноватор, чиме смо јачали институционалне капацитете и отпорност на евентуалне будуће ризике.

Када је реч о испуњењу нашег првог циља – ценовне стабилности – важно је нагласити да је инфлација остала чврсто под контролом и у условима пандемије и да је у 2020. износила 1,6% у просеку. Ниске инфлаторне притиске потврђивала је и базна инфлација (по искључењу цена хране, нафтних деривата, алкохола и цигарета), на коју мере монетарне

политике najviše utiču i koja je, takođe, u 2020. iznosila 1,6% u proseku. Važni faktori cenovne stabilnosti, kao i prethodnih godina, bila je očuvana relativna stabilnost deviznog kursa, kao i usidrena inflaciona očekivanja finansijskog sektora i privrede, koja ukazuju na kredibilitet monetarne politike. Održavanjem niske i stabilne inflacije očuvana je realna vrednost dohoda privrede i građana, a time i investiciono i potrošačko poverenje, što doprinosi izvesnosti poslovanja i planiranja.

I u uslovima visoke neizvesnosti na svetском finansijskom tržištu izazvane krizom bez presedana očuvana je relativna stabilnost deviznog kursa. Time su u velikoj meri pomogle blagovremene i pažljivo odmerene mere Narodne banke Srbije, uključujući i intervencije na deviznom tržištu. Na taj način, ali i zahvaljujući izgrađenom kredibilitetu u prethodnom periodu, minimizirali smo negativan uticaj psiholoških faktora na volatilitet deviznog kursa. Time je sprečen i odliv kapitala iz Srbije koji se mogao desiti u uslovima globalno povećane averzije prema riziku nakon izbijanja pandemije i zaključavanja mnogih svetских ekonomija. Važan element otpornosti domaće ekonomije na eksternu neizvesnost predstavljaju devizne rezerve Narodne banke Srbije, koje su i u godini pandemije očuvane na adekvatnom nivou. Na kraju godine iznosile su 13,5 milijardi evra, čime je pokriveno preko šest meseci uvoza robe i usluga, što je dvostruko više od standarda kojim se utvrđuje adekvatnost deviznih rezervi. U skladu s principima sigurnosti i likvidnosti, sredstva deviznih rezervi plasirani smo kod prvoklasnih institucija, kao i u visokoliquidne hartije od vrednosti izdavalaca s najvišim rejtingom. Pored toga, povećali smo i učešće zlata u strukturi deviznih rezervi, kao jednog od sigurnosnih utoništa, sa 10% na preko 13% ukupnih deviznih rezervi.

Bili smo uspešni i u ispunjenju našeg drugog cilja – očuvanju i dodatnom jačanju finansijske stabilnosti. Preduzimali smo aktivnosti iz oblasti mikroprudencijalne i makroprudencijalne politike radi očuvanja stabilnosti finansijskog sistema. Naše mere primenjujemo transparentno i na način da time ne umanjujemo efikasnost osnovnog instrumenta monetarne politike. Nastavili smo da sprovodimo aktivnosti usmerene na smanjenje postojećih i sprečavanje nastanka novih problematičnih kredita, a istovremeno smo, izmenom i ublažavanjem regulatornih zahteva, građanima i privredi pružali podršku u prevazilaženju negativnih ekonomskih efekata pandemije. Na taj način smo obezbedili da učešće problematičnih kredita u ukupnim kreditima od 3,7% na kraju 2020. ostane ispod pretkriznog nivoa, kao i da nastavi da se ostvaruje snažna pozitivna veza između finansijskog i realnog sektora. Naš bankarski sektor je ostao adekvatno kapitalizovan,

ликвидан, stabilan и отпорan на потrese из домаћег и међународног окружења, што су потврђивали и стрес-тестови, које смо редовно спроводили.

Очувана стабилност – ценовна, финансијска и релативна стабилност девизног курса – омогућило нам је да будемо прва банка у региону и једна од првих банака у свету која је реаговала на негативне ефекте пандемије вируса корона. Референтну каматну стопу снижили смо у марту 2020. за 50 базних поена, а потом на седницама у априлу, јуну и децембру за по још 25 базних поена, на ниво од 1% крајем године, што је најнижи ниво референтне каматне стопе у режиму циљања инфлације и за 11,75 процентних поена ниже у односу на почетак циклуса ублажавања монетарне политике у мају 2013. године.

Иако је банкарски сектор континуирано располагао вишковима динарске ликвидности, Народна банка Србије је одмах по избијању епидемије деловала у најкраћем року, као прво уточнило, обезбеђујући банкама додатну динарску и девизну ликвидност по повољним условима. То је било важно како би се на почетку пандемије умирало тржиште и спречило потенцијално ширење панике. Конкретно, додатну динарску ликвидност обезбеђивали смо путем аукција репо куповине и билатералне трајне куповине динарских хартија од вредности на секундарном тржишту, а девизну ликвидност организовањем редовних и додатних своп операција куповине девиза и привременом изменом начина обављања тих аукција. На тај начин утицали смо и на већу спремност банака да кредитирају приватни сектор у условима глобално повећане аверзије према ризику. Такође, на овај начин банке су биле још спремније за спровођење мера којима смо пружали помоћ привреди и становништву, као што је то био случај с мораторијумом у отплати кредитних обавеза и обавеза по основу финансијског лизинга. Ради додатне подршке динарском кредитирању привреде у оквиру гарантне шеме по повољним каматним стопама, повећали смо стопу ремунарације обавезне резерве у односу на стандардну стопу на износ динарских кредита одобрених по стопама нижим од максимално прописаних у оквиру гарантне шеме. Поред тога, изменом регулативе омогућили смо становништву лакши приступ изворима финансирања, пре свега за стамбене кредите.

Комбинација предузетих мера постигла је жељене ефекте и довела је до тога да каматни и кредитни канал наставе несметано да функционишу и да услови динарског задуживања и отплате кредита буду најповољнији до сада, што је доприносило расту расположивог дахотка. Уз ефекте мораторијума и одобравања кредита микропредузећима, малим и средњим предузећима, повољни услови финансирања привреде и становништва омогућили су да кредитна активност настави трећу годину заредом да

бележи готово двоцифрену стопу раста, уз повољнију валутну структуру и релативно добро уравнотежену структуру по наменама.

Допринос Народне банке Србије привредном опоравку огледао се и у очуваној позитивној перцепцији Србије као инвестиционе дестинације. То су истичале и кредитне рејтинг агенције, које су, за разлику од близу 60 земаља којима су смањиле кредитни рејтинг од почетка кризе, рејтинг Србије задржале на корак од инвестиционог у условима пандемије (Fitch и Standard & Poors) или га приближиле том нивоу (Moody's у марту ове године). Као аргументе за такву одлуку навеле су управо ниску и стабилну инфлацију, релативну стабилност девизног курса, адекватан ниво девизних резерви, унапређен оквир и раст кредибилитета монетарне политике, као и смањено учешће проблематичних кредита и ојачану финансијску стабилност. Спремност инвеститора за улагања у Србију потврђује и прилив капитала, који је, упркос кризи, остао релативно висок и само по основу страних директних инвестиција у Србију у 2020. износио преко 3 милијарде евра (2,9 милијарди евра у нето износу). Прилив страних директних инвестиција био је највиши у региону и шесту годину заредом довољан да у нето износу покрије дефицит текућег рачуна платног биланса. Не мање важно, прилив инвестиција из иностранства остао је претежно усмерен у разменљиве секторе, географски и пројектно распрострањен, што је допринело да робни извоз Србије забележи знатно мањи пад у 2020. и остане релативно отпоран на негативне ефекте смањене екстерне тражње. Знатан прилив остварен је и по основу успешних емисија еврообвезница на међународном финансијском тржишту, од чега је већи део средстава искоришћен за превремену отплату раније емитованих еврообвезница по неповољнијим условима. Посебно сам поносан на чињеницу да је наш предан дугорочишњи рад на укључивању динарских обвезница Републике Србије у индекс обвезница J.P. Morgan GBI-EM уродио плодом и да ће се од 30. јуна ове године наше динарске обвезнице наћи у саставу овог репомираног индекса. На тај начин дат је још један снажан сигнал међународним инвеститорима да је Србија сигурно и пожељно место за улагање и да ће то остати и у наредним годинама.

Показатељи економске активности наставили су почетком 2020. године да бележе позитивне тенденције, а поједини од њих били су и изнад наших очекивања, тако да је извесно да би раст бруто домаћег производа трећу годину заредом био изнад 4% да није дошло до пандемије. Економска активност у условима пандемије у 2020. години смањена је за 1% и дугује се ниској активности у услужним секторима, што се може пре свега довести у везу с мерама усмереним ка очувању здравља становништва које су ограничиле активност појединих услужних делатности. С друге стране, позитиван допринос потекло је од пољопривреде, јер је пољопривредна

сезона трећу годину заредом била натпросечна, као и од индустрије, која је, и поред смањене екстерне тражње, остала снажна покретачка снага привредног раста. Захваљујући инвестицијама у извозне секторе, индустријска производња и роби извоз још су у току лета прошле године достигли преткризни ниво. И бруто домаћи производ достигао је преткризни ниво већ у првом тромесечју ове године – једно тромесечје раније него што смо очекивали. Међународне финансијске институције сагласне су у оцени да су таквом резултату, који је био један од најповољнијих у Европи, у великој мери допринели монетарни и фискални подстицаји и да би пад економске активности био знатно већи, а опоравак трајао и неколико година, да опсежне мере нису предузете. Очувано је и тражиште рада, о чему сведочи наставак раста формалне запослености и зарада, као и задржавање стопе незапослености на једноцифреном нивоу.

Народна банка Србије је знатно допринела и успешном завршетку економског програма, који се спроводио заједно с Међународним монетарним фондом у оквиру Инструмента за координацију политика. Договорени су и оквири новог аранжмана који би Међународни монетарни фонд требало да одобри већ крајем јуна, при чему за Народну банку Србије новим програмом нису предвиђени реформски циљеви, већ само да настави да ради исто што и до сада – чува ценовну и финансијску стабилност и подржава економску политику Владе, усмерену на наставак спровођења економских реформи и јачање конкурентности. Овај вид аранжмана је саветодавног карактера и не подразумева повлачење средстава од Фонда, јер Србија за тим нема потребу, с обзиром на то да смо обезбедили адекватан ниво девизних резерви. Народна банка Србије је наставила успешну сарадњу и с другим међународним институцијама – Светском банком, Европском банком за обнову и развој, а посебно са Европском централном банком и Европском комисијом. Са свим тим институцијама редовно смо одржавали дијалог на високом нивоу у склопу процеса приступања Србије Европској унији и размењивали макроекономске пројекције и виђење кључних питања за одржив раст и развој Србије.

Народна банка Србије је у току 2020. године ангажовала све своје ресурсе како би обезбедила стабилност и сигурност платног система и учинила све што је потребно како би корисници платних услуга наставили несметано да их користе и ефикасно и без тежикоћа обављају плаћања. Посредством система за инстант плаћања у 2020. години реализовано је преко 25 милиона плаћања, укупне вредности 220,6 милијарди динара, уз просечно време извршења трансакција од 1,2 секунде. Савремени видови безготовинског плаћања који су грађанима на располагању и које Народна банка Србије промовише, попут инстант плаћања коришћењем апликација електронског и мобилног банкарства, укључујући и плаћања рачуна

скенирањем NBS IPS QR кода, као и плаћања на продајном месту трговца скенирањем IPS QR кода, олакшали су приступ платним рачунима. Такође, на овај начин је остварен већи степен здравствене заштите, што се показало као посебно важно у условима пандемије вируса корона. Поред тога, корисници финансијских услуга у Србији, међу првима у Европи, могу да закључују и финансијске уговоре на даљину, с обзиром на могућност њихове видео-идентификације. У децембру 2020. усвојен је и Закон о дигиталној имовини, којим се, између осталог, први пут у нашој земљи на свеобухватан начин уређује пословање повезано с виртуелним валутама, а у његовој изради учествовала је и Народна банка Србије.

Динаризација је остала наш стратешки циљ, који смо подржавали одрживањем ниске и предвидиве инфлације и релативно стабилних девизног курса, као и развојем домаћег финансијског тржишта и промовисањем инструмената за заштиту од девизног ризика. С тим у вези, подсетићу вас на једну од донетих мера подршке развоју динарског финансијског тржишта током прошле године – укључивање динарских корпоративних облигација у листу хартија од вредности које се прихватају као колатерал у монетарним операцијама. Захваљујући расту динарске штедне грађана од близу 17% у току године, као и већем узимању динарских кредита од стране привреде, наставља се напредак у процесу динаризације, који се, мерен учешћем динарских депозита и кредита у укупним депозитима и кредитима, приближава нивоу од 40%, што је највиши ниво до сада. Такође, процесу динаризације доприноси и чињеница да се каматне стопе на динарске кредите привреди налазе на приближно сличним нивоима као на стопе на девизно индексиране кредите привреди.

Наставили смо и да подржемо општи ниво заштите корисника финансијских услуга, спроводећи и поступке по појединачним притужбама корисника, али и поступке колективне заштите права корисника (поступке за утврђивање непоштене пословне праксе и неправичних уговорних одредаба). Привремено смо обезбеђивали статистичке податке на основу којих се доносе одлуке, сачињавају извештаји и анализе, при чему смо поштовали и све рокове извештавања према међународним институцијама. Обухват и начин достављања података оцењен је као високо усклађен с прописима Европске уније. Спроводили смо бројне едукативне активности и настојали да правовремено информисемо јавност о свом пословању на транспарентан и одговоран начин. Бројне извештаје и стручне анализе представили смо јавности, у настојању да својим објашњењима и оценама економских кретања помогнемо тржишним учесницима у разумевању домаћих и међународних економских кретања. Посебно активни били смо на друштвеним мрежама како бисмо информације о свом пословању учинили расположивим на што једноставнији и бржи начин. У септембру 2020.

godine puštena je u rad nova internet prezentacija Narodne banke Srbije, koja široj javnosti omogućava lakši i pregledniji pristup informacijama i podacima Narodne banke Srbije putem mobilnih telefona i drugih elektronskih uređaja.

Verujem da sve prethodno navedeno jasno potvrđuje da smo i u ovim ekstremnim okolnostima vodili odgovornu monetarnu i makroprudencijsku politiku, donosili pravovremene i adekvatne mere i da je to doprinelo očuvanju makroekonomske stabilnosti i bržem i snažnijem ekonomskom oporavku, koji ће, meren realnim rastom bruto domaćeg proizvoda, dostići 6% ove godine. Naša misija i pravac delovanja ostaje непромењени и у наредном периоду, јер стабилност која обезбеђује корист за све – и за грађане и привреду, и за извознике и увознике, и за инвеститоре и потрошаче – нема алтернативу.

Dr Jorgovanka Tabaković, guverner

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

БДП – бруто домаћи производ
БИС – Банка за међународне обрачунае
б.п. – билиони поени
ДКРТ – дневни консолидовани рачун трезора
ЕВРОБ – Европска банка за обнову и развој
ЕИБ – Европска инвестициона банка
ЕСЦБ – Европски систем централних банака
ЕУ – Европска унија
ЕЦБ – Европска централна банка
ИИЦ – индекс потрошачких цена
мл. – милијарди
МДТ – међубанкарско девизно тржиште
млн – милион
млрд – милијарда
ММФ – Међународни монетарни фонд
NPL – проблематични кредити
ОПЕС – Организација земаља извозница нафте
П – полугоднице
п.п. – проценатни поени
RTGS – обрачуни у реалном времену по бруто принципу
СДН – стране директне инвестиције
SDR – специјална права вучења
Т – тромесечја
ФЕД – Систем федералних резерви Сједињених Америчких Држава
ХоВ – кредитје од вредности
ИИИ – Херфиндал–Хиршманов индекс

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ.....	13
I. НАЈВАЖНИЈИ РЕЗУЛТАТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ У 2020. ГОДИНИ.....	15
II. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ.....	19
II.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије	19
II.2. Органи Народне банке Србије	22
II.3. Организација пословања Народне банке Србије.....	26
III. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	29
III.1. Монетарна политика	29
III.1.1. Монетарна политика у 2020. години.....	29
III.1.2. Инструменти монетарне политике.....	36
III.1.3. Остварење циљане инфлације у 2020. години	42
III.2. Регулација и супервизија финансијских институција.....	44
III.2.1. Банке	44
III.2.2. Сектор осигурања	63
III.2.3. Добровољни пензијски фондови	71
III.2.4. Финансијски лизинг	75
III.2.5. Супервизија информационих система финансијских институција	79
III.2.6. Заштита корисника финансијских услуга	81
III.2.7. Активности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма.....	84
III.3. Функција реструктурирања банака	88
III.4. Стабилност финансијског система	90
III.4.1. Функција финансијске стабилности.....	90
III.4.2. Оцена стабилности финансијског система	94
IV. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	103
IV.1. Управљање девизним резервама	103
IV.2. Емисија новца и управљање токовима готовине.....	111
IV.2.1. Издавање новчаница и готовог новца	111

IV.2.2. Активности филијала Народне банке Србије.....	114
IV.3. Платни систем.....	120
IV.4. Остале активности.....	134
IV.4.1. Економске анализе и статистика.....	134
IV.4.2. Међународна сарадња.....	140
IV.4.3. Девизни послови и кредитни односи са иностранством.....	152
IV.4.4. Законодавно-правни послови.....	160
IV.4.5. Принудна наплата.....	164
IV.4.6. Послови администрирања јавног дуга.....	165
IV.4.7. Комуникација с јавношћу.....	166
IV.4.8. Друштвена одговорност.....	168
IV.5. Управљање.....	170
IV.5.1. Управљање људским ресурсима.....	170
IV.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима.....	173
IV.5.3. Информационо-комуникационе технологије.....	174
V. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ.....	176
V.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије.....	176
V.2. Рачуноводствени принципи и стандарди.....	179
V.3. Изложеност и управљање ризицима.....	183
V.4. Извештај независног ревизора.....	188
V.5. Годишњи финансијски извештаји.....	191
V.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер...	196
VI. ПЛАНОВИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД.....	201
Списак графикана и табела.....	215

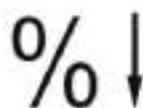
I. НАЈВАЖНИЈИ РЕЗУЛТАТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ У 2020. ГОДИНИ

Осму годину заредом, Народна банка Србије је очувала инфлацију на ниском и стабилном нивоу (1,6% у просеку у 2020), упркос последицама светске здравствене и економске кризе изазване пандемијом вируса корона. Тиме је очувана реална вредност доходака привреде и грађана.

Вредност динара према еврџу током 2020. била је готово непромењена, чему је битно допринела Народна банка Србије, обезбедивши банкама потребну девизну ликвидност у условима појачане неизвесности изазване пандемијом. Значајна отпорност наше економије на негативне утицаје из међународног окружења обезбеђена је девизним резервама, које су и током 2020. године очуване на адекватном и стабилном нивоу (13,5 млрд евра на крају године).

Народна банка Србије била је једна од првих институција у земљи и међу првим централним банкама у свету по брзини реакције на пандемију. У марту је донета одлука о смањењу референтне каматне стопе за 50 б.п., на 1,75%, а затим до краја 2020. за још 75 б.п., на 1,0%, с циљем додатне монетарне подршке привреди и становништву. Смањења референтне каматне стопе и ублажавања монетарне политике у пуној мери преносила су се на ниже каматне стопе на међубанкарском

тржишту новца, а по том основу су и каматне стопе на динарске кредите смањене.

Народна банка Србије предузимала је и додатне мере за подршку реалном сектору – обезбедила је знатан износ динарске и девизне ликвидности банкама путем директних репо операција, своп аукција и куповине динарских ХоВ на секундарном тржишту. Прописан је мораторијум у отплати обавеза по основу кредита и финансијског лизинга. Предузет је и други низ регулаторних активности усмерених на подршку привреди и грађанима (мере за олакшану отплату кредита дужника погођених пандемијом, повољнији услови динарског кредитирања микропредузећа, малих и средњих предузећа, као и предузетника у оквиру гарантне шеме, смањење учешћа за куповину првог стана, смањење минималног степена изграђености објекта чију је куповину могуће финансирати стамбеним кредитима и др.).

Мере монетарне политике Народне банке Србије и обезбеђени повољни услови финансирања за резултат су имали готово двоцифрени раст домаћих кредита немонетарном сектору трећу годину заредом (9,9% у 2020, по искључењу ефекта девизног курса). Скоро подједнак допринос укупном кредитном расту потицао је од кредита одобрених привреди и становништву. При томе, приближавање каматних стопа на динарске кредите привреди каматним стопама на евроиндексираних кредита допринело је већем коришћењу динарских кредита, а тиме и даљем напретку у процесу динаризације – нашем важном циљу, чије испуњавање додатно учвршћује финансијску стабилност и повећава ефикасност монетарне политике. И динарска штедња грађана наставила је стабилан тренд раста из претходних година (17% у 2020), што потврђује поверење у домаћу валуту и банкарски систем.

Стабилност финансијског система потврђена је и у периоду кризе изазване пандемијом, на шта су указивали и претходно спровођени стрес-тестови. Учешће *NPL* на нивоу од 3,7% на крају године и показатељ адекватности капитала на нивоу од преко 22% потврђују да је у условима пандемије очуван квалитет aktive банака.

И у условима глобално повећане аверзије према ризику, прилив СДИ у Србију остао је висок (3,0 млрд евра бруто и 2,9 млрд евра нето), пројектно и географски распрострањен. Шесту годину заредом, СДИ су у потпуности покриле дефицит текућег рачуна (146,5%), који је износио 4,3% БДП-а, чиме је додатно ојачана наша екстерна позиција. Истовремено, по основу портфолио инвестиција остварен је нето прилив од 1,6 млрд евра, у највећој мери као резултат успешних емисија еврообвезница на међународном финансијском тржишту, које су у већој мери искоришћене за отплату раније издатих ХоВ по знатно неповољнијим условима.

Захваљујући одговорном вођењу економске политике у претходном периоду, Србија је ову кризу дочекала у знатно повољнијој макроекономској позицији него раније кризе, што је обезбедило капацитет монетарној и фискалној политици да снажно реагују и ублаже негативне ефекте пандемије на привреду и грађане. Као резултат наведеног, економска активност је у 2020. години смањена за 1%, што представља један од најбољих резултата у Европи. Очувано је потрошачко и инвестиционо поверење, као и производни капацитети. Уз то, и домаће тржиште рада избегло је теже последице, на шта указује раст броја запослених у приватном сектору, као и задржана стопа незапослености на једноцифреном нивоу.

Кредитни рејтинг наше земље очуван је на корак од инвестиционог и током ванредних околности, када је смањивање кредитних рејтинга других земаља било израженије него у периоду светске финансијске кризе 2008/2009. Као кључне факторе отпорности и повољних економских изгледа, агенције истичу ниску и стабилну инфлацију, релативну стабилност девизног курса, отпорност финансијског сектора, смањену спољну неравнотежу и пуну покривеност дефицита текућег рачуна приливима СДИ, адекватан ниво девизних резерви, повећану економску диверсификацију и смањене фискалне ризике.

У децембру 2020. усвојен је *Закон о дигиталној имовини*, у чијој је изради Народна банка Србије активно учествовала. Овим законом се, између осталог, први пут

у нашој земљи уређује пословање повезано с виртуелним валутама. Након успешних пробних пилот-продукција, у III 2020. године иницирана су прва инстант плаћања на продајним местима, које су банке спроводиле коришћењем *IPS QR* кода.

У систему националне платне картице *DinaCard* остварена су 102,2 млн трансакција у 2020. години, што представља раст од 45% у односу на претходну годину. На крају 2020. на тржишту била су издата 4,4 млн платних картица, при чему је наставила да расте и продајна мрежа на интернету, где је плаћања могуће извршити домаћом платном картицом.

Сарадња с ММФ-ом у 2020. реализовала се и путем четвртог и петог (уједно последњег) разматрања спровођења економског програма подржаног Инструментом за координацију. ММФ је оценио да је током целог трајања програма његово спровођење било успешно, као и да су мере предузете током пандемије биле добро осмишљене и на прави начин усмерене на заштиту грађана, очување радних места, обезбеђење довољне ликвидности у банкарском систему и лакше отплате обавеза по основу кредита.

Континуирани напредак у процесу европских интеграција Републике Србије ЕУ потврђен је у *Извештају о напретку*. У том извештају оцењено је да је Република Србија добро припремљена када је реч о развоју функционалне тржишне привреде, што представља унапређену оцену у односу на прошлогодишњи извештај. Током 2020. успешно је завршен и *IPA* пројекат „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије у процесу европских интеграција”.

II. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

II.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу *Устава Републике Србије* посвећеном економском уређењу и јавним финансијама. Наиме, чланом 95. *Устава* утврђено је да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и да подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. *Устава* додатно је потврђена зајамчена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

Закон о Народној банци Србије

*Законом о Народној банци Србије*³ уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

³„Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018.

Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Не доводећи у питање остваривање свог основног циља, Народна банка Србије доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе Републике Србије, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством, у складу са законом;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости пословања банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова финансијског лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује финансијски лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- издаје и одузима платним институцијама дозволе за пружање платних услуга и издаје и одузима институцијама електронског новца дозволе за издавање овог новца, врши надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, а обавља и друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- обавља послове заштите права и интереса корисника услуга које пружају банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање, друштва за

управљање добровољним пензијским фондовима, пружаоци платних услуга и издаваоци електронског новца, у складу са законом;

– утврђује испуњеност услова за покретање поступака реструктурирања банака, односно чланова банкарске групе и спроводи ове поступке, одлучује о инструментима и мерама које ће се предузети у реструктурирању и обавља друге послове у вези с реструктурирањем банака, у складу са законом којим се уређују банке;

– издаје и одузима операторима платног система дозволе за рад овог система, врши надзор над њиховим пословањем и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;

– издаје и одузима овлашћења за обављање мењачких послова, врши контролу мењачког и девизног пословања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује девизно пословање;

– обавља законом односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући притом своју самосталност и независност;

– обавља друге послове из своје надлежности, у складу са законом (нпр. послове спровођења принудне наплате или послове у области званичне статистике).

Народна банка Србије ће на основу *Закона о дигиталној имовини*,⁴ који је усвојен у децембру 2020. године, поред надзора над виртуелним валутама у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, у 2021. години преузети и послове издавања и одузимања дозвола пружаоцима услуга повезаних с виртуелним валутама, као и надзора над њиховим пословањем.

Положај Народне банке Србије

У складу с међународним правилима и стандардима, *Законом о Народној банци Србије* ближе је уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије тако што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају, нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу утицати на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има *Статут*, који се објављује у „Службеном гласнику РС”.

⁴ „Службени гласник РС”, бр. 153/2020.

Народна банка Србије, у извршавању својих функција, сарађује с Владом и другим државним органима и у оквиру своје надлежности, не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција, те може сарађивати са страним централним банкама, регулаторним телима и финансијским и кредитним институцијама. Не угрожавајући остваривање својих циљева, Народна банка Србије може заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће, не може давати гаранције за измирење обавеза тих субјеката или на други начин обезбеђивати измирење њихових обавеза, нити може непосредно куповати ХоВ од ових субјеката. Изузетак од забране монетарног финансирања представљају дневни кредити и кредити који се одобравају ради измиревања обавеза по основу чланства у ММФ-у. Када је реч о банкама у којима контролно учешће имају Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе – ове банке имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке.

II.2. Органи Народне банке Србије

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије (у даљем тексту: Извршни одбор);
- гувернер Народне банке Србије (у даљем тексту: гувернер);
- Савет гувернера Народне банке Србије (у даљем тексту: Савет).

За остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених *Законом о Народној банци Србије* одговорни су Извршни одбор и гувернер.

Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер и вицегувернери.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;

- начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;
- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;
- услове под којима и начини на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;
- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начини, услове и рокове издвајања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;
- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;
- мере за одржавање ликвидности банака;
- мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и jaчања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике, као и начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије.

Поред тога, Извршни одбор има знатне надлежности у области супервизије финансијских институција. Извршни одбор у складу са законом доноси прописе и друге опште акте из области контролне и надзорне функције над финансијским институцијама (банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга, друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима, платним институцијама и институцијама електронског новца), а такође одлучује о давању и одузимању дозвола за рад, односно дозвола за обављање делатности поменутим финансијским институцијама, као и о испуњености услова за покретање стечајног поступка, односно поступка ликвидације над банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга и друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима.

Извршни одбор доноси и прописе и друге опште и појединачне акте у области реструктурирања банака у складу са законом којим се уређују банке.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Извршни одбор, у складу са законом, доноси прописе и друге опште акте из области издавања и одузимања овлашћења за мењачке послове и области контроле мењачког и девизног пословања, као и из области заштите права и интереса корисника финансијских услуга. Поред тога, Извршни одбор даје смернице за јединствену примену прописа из надлежности Народне банке Србије.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова, а у случају изједначеног броја гласова, одлучује глас гувернера. На седнице Извршног одбора позива се министар надлежан за послове финансија, који на њима учествује без права гласа. Извршни одбор доноси пословник о раду.

Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора и Савета;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доноси Извршни одбор и Савет, ако *Законом о Народној банци Србије* није другачије уређено;
- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;
- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;
- обавља и друге послове утврђене законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним *Законом о Народној банци Србије*.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама *Закона о Народној банци Србије*, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. Вицегувернере бира Народна скупштина, на предлог гувернера, на шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе *Закона о Народној банци Србије* које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују *Статутом Народне банке Србије*.

Савет гувернера

Савет чини пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе *Закона о*

Народној банци Србије које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

Савет:

- доноси *Статут Народне банке Србије*, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе;
- доноси стратегију управљања девизним резервама, на предлог Извршног одбора;
- одлучује о чланству у међународној финансијској организацији и институцији;
- доноси финансијски план Народне банке Србије;
- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;
- бира руководиоца у организационој јединици Народне банке Србије за послове интерне ревизије;
- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;
- врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;
- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;
- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;
- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;
- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање два пута годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду.

Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца, и то ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином гласова.

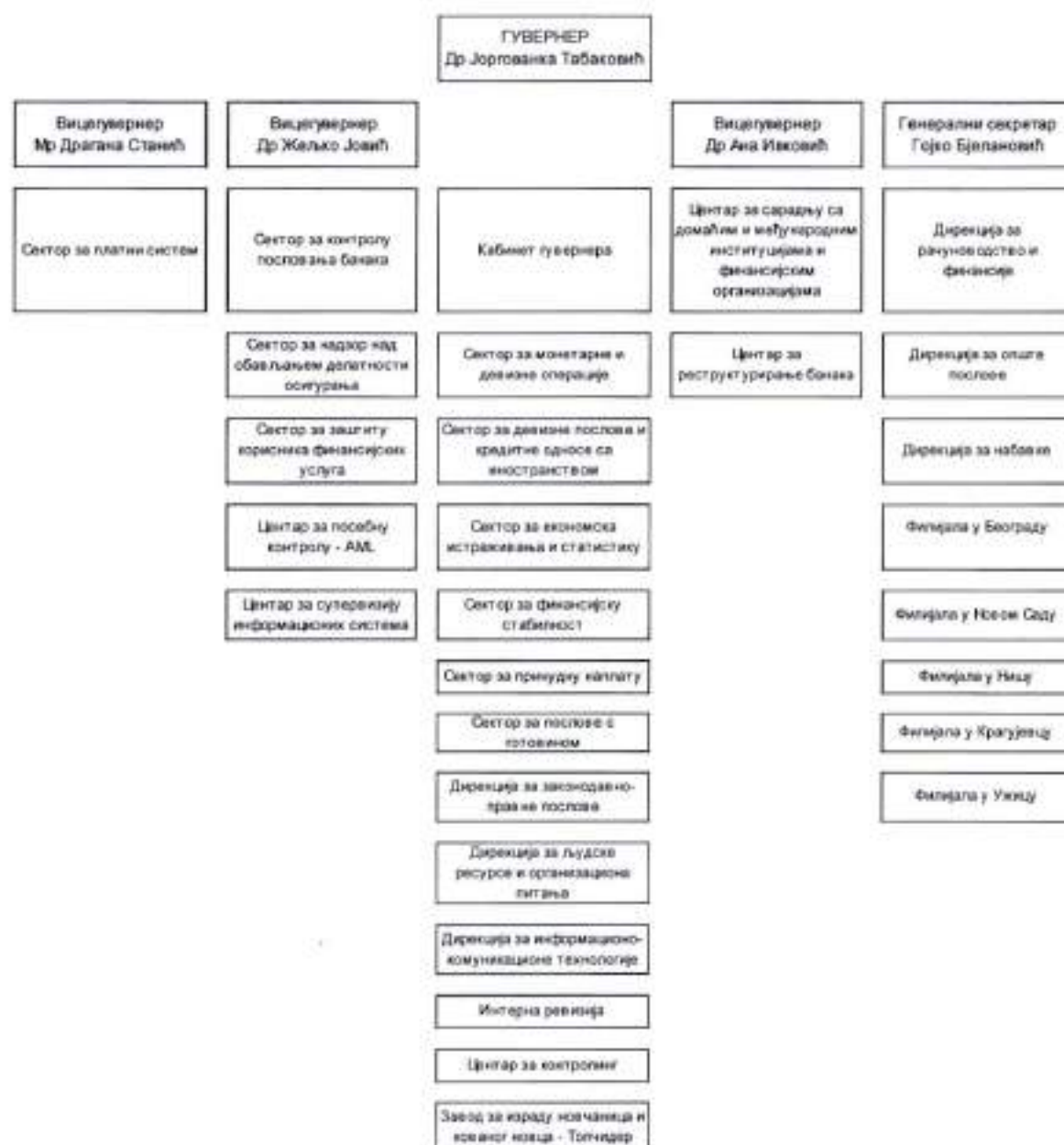
П.3. Организација пословања Народне банке Србије

РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2020)

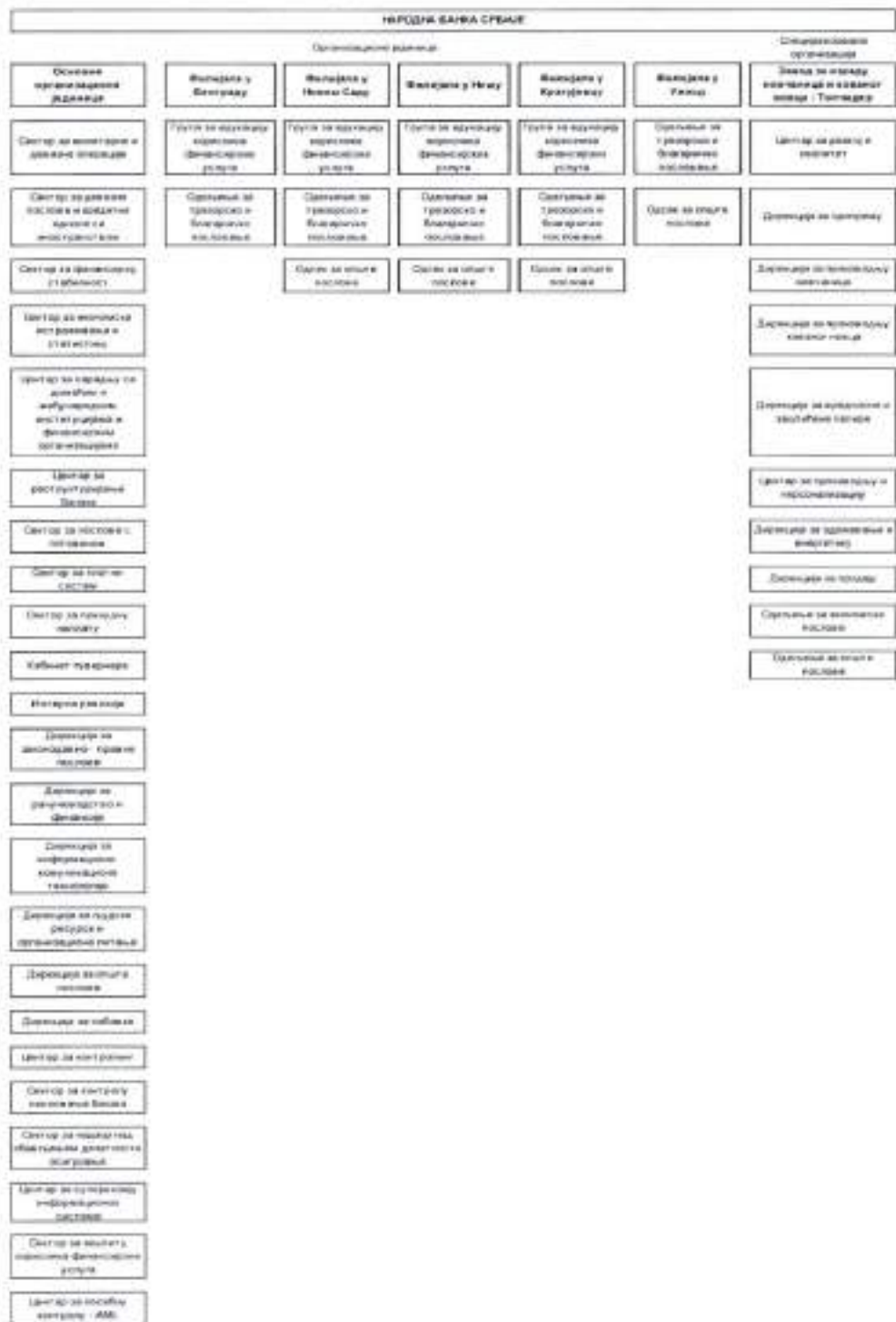
КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2020)

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2020)

III. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

III.1. Монетарна политика

III.1.1. Монетарна политика у 2020. години

Монетарна политика током 2020. водила се у складу с *Програмом монетарне политике Народне банке Србије у 2020. години*,⁵ уз уважавање новонасталих околности изазваних пандемијом вируса корона. Програм монетарне политике, који је донет у децембру 2019, предвиђао је да ће Народна банка Србије настојати да оствари утврђени циљ за инфлацију доследним и предвидивим променама референтне каматне стопе, при чему ће у обзир узимати пројекцију инфлације, економска кретања у домаћем и међународном окружењу, као и утицај на финансијску стабилност. У *Програму* је истакнуто да су снажно фискално прилагођавање, спровођење структурних реформи и пуна координација монетарне и фискалне политике утицали на јачање макроекономске стабилности и повећање отпорности домаће привреде на потенцијално негативне утицаје из међународног окружења, чинећи изгледе за привредни раст повољнијим. Поред тога, *Програмом* је било предвиђено да ће Народна банка Србије и током 2020. године задржати потребну опрезност приликом доношења одлука монетарне политике, имајући у виду неизвесност која долази из међународног окружења.

Током јануара и фебруара 2020. висина референтне каматне стопе задржана је на непромењеном нивоу од 2,25%, који је тада био њен најнижи ниво у режиму циљања инфлације. Доносећи такву одлуку, Извршни одбор Народне банке Србије имао је у виду то да домаћи фактори и даље доприносе

⁵ „Службени гласник РС”, бр. 88/2019.

ниској и стабилној инфлацији, док дешавања у међународном окружењу захтевају опрезност у вођењу монетарне политике. Такође, водило се рачуна да се пуни ефекти претходних ублажавања монетарне политике у јулу, августу и новембру 2019. године за укупно 75 б.п., на 2,25%, очекују у наредном периоду.

Почетак 2020. године карактерисали су повољни макроекономски услови спровођења монетарне политике Народне банке Србије. Инфлација се седму годину заредом кретала на ниском нивоу, што се очекивало и у наредном периоду. Према тада актуелној пројекцији, очекивало се да ће се м.г. инфлација до средине 2020. године кретати око доње границе дозвољеног одступања од циља, а након тога да ће почети постепено да се приближава његовој централној вредности. Томе је у кратком року требало да допринесе ниска база код цена поврћа и регулисаних цена, а у средњем року раст агрегатне тражње.

Као и у претходним пројекцијама, раст домаће тражње био је главни фактор који је требало да допринесе приближавању инфлације централној вредности циља у средњем року. Тај раст је, према оцени Извршног одбора, у потпуности требало да компензује негативне утицаје очекиване слабије екстерне тражње у 2020. години. Доступни месечни показатељи економске активности током прва два месеца 2020. указивали су на снажан раст БДП-а вођен инвестицијама, потрошњом и извозом. Извршни одбор је очекивао да ће раст БДП-а у 2020. износити око 4% и да ће сличну динамику задржати и у средњем року.

Насупрот повољним домаћим макроекономским условима, дешавања у међународном окружењу и даље су налагала опрезност у вођењу монетарне политике. Иако су се тензије у погледу трговинских политика водећих светских економија донекле смириле, неизвесност је у великој мери потицала од геополитичких тензија. Подршка глобалној привреди дошла је од монетарних политика водећих централних банака, што је требало да настави да се позитивно одражава на услове на међународном финансијском тржишту и на токове капитала према земљама у успону, па и Србији. Међутим, неизвесно је било колико ће се монетарна политика водећих централних банака у наредном периоду разликовати од очекивања тржишта, што је могло утицати на токове капитала према земљама у успону. Такође, одлуке Извршног одбора о монетарној политици захтевале су опрезност и због неизвесног кретања цена нафте и примарних пољопривредних производа на светском тржишту, с обзиром на сложен утицај бројних фактора на страни понуде и тражње на њихово кретање.

Међутим, због кризе без преседана у новијој историји – пандемије изазване вирусом корона, Народна банка Србије је у периоду од марта до јуна снажно ублажила монетарну политику. Наиме, Светска здравствена организација 11. марта 2020. прогласила је глобалну пандемију изазвану вирусом корона, а Извршни одбор је истог дана, на ванредној седници, реаговао смањењем референтне каматне стопе за 50 б.п. Поред смањења референтне каматне стопе, Извршни одбор је на седници у марту одлучио и да сузи коридор својих основних каматних стопа, са $\pm 1,25$ п.п. на ± 1 п.п. у односу на референтну каматну стопу.

По брзини реакције на ефекте пандемије, Народна банка Србије је била једна од првих институција у земљи и међу првим централним банкама у свету. На седницама у априлу и јуну Извршни одбор је поново смањно референтну каматну стопу за по 25 б.п., на 1,25%, имајући у виду да су размере кризе у свету изазване пандемијом захтевале додатну подршку монетарне политике како би се ублажили негативни ефекти пандемије и подстакао опоравак економске активности. Смањење референтне каматне стопе пренело се на даљи пад каматних стопа на међубанкарском тржишту новца и динарских кредита, чиме је омогућен наставак раста кредитне активности.

Народна банка Србије је у периоду март–јун доносила и одлуке о додатним мерама за подршку реалном сектору. Путем директних репо операција, своп аукција и билатералне куповине динарских државних ХоВ од банака обезбеђен је знатан износ динарске и девизне ликвидности. Такође, динарске корпоративне обвезнице укључене су на листу ХоВ које банке могу користити у монетарним операцијама, након чега је Народна банка Србије откупила од банака на секундарном тржишту део емитованих обвезница. Поред обезбеђења додатне динарске ликвидности банкарском сектору, тиме је пре свега пружен подстицај развоју тржишта корпоративних обвезница. Такође, прописан је мораторијум у отплати обавеза по основу кредита и финансијског лизинга за све дужнике који то желе, најпре на 90, а затим и на додатних 60 дана, чиме је олакшан терет кризе нашим грађанима и привреди.

Поред тога, Извршни одбор је у јулу увео стимулативне мере у оквиру гарантне шеме Владе, које доприносе још бољим условима динарског кредитирања привреде, а тиме и расту степена динаризације и додатном јачању финансијске стабилности. Наиме, банке које клијентима одобравају динарске кредите из гарантне шеме по нижим каматним стопама од максималне (која износи једномесечни *BELIBOR* + 2,5 п.п.), и то за најмање 50 б.п., имају вишу стопу ремунарације на износ издвојене обавезне резерве у динарима за 50 б.п., и то на износ кредита одобрених под повољнијим условима. Поменуте мере, као и друге мере које је због пандемије донела Народна банка Србије, помогле су банкама, привреди и становништву да се први талас кризе у великој мери ублажи и осигура што бржи економски опоравак од њених последица.

У ситуацији глобалне неизвесности изазване пандемијом, Народна банка Србије је у јулу успоставила и превентивну репо линију са ЕЦБ-ом, путем које би се, у случају потребе, домаћем финансијском систему могла обезбедити додатна ликвидност у еврима. При томе, треба истаћи да ни динарска ни девизна ликвидност домаћег банкарског сектора нису биле угрожене, а висок ниво девизних резерви земље био је више него довољан за одговор на евентуалне поремећаје девизне ликвидности. Успостављање превентивне репо линије са ЕЦБ-ом треба посматрати као још један вид сигурности, који указује на то да Народна банка Србије предузима све што је могуће и делује проактивно како би

се подржала домаћа привреда и сачувала макроекономска стабилност у условима високе глобалне неизвесности због пандемије.

Могућност да Народна банка Србије реагује поменутиим мерама и да, са своје стране и у координацији с Владом, допринесе смањењу негативних ефеката пандемије и пружи пуну подршку привредном опоравку земље створена је одговорним вођењем економске политике у протеклих осам година. **Србија је ову кризу дочекала у знатно повољнијој макроекономској позицији него раније кризе** – са стопом привредног раста од 4,3% у просеку у претходне две године, ниском и стабилном инфлацијом седму годину заредом, снажним банкарским сектором, смањеним јавним дугом, елиминисаном фискалном неравнотежом и знатно смањеном екстерном неравнотежом, као и девизним резервама земље на највишем нивоу откад се прате. Таква позиција Србије омогућила је **снажну реакцију и монетарним и фискалним мерама, у складу с најбољом светском праксом, и то на начин који не угрожава макроекономску стабилност и фискалну позицију државе.**

Да би се негативни ефекти пандемије sveli на најмању могућу меру, Влада је реаговала током 2020. с два обимна пакета фискалних мера,⁶ која су допринела очувању пословног поверења и потрошачког поверења, производних капацитета и радних места у већини привредних делатности. Уз повећане трошкове обезбеђења здравствене заштите, то је водило привременом повећању фискалног дефицита на консолидованом нивоу у 2020. на 8,1% БДП-а. Посебно треба истаћи значај даљег раста капиталних расхода државе, који доприноси убрзаној реализацији инфраструктурних пројеката и расту производног потенцијала. Иако је у 2020. привремено повећан и јавни дуг опште државе у БДП-у (за 5,3 п.п., на 58,2% БДП-а), он је остао испод мастрихтског критеријума од 60%. При томе, његово повећање било је међу најмањима у Европи, захваљујући обезбеђеним повољним условима финансирања државе, с једне стране, и паду економске активности од свега 1%, с друге стране.

Правовремене и координиране мере Владе и Народне банке Србије спречиле су већи пад економске активности у почетној фази пандемије. Било је извесно да ће се највећи ефекти кризе, као и у већини других европских земаља, у Србији осетити у априлу, али и да ће у наредним месецима уследити опоравак, подстакнут предузетим мерама монетарне и фискалне политике, које имају за циљ да путем повољних услова финансирања привреде и становништва стимулишу раст и очувају повољну средњорочну перспективу земље.

Одлуке о смањењу референтне каматне стопе биле су одређене и чињеницом да је све извесније било да ће отварање светске економије бити постепено, а тиме и њен опоравак, због чега су драстично смањене пројекције привредног раста за многе развијене земље, као и за земље у успону, а светска цена нафте пала је на историјски минимум. На смањену економску активност

⁶ Додатни, трећи пакет фискалних мера биће спроведен током 2021. и требало би да износи око 2,0 млрд евра.

утицао је отежан рад многих услужних делатности – застој, а у појединим случајевима и прекид у глобалним производним ланцима, као и пад потрошачког и пословног поверења. У таквим условима повећана је неизвесност на међународном робном и финансијском тржишту, а инвеститори су давали предност улагањима у сигурну активу, што је за последицу имало пад индекса на светским берзама и раст цене злата и цена државних ХоВ развијених земаља.

Како би умањиле негативне ефекте кризе, бројне централне банке у свету реаговале су снажним ублажавањем својих монетарних политика и бројним неконвенционалним мерама. Тако је ФЕД смањило распон референтне каматне стопе готово на нулти ниво и донео програм квантитативног попуштања који представља највећу интервенцију централне банке у њеној историји. Монетарне мере у САД биле су праћене изузетно снажним фискалним мерама. За нас посебно важан опоравак зоне евра био је подстакнут експанзивним мерама ЕЦБ-а, али и постепеним ублажавањем здравствених мера, које је, након почетне фазе пандемије, уследило од маја. Поред тога, владе бројних земаља реаговале су обимним пакетима фискалне помоћи, а мере су предузете и на нивоу ЕУ. Одлучујући о ублажавању монетарне политике, Извршни одбор Народне банке Србије имао је у виду да би координиране акције монетарне и фискалне политике у највећим привредама света требало да допринесу повољним условима финансирања на међународном тржишту у новонасталој ситуацији. Такође, Извршни одбор је имао у виду и да се због лошијих изгледа за глобални привредни раст очекује да ће цене примарних производа на светском тржишту, пре свега цене нафте, остати на релативно ниском нивоу и у наредном периоду.

Након почетног снажног и свеобухватног одговора на актуелну светску кризу услед пандемије, Извршни одбор до децембра није мењао висину референтне каматне стопе. Доносећи такву одлуку, Извршни одбор је имао у виду пре свега остварене и очекиване ефекте претходно предузетих мера монетарне и фискалне политике ради ублажавања негативних ефеката пандемије и подстицања привредног раста. Резултати у већини производних и услужних делатности превазилазили су очекивања. Након што су крајем септембра објављени подаци за већину економских показатеља за август, постало је сасвим извесно да ће на нивоу 2020. стопа раста БДП-а бити виша од првобитно процењених $-1,5\%$, због чега је Народна банка Србије кориговала своју пројекцију на -1% . То је Извршни одбор узео у обзир приликом одлучивања о висини референтне каматне стопе у октобру. Извршни одбор је истакао да је преткризни ниво активности у индустрији и трговини на мало већ достигнут, да је извоз на путу нормализације, као и да актуелна пројекција БДП-а за 2020. одражава и боље резултате у пољопривреди. Повољне изгледе потврђивао је и прилив СДИ, који је остао солидан упркос пандемији и паду економске активности наших највећих спољнотрговинских партнера и који је и даље у потпуности покривао дефицит текућег рачуна.

Иако се економска активност на светском нивоу постепено опорављала, делом захваљујући фискалним подстицајима, као и монетарним мерама водећих централних банака, изгледи за наредни период и даље су у највећој мери зависили од тока саме пандемије. Опоравак нашег најважнијег трговинског и финансијског партнера, зоне евра, одвијао се изнад претходних очекивања, подстакнут стимулативним мерама ЕЦБ-а, којима је повећана ликвидност и подржана кредитна и економска активност. Одлучујући да не мења висину референтне каматне стопе, Извршни одбор је такође имао у виду и кретања на међународном робном и финансијском тржишту, која су била волатилна, у највећој мери због неизвесности око тока пандемије.

Иако на седници Извршног одбора у новембру није мењана висина референтне каматне стопе, забринутост због убрзаног ширења вируса од октобра утицала је на то да Народна банка Србије донесе одлуку о **могућности да банке користе додатну јефтину динарску ликвидност** – путем додатних своп аукција куповине девиза и аукција репо куповине ХоВ. Организовањем своп и репо аукција на редовној недељној основи (понедељком – свопови и четвртком – репо аукције), банкама се пружа могућност да прибаве потребну динарску ликвидност на рок од три месеца по повољним условима, користећи девизе или динарске ХоВ као колатерал. На тај начин Народна банка Србије је настојала да ниво доступне и јефтине ликвидности у банкарском, а преко њега и у привредном сектору, одржи довољно високим како би се обезбедио наставак подстицајног деловања на економску активност.

Одлука Извршног одбора у децембру о **смањењу референтне стопе за додатних 25 б.п., на 1,0%**, била је опредељена пре свега проценом да ниски инфлаторни притисци дозвољавају да се додатно подржи домаћа привреда у условима погоршања епидемиолошке ситуације и успоравања привредног опоравка на светском нивоу, посебно у зони евра, где је дошло до заоштравања здравствених мера. Иако су охрабривале вести о вакцинама, постојала је неизвесност у погледу брзине њихове производње и дистрибуције, као и тока вакцинације у свету.

Смањењем у децембру на нови најнижи ниво у режиму циљања инфлације, референтна стопа је била за 1,25 п.п. нижа у односу на ниво пре избијања светске кризе изазване пандемијом. Истовремено, Народна банка Србије одлучила је да **сузи коридор својих основних каматних стопа, са $\pm 1,0$ п.п. на $\pm 0,9$ п.п.** у односу на референтну каматну стопу. Тиме је каматна стопа на депозитне олакшице смањена за 15 б.п., на 0,1%, а стопа на кредитне олакшице за 35 б.п., на 1,9%. Такође, у децембру је Извршни одбор донео и одлуку о **олакшицама у отплати обавеза дужницима** који због околности изазваних пандемијом не могу да измирују своје обавезе.⁷

⁷ Олакшице се односе на репрограм и рефинансирање кредита, уз одобравање треће-перивода од шест месеци и одговарајућег продужења рока отплате, тако да месечне обавезе дужника не буду веће од оних из плана отплате пре одобравања олакшица.

Снажна подршка Народне банке Србије привреди и становништву током пандемије омогућена је одговорним вођењем економске политике у претходном периоду, што је обезбедило капацитет монетарној политици и јавним финансијама да се изборе са актуелном кризом без угрожавања постигнуте макроекономске стабилности. Народна банка Србије је водила подстицајну монетарну политику у условима очуване ценовне и финансијске стабилности, којима су допринели, пре свега, обезбеђена релативна стабилност девизног курса и пуна снабдевеност тржишта робом и у условима кризе, као и усидрена инфлациона очекивања, која потврђују кредибилитет монетарне политике. Као и у протеклих седам година, инфлација је била чврсто под контролом и у 2020. години износила је 1,6% у просеку. На истом нивоу била је и просечна базна инфлација током 2020. године, што указује на то да су притисци на страни тражње и даље релативно ниски, и поред наставка раста зарада и запослености у већини делатности.

Предузете мере Народне банке Србије и Владе у великој мери су утицале на бољи економски резултат од оног који се очекивао на почетку пандемије. Према процени Републичког завода за статистику, стопа раста БДП-а у 2020. износила је -1%, што је један од најповољнијих резултата у Европи и бољи исход од оног који се очекивао на почетку пандемије. Бољем резултату посебно је допринело очување производних капацитета и запослености у условима пандемије, али и брз опоравак инвестиција, пре свега услед убрзања реализације инфраструктурних пројеката, повољнијих услова финансирања, као и прилива СДИ, који је остао релативно висок и пројектно распрострањен. Подаци с тржишта рада о расту стопе запослености и задржаној једноцифреној стопи незапослености потврђују значај пакета економских мера, захваљујући којем су настављена повољна кретања, упркос изазовима пандемије. Извршни одбор је истакао да очекује да задржане позитивне средњорочне перспективе наше земље и мере Владе и Народне банке Србије допринесу опоравку домаће тражње, што ће, уз постепену нормализацију екстерне тражње, утицати на више него потпун опоравак наше привреде у 2021. години.

Извршни одбор је истакао да је значајна отпорност наше економије на потресе из међународног окружења обезбеђена и девизним резервама, које су и током 2020. године очуване на адекватном и стабилном нивоу (13,5 млрд евра на крају године). Њихов ниво обезбеђује покривеност више од шест месеци увоза робе и услуга, што је двоструко више од стандарда којим се утврђује адекватан ниво покривености увоза робе и услуга девизним резервама.

На успех Владе и Народне банке Србије у очувању макроекономске и финансијске стабилности током пандемије и повољних изгледа за привредни раст указује и чињеница да је Србија успела да очува кредитни рејтинг и током наредних околности пандемије, када је смањивање кредитних рејтинга земаља било израженије него у периоду светске финансијске кризе 2008/2009.⁸ Успех је и

⁸ Штатманге, агенција *Moodys* је повећала је кредитни рејтинг Србије марта 2021.

нумерички био исказан у новембру 2020, када је Србија на међународном финансијском тржишту постигла најнижу цену финансирања до сада. Такође, у јануару 2021. Одбор извршних директора ММФ-а донео је одлуку о успешном завршетку петог, последњег разматрања резултата економског програма Републике Србије.⁹ ММФ је оценио да је током целог трајања програма његово спровођење било успешно, као и да су мере предузете током пандемије биле добро осмишљене и на прави начин усмерене на заштиту грађана и подршку домаћинствима, очувању радних места, на већа улагања у здравство, обезбеђење довољне ликвидности у банкарском систему и лакше отплате обавеза по основу кредита.

Пуна координација мера монетарне и фискалне политике биће настављена, што ће умањити евентуалне даље негативне утицаје из међународног окружења и обезбедити динамичан раст привреде Србије у наредном периоду. Уз једну од најуспешнијих стратегија вакцинације у свету коју спроводи Република Србија, Извршни одбор истиче значај подршке монетарне и фискалне политике привреди, која ће бити настављена и током 2021. године, укључујући и нови, трећи пакет фискалних мера помоћи привреди и становништву и даљи раст капиталних инвестиција. Народна банка Србије ће наставити да пажљиво прати кретања у нашој и светској економији и да континуирано процењује све до сада донете мере како би се пружила подршка даљем опоравку економске активности, без угрожавања ценовне и финансијске стабилности.

III.1.2. Инструменти монетарне политике

Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије јесте референтна каматна стопа, тј. каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту. Улога референтне каматне стопе подржана је коридором каматних стопа на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту. Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега **обавезну резерву и операције на девизном тржишту.**

Операције на отвореном тржишту

Главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије и током 2020. године биле су једнонедељне реверзне репо трансакције, тј. репо трансакције продаје ХоВ (повлачење ликвидности).

⁹ Програм подокан Инструментом за координацију политике (*The Policy Coordination Instrument – PCI*), одобрен Србији у јулу 2018. на период од 30 месеци, саветодавног је карактера и није предвиђао коришћење финансијских средстава.

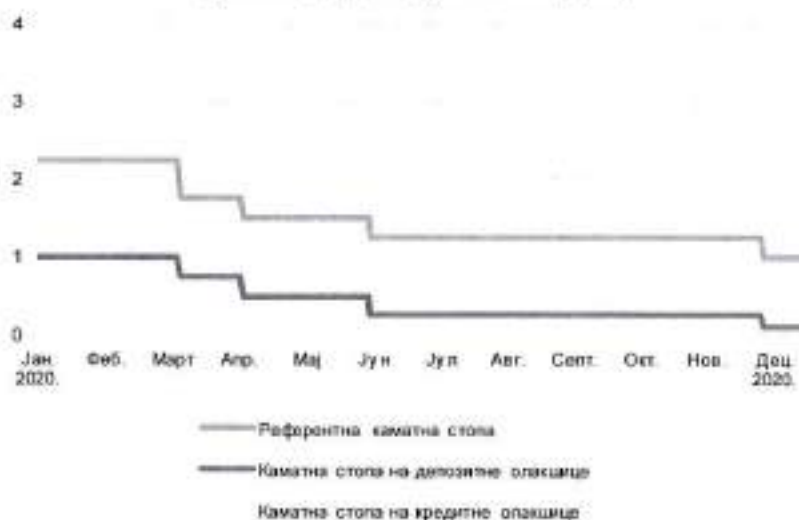
Репо трансакције Народна банка Србије је спроводила својим ХоВ. За потребе репо продаје у 2020. години емитована је једна серија благајничких записа у укупној номиналној вредности од 500,0 млрд динара. Емисија једне серије благајничких записа високе номиналне вредности наставак је праксе из претходних година која банкама омогућава да адекватније располажу хартијама у оквиру исте серије и једноставније управљају ликвидношћу.

Током 2020. године организоване су 52 аукције репо продаје ХоВ. Аукције су организоване једном недељно по моделу варијабилне вишеструке каматне стопе. Остварени обим продаје ХоВ у 2020. години (1.748,5 млрд динара) био је мањи него у 2019. години (2.521,0 млрд динара).

Просечно стање ХоВ Народне банке Србије у портфолију банака током 2020. године износило је 34,4 млрд динара, што је за 12,5 млрд динара мање него у 2019. години. Посматрано у односу на крај 2019. године, стање тих ХоВ смањено је за 40,0 млрд динара и крајем 2020. године износило је 30,0 млрд динара.

Ради подршке домаћем финансијском систему и укупним економским токовима од кризе изазване пандемијом вируса корона, Народна банка Србије је обезбедила додатну динарску ликвидност банкарском систему путем директних репо операција (рочности од једне недеље и три месеца), по веома повољним каматним стопама једнаким важећој стопи на депозитне олакшице. Крајем марта и током новембра и децембра 2020. Народна банка Србије је путем аукција репо куповине државних и корпоративних ХоВ банкарском сектору обезбедила додатну динарску ликвидност у укупном износу од 41,6 млрд динара.

Графикон III.1.2.1. Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа
(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)

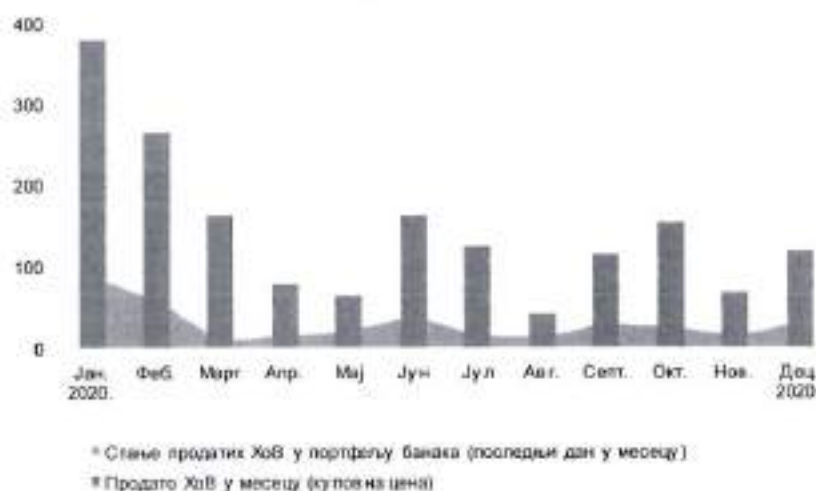
Извор: НБС.

Ипак, у највећој мери повећање ликвидности постигнуто је путем трансакција билатералне куповине државних динарских ХоВ од банака, чиме се помогло

финансирању државе и обезбедило нормално функционисање секундарног тржишта динарских државних ХоВ (при чему су каматне стопе одржане на постојећем нивоу). Током априла и маја 2020. године Народна банка Србије је куповала динарске државне обвезнице на секундарном тржишту, обезбеђујући на тај начин додатну ликвидност банкарском сектору у износу од 97,0 млрд динара.

Ради пружања додатне подршке развоју тржишта корпоративних обвезница и бржем опоравку привреде од последица изазваних кризом пандемије вируса корона, Народна банка Србије је у мају 2020. одлучила да у своје монетарне операције укључи динарске корпоративне обвезнице издате од стране домаћих предузећа, које испуњавају услове адекватног бонитета (најнижи бонитет према методологији Агенције за привредне регистре – „прихватљив бонитет (DD)“, издате до краја 2020. године, најдуже оригиналне рочности десет година). Народна банка Србије откупила је од банака на секундарном тржишту део емитованих обвезница. Поред обезбеђења додатне динарске ликвидности банкарском сектору, пружен је пре свега подстицај развоју тржишта корпоративних обвезница.

Графикон III.1.2.2. Репо продаја и стање продатих ХоВ
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

Депозитне и кредитне олакшице

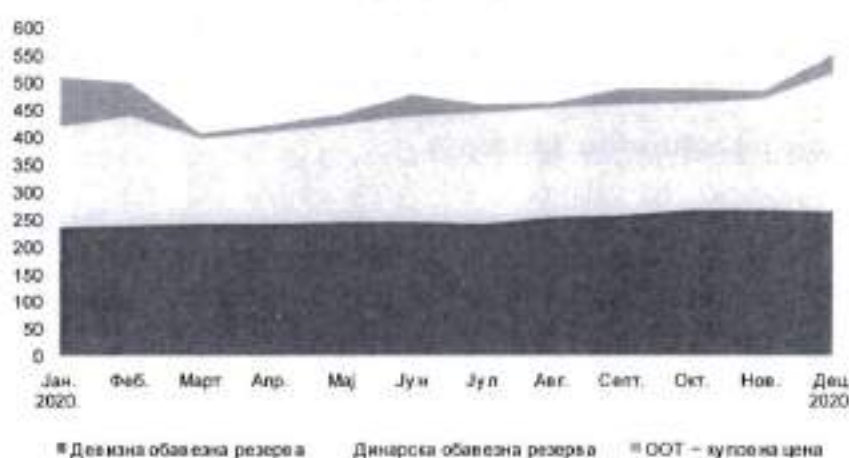
Банке су у 2020. години наставиле да преконоћно депонују средства код Народне банке Србије (депозитне олакшице). Просечно дневно стање депонованих средстава банака код Народне банке Србије у 2020. години износило је 134,5 млрд динара, што је за 94,9 млрд динара више него 2019. године. Максимално просечно месечно стање депонованих средстава забележено је у јуну (209,4 млрд динара), а минимално у марту (75,7 млрд динара).

Одлука о условима и начину одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залогe ХоВ, којом су уређене кредитне олакшице, измењена је у мају и јулу 2020. године. Изменама Одлуке на листу ХоВ које могу бити предмет залогe уведене су и ХоВ прописане рочности које издаје домаће привредно друштво са одговарајућим бонитетом (корпоративне обвезнице). На овај начин Народна банка Србије је пружила подршку домаћем финансијском и привредном систему у условима пандемије вируса корона и подстакла развој тржишта корпоративних обвезница у Републици Србији.

Обавезна резерва

Обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима крајем 2020. године повећана је у односу на крај 2019. године за 28,9 млрд динара и износила је 220,4 млрд динара. Наведено повећање резултат је повећања чисто динарске обавезне резерве за 14,9 млрд динара и повећања девизне обавезне резерве која се издваја у динарима за 14,0 млрд динара.

Графикон III.1.2.3. Обим стерилизације инструментима
монетарне политике
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

У истом периоду, обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама повећана је за 201,7 мли евра и износила је 2,2 млрд евра. Такво кретање је резултат повећања девизне основице за 1,6 млрд евра, од чега се 1,4 млрд евра односи на обавезе с рочношћу до две године, а 0,2 млрд евра на обавезе с рочношћу преко две године. Полазећи од структуре девизне основице, претежни део њеног повећања односи се на девизне депозите привреде (0,6 млрд евра) и девизну штедњу (0,6 млрд евра).

Каматне стопе

Током 2020. Извршни одбор Народне банке Србије **смањно је референтну каматну стопу у четири наврата** – на ванредној седници у марту за 50 б.п. и на редовним седницама у априлу, јуну и децембру за по 25 б.п., тако да је **крајем 2020. ова стопа износила 1,0%**.

Поред тога, изменама *Одлуке о каматним стопама које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике* у два наврата **сужен је коридор каматних стопа** – са $\pm 1,25$ п.п., колико је износио на почетку године, на $\pm 1,0$ п.п. у марту 2020. године, и даље у децембру на $\pm 0,90$ п.п. у односу на референтну стопу, чиме су **стопе на депозитне и кредитне олакшице смањене на ниво од 0,10% и 1,90%**.

У III 2020. године постепено је смањивана и каматна стопа по којој Народна банка Србије обрачунава и плаћа камату на износ оствареног просечног дневног стања издвојене динарске обавезне резерве, и то са 0,75% у јануару 2020. године на 0,50% у марту, а затим на 0,25% у априлу и 0,10% у јуну те године.

Ради подршке антикризним мерама и стимулације кредитирања у динарима, Народна банка Србије је изменама *Одлуке* из јула 2020. године утврдила да ће, изузетно, банкама које испуне прописане услове, на део износа оствареног просечног дневног стања издвојене динарске обавезне резерве плаћати камату по каматној стопи која је утврђена *Одлуком* увећаној за 0,50 п.п. на годишњем нивоу.

Операције на девизном тржишту

У складу с *Програмом монетарне политике за 2020. годину*, Народна банка Србије је наставила да спроводи режим руковођеног пливајућег девизног курса, уз могућност спровођења интервенција на девизном тржишту ради ублажавања прекомерних краткорочних осцилација курса динара према еврџ, као и ради очувања стабилности цена и финансијског система и одржавања адекватног нивоа девизних резерви.

Вредност динара према еврџ на крају 2020. године у односу на крај 2019. године била је готово непромењена. Током 2020. године, у условима појачаних депресијацијских притисака услед ширења пандемије изазване вирусом корона на глобалном нивоу, Народна банка Србије је уз умерено трошење девизних резерви, захваљујући правовременим и одмереним реакцијама, сачувала релативну стабилност девизног тржишта, која, као ни стабилност целокупног финансијског система, ни у једном тренутку није била угрожена. Очувању релативне стабилности на девизном тржишту допринеле су адекватне и благовремене мере које су Влада и Народна банка Србије спровеле ради ублажавања негативних ефеката пандемије на домаћу економију. Након што су, уобичајено за почетак године, депресијацијски притисци били узроковани дејством привремених сезонских фактора, тј. појачаном тражњом за

девизама увозника енергената, они су услед раста неизвесности на међународном тржиштима појачани у Т2, када су и били најизраженији. Током Т3 и Т4 они су постепено слабили, при чему је у новембру и децембру промењен тренд, те преовладавају апрецијацијски притисци. До слабљења депрецијацијских притисака и генерисања притисака ка јачању домаће валуте у Т4 дошло је, пре свега, услед смањених нето куповина девиза (током октобра и новембра), а затим и нето продаје од стране домаћих предузећа (у децембру), нето продаје девиза од стране нерезидената (претежно ради улагања у дугорочне динарске државне ХоВ) и нето куповине ефективног страног новца од грађана и мењача након два узастопна тромесечја у којима је забележена нето продаја.

У активностима на МДТ-у Народна банка Србије је у 2020. години нето продала 1.450,0 мли евра (продала 1.950,0 мли евра и купила 500,0 мли евра).

Посматрано по тромесечјима, динар је у Т1 номинално ојачао према еврџу за 0,1%, при чему је Народна банка Србије нето продала на МДТ-у 185,0 мли евра. Динар је у Т2 номинално ослабио према еврџу за 0,1%. Народна банка Србије је, ради одржавања релативне стабилности на домаћем девизном тржишту, посебно значајне у условима појачане неизвесности изазване пандемијом вируса корона, током Т2 нето продала на МДТ-у 845,0 мли евра. Вредност динара према еврџу остала је готово непромењена у Т3, а Народна банка Србије је нето продала на МДТ-у 605,0 мли евра. И у Т4 вредност динара према еврџу остала је готово непромењена. Народна банка Србије је у Т4, у условима претежно присутних апрецијацијских притисака, на МДТ-у нето купила 185,0 мли евра.

Девизне своп аукције Народне банке Србије

Како би подстакла развој међубанкарске своп трговине и омогућила банкама да ефикасније управљају својом ликвидношћу, Народна банка Србије је у 2020. години наставила да организује **редовне тромесечне и двонедељне аукције своп продаје и своп куповине девиза** – евра за динаре. У 2020. години организоване су 102 редовне тромесечне своп аукције, на којима је Народна банка Србије укупно своп продала 429,0 мли евра и укупно своп купила 387,0 мли евра, и 100 редовних двонедељних своп аукција, на којима је Народна банка Србије укупно своп продала 371,5 мли евра и укупно своп купила 235,0 мли евра. Највећи обим реализације у 2020. години забележен је у априлу, када је Народна банка Србије своп продала 218,5 мли евра и своп купила 131,0 мли евра. На крају 2020. године стање девизних потраживања и девизних обавеза Народне банке Србије према банкама по основу редовних тромесечних своп аукција износило је по 55,0 мли евра, док по основу редовних двонедељних своп аукција Народна банка Србије на крају 2020. године није имала девизна потраживања и девизне обавезе према банкама.

Народна банка Србије је у склопу мера за олакшавање банкама да управљају својом динарском и девизном ликвидношћу у условима ванредних

околности у Републици Србији изазваних пандемијом вируса корона, у периоду од 31. марта до 31. маја 2020. године, редовне тромесечне и двонедељне своп аукције девиза организовала по фиксним своп поенима, уз повољне каматне стопе на евре и динаре (за евре 0%, за динаре – стопа на депозитне олакшице увећана за 10 б.п.), уместо по варијабилним вишеструким своп поенима. Такође, био је измењен и принцип реализације на начин да своп куповина и своп продаја девиза не морају бити идентичне у реализованом износу. На тај начин, улога Народне банке Србије на девизним своп аукцијама није била искључиво посредничка, већ се огледала у обезбеђивању банкама довољног износа динарске и девизне ликвидности, по повољним каматним стопама, ради спречавања евентуалних поремећаја на домаћем новчаном и финансијском тржишту. Од јуна, након укидања ванредног стања у нашој земљи и процене да у том тренутку не постоји више потреба за применом измењене праксе када је реч о редовним своп аукцијама девиза, ове аукције су поново организоване по методу варијабилних вишеструким своп поена, уз примену уобичајеног принципа остваривања истог износа реализације на аукцији своп куповине и своп продаје девиза.

Такође, ради подршке домаћем финансијском систему и домаћој економији, Народна банка Србије је 23. марта 2020. године организовала додатну девизну своп аукцију куповине девиза (евра) за динаре, на којој је банкама обезбедила динарску ликвидност у противвредности од 127,0 млн евра на рок од три месеца, по повољној динарској каматној стопи од 0,85% (тада важећа стопа на депозитне олакшице увећана за 10 б.п.) и стопи на евро од 0%.

У амбијенту поново пооштрене здравствене ситуације у земљи, Народна банка Србије је донела одлуку да од средине новембра једном недељно организује додатне тромесечне своп аукције куповине девиза ради пружања могућности банкама да прибаве додатну јефтину динарску ликвидност (каматна стопа на динаре једнака је стопи на депозитне олакшице увећаној за 10 б.п., а на евре 0%). Путем додатних своп аукција, Народна банка Србије је настојала да ниво доступне и јефтине ликвидности у банкарском сектору, а преко њега и привреди, одржи довољно високим како би се обезбедио наставак њеног подстицајног деловања. На додатним своп аукцијама Народна банка Србије је од средине новембра до краја 2020. године своп купила 207,0 млн евра, чиме је обезбедила додатну динарску ликвидност на рок од три месеца у износу од 24,3 млрд динара.

III.1.3. Остварење циљане инфлације у 2020. години

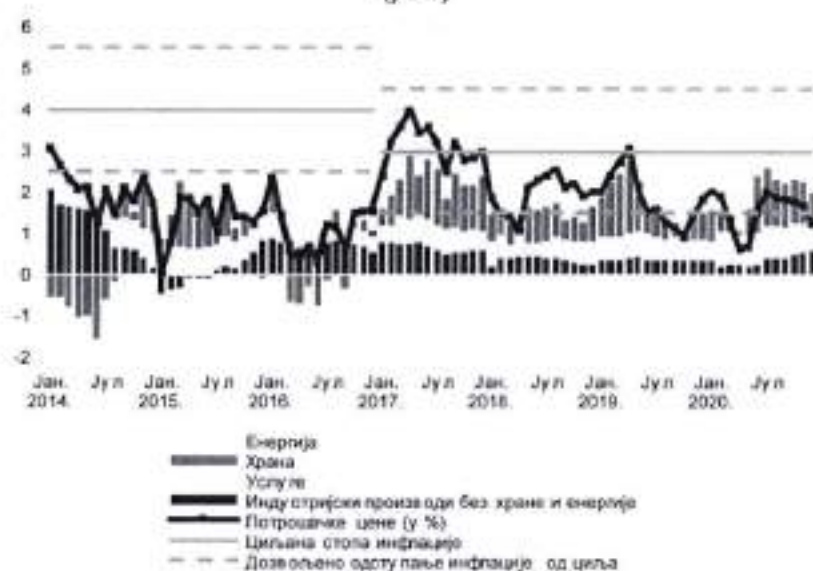
И у условима светске кризе без преседана, укупна и базна инфлација, као и у претходних седам година, остале су ниске и стабилне, чему су битно допринели очувана релативна стабилност девизног курса и усидреност

инфлационих очекивања тржишних учесника. **Укупна инфлација у 2020. износила је 1,6% у просеку,**¹⁰ колико је износила и просечна базна инфлација.

Слично као и у 2019, **динамику инфлације током 2020. највише су определиле цене хране и цене енергената,** које су доминантно пратиле кретање ових цена на светском тржишту.

Почетком године, у складу са очекивањима Народне банке Србије, мг. инфлација је успорила раст – са 1,9% крајем 2019. на 1,3% у марту и додатно на 0,6% у априлу, пре свега по основу знатног појефтинјења нафтних деривата и високе базе код цена поврћа из претходне године. Потом је од маја до јула мг. инфлација убрзала раст услед ишчезавања базног ефекта код цена поврћа и виших цена воћа, да би се од августа до новембра стабилизовала на нивоу од 1,8% у просеку. На крају године, мг. инфлација је успорила раст на 1,3% у децембру, првенствено због нижих цена непрерађене хране (поврћа и свежег меса).

Графикон III.3.1. Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији (у п.п.)

Извор: РЗС и прерачуни НБС.

Посматрано по компонентама укупне инфлације у 2020, **цене прерађене хране повећане су за 3,3%** (уз допринос инфлацији од 0,7 п.п.), док су, у исто време, **цене непрерађене хране снижене за 0,9%** (уз допринос инфлацији од -0,1 п.п.). Управо су смањење позитивног доприноса базног ефекта и изостанак сезонски уобичајеног раста цена поврћа у децембру, уз нетипично појефтинјење свежег меса и спорији раст цена воћа од сезонски уобичајеног, првенствено допринели успоравању мг. инфлације крајем године.

¹⁰ Просечан годишњи индекс потрошачких цена добија се као проста аритметичка средина 12 објављених месечних индекса (месец на просек претходне године). Стога просечан годишњи стопа одражава не само промену цена већ и ефекат промене вандера.

На кретање инфлације у 2020. битно су утицале и **цене енергије**, које су у децембру смањене за 4,6% мг. (уз допринос укупној инфлацији од -0,7 п.п.). То се скоро у целини дугује снажном паду **цена нафтних деривата** на домаћем тржишту (-12,0% мг. у децембру), на које се пренео драстичан пад светске цене нафте.

Насупрот томе, **цене услуга** су у 2020. порасле за 3,0% (уз допринос укупној инфлацији од 0,8 п.п.), који је био вођен поскупљењем услуга фиксне телефоније (13,8%) и туристичких пакет-аранжмана (30,5%).¹¹ При томе, у 2020. порасле су цене и код већине осталих услуга.

Цене индустријских производа без хране и енергије у децембру биле су више за 2,1% мг. (уз допринос укупној инфлацији од 0,6 п.п.). Томе је највише допринело поскупљење средстава која омогућавају рад од куће (рачунари, мобилни телефони) за 9,8%, као и више цене цигарета (за 7,0%) по основу редовног годишњег усклађивања акциза. У супротном смеру је деловало снижење цена одеће и обуће од 1,7% мг. у децембру.

Регулисане цене, које су под директним или индиректним утицајем државе, повећане су за 3,3% у 2020. (уз допринос укупној инфлацији од 0,6 п.п.), при чему је у децембру у односу на раније месеце мг. раст ових цена успорен, доминантно услед изласка из мг. обрачуна поскупљења електричне енергије из децембра 2019.

Цене у оквиру базне инфлације (мерене ИПЦ-ом по искључењу цена енергије, хране, алкохола и цигарета) на нивоу 2020. порасле су за 1,6% у просеку. Базна инфлација је у децембру благо убрзала раст на 2,1% мг., првенствено услед повећане тражње за медицинским производима и производима који омогућавају рад од куће.

III.2. Регулација и супервизија финансијских институција

III.2.1. Банке

У току 2020. године структура финансијског сектора у делу који је под контролом Народне банке Србије није се битније променила. Банкарски сектор и даље има доминантну улогу и представља кључан фактор његове стабилности. У укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије, која је у 2020. години износила око 93% БДП-а, банкарски сектор учествује са 90,6%.¹²

¹¹ Због немогућности њиховог потпуног обухвата током 2020. у условима пандемије вируса корона, за ову врсту услуга Републички завод за статистику користио је стопу раста из истог периода претходне године.

¹² Подаци су дати на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној bancи Србије, а које неки ревидирали спољни ревизори, ишти је њихова исправност била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

Тренд смањења броја запослених у банкарском сектору Републике Србије, започет још у 2009. години, после привременог успоравања у 2019, настављен је у 2020. На крају године у банкарском сектору била су 22.823 запослена, што је за 264 запослена мање него на крају 2019. године.

Табела III.2.1.1. Структура финансијског система

	31. децембар 2019.			31. децембар 2020.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	28	4.084,1	90,1	25	4.501,2	90,6
Даватељи финансијског лизинга	17	102,9	2,3	16	115,3	2,3
Друштва за осигурање	20	299,8	6,6	20	314,2	6,2
Добровољни пензијски фондови	7	45,2	1,0	7	47,0	0,9
Укупно	70	4.532,0	100,0	69	5.077,7	100,0

Извор: НБС.

Структура банкарског сектора

Укупан број банака које су у Републици Србији пословале у 2020. није се променио у односу на крај 2019. године. Крајем 2020. године промењена је структура банкарског сектора по власништву, па је на крају године 20 банака било у већинском власништву страних акционара (једна више него на крају 2019), три банке су с претежно приватним домаћим капиталом и три банке у већинском власништву Републике Србије¹³ (једна мање него на крају 2019).

Табела III.2.1.2. Власничка структура банкарског сектора у 2020.

	Билансна сума (у млн RSD)	Учешће (у %)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (у %)
Банке у власништву домаћих лица	843.405	14,0	100.651	14,0
– државне	324.748	7,1	32.423	4,5
– приватне	318.657	6,9	68.228	9,5
Банке у власништву страних лица	3.957.759	86,0	616.405	86,0
Укупно	4.601.164	100,0	717.056	100,0

Извор: НБС.

Банке у власништву страних акционара чине 86% билансне суме банкарског сектора, следе државне банке са 7,1%, док банке у већинском власништву домаћих акционара учествују са 6,9% у укупној билансној суми банкарског сектора. Учешће банака у власништву страних акционара на крају 2020. године повећано

¹³ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

је за 10,3 п.п., док је учешће банака у власништву државе смањено за 9,7 п.п., а у власништву домаћих акционара за 0,5 п.п.

Од банака у власништву страних акционара, највеће учешће у укупној активи имале су банке чији су акционари из Италије (26,2%), Аустрије (14,4%), Мађарске (13,4%) и Словеније (11,7%), следе банке чији су акционари из Грчке (4,3%) и Руске Федерације (4,0%), док се на банке са акционарима из осталих земаља односило 12,0% укупне активе.

Билансни капитал банкарског сектора у 2020. години увећан је за 11,3 млрд динара (1,6%). Банке у власништву страних акционара чине 86% капитала банкарског сектора, следе банке у већинском власништву домаћих акционара са 9,5%, док државне банке учествују са 4,5% у укупном капиталу банкарског сектора. Учешће банака у власништву страних акционара, посматрано према капиталу, на крају 2020. године повећано је за 11,6 п.п. услед промена у власничкој структури, док је учешће банака у власништву државе смањено за 10,9 п.п., а у власништву домаћих акционара за 0,7 п.п.

Степен концентрације

Половина од укупног броја банака на крају 2020. године налази се, према висини билансне суме, у интервалу 100–500 млрд динара и та група збирно чини 76,2% укупне билансне суме. Три банке имају појединачно више од 10% тржишног учешћа и те банке збирно чине 36,1% укупне билансне суме банкарског сектора.

Табела III.2.1.3. Распоред банака по вредности билансне суме

	31. децембар 2019.		31. децембар 2020.	
	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)
Преко 500.000	1	652.631	1	717.186
Од 100.000 до 500.000	12	3.007.167	13	3.508.165
Од 50.000 до 100.000	4	297.793	3	225.678
Од 10.000 до 50.000	7	110.894	8	143.686
До 10.000	2	15.851	1	6.248
Укупно	26	4.084.136	26	4.601.164

Извор: НБС.

Степен тржишне концентрације, мерен *HHI*,¹⁴ у 2020. години смањен је у све три посматране категорије (билансна сума, укупни кредити и укупни депозити) и знатно је испод 1.000, што указује на то да у банкарском сектору Републике Србије није присутна концентрација ни у једном кључном сегменту.

¹⁴ *HHI (Herfindahl-Hirschman Index)* израчунава се као сума квадрата учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на умерену концентрацију, а вредност испод 1.800 на изражену концентрацију.

Табела III.2.1.4. Концентрација – учешће водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора (у %)

	31. децембар 2019.	31. децембар 2020.
Учешће у билансној суми		
Прва банка	16,0	15,6
Првих пет банака	53,4	52,5
Првих десет банака	79,7	79,6
Учешће у бруто кредитима		
Прва банка	15,7	15,7
Првих пет банака	52,0	51,0
Првих десет банака	78,8	77,9
Учешће у депозитном потенцијалу		
Прва банка	17,2	16,3
Првих пет банака	54,9	53,1
Првих десет банака	81,2	80,4

Извор: НБС.

Табела III.2.1.5. Степен концентрације (НН)

	Билансна сума	Бруто кредити	Депозитни потенцијал
31. децембар 2019.	800	789	840
31. децембар 2020.	786	763	809

Извор: НБС.

Структура активе и пасиве банкарског сектора

Структура активе

Укупна билансна сума банкарског сектора Републике Србије на крају 2020. износила је 4.601,2 млрд динара, што је за 517 млрд динара, или 12,7%, више него на крају 2019. године. Будући да су пословни модели банака окренути традиционалним кредитно-депозитним пословима, највећи део нето активе банкарског сектора чине кредити и потраживања,¹⁵ који самим тим представљају и најзначајнију детерминанту њеног квалитета. Највећи део (91,6%) кредита и потраживања био је пласиран нефинансијском сектору, а остатак банкама и другим финансијским организацијама. И поред номиналног раста нето кредита и потраживања у 2020. години, њихово учешће у укупној нето активи благо је

¹⁵ Поред нето кредита и депозита, ова билансна ставка укључује и девизне рачуне у иностранству, потраживања по каматама, запозама и провизијама и остала потраживања (факторинг, форфетинг, аналирања, акредитивне и друга јемства), а искључује депозитне вишкове ликвидних средстава и девизну обавезну резерву код Народне банке Србије.

смањено, са 63,7% на 62,6%, између осталог, и услед раста учешћа готовине и средстава код централне банке, са 15,3% на 16,9% у 2020. години. Значајно је још учешће ХоВ, које заједно са заложеним финансијским средствима чине 17,2% нето активе.

Табела III.2.1.6. Структура активе банака на дан 31. децембра 2020.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Готовина и средства код централне банке	775 814,6	16,9
Заложена финансијска средства	26 789,3	0,6
Потраживања по основу деривата	2 277,2	0,0
ХоВ	761 942,4	16,6
Кредити и потраживања од банака и других фин. орг.	243 091,9	5,3
Кредити и потраживања од комитената	2 636 888,3	57,3
Промена фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0,0	0,0
Потраживања по основу деривата намењених заштити од ризика	14,7	0,0
Инвестиције у придружено друштво и заједничке подухвате	328,6	0,0
Инвестиције у зависна друштва	19 059,9	0,4
Нематеријална имовина	18 556,5	0,4
Некретности, постројења и опрема	70 968,3	1,5
Инвестиционе некретности	12 375,1	0,3
Текућа пореска средства	2 472,9	0,1
Одложена пореска средства	2 389,1	0,1
Стално средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	857,3	0,0
Остала средства	27 338,7	0,6
Укупно актива	4.601.163,7	100,0

Извор: НБС.

Структура пасиве

Неизвесност изазвана пандемијом вируса корона и бројне државне мере донете ради подстицања ликвидности становништва и привреде утицале су на додатно повећање учешћа домаћих депозита у изворима финансирања банака. Знатан раст депозитног потенцијала у 2020. години условно је раст учешћа позиције *депозити и остале обавезе*¹⁶ (од чега се 84,3% односи на нефинансијски сектор) у укупним изворима средстава банкарског сектора Републике Србије, са 79,9% у 2019. на 81,7%, па је, последично, учешће капитала, и поред номиналног раста, смањено са 17,3% на 15,6%.

¹⁶ У складу с билансним шемама које важе од 1. јануара 2018. ставка *депозити и остале обавезе*, поред депозита обухвата и примљене кредите, као и обавезе по каматима, накнадима и провизијама.

Табела III.2.1.7. Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2020.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Обавезе по основу деривата	2.617,8	0,1
Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци	589.936,5	12,8
Депозити и остале обавезе према другим комитентима	3.171.884,6	68,9
Обавезе по основу деривата намењених заштити од ризика	620,4	0,0
Промене фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0,0	0,0
Обавезе по основу хартија од вредности	3.500,4	0,1
Субординиране обавезе	25.969,9	0,6
Резервисања	17.331,0	0,4
Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0,0	0,0
Текуће пореске обавезе	185,3	0,0
Одложене пореске обавезе	1.667,6	0,0
Остале обавезе	70.374,7	1,5
Укупно обавезе	3.884.107,2	84,4
Капитал	717.656,4	15,6
Укупно пасива	4.601.163,7	100,0

Извор: НБС.

Укупни депозитни потенцијал¹⁷ банкарског сектора у 2020. години повећан је за 15,0% и износи 3.408,0 млрд динара. То повећање је остварено првенствено по основу раста трансакционих депозита за 390,2 млрд динара, и то највише привредних друштава, становништва и јавног нефинансијског сектора.

Када се посматра валутна структура депозита, иако је и на крају 2020. године највећи део депозита био у страним валутама (60,2%), повећање динарских депозита за скоро 30% довело је до раста њиховог учешћа са 35,2% на 39,8%.

Билансни капитал банкарског сектора на крају 2020. износио је 717,1 млрд динара и виши је за 11,3 млрд динара (за 1,6%) него на крају 2019. године. Акцијски капитал је већи за 1,4 млрд динара захваљујући докапитализацији две банке. Нето добитак банкарског сектора износи 80,7 млрд динара и већи је за 4 млрд динара него на крају 2019. године. Резерве су у односу на 2019. нето повећане за 5,9 млрд динара.

¹⁷ Обухватају трансакционе и друге дате депозите у оквиру билансних позиција депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци и депозити према другим комитентима.

Табела III.2.1.8. Структура капитала банака
(у млн RSD)

	31. децембар 2019.	31. децембар 2020.
Акцијски и остали капитал	388.919	390.358
Сопствене акције	0	0
Резерве*	240.025	245.927
Добитах текуће и ранијих година	101.542	102.509
Губитак текуће и ранијих година	24.744	21.735
Укупно	705.742	717.056

Извор: НБС.
* И неореализовани губици.

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора на крају 2020. године износиле су 6.735,8 млрд динара и у поређењу с крајем 2019. биле су мање за 1,1%.

Највећи број банака (10) има ванбилансне ставке у интервалу 100–500 млрд динара и оне чине 42,1% укупних ванбилансних ставки банкарског сектора. Код четири банке ванбилансне ставке износе преко 500 млрд динара и, укупно посматрано, чине 50,7% ванбилансних ставки целокупног банкарског сектора, при чему се једна банка издваја са 17,1% учешћа.

Табела III.2.1.9. Распоред банака по висини ванбилансне суме

	31. децембар 2019.		31. децембар 2020.	
	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)
Инад 1.000.000	1	1.073.124	1	1.148.920
Од 500.000 до 1.000.000	5	3.417.187	3	2.263.796
Од 100.000 до 500.000	8	1.923.855	10	2.838.458
Од 50.000 до 100.000	4	300.923	5	423.899
Од 10.000 до 50.000	3	81.189	2	40.252
Од 1.000 до 10.000	5	15.428	5	20.435
Испод 1.000	0	0	0	0
Укупно	26	6.811.706	26	6.735.759

Извор: НБС.

Највећи део ванбиланса банкарског сектора чине ставке по којима банка није изложена кредитном ризику¹⁸ (83,7% укупних ванбилансних ставки). Од ванбилансних ставки које носе кредитни ризик, на крају 2020. године највећи је био удео потраживања по дериватима (10,4%), датих гаранција и других јемстава (6,0%) и преузетих неопозивих обавеза (3,3%). Финансијска средства пренета у

¹⁸ Примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, средства из депозита и кастоди послова, неискоришћени оквирни кредити и кредитне линије одобрени банци, преузете опозивне обавезе, пласмани у име и за рачун трећих лица и остала ванбилансна актива.

ванбиланс у складу са *Одлуком о рачуноводственом отпису билансне активе банке* чине 3,2% укупних ванбилансних ставки.

Девизни ризик

На крају 2020. укупна отворена девизна позиција банака износила је 6,3 млрд динара, а изложеност банкарског сектора девизном ризику (исказана показатељем девизног ризика) 1,0%, што је знатно испод прописаног максимума (20%).

Табела III.2.1.10. Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2020.
(у млн RSD)

Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	
5.032	5.328	515	263	17	119	728	31	126	0	6.293	5.739	6.293

Извор: НБС.

Квалитет активе

Према подацима на крају децембра 2020. године, *NPL* показатељ смањен је на 3,7%, што је за 0,4 п.п. ниже него пре годину дана. Од увођења *Стратегије за решавање проблематичних кредита* у августу 2015. године, овај показатељ је снижен за чак 18,5 п.п. **Укупни бруто *NPL* износе 102,4 млрд динара и нижи су за 1,0 млрд динара (за 1%) него у 2019. години.** Од укупних *NPL*, на привреду¹⁹ се односи 54,3% (*NPL* показатељ од 4,0%), док се на физичка лица²⁰ односи 44,1% (*NPL* показатељ од 3,6%).

Када се посматра само сектор привредних друштава, овај сегмент је на крају 2020. године чинио 36,8% укупних *NPL*. На крају 2020. године *NPL* сектора привредних друштава износили су 37,7 млрд динара и нижи су за 1,5% него на крају 2019. године, док је *NPL* показатељ смањен за 0,2 п.п. и износио је 3,1%.

¹⁹ Укључује сектор привредних друштава, сектор јавних предузећа, привредних друштава у стечају и јавних предузећа у стечају, као и правна лица и установе из области образовања и здравствене заштите које се не финансирају из буџета.

²⁰ Обухвата сектор становањства, сектор предузетника, приватна домаћинства са запосленима, регистроване пољопривредне произвођаче и предузетнике у стечају.

Табела III.2.1.11. Структура *NPL*
(у млн RSD)

	31. децембар 2019.	31. децембар 2020.
Укупни бруто <i>NPL</i>		
износ	101.416	102.382
показатељ	4,1%	3,7%
Приреда ¹		
износ	55.014	55.574
показатељ	4,4%	4,0%
Физичка лида ²		
износ	43.655	45.181
показатељ	3,9%	3,6%
Остало		
износ	2.747	1.647
показатељ	2,4%	1,3%

¹ Сектор приреде укључује сектор природних друштва, сектор јавних предузећа, привредних друштва у стечају и јавних предузећа у стечају, као и правна лица и установе из области образовања и здравствене заштите које се не финансирају из буџета.

² Становништво, предузетници, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистровани пољопривредни произвођачи.

Извор: НБС

NPL сектора становништва чине 39,8% укупних *NPL*, при чему је показатељ у овом сегменту смањен током 2020. за 0,3 п.п., на ниво од 3,6%.

Кретање *NPL* показатеља, с једне стране, одређено је напорима банака да отписима, уступањем и наплатом смање износ *NPL*, а с друге стране, и растом кредитне активности.

Покривеност *NPL* исправкама вредности и даље је релативно висока, што показује да су банке задржале опрезан и проактиван приступ при процени очекиваних кредитних губитака. На крају 2020. године 59,0% укупних бруто *NPL* било је покривено припадајућим исправкама вредности извршеним у складу с *Међународним стандардима финансијског извештавања 9* (МСФИ 9).

Структура класификоване билансне и ванбилансне активе банкарског сектора побољшана је током 2020. године, с обзиром на то да је учешће најлошије класификованих (категорије „Г” и „Д”) смањено са 6,9% на 6,5%.

Укупне исправке вредности класификоване билансне активе и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама на крају 2020. године износиле су 110,2 млрд динара (за 11,8% више него на крају 2019).

Табела III.2.1.12. Класификација активе банака
(у млн RSD)

	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива		Учешће активе класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)
			А + Б + В	Г + Д	
31. децембар 2020.					
Билансна актива	4.796.803	3.021.025	2.789.528	231.497	7,7
Ванбилансне ставке	6.735.759	1.095.184	1.050.290	34.895	3,2
Укупно	11.532.562	4.116.209	3.849.817	266.392	6,5
31. децембар 2019.					
Билансна актива	4.260.345	2.675.506	2.459.705	215.801	8,1
Ванбилансне ставке	6.811.706	1.062.362	1.019.574	42.788	4,0
Укупно	11.072.051	3.737.868	3.479.279	258.589	6,9

Извор: НБС.

Ликвидност банкарског сектора

Домаћи банкарски сектор и даље је изузетно ликвидан, па ризик ликвидности представља најмање изражени ризик у систему.

Просечан месечни показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2020. године био је на двоструко вишем нивоу од прописаног минимума (1,0) и износио је 2,2. Током 2020. године овај показатељ је константно био изнад 2, што указује на то да су ликвидна средства (ликвидна потраживања првог реда и остала потраживања која доспевају у наредни месец дана) двоструко већа од збира обавеза без утврђеног рока доспећа и обавеза које доспевају у наредни месец дана. Ликвидна средства су на дан 31. децембра 2020. године чинила 37,2% укупне билансне активе и 50,7% краткорочних обавеза. Просечан месечни ужи показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2020. године, с вредношћу од 1,9, такође се налазио знатно изнад регулаторног минимума (0,7).

Вредност показатеља покрића ликвидном имовином (*Liquidity Coverage Ratio – LCR*), који је у примени од јуна 2017. године и обрачунава се на исти начин као и у ЕУ) износи 211,8% и такође потврђује високу ликвидност банкарског сектора.

Адекватност капитала банкарског сектора

Банкарски сектор Републике Србије, и поред смањеног добитка, остао је адекватно капитализован и у 2020. години, захваљујући знатним резервама капитала формираним у претходним годинама, као и повољној структури регулаторног капитала, који се у највећој мери (преко 96%) састоји од основног капитала (који се скоро у целости састоји од најквалитетније компоненте капитала

– основног акцијског капитала). Показатељ адекватности капитала је на крају 2020. године износио 22,42%, што је знатно изнад регулаторног минимума од 8%, који је у примени од јуна 2017. године. Показатељ адекватности основног капитала износио је 21,58% (регулаторни минимум је 6%), а показатељ адекватности основног акцијског капитала 21,53% (регулаторни минимум је 4,5%). Показатељ леверида, тј. однос основног капитала и укупне билансне и ванбилансне изложености (који је такође у примени од јуна 2017. године), на крају 2020. године износио је 12,4%.

Усклађеност показатеља пословања

На крају 2020. године, од укупно 26 банака, усклађеност с прописаним лимитима показатеља пословања била је потпуна код 25 банака, док је једна банка имала неусклађен један показатељ.

Табела III.2.1.13. Показатељи пословања банака

	31. децембар 2020.	Број банака с неусклађеним показатељима
Показатељ адекватности капитала (мин. 8%)	22,4%	0
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	13,7%	1
Показатељ ликвидности*	2,22	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	1,0%	0

* Просечни месечни показатељ.

Извор: НБС.

Профитабилност

Банкарски сектор Републике Србије и у 2020. години остварио је позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања у износу од 46,08 млрд динара, али је тај резултат за 21,6 млрд динара (за 31,9%) нижи него у 2019. години. Принос на активу је са 1,72%, колико је износио у 2019. години, снижен на 1,06%, а принос на капитал са 9,77% на 6,48%.

Табела III.2.1.14. Финансијски резултат банака

	31. децембар 2019.		31. децембар 2020.	
	Износ (у млн RSD)	Број банака	Износ (у млн RSD)	Број банака
1. Добитак	68.935	22	49.138	19
2. Губитак	1.251	4	3.065	7
Нето финансијски резултат (1-2)	67.684	26	46.073	26

Извор: НБС.

У 2020. години, с добитком је пословало 19 банака, док је седам банака забележило негативан финансијски резултат. При томе, присутан је тренд концентрације укупно оствареног добитка, тако да пет банака с највећим нето

добитком учествује са 81% у укупном финансијском резултату банкарског сектора.

Табела III.2.1.15. Показатељи профитабилности банкарског сектора (у %)

	2019.	2020.
Принос на активу (ROA)	1,7	1,1
Принос на капитал (ROE)	9,8	6,5
Каматна маржа / просечна билансна актива	3,3	3,0
Каматна маржа / укупни оперативни приходи	66,4	66,7
Пословни расходи / укупни оперативни приходи	61,5	62,6
Расходи зарада / пословни расходи	37,6	39,0

Извор: НБС.

У условима пораста кредитне активности, а с обзиром на претежну ослоњеност домаћих банака на традиционалне кредитно-депозитне пословне моделе, највећи генератори нето добитка банкарског сектора Републике Србије и у 2020. години, као и претходних година, били су приходи од камата и накнада, упркос тренду пада просечних каматних стопа. Нето приходи од камата у 2020. години износили су 129,4 млрд динара и већи су за 0,6 млрд динара него 2019. године, док су нето приходи од накнада износили 40,6 млрд динара и били су нижи за 1,5 млрд динара у односу на 2019. годину.

Активности у области контроле пословања банака

Регулаторна активност

Извршни одбор Народне банке Србије, на седници одржаној 9. јануара 2020. године, усвојио је *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о ближим условима и начину вршења контроле банака и посебне ревизије банке*.²¹

На седници одржаној 12. марта 2020. године, Извршни одбор је усвојио:

- *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о извештавању банака и*
- *Одлуку о изменама Одлуке о извештавању о адекватности капитала банке.*

Наведени подзаконски акти усвојени су ради прилагођавања извештајног система прописима усвојеним у децембру 2019. године с циљем подстицања праксе кредитирања привреде у динарима.

На истој седници Извршног одбора усвојена је и *Одлука о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке* ради унапређења праксе поступања банака приликом увођења нових производа и поверавања активности трећем лицу.²²

²¹ „Службени гласник РС”, бр. 1/2020 од 10. јануара 2020.

²² „Службени гласник РС”, бр. 27/2020 од 13. марта 2020.

Имајући у виду ванредну здравствену ситуацију у земљи, Народна банка Србије је у току 2020. године предузела значајне регулаторне активности, захваљујући којима је очувана финансијска стабилност, а грађанима и привреди пружена подршка у превазилажењу негативних економских ефеката пандемије.

С обзиром на неопходност очувања достигнутог нивоа и даљег јачања стабилности финансијског система у условима потенцијалних ризика узрокованих ванредном здравственом ситуацијом у земљи услед пандемије вируса корона, Извршни одбор Народне банке Србије, на ванредној седници одржаној 17. марта 2020. године, усвојио је *Одлуку о привременим мерама за очување стабилности финансијског система*.

Наведеном одлуком је дужницима банака (физичким лицима, пољопривредницима и предузетницима и привредним друштвима) омогућен тромесечни мораторијум, за време чијег трајања дужник није био у обавези да измирује своја дуговања ни по основу камате, ни по основу главнице.²³

На седници Извршног одбора одржаној 7. маја 2020. године усвојени су прописи ради одлагања за шест месеци примене мера којима се дестимулише одобравање нових, ненаменских и неинвестиционих, девизно индексираних кредита и кредита у иностраној валути привредним субјектима, предузетницима и пољопривредницима, и то:

- *Одлука о изменама Одлуке о адекватности капитала банке,*
- *Одлука о роковима за усклађивање унутрашњих аката банке о управљању ризицима банке и за достављање извештаја банака и*
- *Одлука о изменама Одлуке о извештавању банака.*²⁴

Ови прописи су усвојени како би се минимизовале евентуалне последице епидемиолошке ситуације на стабилно пословање банака, ослободили додатни оперативни капацитети банака и отвориле веће могућности за обезбеђивање ликвидности реалног сектора у току трајања и непосредно након престанка ванредног стања, будући да су банке у току 2020. године несметано могле да одобравају све врсте кредита у иностраној валути и девизно индексираних кредита свим привредним субјектима.

Како би се створиле регулаторне претпоставке за издвајање мањег учешћа за одобравање стамбених кредита купцима првог стана и у том смислу прописало ново правило у складу с којим банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности, под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности (изузетак у односу на опште правило по којем је овај лимит 80%), на седници Извршног одбора одржаној 11. јуна 2020. усвојена је *Одлука о допунама Одлуке о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система*.²⁵

²³ „Службени гласник РС”, бр. 33/2020 од 17. марта 2020.

²⁴ „Службени гласник РС”, бр. 67/2020 од 8. маја 2020.

²⁵ „Службени гласник РС”, бр. 84/2020 од 12. јуна 2020.

На седници Извршног одбора Народне банке Србије одржаној 9. јула 2020. године, ради прилагођавања мера које су усвојене у децембру 2019. године с циљем подстицања праксе одрживог кредитирања становништва у околностима изазваним пандемијом вируса корона, усвојени су прописи којима се стварају додатне могућности банкама да у току 2020. и 2021. године дужницима који су се задужили пре наступања ванредних околности понуде адекватне олакшице у вези са отплатом потрошачких, готовинских и осталих кредита одобрених до 18. марта 2020. године (рефинансирање или промену датума доспећа последње рате под одређеним условима), а да то не утиче на повећање одбитне ставке од капитала, нити на погоршање показатеља ризика концентрације. Конкретно, банке од дана ступања на снагу тих прописа могу без последица по капитал да дужницима омогуће рефинансирање или промену датума доспећа последње рате потрошачких, готовинских и осталих кредита (који није стамбени кредит ни минус по текућем рачуну) одобрених до 18. марта 2020. године, и то на две године дуже у односу на предвиђени режим рокова отплате ових кредита (који подразумева рок отплате до седам година у току 2020, до шест година у току 2021, до осам година за потрошачке кредите одобрене за куповину моторних возила неvezано за годину). Наведене олакшице могу се понудити дужницима и у случају да је након рефинансирања, односно промене датума доспећа последње рате под условима предвиђеним новим прописима, кредитно оптерећење дужникових прихода (степен кредитне задужености) веће од 60%. С тим у вези, усвојене су:

- *Одлука о измени и допуни Одлуке о управљању ризиком концентрације по основу изложености банке одређеним врстама производа банке и*
- *Одлука о допуни Одлуке о адекватности капитала банке.*²⁶

С обзиром на то да је било извесно да ће пандемија трајати неко време, на седници Извршног одбора која је одржана 27. јула 2020, усвајањем *Одлуке о привременим мерама за банке ради ублажавања последица пандемије COVID-19 у циљу очувања стабилности финансијског система, дужницима је омогућен још један застој у отплати обавеза (мораторијум) према банкама које су доспеле у периоду од 1. августа 2020. године закључно са 30. септембром 2020. године, као и застој у отплати обавеза које су доспеле у јулу 2020. године, а дужник их није измирио.*

Како би се за грађане створили услови за олакшан приступ финансијским средствима, на седници Извршног одбора Народне банке Србије која је одржана 17. августа 2020. године усвојена је *Одлука о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима.*²⁷

Овом одлуком обухваћена су три сета мера, које имају за циљ подстицање олакшаног приступа стамбеним кредитима и у погледу непокретности с нижим

²⁶ „Службени гласник РС”, бр. 98/2020 од 10. јула 2020.

²⁷ „Службени гласник РС”, бр. 108/2020 од 20. августа 2020.

степеном изграђености, стварање регулаторних претпоставки које омогућавају продужетак рока отплате стамбених кредита за највише пет година од датума доспећа последње рате тог кредита и привремено олакшавање процедуре за приступ становништва краткорочним динарским кредитима до одређеног износа. Конкретне мере могу се примењивати до краја 2021. године.

На седници која је одржана 12. новембра 2020. године Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је:

- Одлуку о изменама Одлуке о адекватности капитала банке,
- Одлуку о изменама Одлуке о извештавању банака и
- Одлуку о изменама Одлуке о роковима за усклађивање унутрашњих аката банке о управљању ризицима банке и за достављање извештаја банака.²⁸

Прописи су усвојени како би се за додатних шест месеци одложила примена мера којима се дестимулише одобравање нових, ненаменских и неинвестиционих, девизно индексираних кредита и кредита у иностраној валути дужницима из нефинансијског и недржавног сектора, а с обзиром на продужено трајање пандемије.

У складу са одлагањем примене мера за додатних шест месеци, за обрачун одбитне ставке релевантни су новоодобрени кредити индексирани девизном клаузулом и кредити у иностраној валути од 1. јула 2021. године, а не они који су одобрени почев од 1. јануара 2021. године. Последично, изменио се почетак примене утврђених процената који представљају учешће кредита индексираних девизном клаузулом и кредита у иностраној валути у укупним кредитима одобреним дужницима из нефинансијског и недржавног сектора, као и динамика њиховог снижавања²⁹.

Одложени су рокови за извештавање Народне банке Србије на новим обрасцима ФХ 1, ФХ 2 и ФХ 3.

У децембру 2020. године Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је *Упутство о изменама Упутства за утврђивање статуса неизмирења обавеза*,³⁰ чиме је одложен почетак примене *Упутства за утврђивање статуса неизмирења обавеза*, на начин да се, уместо од 1. јануара 2021. године, одредбе тог упутства примењују од 1. јануара 2022. године (осим у делу одредаба тачке 10. *Упутства*, која се односи на начин утврђивања материјално значајног износа, а која се већ примењује од 1. јануара 2019) како би се прецизније проценили ефекти макроекономске ситуације изазване пандемијом вируса корона на ниво *NPL* и спречно њихов раст, до којег би могло доћи услед промене методолошког приступа прописаног *Упутством*. На овај начин банкама је остављен додатни

²⁸ „Службени гласник РС”, бр. 137/2020 од 13. новембра 2020.

²⁹ 71% у периоду од 1. јула 2021. до 30. јуна 2022. године; 64% у периоду од 1. јула 2022. до 30. јуна 2023. године; 57% у периоду од 1. јула 2023. до 30. јуна 2024. године; 50% почев од 1. јула 2024.

³⁰ „Службени гласник РС”, бр. 149/2020 од 11. децембра 2020.

временски период за прилагођавање новим правилима у контексту утврђивања статуса неизмирења обавеза.

Имајући у виду сложеност утицаја актуелне здравствене ситуације у земљи на грађане и привреду, Извршни одбор Народне банке Србије је, на ванредној седници одржаној 14. децембра 2020. године, усвојио:

– *Одлуку о привременим мерама за банке у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије COVID-19.*³¹

Прописане су мере и активности које су банке дужне да примене ради адекватног управљања кредитним ризиком, што подразумева благовремено препознавање потенцијалних потешкоћа код дужника и предузимање одговарајућих корака. Олакшице у отплати омогућене су за: физичка лица, пољопривреднике, предузетнике и привредна друштва, а омогућене су за измиривање обавеза по основу кредита, кредитних картица и дозвољеног прекорачења по текућем рачуну, под условом да је дужник био уредан у измирењу обавеза према конкретној банци у релевантном периоду пре пандемије (уредност у овом контексту подразумева да дужник на дан 29. фебруара 2020. године, као ни у периоду од 12 месеци пре тог дана, није био у статусу неизмирења обавеза у конкретној банци, односно да ниједно потраживање од тог дужника по основу кредита и других кредитних производа – кредитних картица и дозвољеног прекорачења по текућем рачуну није било класификовано као *NPL* у тој банци).

Олакшице које је банка дужна да омогући дужнику који испуњава наведени услов претходне уредности у измиривању обавеза и прописане услове у погледу погођености пандемијом јесу грејс-период у трајању од шест месеци, за које време дужник неће бити у обавези да измирује дуг по основу главнице, а измиривање дуга по основу камате (која се свакако обрачунава) такође може мировати у периоду грејс-периода уколико се дужник определи за такву опцију. Као последица примене олакшице, нови уговорени рок отплате кредита биће дефинисан на начин да износ ануитета, односно месечне обавезе дужника по истеку грејс-периода, а до краја новог рока отплате кредита не буде већи од тог износа у периоду пре примене олакшица.

Народна банка Србије је проценила да потребу за олакшицама имају посебно незапослени, дужници чији су просечни нето месечни приходи у последња три месеца испод просека зарада у Републици Србији, као и дужници с просечним нето месечним приходима у последња три месеца до 120.000 динара, а чији је нето месечни приход мањи за 10% или више у односу на приход пре 15. марта 2020. и чији је степен кредитне задужености, односно оптерећеност месечних примања кредитним и другим обавезама изнад 40% тих прихода.

За пољопривреднике, предузетнике и привредна друштва оцењено је да је олакшице у отплати обавеза потребно понудити нарочито дужницима који су у 2020. години имали пад пословних прихода, односно промета од најмање 15% у

³¹ „Службени гласник РС”, бр. 150/2020 од 14. децембра 2020.

односу на 2019. годину или је дошло до прекида пословања дужника у непрекидном трајању од најмање 30 дана услед пандемије вируса корона.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола пословања банака подразумева контролу и анализу извештаја и друге документације коју банке достављају на основу закона и прописа Народне банке Србије, других података о пословању банака којима Народна банка Србије располаже и података из екстерних извора (укључујући и страна регулаторна тела с којима Народна банка Србије има потписане мултилатералне или билатералне споразуме о сарадњи, размени информација и координацији супервизорских активности).

У току 2020. године, пандемија вируса корона и њене последице на макроекономско окружење, пословни амбијент и банкарски систем у целини, као и мере Народне банке Србије спроведене ради ублажавања последица пандемије, утицале су на измене супервизорских активности, у складу с чиме је примењен прагматични приступ и прилагођен фокус супервизорских процена банака, који је обухватио процену корпоративног управљања у време кризе изазване пандемијом вируса корона, процену финансијског положаја и адекватности капитала, као и ризичног профила банака, пре свега кредитног ризика, оперативног ризика и ризика ликвидности и извора финансирања. Супервизорска процена банака обухватила је и оцену ажурираних појединачних планова опоравка, и то оцену поступања банака по препорукама за отклањање материјално значајних недостатака утврђених у претходним верзијама планова опоравка.

Поред тога, имајући у виду бројне неизвесности с којима су се банке суочавале у току 2020. године у условима пандемије, Народна банка Србије је одлучила да због конзервативности и неизвесности задржи укупне супервизорске захтеве за капиталом банака на нивоу који је утврђен *Решењем о одређивању минималног нивоа показатеља адекватности капитала већег од прописаног за 2020. годину*, датим у складу са одредбама члана 23. *Закона о банкама* и тачком 5. *Одлуке о адекватности капитала банке*,³² при чему су задржане супервизорске оцене (укупне и по појединачним областима) утврђене претходном проценом и нису изречене супервизорске препоруке за потребна квалитативна унапређења пословања банака.

У току 2020. године, на дневној основи, пратиле су се информације о кретању показатеља ликвидности, док су се на недељној основи пратиле промене међу највећим депонентима и анализа јаза ликвидности за наредна три месеца. Такође, на месечној основи израђивале су се информације о профитабилности банкарског сектора и информације о кредитној активности и кретању *NPL*, док се на

³² „Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020 и 137/2020.

тримесечном нивоу пратила солвентност банака и ризик концентрације као подврсте кредитног ризика.

У вези с привременим мерама усвојеним с циљем подршке грађанима и економији у условима пандемије вируса корона, анализирано је поступање банака у вези с применом усвојених мера, на месечној основи пратили су се ефекти примене мораторијума, као и поступање у вези с применом олакшица у отплати обавеза дужника, при чему је праћена и искоришћеност укупно одобреног износа из гарантне шеме за банкарски сектор.

Током 2020. године праћена је реализација планова банака за смањење бруто *NPL*, као и анализа могућности даљег смањења тог показатеља на нивоу појединачних банака.

Поред тога, анализирано је 55 обавештења о увођењу нових производа и 41 обавештење о уступању потраживања.

У вези с контролним поступцима, током 2020. године спроведене су четири посредне контроле пословања банака, по основу којих су сачињени записници који су уручени банкама, од којих се три односе на примену *Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима*, док се једна односи на контролу обрачуна капитала и показатеља адекватности капитала. Поред наведеног, праћено је извршење налога из Решења о налозима и мерама код једне банке. Такође, ради превентивног деловања и спречавања преливања негативних ефеката на банкарски сектор и на реалну економију, појачано су праћене ликвидносна позиција и активности процеса одобравања пласмана појединих банака.

Као и у претходном периоду, интензивно су се пратили финансијско стање и тенденција пословања у банкама у власништву Републике Србије (где је држава највећи појединачни или већински акционар). Поред тога, одржавани су састанци са органима управљања банака, праћене су активности у вези с планираним интеграцијама (припајањима) банака и анализирани поједини аспекти пословања банака.

На основу свих поменутих анализа и информација, припремљен је предлог плана непосредних контрола за 2021. годину, као и план супервизорских активности за ту годину. Настављена је сарадња са ЕЦБ-ом, ММФ-ом, као и са страним супервизорима банкарских група које послују у Републици Србији.

Непосредна контрола пословања банака

Непосредна контрола пословања банака врши се непосредно увидом у пословне књиге и другу документацију банке, а која се спроводи у складу с годишњим планом непосредних контрола. У току 2020. године извршено је укупно 20 поступака непосредних контрола бонитета и законитости пословања банака у складу са *Законом о банкама*, и то седам циљаних контрола

бонитета и законитости пословања банака и 13 контрола поступања банака у складу с мерама изреченим од стране Народне банке Србије. Преглед извршених непосредних контрола у 2020. години према предмету контроле дат је у следећој табели:

Табела III.2.1.16. Преглед непосредних контрола извршених у 2020.

Врста непосредне контроле	Предмет непосредне контроле	Број непосредних контрола
Циљана контрола бонитета и законитости пословања банке у складу са Законом о банкама	Процес одобравања готовинских и стамбених кредита	1
	Процес одобравања пласмана правним лицима	3
	Процес одобравања пласмана правним лицима и управљања ризицима који настају по основу активности које је банка поверила трећим лицима	1
	Процес одобравања стамбених и готовинских кредита и кредитних картица	1
	Тачност сачињавања извештаја за потребе обрачуна показатеља покрића ликвидном активом на обрасцима ПППА 1-4	1
Контрола поступања банке у складу с мерама изреченим од стране НБС	У вези са контролама бонитета и законитости пословања банака у складу са Законом о банкама	13
Укупно непосредних контрола извршених у 2020. години		20

Предузимање мера према банкама

У поступку контроле пословања банака у 2020. години, Народна банка Србије предузела је следеће мере: упутила банкама 11 писмених опомена, донела четири решења којима су банкама изречени налози и мере и три решења о изрицању новчане казне банци.

Решења о новчаним казнама донета су према три банке (у износима од 2.090.400,00 динара (0,11% укупног прихода банке), 3.795.000,00 динара (0,021% укупног прихода банке) и 2.568.550,00,00 динара (0,27% укупног прихода банке)).

Такође, решењима је обустављено 11 контролних поступака.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима за давање дозволе за рад, различитих сагласности и одобрења, у складу са Законом о банкама, Народна банка Србије је у току 2020. године донела:

- 21 решење о давању сагласности на основне акте банака (оснивачки акт и статут банке), а од тога једно решење о одбијању захтева;
- 83 решења о давању претходне сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора банке;
- два решења о давању претходне сагласности за стицање власништва у банци;
- четири решења о давању претходног одобрења банци за расподелу добити исплатом дивиденди свом акционару;

- два решења о давању претходне сагласности о испуњености услова да се добит из текуће године укључи у основни акцијски капитал;
- једно решење о давању претходне сагласности за смањење вредности елемената основног капитала банке (остале резерве из добити) и једно решење о обустављању поступка за давање претходне сагласности за смањење вредности елемената основног капитала банке;
- пет решења о давању претходне сагласности банци да укључи у обрачун свог основног акцијског капитала елемент тог капитала – докапитализација;
- три решења о давању сагласности банци односно матичном друштву да подређено друштво не укључи у консолидацију финансијских извештаја своје банкарске групе, са стањем на дан 31. децембра 2019. године;
- два решења о давању сагласности банци односно највишем матичном друштву да подређено друштво / подређена друштва које је / која су лице/лица у финансијском сектору не укључи у годишњу ревизију финансијских извештаја банкарске групе за пословну 2019. годину;
- једно обавештење о сагласности банци да изложеност према чланици групе не укључи у обрачун лимита великих изложености према повезаним лицима;
- обрађено је 266 обавештења о поверавању активности трећим лицима.

III.2.2. Сектор осигурања

Учешће билансне суме сектора осигурања у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије (банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за (ре)осигурање и добровољни пензијски фондови)³³ износило је 6,0%, што је нешто ниже него претходне године, када је износило 6,6%.

На крају 2020. године у Републици Србији пословало је **20 друштава за (ре)осигурање**, што је непромењено у односу на 2019. годину. При томе, пословима осигурања бавило се 16 друштава, а пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бавило се њих четири, док се искључиво неживотним осигурањем, односно и животним и неживотним осигурањем бавило по шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, 15 друштава је било у већинском страном власништву.

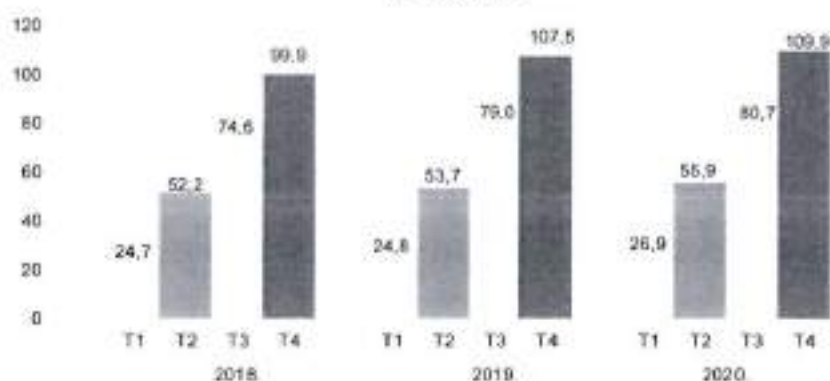
У продајној мрежи, поред друштава за (ре)осигурање, учествовало је и 17 банака, шест давалаца финансијског лизинга и јавни поштански оператор, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 101 правно лице (друштво за посредовање у осигурању и друштво за заступање у осигурању), 77 заступника у осигурању (физичких лица – предузетника). Укупно 4.336 особа које

³³ Осим платних институција и институција електронског новца.

поседују овлашћење за обављање послова посредовања, односно послова заступања у осигурању уписано је у регистар активних овлашћених посредника у осигурању, односно заступника у осигурању који се води код Народне банке Србије.

Друштва за осигурање су у 2020. години остварила укупну премију у висини од 109,9 млрд динара (2% БДП-а), што је за 2,3% више него у 2019. години. У структури премије, учешће неживотних осигурања износило је 76,2%, а животних 23,8%. При томе, премија животних осигурања порасла је за 4,4% у односу на 2019. годину.

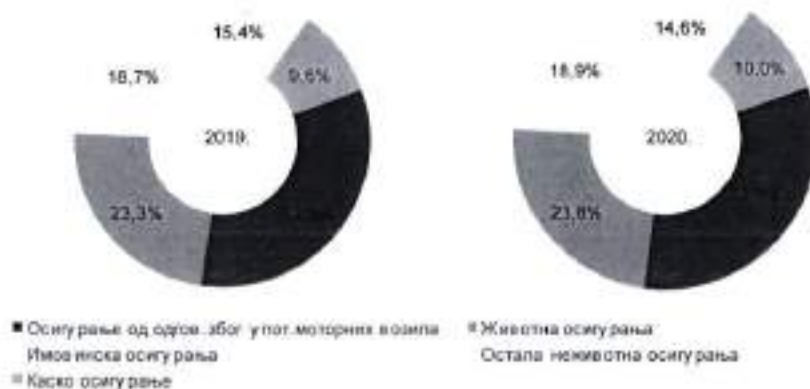
Графикон III.2.2.1. Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима (у млрд RSD)

Извор: НБС.

Посматрано према врсти осигурања, највеће учешће у укупној премији у 2020. години имало је, као и раније, осигурање одговорности због употребе моторних возила (32,8%), а иза њега следе животна осигурања (23,8%), имовинска осигурања (18,9%) и осигурање моторних возила – каско (10,0%).

Графикон III.2.2.2. Укупна премија према врстама осигурања

Извор: НБС.

Билансна сума друштава за (ре)осигурање на крају 2020. године износила је 314,2 млрд динара и била је за 4,8% већа него годину дана раније. Највећи део активе друштава за (ре)осигурање на крају 2020. године односио се на дужничке ХоВ расположиве за продају (49,7%), дужничке ХоВ с фиксним приносом (11,0%), готовину и краткорочне депозите (8,3%), потраживања (7,6%), техничке резерве које падају на терет саосигураваача, реосигураваача и ретроцесионара (7,2%) и некретнине, постројења и опрему (6,6%).

Највећи део пасиве друштава за (ре)осигурање чиниле су техничке резерве (66,3%), као и капитал (24,5%). При томе, капитал је у 2020. години повећан за 6,5% (на 76,8 млрд динара), а техничке резерве за 2,8% (на 208,3 млрд динара). Највеће учешће у техничким резервама имала је математичка резерва, која је у 2020. години порасла 6,7%.

Концентрација на тржишту, мерена *HHI*, у 2020. години смањена је у поређењу с претходном годином, али је остала умерена и износила је 1.309.³⁴

Показатељи пословања

Основни показатељ адекватности капитала,³⁵ као показатељ капиталног покривања изложености ризицима, код друштава која су се претежно бавила неживотним осигурањима у 2020. години износио је 228,8%, а код друштава која су се претежно бавила животним осигурањима 249,4%.

Комбиновани рачуно у самопридржају,³⁶ као показатељ политике цена и њене адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о неживотном осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2020. години био је задовољавајући (79,3%) и бољи него у 2019. години (84,2%).

Бенефит рачуно,³⁷ као показатељ адекватности премије животних осигурања, у 2020. години износио је 86,1%, што представља раст у односу на претходну годину, када је износио 85,5%.

Резултат пословања

Сектор осигурања је у 2020. години остварио позитиван нето финансијски резултат, који је пре опорезивања износио 14,1 млрд динара, а после

³⁴ *HHI* је израчунат на бази билансних сума друштава за (ре)осигурање.

³⁵ Однос расположиве и захтеване маргине солвенности.

³⁶ Однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања у самопридржају према меродавној премији у самопридржају.

³⁷ Однос збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је узимати дугорочни карактер животних осигурања и значајни утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

опорезивања³⁸ 12,9 млрд динара. Укупни приходи друштава за (ре)осигурање износили су 186,7 млрд динара и у односу на 2019. годину били су већи за 2,0%. Највеће учешће у приходима имали су приходи од техничких премија (51,8%), други пословни (функционални) приходи (23,8%) и приходи од премије намењени покрићу трошкова спровођења осигурања (13,7%). Укупни расходи друштава за (ре)осигурање у 2020. износили су 172,6 млрд динара и били су за 1,4% већи него у 2019. години. Највеће учешће у расходима имали су остали пословни (функционални) расходи (41,5%), накнаде штета и уговорених сума (32,5%) и трошкови прибаве (15,2%), при чему су се остали пословни (функционални) расходи повећали за 1,3 п.п., трошкови прибаве за 1,0 п.п., док су се накнаде штета и уговорених сума смањиле за 2,3 п.п.

Резултати надзорних активности

Контролне активности (непосредне контроле) код друштава за (ре)осигурање и других субјеката надзора током 2020. године обављане су у складу с планираним активностима. **Сprovedено је укупно девет поступака непосредних контрола субјеката надзора у делатности осигурања**, од чега су три поступка спроведена искључиво у делу пруденцијалног надзора друштава за реосигурање, један поступак искључиво у сегменту тржишног понашања, док је један обухватио истовремено пруденцијални надзор и надзор тржишног понашања. Један поступак се односио на пословање друштва за осигурање у делу спречавања прања новца и финансирања тероризма. Поред тога, обављен је један поступак контроле пословне банке која има сагласност за обављање послова заступања у осигурању, један поступак контроле код даваоца финансијског лизинга, те је из делокруга супервизије информационих система спроведен поступак непосредне контроле код једног друштва за осигурање.

Из делокруга пруденцијалног надзора у 2020. години окончана су и три контролна поступка у субјектима надзора, започета крајем 2019. године, од чега два планирана и једна ванредна циљана непосредна контрола.

По основу контрола спроведених у 2019. и 2020. години, а у којима су утврђене незаконности и неправилности у пословању друштава за осигурање и других субјеката надзора, донета су четири решења с корективним мерама надзора, при чему су изречене и новчане казне самим субјектима надзора, те одговорним лицима у тим субјектима (сходно одредбама *Закон о осигурању* и *Закон о обавезном осигурању у саобраћају*). Истовремено, обустављена су два поступка непосредних контрола након спроведених мера надзора.

1) Непосредне контроле – Контроле спроведене у 2020. години код друштава за реосигурање у сегменту *пруденцијалног надзора* биле су свеобухватне, са

³⁸ Обухвата само пореске расходе које су друштва за (ре)осигурање изказала до момента достављања података Народној банци Србије.

акцентом на значајним активностима њиховог пословања, те значајним билансним позицијама. Сачињен је и уручен записник о непосредној контроли код једног друштва, којим су утврђене неправилности у мањем обиму, најчешће у делу недостатка успостављеног система интерних контрола или пак његовог правилног функционисања, те адекватне контроле функционисања од стране надлежних лица и контроле изложености ризику.

Предмети три непосредне контроле, које су започете у 2019. години, а чији су поступци окончани у самим субјектима надзора почетком 2020. године, односили су се пре свега на тржиште осигурања од аутоодговорности.

У сегменту надзора *тржишног понашања* друштава утврђене су неправилности у погледу: обрачуна тоталних штета код осигурања од аутоодговорности и начина информисања подносилаца одштетних захтева, евиденције и решавања штета по основу осигурања моторних возила и по основу осигурања од опште одговорности, начина информисања и уговарања колективног осигурања пензионера, неадекватног спровођења прописаних активности у вези с приговорима и остало.

Непосредном контролом успостављања система управљања ризиком од *прања новца и финансирања тероризма* утврђени су пропусти у функционисању тог система, односно изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма у одређеној мери.

У надзору обављања послова заступања у осигурању од стране других субјеката надзора, **пажња је била усмерена на сам продајни процес услуге осигурања, адекватно информисање клијената и транспарентност услуге осигурања када се осигурање продаје уз други финансијски производ.** Такође, Народна банка Србије је упозорила друштва за осигурање која су одговорна за послове заступања у осигурању на неисправан обрачун поврата премије осигурања у случају раскида уговора о осигурању који се закључује уз кредитни производ банке, како би се прекинула појава повраћаја мањег износа премије од потребног.

Поступак контроле друштва за осигурање из делокруга *супервизије информационог система* у фази је израде записника о непосредној контроли. Контролом је обухваћено управљање ризиком информационог система, спроведена је контрола оквира за дато управљање, затим контрола управљања континуитетом пословања и опоравком активности у случају катастрофа, контрола безбедности информационог система, развој и његово одржавање.

2) Посредни надзор – Континуирано су се обављали послови посредног надзора и у делу пруденцијалног надзора, и у делу надзора тржишног понашања и управљања ризиком спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Активности посредног *пруденцијалног надзора* подразумевале су континуирано праћење пословања друштава за (ре)осигурање и с *финансијско-економског* аспекта и са *актуарског* аспекта, као и предузимање активности на

разјашњењу достављених података и информација, односно отклањању уочених неправилности. Посебно су спроведене активности посредног пруденцијалног надзора, и то: (1) праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за (ре)осигурање, (2) анализа тромесечних мишљења овлашћеног актуара, мишљења овлашћеног актуара о финансијским извештајима и годишњим извештајима о пословању друштава, мишљења овлашћеног актуара на извештаје о спровођењу политике саосигурања и реосигурања, анализа извештаја рада интерне ревизије друштава, пријем и анализа достављених интерних аката друштава за (ре)осигурање, (3) пријем и анализа достављених годишњих, тромесечних и месечних података друштава за осигурање и састављање одговарајућих извештаја и (4) сачињавање тромесечних извештаја о стању сектора осигурања.

У оквиру посредног надзора над *тржишним понашањем* друштава за осигурање редовно су праћени ризици тржишног понашања, на основу анализе квалитативних и квантитативних показатеља, при чему су препознати проблематични аспекти пословања појединих друштава за осигурање и других субјеката надзора. Потенцијална неадекватна тржишна понашања која су препозната као најштетнија за права и интересе корисника услуга осигурања обухваћена су планираним контролним активностима како би се благовремено проверило поступање друштава за осигурање и других субјеката надзора и, када се утврде неправилности, спровеле одговарајуће мере ради благовремене заштите права и интереса корисника услуга осигурања.

Истовремено с поменутиим активностима, **уложени су посебни напори да се друштвима за осигурање и другим учесницима на тржишту осигурања омогући несметано пословање током актуелне пандемије вируса корона**, између осталог, посредством пружања додатних појашњења о могућностима вршења продаје на даљину (продаја онлајн), о покрићу ризика пандемије вируса корона осигурањем, као и о увођењу нових производа осигурања у вези с тим, затим о могућности одложеног плаћања премије осигурања, примене мораторијума на доспеле рате премије осигурања уз кредитне производе банке и др. Комуникацијом с друштвима за осигурање дата је одговарајућа подршка унапређењу процеса дигитализације пословања и проширењу понуде производа осигурања које се закључују на даљину. Новина на тржишту осигурања јесте уговарање животног осигурања на даљину применом поступка видео-идентификације.

Због великог потреса који је пандемија изазвала у делатности туризма, предано се радило и на проналажењу решења за превазилажење потешкоћа с којима су се суочавале туристичке агенције, па су, поред других активности, **објављене и препоруке којима се настојало да се олакша пословање туристичких агенција и омогући очување њихових пословних активности**. Народна банка Србије је подржала напоре надлежних државних органа на проналажењу адекватних решења по наведеном питању. Када је реч о другим

субјектима надзора, настављено је с редовним анализама годишњих извештаја за 2019. годину које су други субјекти надзора који обављају послове заступања и посредовања у осигурању (друштва за посредовање/заступање у осигурању, заступници –предузетници, банке, даваоци финансијског лизинга, јавни поштански оператер) доставили Народној банци Србије.

У оквиру интензивних активности лиценцирања током 2020. године код друштава за (ре)осигурање издато је 106 претходних сагласности за обављање функције члана управе, 20 претходних сагласности за избор друштва за ревизију и три претходне сагласности за стицање квалификованог учешћа. Код других субјеката надзора, током извештајног периода издато је пет дозвола за обављање послова посредовања у осигурању друштвима за посредовање у осигурању, три дозволе за обављање послова заступања у осигурању друштвима за заступање у осигурању и девет дозвола за обављање послова заступања у осигурању заступницима у осигурању. Исто тако, код других субјеката надзора спроведено је 12 поступака за давање претходне сагласности за стицање/увећање квалификованог учешћа и 12 поступака за давање претходне сагласности за обављање функције члана управе.

Стицање звања и усавршавање у делатности осигурања

Услед пандемије вируса корона током 2020. године, Народна банка Србије је у ванредним околностима, у једном ванредном испитном року и у једном редовном року, организовала стручне испите за стицање звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању. Организовала је и два редовна испитна рока за стицање звања овлашћеног актуара.

На основу коначних резултата о положеним испитима, лицима су издата 353 решења о стицању звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању, а четири лица су стекла звање овлашћеног актуара.

У 2020. години редовно су се спроводиле активности које се тичу надзора професионалног континуираног усавршавања овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара. Доказ о континуираном усавршавању овлашћених актуара за 2020. годину доставила су 54 овлашћена актуара, а обавезу професионалног континуираног усавршавања у 2020. години извршило је 3.426 овлашћених посредника и заступника у осигурању.

Регулаторна активност и послови европских интеграција

Народна банка Србије континуирано прати прописе ЕУ из области осигурања и усклађује домаће прописе ради адекватне припреме Републике Србије за улазак у ЕУ, водећи рачуна о стабилности тржишта осигурања и о заштити права и интереса корисника услуге осигурања. У току су стручне

редактуре превода допуне *Директиве Солвентност 2, Директиве о дистрибуцији осигурања* и др., као део поступка превода правне тековине ЕУ у Републици Србији, који ће олакшати даље усклађивање прописа из области осигурања.

У складу с динамиком дефинисаном *Стратегијом за имплементацију Солвентности II у Републици Србији*, у току 2020. године настављено је са израдом прелиминарне радне верзије нацрта прописа неопходних за успостављање новог регулаторног оквира за обављање послова осигурања и реосигурања.

Такође, ради усклађивања домаћих прописа с прописима ЕУ који се тичу рачуноводства у осигурању, сачињене су прелиминарне радне верзије нацрта прописа којим се регулише дата материја.

Настављен је даљи рад у оквиру радне групе за израду новог *Закона о обавезном осигурању у саобраћају* ради даљег усклађивања с релевантном правном тековином ЕУ у овој области, а коју је Министарство финансија формирало у 2019. години и у чијем саставу су и представници Народне банке Србије.

Ради даљег усклађивања домаћег законодавства с правном тековином ЕУ у области осигурања, успешно је завршен *IPA пројекат „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије у процесу приступања ЕУ”*. Најважнији аспект овог пројекта била је међусобна размена искустава у области надзора осигурања и давање препорука за даље унапређење регулаторног оквира у надлежности Народне банке Србије.

Усвојена су и следећа подзаконска акта ради боље заштите корисника услуга осигурања и стабилности сектора осигурања:

– *Одлука о допуни Одлуке о систему управљања у друштву за осигурање/реосигурање*³⁹. Захтеви који су садржани у допуни ове одлуке у погледу политике зарада и других примања запослених у друштву за (ре)осигурање имају за циљ да се обезбеди да друштва за (ре)осигурање имају адекватне политике зарада и осталих примања за запослене који одлучују о преузимању ризика, као и да те политике промовишу разумно и опрезно преузимање ризика применом начела пропорционалности. Одлука је донета и у складу са правном тековином ЕУ која регулише ово питање (*Директива Солвентност 2*);

– *Одлуку о измени Одлуке о основним критеријумима бонус-малус система, подацима за примену тог система и највишем бонусу*⁴⁰. Основни циљ измене ове одлуке јесте унапређење постојећег бонус-малус система у осигурању од аутоодговорности адекватним одређивањем премије осигурања за осигуранике који својим моторним возилом не угрожавају друге учеснике у саобраћају и њихову имовину. Повећањем износа бонуса (умањењем премије осигурања) осигураницима који током вишегодишњег периода нису изазвали саобраћајну

³⁹ „Службени гласник РС”, бр. 84/2020.

⁴⁰ „Службени гласник РС”, бр. 84/2020.

незгоду доприноси се већој безбедности саобраћаја и по том основу очекује се смањење броја одштетних захтева ка друштвима за осигурање;

– *Одлуку о измени Одлуке о инвестирању средстава осигурања*⁴¹. Измена одлуке је усвојена ради пружања подршке расту тржишта осигурања, посебно ако се има у виду новонастала ситуација изазвана пандемијом вируса корона, која је утицала на домаће осигураваче да наставе с праксом одобравања одложеног плаћања премије, па се очекује раст учешћа позиције недospelних потраживања у билансима друштава за (ре)осигурање. Рок у коме је омогућено да се потраживања за недospelе премије неистеклих неживотних осигурања, саосигурања и реосигурања могу прибављати средствима техничких резерви наведеном одлуком продужен је за две године, односно са 31. децембра 2020. године на 31. децембар 2022. године.

Како би се извршиле обавезе прописане новим *Законом о рачуноводству*⁴², донете су три одлуке из области рачуноводства: *Одлука о Контном оквиру и садржини рачуна у контном оквиру за друштва за осигурање*, *Одлука о садржају и форми образаца финансијских извештаја за друштва за осигурање* и *Одлука о садржају и форми статистичког извештаја за друштва за осигурање*.

III.2.3. Добровољни пензијски фондови

На тржишту добровољних пензијских фондова на крају 2020. године пословала су четири друштва, која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова. Имовина свих фондова води се на рачунима код једне кастоди банке. Услуге посредовања приликом закључења уговора о чланству у добровољним пензијским фондovima пружало је пет банака посредника и једно друштво за осигурање посредник, а услуге информисања о чланству у тим фондovima 645 агената продаје (од укупно 925 лица којима је Народна банка Србије издала дозволу за обављање ових послова), која су ангажовала друштва за управљање добровољним пензијским фондovima (у даљем тексту: друштва за управљање), банке посреднице и друштва за осигурање посредника. За потребе обављања куповине и продаје ХоВ, друштва за управљање сарађивала су са 11 брокерских кућа.

Тржиште је и даље високо концентрисано – ННП је на крају 2020. године износило 2.707 поена. Учешће нето имовине највећег фонда у нето имовини сектора добровољних пензијских фондова износило је око 39%, а учешће четири највећа фонда – око 93%.

Билансна сума добровољних пензијских фондова у 2020. години наставила је да расте. На крају 2020. године нето имовина фондова достигла је 47,0 млрд динара и била је већа за око 4% него на крају претходне године. Током 2020.

⁴¹ „Службени гласник РС”, бр. 149/2020.

⁴² „Службени гласник РС”, бр. 73/2019.

године, на индивидуалне рачуне чланова укупно је уплаћено 3,5 млрд динара, док су чланови по основу исплата повукли 2,2 млрд динара. **Добит од улагања коју су остварили фондови у току године износила је 530,5 мли динара.**

Број корисника услуга добровољних пензијских фондова на крају 2020. године износио је 204.969, што чини око 3% укупног броја становника, односно 9,5% укупног броја запослених.

Основни принципи улагања сваког фонда дефинисани су инвестиционом политиком. У зависности од инвестиционе политике, сваки фонд дефинише структуру својих улагања, па тако неки фондови улажу средства само у евроинструменте, а други претежно у динарске инструменте. Сви фондови углавном улажу у државне ХоВ.

Ако се има у виду различита структура улагања, разликују се и приноси које фондови остварују. **Годишњи приноси које су фондови остварили у 2020. години, кретали су се у распону од 0,38% до 2,00%.** Принос фондова мерен индексом *FONDex*, који приказује кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова, износио је 1,0% на годишњем нивоу у 2020. години.

Графикон III.2.3.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова (на дан 31. 12. 2020. године)

Извор: H&C

Улагања добровољних пензијских фондова била су, као и у претходном периоду, одређена околностима на финансијском тржишту, па је тако на крају 2020. највећи део имовине фондова био уложен у државне обвезнице (73,1%). Средства по виђењу чинила су 5,8%, акције – 12,0%, орочени депозити – 5,0%, корпоративне обвезнице – 3,2%, а улагање у инвестиционе јединице отворених инвестиционих фондова – 0,5% имовине фондова.

Највећи део државних дужничких инструмената у имовини фондова на крају 2020. године био је рочности од две до пет година. Конкретно, 7,6% инструмената имало је рок доспећа до годину дана, 7,3% од једне до две године, 51% од две до пет година, 23% од пет до десет година, а 11,1% имало је рок доспећа дужи од десет година. Просечна рочност средстава уложених у државне ХоВ, поиндерисана њиховим уделом у укупним улагањима у те ХоВ, износила је 4,3 године.

Посматрано према валутној структури, на крају 2020. године 85,5% имовине фондова чинила је динарска имовина, а остатак од 14,5% била је имовина у страниој валути (еврима).

И поред измењених околности пословања у условима пандемије, пензијски фондови забележили су у 2020. добит од улагања у износу од око 0,5 млрд динара. Такође, уплате чланова на индивидуалне рачуне у 2020. години биле су за око 11,2% мање него у 2019. години, али су у односу на просечне годишње уплате од почетка пословања фондова биле за око 1,4 пута веће. То указује на очувано поверење грађана у ове финансијске институције, као и њихову способност да одрже одговарајућу сигурност прикупљених средстава, уз обезбеђење стабилног приноса.

Регулаторна активност

Закључен је *Анекс Меморандума о разумевању* између Агенције за надзор осигурања Републике Словеније и Народне банке Србије о сарадњи у области надзора осигурања. Предмет *Анекса* је проширење сарадње с надзора у области осигурања на надзор друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, са акцентом на размену информација које се односе на борбу против прања новца и финансирања тероризма, а све ради испуњења препоруке бр. 40 *FATF*.

Донето је пет одлука из области рачуноводства друштава за управљање и добровољних пензијских фондова: *Одлука о садржају и форми образаца финансијских извештаја за друштва за управљање добровољним пензијским фондовима*, *Одлука о садржају и форми образаца финансијских извештаја за добровољне пензијске фондове*, *Одлука о Коитном оквиру и садржини рачуна у Коитном оквиру за друштва за управљање добровољним пензијским фондовима*, *Одлука о Коитном оквиру и садржини рачуна у Коитном оквиру за добровољне пензијске фондове* и *Одлука о облику и садржају статистичког извештаја за друштва за управљање добровољним пензијским фондовима и добровољне пензијске фондове*.

Усвајањем наведених одлука Народна банка Србије испунила је обавезе прописане новим *Законом о рачуноводству*⁴³, а уједно су се створили и услови за испуњавање законске обавезе друштава за управљање да финансијске извештаје

⁴³ „Службени гласник РС”, бр. 73/2019.

састављају у складу с подзаконским актима којима се обезбеђује спровођење поменутог закона, као и примена *Међународног стандарда финансијског извештавања 9 – Финансијски инструменти*.

Континуирано вршење надзора

Народна банка Србије је током 2020. године континуирано вршила надзор над добровољним пензијским фондовима путем обављања посредне и непосредне контроле и спроводила поступке лиценцирања.

У Т1, у оквиру поступка циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање, донето је решење о мерама надзора и решење о новчаној казни.

У Т2, у оквиру континуираног посредног надзора, анализирани су редовни годишњи упитници о активностима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, које су доставила сва друштва за управљање. Отпочео је поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање предвиђен планом непосредних контрола за 2020. годину.

У Т3 обустављен је поступак циљане непосредне контроле пословања код једног друштва за управљање након што је утврђено да се поступило по изреченим мерама.

У Т4 обустављен је још један поступак циљане непосредне контроле пословања друштва за управљање. Такође, отпочео је поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање предвиђен планом непосредних контрола.

Током 2020. године издато је пет решења о давању сагласности на избор за члана управе друштва за управљање, као и шест решења о давању сагласности на поновни избор. Једно друштво за управљање повукло је захтев за давање сагласности на избор члана управе друштва за управљање, након чега је израђено решење о обустави поступка. Издато је и седам решења о давању сагласности на проспект и скраћени проспект добровољних пензијских фондова.

Услед пандемије вируса корона током 2020. године, Народна банка Србије је у ванредним околностима, у два редовна испитна рока, организовала стручни испит за издавање дозвола физичким лицима за обављање послова информисања о чланству у добровољном пензијском фонду и на основу поднетих захтева издала је 80 дозвола лицима која су положила испит.

III.2.4. Финансијски лизинг

Учесници на тржишту

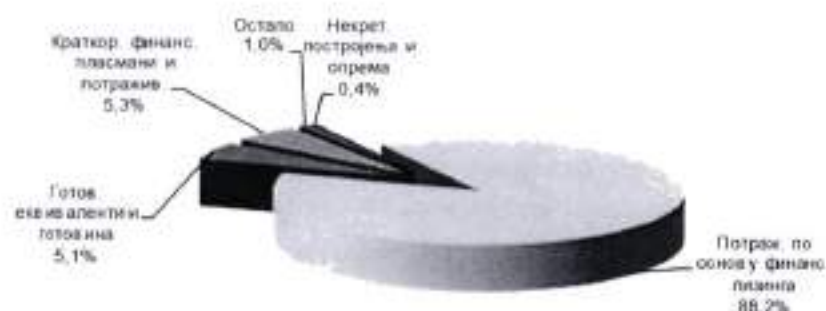
Дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга на крају 2020. године имало је 16 давалаца финансијског лизинга, у коме је било запослено 336 лица.

Највећи број давалаца финансијског лизинга (укупно 11) у власништву је банака, чланица банкарских група или других финансијских институција, седам давалаца финансијског лизинга налази се у потпуном или већинском власништву страних акционара, док је девет давалаца финансијског лизинга у већинском власништву домаћих акционара, од чега осам у власништву домаћих банака са страним капиталом.

Биланс стања

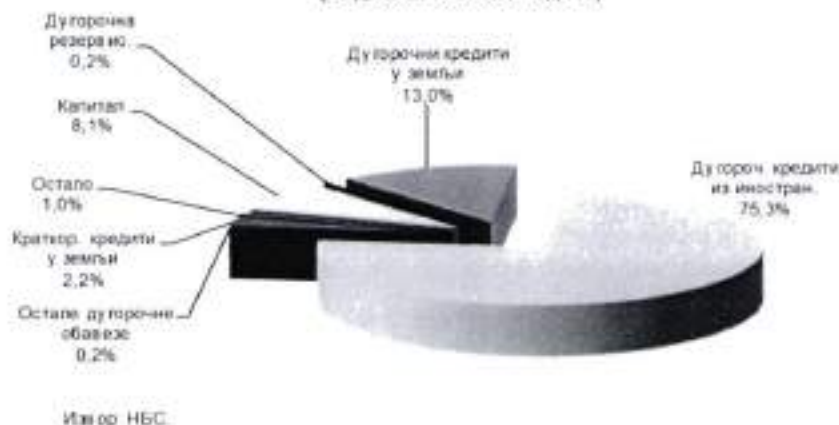
Укупна билансна актива свих давалаца финансијског лизинга на крају 2020. износила је 115,3 млрд динара, што је за 12% више него на крају 2019. године. У структури укупне билансне активе давалаца финансијског лизинга, највећи део односио се на потраживања по основу финансијског лизинга (88,2%). Учешће позиције готовине и готовинских еквивалената у укупној билансној активи износило је 5,1%, док је учешће краткорочних финансијских средстава и потраживања износило 5,3%.

Графикон III.2.4.1. Структура активе давалаца финансијског лизинга (на дан 31. 12. 2020. године)

Извор: НБС.

Графикон III.2.4.2. Структура пасиве
давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2020. године)

Даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задуживања у иностранству, тако да се на крају 2020. највећи део укупне билансне пасиве односио на дугорочне кредитне из иностранства – 75,3%, док је учешће дугорочних кредита у земљи износило 13,0%, а краткорочних – 2,2%. Учешће капитала у укупној билансној пасиви износило је 8,1%.

Тржишно учешће

Тржиште финансијског лизинга спада у категорију тржишта са умереном конкуренцијом, на шта указује *НИИ*, који је током 2020. године износио 1.267,8 поена, што је за 18 поена више него у 2019. години. Учешће највећег даваоца финансијског лизинга у укупној билансној активи износило је 18,9% и незнатно је повећано у односу на 2019. годину (када је износило 18,3%).

Структура пласмана

Највећи део пласмана по основу финансијског лизинга на крају 2020. године одобрен је привредним друштвима која не припадају финансијском сектору (82,9%), док су предузетници у укупним пласманима учествовали са 6,5%, физичка лица са 4,3%, јавна предузећа са 2,6% и пољопривредници са 2%.

Структуру пласмана према предмету лизинга на крају 2020. карактерисало је високо учешће финансирања теретних возила, минибуса и аутобуса, које је износило 39,5%. Учешће финансирања путничких возила повећало се са 36,5% у 2019. на 38,0% у 2020. години. Следи финансирање грађевинских машина и опреме са 8,0% и пољопривредних машина са 5,7%. Најмање учешће према предметима финансирања заузимају производне машине и опрема (2,8%) и машине и опрема за пружање услуга (2,4%).

У секторској структури пласмана по основу финансијског лизинга, највеће учешће имали су сектори саобраћаја, складиштења, информисања и комуникација (26,4%), за којима следе остале делатности (22,1%), сектор трговине (16,7%), прерађивачка индустрија са секторима рударства и снабдевања водом (14,2%) и грађевинарство (11,8%).

Биланс успеха

Укупан финансијски резултат пре опорезивања на нивоу тржишта финансијског лизинга у 2020. години износио је 616 мли динара (1,0 млрд динара у 2019). У односу на 2019. годину, укупни приходи и добити повећали су се за 4,8%, а укупни расходи и губици за 20,1%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу финансијског лизинга, са учешћем од 69,7% у укупним приходима, а затим приходи по основу посла лизинга, са учешћем од 16,2% у укупним приходима. Нето приходи од учешћа у добитку зависних правних лица и заједничких улагања учествовали су са 4,1% у укупним приходима.

Најзначајнија категорија расхода били су трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи, са учешћем од 22% у укупним приходима, затим остали трошкови пословања (16,3%), као и расходи камата по основу лизинга (17,1%).

Посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

На основу података из тромесечних извештаја достављених у току 2020. године, извршен је посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга, при чему нису утврђена поступања која имају обележја неправилности и незаконитости због којих се даваоцима финансијског лизинга могу изрећи законом прописане мере.

Непосредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

У току 2020. године започет је поступак непосредног надзора над пословањем једног даваоца финансијског лизинга. Сачињене су две службене белешке о поступању у складу с решењима о упућивању писмене опомене, као и једна службена белешка о примедбама даваоца финансијског лизинга на Записник.

Активности у вези са нормативном функцијом

Извршни одбор Народне банке Србије је у току 2020. године, у делокругу пословања даваоца финансијског лизинга, услед избијања пандемије вируса корона усвојио три одлуке ради очувања финансијске стабилности и управљања кредитним ризиком: *Одлуку о привременим мерама за даваоце лизинга у циљу очувања стабилности финансијског система*,⁴⁴ *Одлуку о привременим мерама за даваоце финансијског лизинга ради ублажавања последица пандемије COVID-19 у циљу очувања стабилности финансијског система*⁴⁵ и *Одлуку о привременим мерама за даваоце финансијског лизинга у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемији*.⁴⁶

Такође, Извршни одбор Народне банке Србије донео је и следеће одлуке:

- *Одлуку о управљању ризицима даваоца лизинга који настају по основу увођења нових производа/услуга*,⁴⁷
- *Одлуку о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за даваоце финансијског лизинга*,⁴⁸
- *Одлуку о садржају и форми образаца финансијских извештаја за даваоце финансијског лизинга*⁴⁹ и
- *Одлуку о облику и садржају статистичког извештаја за даваоце финансијског лизинга*.⁵⁰

Послови у вези са издавањем дозвола и давањем сагласности

Народна банка Србије је у току 2020. године донела:

- 20 решења којима је дата сагласност на именовање чланова управног и извршног одбора давалаца финансијског лизинга;
- једно решење којим је дата сагласност за стицање власништва над уделима даваоца финансијског лизинга које власнику тих удела омогућава 10% и више управљачких права;
- два решења којим се обуставља поступак по захтеву за давање сагласности иностраном правном лицу за стицање власништва над уделима даваоца финансијског лизинга које власнику тих удела омогућава 10% и више управљачких права;
- једно решење којим се даје сагласност Скупштини даваоца финансијског лизинга да усвоји документа којима се окончава поступак добровољне ликвидације.

⁴⁴ „Службени гласник РС”, бр. 33/2020 од 17. марта 2020.

⁴⁵ „Службени гласник РС”, бр. 103/2020 од 27. јула 2020.

⁴⁶ „Службени гласник РС”, бр. 150/2020 од 14. децембра 2020.

⁴⁷ „Службени гласник РС”, бр. 149/2020 од 11. децембра 2020.

⁴⁸ „Службени гласник РС”, бр. 93/2020 од 1. јула 2020.

⁴⁹ „Службени гласник РС”, бр. 93/2020 од 1. јула 2020.

⁵⁰ „Службени гласник РС”, бр. 93/2020 од 1. јула 2020.

III.2.5. Супервизија информационих система финансијских институција

Ради благовременог деловања, **Народна банка Србије континуирано прати начин на који финансијске институције** (банке, друштва за осигурање, даваоци финансијског лизинга, друштва за управљање добровољним пензијским фондovima, платне институције, институције електронског новца и јавни поштански оператор у делу њиховог пословања који се односи на пружање платних услуга и/или издавање електронског новца) **управљају ризиком информационог система** насталим коришћењем информационо-комуникационих технологија и процењује ризик информационог система у финансијским институцијама, а све ради постизања већег нивоа безбедности и стабилности рада тих институција.

У намери да сагледа примену стандарда и прописа који регулишу примену информационо-комуникационих технологија у финансијским институцијама, Народна банка Србије на годишњем нивоу спроводи Упитник о информационом систему финансијске институције. Такође, како би превентивно деловала, Народна банка Србије на тромесечном нивоу прати податке о инцидентима из *Одлуке о минималним стандардима управљања информационим системом финансијске институције*⁵¹, у складу с којом финансијске институције достављају тромесечни извештај о инцидентима.

Ризик информационог система за све финансијске институције процењује се сагледавањем различитих области као што су: развој и одржавање информационих система, безбедност информационог система, управљање континуитетом пословања, активности поверене трећим лицима и употребе савремених дигиталних решења. Приликом процене ризика узима се у обзир величина, односно значај финансијске институције, одговор на упитник о стању информационог система и извештаји ревизора који описују информационе системе. Народна банка Србије препознаје и процењује ризике информационог система у финансијским институцијама како би превентивно деловала и отклонила неправилности. На основу резултата анализе ризика из 2020. године, утврђен је тренд ризика у односу на претходни извештајни период, на основу ког је припремљен план непосредних контрола за 2021. годину.

С обзиром на то да је претходну годину обележила пандемија вируса корона, финансијске институције су великом броју запослених омогућиле рад од куће, што је повећало безбедносне ризике који се тичу рада на даљину и коришћења телекомуникационих канала. С тим у вези, **Народна банка Србије посебно је донела препоруке за безбедност информационих система којима је упозорила на рањивост информационог система које могу бити искоришћене даљинским приступом.** Такође, Народна банка Србије упозорила је на ризике

⁵¹ „Службени гласник РС”, бр. 23/2013, 133/2013, 22017 и 88/2019.

који се односе на коришћење електронских услуга (интернета) које се могу искористити за различите врсте сајбер напада, те је потребно предузети одговарајуће превентивне контроле у спречавању настанка проблема и инцидената.

Током 2020. године Народна банка Србије је, у складу са својим надлежностима, спровела више контрола које су се односиле на управљање информационом системом и континуитетом пословања у финансијским институцијама, а све према плану контрола за 2020. годину. С тим у вези, Народна банка Србије је пратила отклањање уочених неправилности у информационом системима у складу с мерама које је изрекла у наведеним контролама.

У складу с регулаторним захтевима, у поступању по захтевима за давање дозволе за рад финансијској институцији, Народна банка Србије је имала активну улогу у процењивању адекватности информационих система у складу с природом, обимом и сложености пословања поједине институције. Сагледавањем нових трендова у развоју информационо-комуникационих технологија, Народна банка Србије је анализирала достављену документацију, а посебно у оквиру обавештења о поверавању активности у вези са информационом системом трећим лицима и обавештењима о новим технологијама и процени ризика у области пружања електронских услуга. Током 2020. године обрађено је 439 достављених предмета, а највећи број је посвећен иновативним решењима за електронске услуге које обухватају нове канале комуникација с корисницима тих услуга, као и припреме за примену законских одредаба у вези са инстант трансферима одобрења са ступањем на снагу *Одлуке о условима и начину утврђивања и провере идентитета физичког лица коришћењем средстава електронске комуникације*⁵⁷. **Примена наведене одлуке током 2020. године повећала је интересовање финансијских институција, посебно у условима пандемије вируса корона, за поступак увођења видео-идентификације физичких лица.** Пре примене поступка видео-идентификације у финансијској институцији, Народна банка Србије, између осталог, процењује адекватност техничких и информационо-комуникационих услова.

Народна банка Србије је током 2020. године активно пратила активности више финансијских институција у вези с миграцијом података на нови систем главних пословних апликација ради очувања стабилности финансијског сектора и заштите корисника финансијских услуга. Миграције података су вршене услед статусне промене (аквизиције) финансијске институције, односно услед планираног спровођења стратегије развоја информационог система. Поред праћења активности миграције података, Народна банка Србије је у више наврата надzirала, усмеравала и саветовала финансијске институције код којих се догодио инцидент који је озбиљно угрозио и нарушио пословање како би се обезбедило

⁵⁷ „Службени гласник РС”, бр. 15/2019.

стабилно функционисање финансијског сектора и заштитили финансијска средства и подаци корисника финансијских услуга.

III.2.6. Заштита корисника финансијских услуга

Народна банка Србије је током 2020. наставила да активно помаже корисницима финансијских услуга у остваривању заштите њихових права поступањем по притужбама односно приговорима спровођењем поступака посредовања у решавању спорних односа, као и едукацијом и информисањем корисника финансијских услуга. Поред тога, Народна банка Србије је изрицала мере и/или новчане казне банкама у случајевима када је утврђено да банка није поступала у складу с појединим одредбама закона којима се уређује област заштите корисника финансијских услуга.

Поступање по притужбама/приговорима

У току 2020. године решене су 2.143 притужбе корисника (укључујући 396 притужби пренетих из претходног периода), од чега се 53,9% односило на поступање банака, 45,8% на поступање друштава за осигурање, а по 0,1% на поступање платних институција и давалаца финансијског лизинга.

Табела III.2.6.1. Број притужби/приговора по даваоцима финансијских услуга у 2020.

Давалци финансијских услуга	Укупно	У %
Банке	1.156	53,9
Друштва за осигурање	982	45,8
Друштва за управљање ДПФ	0	0,0
Давалци финансијског лизинга	2	0,1
Платне институције	3	0,1
Институције електронског новца	0	0,0
Укупно	2.143	100,0

Извор: НБС.

У току 2020. године решено је 1.156 притужби на поступање банака, од чега се највећи број односило на кредите (43,9%), платне рачуне/услуге (35,1%) и платне картице (15,9%).

Решена су и 982 приговора корисника на поступање друштава за осигурање, а највећи број тих приговора односно се на аутоодговорност (33,7%) и осигурање од последица несрећног случаја (22,7%).

Поред тога, у вези са заштитом корисника финансијских услуга, Народној банци Србије обратило се 1.216 корисника, којима је одговорено на једно или више питања о финансијским услугама и њиховим правима по основу коришћења тих услуга, а највећи број питања односно се на рад банака (79%).

Изрицање мера ради отклањања неправилности

Поступајући по притужбама корисника финансијских услуга у 2020. години, **Народна банка Србије донела је седам решења којима је банкама наложено отклањање утврђених неправилности и/или којима су изречене новчане казне.** Поред тога, донето је једно решење којим је утврђено да је банка обављала непоштену пословну праксу, а банци је наложено да обустави обављање те праксе и изречена новчана казна, као и једно решење којим је утврђено да је банка уговарала неправичне уговорне одредбе, те је банци изречена забрана примене и уговарања таквих одредаба.

Такође, сачињено је 16 налаза у којима су утврђене неправилности, а које су банке отклониле у току поступка, без потребе за доношењем решења.

Посредне контроле

Поред поступања по притужбама корисника финансијских услуга, Народна банка Србије обављала је и поступке посредне контроле законитости пословања банака, у складу са *Законом о банкама*, а у делу који се односи на прописе којима се уређује област заштите корисника финансијских услуга. Значај тих поступака огледа се о томе што се спровођењем таквих поступака обезбеђује да банке отклањају утврђене системске неправилности које се односе на велики број корисника.

У току 2020. године, у поступцима посредне контроле банака у области заштите корисника финансијских услуга у којима је Народна банка Србије утврдила неправилности, донето је једно решење (изречена новчана казна), којим је утврђено да је банка оглашавала финансијске услуге супротно *Закоњу о заштити корисника финансијских услуга* и одлуци Народне банке Србије донетој на основу тог закона. Поред тога, Народна банка Србије је упутила четири писмене опомене ради отклањања утврђених неправилности.

Регулаторна активност

Поред регулаторних активности и мера умерених на пружање подршке корисницима финансијских услуга у ванредним условима пандемије, **Народна банка Србија је наставила и с редовним унапређењем регулаторног оквира за обезбеђивање што ефикасније заштите корисника финансијских услуга.** У том смислу донета је *Одлука о изменама и допунама Одлуке о ближим условима и начину вршења контроле банака и посебне ревизије банке*, којим је оквир за вршење контроле пословања банака (који је преваходно био постављен тако да одговара захтевима контроле бонитета банака) прилагођен потребама вршења ефективне и ефикасне контроле њиховог тржишног понашања. Поред тога, Народна банка Србије је установила праксу уређивања одређених процеса и

активности у вези с пружањем финансијских услуга инструкцијама, које омогућавају промисно реаговање у ситуацијама када је то потребно, детаљно и прецизно регулисање сваког отвореног питања и једноставно прилагођавање измењеним условима на тржишту.

Посредовања

У 2020. години поднета су 202 предлога за посредовање, а стране у поступку посредовања прихватиле су 49 предлога. У том периоду поступио је по 68 поступака посредовања, од чега се на друштва за осигурање односило 76,5%, а на банке 23,5%.

Табела III.2.6.2. Број посредовања у 2020.

Даватељи финансијских услуга	У току	Споразуми	Оконачано мирним путем	Обуставе	Одустаци	Укупно	У %
Банке	2	1	5	7	1	16	23,5
Друштва за осигурање	32	4	2	8	6	52	76,5
Укупно	34	5	7	15	7	68	100,0

Извор: НБС.

У вези с поступцима посредовања, након прве половине марта 2020. године поступци посредовања нису се одржавали у континуитету због проглашења ванредног стања у Републици Србији, а након тога Народна банка Србије наставила је одржавање тих поступака, уз предузимање мера заштите и спречавања ширења вируса корона.

Информисање корисника финансијских услуга

У 2020. години одговорено је на око 40 медијских захтева, и то на питања штампаних/електронских медија, учешћем у ТВ програмима и давањем фоно-изјава. Преко Инфо-центра Народне банке Србије примљен је 15.671 позив и имејл корисника.

Финансијска едукација

Почетком 2020. године одржано је 12 едукативних трибина у осам градова и места, којима је присуствовало око 560 корисника – грађана, студената и предузетника, након чега се трибине нису одржавале због пандемије. На одржаним трибинама, путем 30 одржаних презентација/радионица, посетиоцима су представљене финансијске услуге.

У посматраном периоду, регионалним канцеларијама за финансијску едукацију обратило се 886 корисника. Највећи број питања која су корисници постављали односио се на банкарске услуге, и то у вези с кредитима.

III.2.7. Активности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

У области спречавања прања новца и финансирања тероризма Народна банка Србије има двоструку улогу – као регулатор и као супервизор.

Регулаторна улога

Функција Народне банке Србије као регулатора у овој области огледа се у изради и учешћу у изради појединих секторских закона и подзаконских аката који, између осталог, имају за циљ смањивање могућности прања новца и финансирања тероризма кроз финансијске институције чије пословање контролише Народна банка Србије, у складу са *Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма*.

С обзиром на да се у Републици Србији већ дуги низ година континуирано спроводе активности на спречавању прања новца и финансирања тероризма, при чему се интензивно прате и дешавања на међународном плану и примењују најбоља регулаторна решења, током 2020. године Народна банка Србије је активно учествовала у доношењу *Закона о изменама и допунама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма*⁵³ ради усклађивања са *Законом о дигиталној имовини* (у чијој изради је такође учествовала), а све с циљем даљег усаглашавања домаћег законодавства с међународним стандардима из ове области, пре свега с прописима и стандардима ЕУ, препорукама *FATF*⁵⁴ и *Директивом (ЕУ) 2018/843* Европског парламента и Савета о спречавању коришћења финансијског система ЕУ у сврхе прања новца и финансирања тероризма од 30. маја 2018. године.⁵⁵

Такође, током 2020. године, ради даљег унапређења система за спречавање прања новца и финансирања тероризма, донета је *Одлука о изменама и допунама Одлуке о Смерницама за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезнике над којима Народна банка Србије врши надзор*,⁵⁶ чиме је у потпуности извршено усклађивање са одредбама *Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма*, при чему је у обзир узета досадашња примена овог прописа, као и примери међународне праксе у овој области.

Народна банка Србије је 2020. године усвојила и *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о условима и начину утврђивања и провере идентитета физичког лица коришћењем средстава електронске комуникације*,⁵⁷ којом се додатно уређује видео-идентификација странке која је предузетник и физичког лица – заступника

⁵³ „Службени гласник РС”, бр. 153/2020.

⁵⁴ *Financial Action Task Force*.

⁵⁵ *Пета Директива о спречавању прања новца и финансирања тероризма*.

⁵⁶ „Службени гласник РС”, бр. 137/2020.

⁵⁷ „Службени гласник РС”, бр. 84/2020.

странке која је правно лице код финансијске институције под надзором Народне банке Србије.

Поред наведеног, а у складу са обавезом проистеклом из закона који регулише спречавање прања новца и финансирања тероризма, током 2020. године Народна банка Србије је донела *Одлуку о ближним условима и начину вођења Јединственог регистра сефова*⁵⁸ и *Одлуку о ближним условима и начину вођења Јединственог регистра корисника новчане дознаке*⁵⁹ и успоставила механизам којим се подстиче пријављивање кршења одредаба тог закона од стране обвезника његове примене из надлежности Народне банке Србије. На интернет презентацији Народне банке Србије објављено је обавештење о успостављеном механизму, уз пратећу апликацију, чијом применом се обезбеђује максимална поверљивост података, заштита интегритета и личних података лица које Народној банци Србије доставља обавештење о поступању обвезника које је у супротности с прописима из области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Успостављање тог механизма помаже очувању интегритета финансијског система и спречавању злоупотребе финансијских институција које надзире Народна банка Србије у сврху прања новца и финансирања тероризма.

Такође, Народна банка Србије учествовала је и у изради *Правилника о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма*,⁶⁰ као и *Правилника о стручном испиту за издавање лиценце за обављање послова овлашћеног лица*,⁶¹ које је објавила Управа за спречавање прања новца.

Улога супервизора

Улога Народне банке Србије као супервизора, осим у поступку издавања одговарајућих дозвола и сагласности, огледа се и у поступку вршења надзора провером да ли је пословање субјеката надзора усклађено с прописима. Супервизија се посебно односи на оцену усклађености пословања субјеката надзора с прописима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Ако се утврде неправилности у примени прописа, односно предузимању радњи и мера у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, Народна банка Србије предузима корективне мере, односно санкције у складу с прописима.

Посредна контрола

Ради даљег јачања стабилности финансијског сектора и унапређења функције супервизије у складу с развојем и растом активности субјеката надзора, као и

⁵⁸ „Службени гласник РС”, бр. 13/2020.

⁵⁹ „Службени гласник РС”, бр. 13/2020.

⁶⁰ „Службени гласник РС”, бр. 80/2020.

⁶¹ „Службени гласник РС”, бр. 104/2020.

усклађивања с прописима ЕУ, међународним стандардима из ове области и принципима најбоље праксе, Народна банка Србије континуирано ради на унапређењу процеса супервизорске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Извори података који се користе за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма код обвезника над којима Народна банка Србије врши надзор јесу унутрашња акта у вези са управљањем ризиком од прања новца и финансирања тероризма, налази спроведених непосредних контрола и других супервизорских процена, подаци и информације које се добијају од Управе за спречавање прања новца, подаци из упитника који је сачињен ради прикупљања квантитативних и квалитативних података и информација, информације које се добијају од надлежних тужилаштва и судова, резултати извршене националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији, као и остали подаци и информације којима супервизор располаже.

Континуирано су унапређивани обрасци упитника о активностима у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, путем којих се прикупљају релевантни подаци од банака, давалаца финансијског лизинга, друштава за осигурање која обављају послове животног осигурања, друштава за посредовање у осигурању при закључивању уговора о животном осигурању, као и друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, како би се одговорило на све трендове и благовремено обезбедила ажурност супервизорских информација.

Кључни резултат супервизорске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма јесте формирање супервизорског мишљења о изложености финансијских институција овом ризику, о квалитету управљања тим ризиком, односно његовог одржавања на прихватљиво ниском нивоу. У исте сврхе унапређене су и интерне методологије за оцену тог ризика.

Поред контрола предвиђених планом непосредних контрола за 2020. годину, континуирано су се спроводиле и посредне контроле управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма код обвезника над којима Народна банка Србије врши надзор. У току 2020. године извршена је и посредна контрола успостављања пословног односа с нерезидентом код једне банке, као и контрола спровођења изречених налога и мера код једне банке и једног даваоца финансијског лизинга.

Такође, поред редовних активности у процени ризика од прања новца и финансирања тероризма код обвезника које Народна банка Србије надзире, у фебруару 2020. године на сајту Народне банке Србије објављено је *Обавештење овлашћеним мењачима и јавном поштанском оператору о обавези сачињавања и достављања годишњег извештаја за 2019. годину о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након контроле*. На основу пристиглих извештаја о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након контроле, анализиран је репрезентативан број пристиглих извештаја (855 годишњих извештаја).

Непосредна контрола

У току 2020. године извршене су 202 непосредне контроле субјеката које Народна банка Србије надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Народна банка Србије је у вези с тим предузела низ мера – упућивала је писмене опомене, доносила је решења о налозима и мерама, изрицала новчане казне, односно подносила пријаве за привредни преступ и захтеве за покретање прекршајног поступка. У истом периоду обустављена су четири контролна поступка.

На основу израђених супервизорских процена о изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, Народна банка Србије је израдила планове непосредних надзора над пословањем субјеката у својој надлежности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма за 2021. годину.

Народна банка Србије као члан Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма

Народна банка Србије, као члан Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма, активно је учествовала у изради *Националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020–2024* и дефинисању активности датим *Акционим планом за спровођење ове стратегије (2020–2022)*, које је Влада Републике Србије усвојила 13. фебруара 2020. године.

Током 2020. године Народна банка Србије је учествовала у реализацији пројектних активности у оквиру пројекта ЕУ – *Унапређење квалитета пријава сумњивих трансакција и јачање капацитета Управе за спречавање прања новца*.

Сарадња с међународним организацијама (Комитет Савета Европе Манивал и Заједничка група за Европу и Евроазију – ICRG)

Народна банка Србије активно учествује у раду Комитета Савета Европе Манивал, који окупља експерте за процену усклађености прописа држава чланица са свим релевантним међународним стандардима за борбу против прања новца и финансирања тероризма у области правне праксе, финансијског система и унутрашњих послова, узајамном евалуацијом равноправних чланова. Циљ овог комитета јесте да све државе чланице имају делотворне системе за борбу против прања новца и финансирања тероризма и да буду усклађене с релевантним стандардима у тој области, пре свега с препорукама Радне групе за финансијску акцију *FATF*, као и са одређеним међународним конвенцијама. Извештаји Манивала садрже препоруке за унапређење делотворности мера и радњи за борбу против прања новца и финансирања тероризма у појединачним државама, као и капацитета за сарадњу на међународном нивоу.

Народна банка Србије је на својој интернет презентацији објавила извештај Комитета Манивал *Трендови прања новца и финансирања тероризма у јурисдикцијама током кризе узроковане пандемијом вируса COVID-19*, који је поменуто тело израдило ради сагледавања претњи изазване пандемијом вируса корона на светском нивоу. Поменути извештај је сачињен на основу одговора држава чланица Комитета Манивал на достављени упитник о утицају ширења вируса корона на систем борбе против прања новца и финансирања тероризма, али и запажања у пракси. Народна банка Србије, заједно с другим органима у Републици Србији, учествовала је у давању одговора на достављени упитник у вези с пословањем субјеката надзора из њене надлежности.

Поред наведеног, током 2020. године закључен је *Анекс Меморандума о разумевању* између Агенције за надзор осигурања Републике Словеније и Народне банке Србије о сарадњи у области надзора осигурања. Предмет овог анекса је проширење сарадње с надзора у области осигурања на надзор друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, с нагласком на размени информација које се односе на борбу против прања новца и финансирања тероризма, а све ради испуњења препоруке FATF бр. 40.

III.3. Функција реструктурирања банака

Правни оквир

У условима светске финансијске кризе, али и у посткризном периоду, постојећи механизми су се на светском нивоу показали недовољним за решавање проблема с којима су се суочиле банке са озбиљним потешкоћама у свом пословању. Они нису омогућавали довољно брзу и ефикасну интервенцију надлежних тела, нити су у потребној мери обезбеђивали услове за одржавање критичних функција банке, а тиме ни очување финансијске стабилности система као целине. Због свега тога, на међународном и локалном нивоу појачана је свест о неопходности постојања јасно дефинисаних правила и механизма по којима ће се поступати у кризним ситуацијама. На нивоу ЕУ то је резултирало доношењем *Директиве о утерђивању оквира за опоравак и реструктурирање кредитних институција и инвестиционих друштава*⁶² у мају 2014, која је почела да се примењује 1. јануара 2015. године.

Следећи стратешко опредељење Републике Србије које се односи на процес придруживања ЕУ, Народна банка Србије је израдила *Закон о изменама и допунама Закона о банкама*, који је почео да се примењује 1. априла 2015. године. Измене и допуне тог закона биле су саставни део измене сета финансијских закона

⁶² Directive 2014/59/EU on establishing a framework for recovery and resolution of credit institutions and investment firms.

(*Закон о Народној банци Србије, Закон о банкама, Закон о осигурању депозита, Закон о Агенцији за осигурање депозита и Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање*). Њиховим изменама правни оквир из области реструктурирања банака усклађен је с Директивом ЕУ, као и регулаторним тенденцијама на међународном нивоу.

Народној банци Србије је том приликом додељена нова функција – функција тела надлежног за реструктурирање банака.

Циљеви поступка реструктурирања су:

- остваривање континуитета у обављању критичних функција банке;
- избегавање знатног негативног утицаја на стабилност финансијског система;
- заштита буџетских и других јавних средстава;
- заштита депонената и инвеститора;
- заштита новчаних средстава и друге имовине клијената.

Основни циљ реструктурирања банака јесте да се употреба буџетских и других јавних средстава, ради очувања финансијске стабилности, сведе на најмању могућу меру. Да би се то постигло, предвиђено је да губитке банке која не може да настави с редовним пословањем снесе, на првом месту, њени акционари и повериоци, уз поштовање прописаних ограничења и заштитних механизма (они не могу претрпети веће губитке од оних губитака које би претрпели у случају спровођења стечајног поступка над банком).

Активности

Народна банка Србије, у складу с роковима утврђеним *Законом о банкама*, крајем 2015. и почетком 2016. године израдила је прве планове реструктурирања за све банке које послују на територији Републике Србије, а почетком 2017. године и за све банкарске групе које контролише на консолидованој основи. У складу са обавезом да ажурира планове реструктурирања најмање једном годишње, Народна банка Србије је већ четири пута ажурирала планове реструктурирања за банке и три пута за банкарске групе.

Приликом израде и ажурирања планова реструктурирања, процењивана је критичност пословних функција банке, сагледаване су кључне пословне активности и процењена је могућност реструктурирања сваке појединачне банке и банкарске групе коју Народна банка Србије контролише на консолидованој основи. Том приликом нису уочене препреке за реструктурирање чије би отклањање налагало издавање посебног решења. С друге стране, појединим банкама је указано на потребу обезбеђења континуитета оперативног пословања у делу поверених активности, као и на потребу унапређења система за управљање ризицима информационог система, а у контексту процеса планирања потенцијалног реструктурирања.

Почетком 2020. године усвојени су ажурирани предлози планова реструктурирања за све банке и банкарске групе у надлежности Народне банке Србије.

У складу са одредбама *Закона о банкама*, саставни део плана реструктурирања јесте и **минимални захтев за капиталом и подобним обавезама**, с роком у коме је банка дужна да достигне прописани ниво тог захтева. Уз прве планове реструктурирања донета су и решења којима су утврђени први такви захтеви за сваку појединачну банку. Приликом ажурирања планова реструктурирања банака, Народна банка Србије је, полазећи од процене могућности реструктурирања, преиспитала претходно утврђене минималне захтеве за капиталом и подобним обавезама, те утврдила нове.

За потребе праћења усклађености банака са утврђеним минималним захтевом за капиталом и подобним обавезама, као и ради израде и ажурирања планова реструктурирања, банке и највиша матична друштва банкарских група које Народна банка Србије контролише на консолидованој основи достављају два пута годишње извештаје прописане *Одлуком о информацијама и подацима које банка, односно највише матично друштво банкарске групе доставља за потребе израде и ажурирања плана реструктурирања банке и банкарске групе*.⁶⁵ Током 2020. извршена је контрола и анализа достављених извештаја за 2019. и са стањем на дан 31. децембра 2019. године **све банке су биле усклађене с минималним захтевом за капиталом и подобним обавезама који се на тај дан примењивао.**

Поред наведеног, Народна банка Србије остварује успешну сарадњу са страним регулаторним телима надлежним за реструктурирање, попут Јединственог одбора за реструктурирање (*Single Resolution Board*) – регулаторног тела надлежног за реструктурирање финансијских институција Банкарске уније у оквиру ЕУ и централне банке Мађарске, с којима редовно размењује информације у области реструктурирања банака и учествује у раду колегијума за реструктурирање која та регулаторна тела организују.

III.4. Стабилност финансијског система

III.4.1. Функција финансијске стабилности

Поред основног циља – одржавања стабилности цена, Народној банци Србије законом је поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система.

Народна банка Србије утврђује и спроводи мере и активности, у оквиру своје надлежности, ради очувања и јачања стабилности финансијског

⁶⁵ „Службени гласник РС”, бр. 78/2015, 78/2017 и 46/2018.

система. Поред својих мера, Народна банка Србије може да предложи и другим институцијама предузимање одређених мера усмерених на очување и јачање финансијске стабилности. Регулаторне и друге препоруке и мере Народне банке Србије у овој области, као и детаљна анализа стања финансијске стабилности и потенцијалних ризика, објављују се у *Годишњем извештају Народне банке Србије о стабилности финансијског система*, који се, у складу са *Законом о Народној банци Србије*, доставља Народној скупштини.

Народна банка Србије је 2015. године објавила консултативни документ *Макропруденцијални оквир*, којим се ближе уређују циљеви, инструменти и процес доношења мера макропруденцијалне политике, а да се притом не доводи у питање остваривање основног циља Народне банке Србије – одржавање стабилности цена.

У погледу очувања финансијске стабилности, као одговор на светску финансијску кризу 2007/2008. године, усвојен је на међународном плану регулаторни стандард Базел III. Ради примене овог стандарда у Републици Србији, Извршни одбор Народне банке Србије 2016. године усвојио је регулаторни пакет којим се он преноси у домаћу регулативу. Саставни део овог регулаторног пакета јесте и *Одлука о адекватности капитала банке*, којом су у банкарску регулативу уведени заштитни слојеви капитала, који представљају најважније инструменте макропруденцијалне политике. Поред заштитних слојева капитала, уведени су и нови ликвидносни захтеви, у складу са стандардима Базел III, као што је показатељ покрића ликвидном активом. Заштитни слојеви капитала представљају додатни основни акцијски капитал, који су банке у обавези да одржавају изнад прописаног регулаторног минимума, а ради ограничавања системских ризика у финансијском систему. Заштитни слојеви капитала примењују се од 30. јуна 2017. и обухватају заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој за глобалне системски значајне банке, заштитни слој за системски значајне банке и заштитни слој капитала за структурни системски ризик.

Заштитни слој за очување капитала представља обавезу банке да одржава додатни основни акцијски капитал у прописаној висини од 2,5% ризичне активе. **Контрациклични заштитни слој капитала** представља додатни основни акцијски капитал који се уводи у узлазној фази финансијског циклуса и може се кретати у висини од 0% до 2,5% ризичне активе банке. Народна банка Србије на тромесечном нивоу утврђује стопу контрацикличног заштитног слоја капитала, узимајући у обзир одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда, као и додатне опционе показатеље који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, екстерну позицију земље и кретања у банкарском сектору. *Одлуком о стопи контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију* из јуна 2017. утврђена је стопа овог заштитног слоја од 0%. **Ова стопа задржана је на истом нивоу у претходне три године, као и током 2020.** услед наставка глобалне неизвесности изазване ширењем вируса корона, будући да би утврђивање стопе контрацикличног

заштитног слоја капитала изнад 0% у датим околностима могло да утиче на потенцијални будући раст кредитне активности.

Заштитни слој капитала за системски значајне банке, које су као такве препознате у Републици Србији, утврђује се на основу најмање једног од следећих критеријума – величина банке, значај за економију Републике Србије, значај прекограничних активности банке, повезаност банке с финансијским системом, замењивост банке у финансијском систему и сложеност пословања банке. Препознате системски значајне банке обавезне су да одржавају додатни основни акцијски капитал у висини од 0% до 2% ризичне активе. Листа системски значајних банака објављује се на интернет страници Народне банке Србије, а *Одлука о утврђивању листе системски значајних банака* и пратеће стопе заштитног слоја капитала пренеситују се најмање једном годишње.

Примена заштитног слоја капитала за глобалне системски значајне банке у Републици Србији одложена је до дана приступања Републике Србије ЕУ.

Заштитни слој капитала за структурни системски ризик утврђен је у јуну 2017. године, са изменама од 11. јануара 2018. године, ради ограничења системског ризика евроизације, као и подстицања банака да смање степен евроизације. С обзиром на то да евроизација представља кључни структурни системски ризик, утврђено је да су све банке са седиштем у Републици Србији код којих је учешће девизно и девизно индексираних пласмана становништва и привреде у укупним пласманима становништва и привреде изнад 10% дужне да одржавају заштитни слој капитала за структурни системски ризик у висини од 3% девизних и девизно индексираних пласмана привреди и становништву у Србији.

Привремене макроруденцијалне мере Народне банке Србије донете ради ублажавања последица вируса корона с циљем очувања стабилности финансијског система

Ради очувања финансијске стабилности, у условима потенцијалних ризика узрокованих ванредном здравственом ситуацијом у земљи и свету, Народна банка Србије донела је следеће одлуке:

– У марту 2020. године усвојене су одлуке којима се прописује застој у отплати обавеза дужника (мораторијум), и то *Одлуку о привременим мерама за очување стабилности финансијског система* и *Одлуку о привременим мерама за давање лизинга у циљу очувања стабилности финансијског система*;

– У јуну 2020. године усвојена је *Одлука о допунама одлуке о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система*, којом је створена регулаторна претпоставка за издвајање мањег учешћа потребног за одобравање стамбених кредита купцима прве стамбене непокретности;

– У јулу 2020. године усвојени су прописи којима се омогућава да се дужницима банака и давалаца финансијског лизинга додатно одложе обавезе по основу кредита, кредитних производа и лизинга. У складу са усвојеним

прописима, дужницима је омогућен још један застој у отплати обавеза према банкама односно даваоцима финансијског лизинга које су доспевале у периоду од 1. августа 2020. године закључно са 30. септембром 2020. године, као и застој у отплати обавеза које су доспеле у јулу 2020. године, а дужник их није измирио;

- У августу 2020. године донета је *Одлука о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима*, којом су за грађане створени услови за олакшан приступ финансијским средствима. Прописана су три сета мера привременог карактера које треба становништву да омогуће лакши приступ стамбеним кредитима, а тиме и да подрже привреду, конкретније грађевинску индустрију, путем бржег обрта средстава, затим могућност продужетка рока отплате стамбених кредита на највише пет година и привремено олакшавање процедуре за приступ становништва краткорочним динарским кредитима до одређеног износа. Банке ће усвојени сет мера моћи да примењују до краја 2021. године;

- У децембру 2020. године усвојена је *Одлука о привременим мерама за банке у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије COVID-19* и *Одлука о привременим мерама за даваоце финансијског лизинга у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије COVID-19*. Народна банка Србије је овим одлукама прописала мере и активности које су банке и даваоци финансијског лизинга дужни да примене ради адекватног управљања кредитним ризиком, што подразумева благовремено препознавање потенцијалних потешкоћа код дужника и предузимање одговарајућих корака.

Народна банка Србије наставља активно да подржава динаризацију финансијског система Републике Србије, истовремено умањујући потенцијалне ризике по стабилност финансијског система који могу проистећи из ризика евроизације.

Усвајањем подзаконских аката на крају 2019. успостављена су нова правила за банке, која имају за циљ промену валутне структуре кредитирања у правцу што већег учешћа динарског кредитирања у укупно одобреним кредитима у Републици Србији и стварање амбијента којим се подстиче повољније финансирање привреде у динарима, а посебно малих и средњих предузећа. Поред тога, узимајући у обзир околности настале ширењем пандемије вируса корона, ради олакшаног приступа динарским изворима финансирања, Народна банка Србије је у јулу 2020. године донела меру којом се могу остварити повољнији услови финансирања кроз кредите у оквиру гарантне шеме за предузетнике, микропредузећа, мала и средња предузећа. Тиме је подржано динарско кредитирање привреде, па су се кредити у динарима које банке одобравају у оквиру гарантне шеме Републике Србије учинили још повољнијим од иницијалних услова. Ове мере повећале су степен динаризације кредита привреди, при чему се **око 60% кредита одобрених из гарантне шеме односило на динарске кредите**.

III.4.2. Оцена стабилности финансијског система

Ризици из међународног окружења

Пандемија вируса корона увела је светску привреду у рецесију, и то вероватно највећу од Велике депресије тридесетих година 20. века. Пандемија је проузроковала повећану неизвесност на међународном финансијском тржишту, што је повећало улагања у сигурну активу. Индекси на светским берзама били су у паду, а прилив капитала у земље у успону смањен. Ублажавање монетарних политика водећих централних банака у свету, али и централних банака земаља у успону, од којих је велики број применио и неконвенционалне мере, било је могуће у условима ниских инфлаторних притисака, који су били последица пада агрегатне тражње и ниских цена енергената.

Према извештају ММФ-а из априла 2021,⁶⁴ процењује се да је пад светске привреде у 2020. износио 3,3%. Као последица великог закључавања у ПП, свет се суочио са оштрим падом економске активности, који би био још израженији да земље широм света нису предузимале бројне монетарне и фискалне мере с циљем подршке привреди и становништву у новонасталој кризи. Реакције монетарних и фискалних власти умирале су финансијска тржишта и повећале спремност инвеститора на улагања, што је водило побољшању финансијских услова и у развијеним земљама и у земљама у развоју. Од средине године започет је опоравак светске привреде вођен бољим остварењима од првобитно очекиваних, пре свега у развијеним земљама, као и опоравком кинеске привреде. Међутим, започети опоравак успорило је поновно ширење вируса корона од октобра, које је условило враћање рестриктивних здравствених мера у многим земљама.

Процењује се да је услед великог закључавања пад БДП-а зоне евра у 2020. години износио 6,5%⁶⁵ (стопа раста БДП-а износила је 1,3% у 2019). Стопа незапослености зоне евра у децембру 2020. износила је 8,2% (7,4% на крају 2019). Теже последице по тржиште рада избегнуте су првенствено захваљујући примени националних шема са скраћеним радним временом и субвенционисању зарада запослених. Кад је реч о појединачно најважнијим трговинским партнерима Србије унутар зоне евра, Немачка је, према подацима Eurostat-а, у 2020. забележила пад од 4,8%, а Италија пад од 8,9%.

Напредак у погледу развоја и доступности вакцина против вируса корона повећао је изгледе за глобални економски опоравак (према прогнози ММФ-а из априла 2021, стопа глобалног привредног раста у 2021. износиће 6,0%) и одразио се на смањење неизвесности на међународном финансијском тржишту и већу спремност инвеститора за улагања у ризичнију активу, као и на раст цена примарних производа на светском тржишту по основу веће очекиване тражње. Ипак, неизвесност у погледу тока пандемије и даље је присутна. Забрињава и

⁶⁴ IMF WEO, aprin 2021.

⁶⁵ Према процени Eurostat-а.

појава нових сојева вируса, а у многим земљама, пре свега у Европи, продужене су рестриктивне здравствене мере, што би могло да успори очекивани економски опоравак.

У 2020. инфлација у зони евра у просеку је износила 0,3% м.г., што је испод просека из 2019. године (1,2% м.г.), као и испод циља од „испод, али близу 2%“. Најниже стопе инфлације остварене су од септембра до децембра 2020. (-0,3% м.г.) услед пада цене енергената и цене индустријских производа без енергије, што је најнижи ниво још од јануара 2015. (-0,6% м.г.). Базна инфлација (по искључењу цена хране, енергије, алкохола и цигарета) од септембра до децембра 2020. налазила се на нивоу 0,2% м.г., што је најнижа вредност овог показатеља од када га *Eurostat* прати. Индекси примарних производа, упркос паду у априлу 2020, на крају године били су на вишем нивоу него на крају 2019. Цена нафте на светском тржишту била је волатилна током 2020. Мере за сузбијање епидемије, које су директно погодиле сектор транспорта, препуна складишта нафте, забринутост око будућих ефеката пандемије, као и неуспех договора чланица *OPEC*-а о смањењу производње, уз ценовни рат између Саудијске Арабије и Русије, довели су до оштрог пада цене нафте, која се у другој половини априла спустила на само 17,3 долара по барелу, а фјучерси на нафту, први пут у историји, прешли су у негативну зону. Након тога уследио је опоравак цена нафте, пре свега услед смањења производње чланица *OPEC*-а на најнижи ниво у последњих скоро 30 година, али и услед оптимизма да би тражња могла почети да се опоравља као резултат отварања економија. Међутим, већ од августа уследио је нови пад цене нафте као последица повећања броја заражених вирусом корона у свету, раста залиха, смањења увоза сирове нафте од стране Кине и дејства других фактора на страни понуде и тражње. Од октобра поново расте цена нафте, чему су допринели спремност инвеститора за улагања, подаци о паду залиха сирове нафте у САД, проширивање санкција према Ирану и Венецуели, као и договор *OPEC*-а и Русије да од 1. јануара 2021. повећају дневну производњу за само 500 хиљада барела дневно. Крајем године цена нафте је износила 51,2 долара по барелу, што је за 23% ниже него крајем 2019. године.

ЕЦБ је у 2020. години задржала референтну каматну стопу (0,00%), као и стопе на кредитне (0,25%) и депозитне олакшице (-0,50%). На састанку у марту 2020. ЕЦБ је донела одлуку о додатном обиму нето куповине активе приватног сектора (*Asset Purchase Programme – APP*) од 120 млрд евра до краја 2020. године како би се обезбедила финансијска подршка реалном сектору у условима растућих неизвесности. На ванредном састанку у марту ЕЦБ је донела одлуку о новом програму куповине обвезница *Pandemic Emergency Purchase Program (PEPP)*, у износу од 750 млрд евра, чији је обим у децембру повећан на коначни ниво од 1.850 млрд евра. Овај програм је првобитно требало да траје до краја 2020, да би затим рок био продужен до краја марта 2022. У априлу ЕЦБ је увела нови програм кредитирања банака *PELTROs (Non-Targeted Pandemic Emergency Longer-Term Refinancing Operations)* како би се обезбедила подршка ликвидности

финансијском систему и нормално функционисање тржишта новца. Ублажени су и услови у погледу обима и каматне стопе за учешће у дугорочним циљаним операцијама рефинансирања (*TLTRO III*), при чему каматна стопа на ове зајмове за банке које испуњавају одређене услове може износити и $-1,0\%$. Трајање повољнијих услова у оквиру овог програма у децембру продужено је до јуна 2022. (претходно јун 2021). Поред програма за санацију последица вируса корона, ЕЦБ је у јануару 2020. започела ревизију монетарне политике, при чему је рок за завршетак те ревизије продужен с краја 2020. на П2 2021. године.

На састанцима у јануару, марту и априлу 2021. године ЕЦБ није мењала стопе (референтна каматна стопа $0,00\%$, стопа на депозитне олакшице $-0,50\%$ и стопа на кредитне олакшице $0,25\%$) и задржала је вредност нето куповине активе у оквиру програма *PEPP* у износу од 1.850 млрд евра, нето куповину активе у оквиру програма *APP* у месечном износу од 20 млрд евра и повољније услове (ниже каматне стопе и олакшани услови за колатерал) у оквиру програма *TLTRO III*.

На раст неизвесности, пре свега услед вируса корона, ФЕД је реаговао снижењем референтне стопе и увођењем већег броја неконвенционалних мера. У марту је два пута снизио распон референтне каматне стопе, за укупно 150 б.п., на распон $0,0-0,25\%$. На другом ванредном састанку у марту ФЕД је одлучио да поново отпочне са спровођењем програма квантитативног попуштања, и то најпре кроз куповину активе у вредности од најмање 700 млрд долара, од чега се 500 млрд долара односило на куповину државних обвезница (*Treasury Securities*), док се 200 млрд долара односило на куповину хипотекарних ХоВ (*Mortgage-Backed Securities – MBS*). Ради обезбеђења додатне ликвидности банкарском сектору, ФЕД је од марта 2020. започео примену привremenih репо трансакција, као и међународних репо трансакција којима је страним централним банкама и другим монетарним властима обезбеђена доларска ликвидност (*FIMA Repo Facility*). ФЕД је с централним банкама других развијених земаља (укључујући ЕЦБ) и неколико централних банака тржишта у успону закључио доларске своп трансакције ради обезбеђења доларске ликвидности. Подржао је банке да користе своје заштитне слојеве капитала и резерве ликвидности (*Capital and Liquidity Buffers*), изграђене након кризе 2008. године, приликом одобравања позајмица становништву и предузећима. Крајем августа 2020. ФЕД је усвојио измене стратегије монетарне политике које подразумевају флексибилнији приступ циљевима инфлације и виђењу нивоа максималне запослености. Детаљна ревизија стратегије монетарне политике путем јавних расправа биће на сваких пет година.

На састанцима у јануару, марту и априлу 2021. ФЕД је задржао референтну каматну стопу у распону $0,0-0,25\%$ и одлучио да настави нето куповине у оквиру програма квантитативног попуштања у месечном обиму од најмање 80 млрд долара државних обвезница и најмање 40 млрд долара хипотекарних обвезница. Такође, ФЕД и даље очекује да ће референтну каматну стопу задржати на постојећем нивоу све док стање на тржишту рада не дође на ниво pune

запослености и док стопа инфлације у дужем року не достигне ниво од 2%. Будуће кретање економије САД у највећој мери условљено је даљим развојем ситуације у вези са ширењем вируса корона, укључујући и брзину вакцинације.

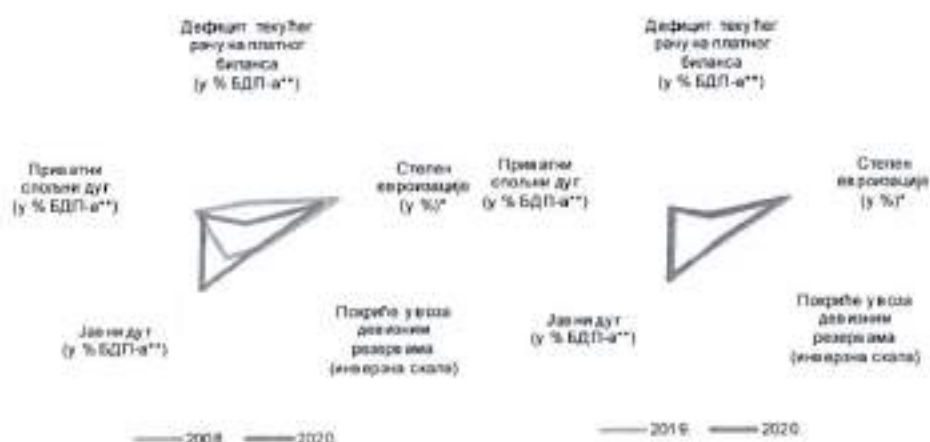
Доношење обимног пакета фискалних мера од 1.900 млрд долара у САД, уз повећан оптимизам у погледу снажног опоравка економске активности и убрзања инфлације, одразило се на раст дугорочних приноса на државне ХоВ у САД од почетка 2021. Раст приноса забележен је и у другим земљама, укључујући и зону евра. Таква кретања су повећала забринутост у погледу даљих токова капитала према земљама у успону и могућег заоштравања финансијских услова, што се тренутно процењује као један од најзначајнијих ризика из међународног окружења.

Домаће макроекономско окружење

Домаћи макроекономски услови остали су повољни и у 2020. години, упркос кризи изазваној пандемијом вируса корона. Инфлација је седму годину заредом остала ниска и стабилна и током 2020. године износила је 1,6% у просеку. На истом нивоу била је и просечна базна инфлација, што указује на то да су притисци на страни тражње и даље релативно ниски, и поред наставка раста зарада и запослености у већини делатности. Захваљујући бројим економским мерама за подршку привреди и становништву, домаће тржиште рада избегло је теже последице глобалне здравствене кризе и при томе наставило да бележи повољне трендове из претходних година. Раст зарада и запослености очуван је у и приватном и у јавном сектору, уз даље смањење незапослености. Домаћа кредитна активност, подржана експанзивном монетарном политиком и кредитима из гарантне шеме, трећу годину заредом остварила је готово двоцифрен раст. Услед обимних мера подршке Владе за савацију последица пандемије, буџет државе на консолидованом нивоу био је у дефициту од 8,1% БДП-а. Дефицит текућег рачуна платног биланса снижен је од априла и на нивоу године износио је 4,3% БДП-а, уз већи пад увоза робе и услуга (5,8%) од њиховог извоза (4,9%). У 2020. години остварен је релативно висок прилив СДИ, у бруто износу од 3,0 млрд евра, док је нето прилив износио 2,9 млрд евра, што обезбеђује пуну покривеност дефицита текућег рачуна.

Рејтинг агенција *Fitch Ratings* током септембра 2020. потврдила је кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање у домаћој и страниј валути на нивоу од ББ+. Такође, агенција *Standard & Poor's* 14. децембра 2020. потврдила је кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање у домаћој и страниј валути на нивоу ББ+. Потврђени су и стабилни изгледи за његово даље побољшање. У марту 2021. рејтинг агенција *Moody's* повећала је кредитни рејтинг Србије с Ба3 на Ба2, упркос глобалним условима које је обележила пандемија вируса корона. Основни фактори који су допринели унапређењу кредитног рејтинга јесу отпорност српске економије на последице пандемије, стабилан ниво средњорочног раста, као и

Графикон III.4.2.1. Кључни макроекономски ризици

* Учешће девизних и девизно индексираних депозита у укупним депозитима привреде и становништва.

** БДП је у складу са методологијом ЕСА 2010.

Извор: НБС.

очекивања да ће показатељи фискалне одрживости у Србији и даље бити изнад просека групе земаља с кредитним рејтингом Ба. Такође, средином марта 2021. године рејтинг агенција *Fitch Ratings* задржала је кредитни рејтинг Србије на нивоу од ББ+, један ниво до инвестиционог, уз стабилне изгледе за његово даље повећање.

Уколико се пореде показатељи рањивости финансијског система⁶⁶ у 2020. са онима из 2019. године, на пад рањивости и јачање отпорности финансијског система указује смањење дефицита текућег рачуна и повећање динаризације депозита и пласмана банака. Учешће дефицита текућег рачуна у БДП-у у 2020. износило је 4,3%, што представља смањење у односу на ниво из 2019. године, када је износило 6,9% БДП-а. Смањењу дефицита текућег рачуна допринео је већи пад увоза робе и услуга од извоза. Већој отпорности домаће економије на евентуалне промене курса динара доприноси и повећање динаризације домаћег финансијског система, будући да је учешће девизних и девизно индексираних депозита привреде и становништва у укупним депозитима банака смањено у току 2020. године за 5 п.п. и крајем године износило је 59,9%. Поред тога, смањено је и учешће девизних и девизно индексираних пласмана банака одобренних привреди и становништву у укупним пласманима банака (са 66,9% крајем 2019. на 62,7% крајем 2020). Већој отпорности домаће економије на екстерне ризике доприноси и повећање девизних резерви земље, које су крајем 2020. достигле рекордан ниво (13,5 млрд евра), и повећана покривеност увоза робе и услуга девизним резервама на преко шест месеци.

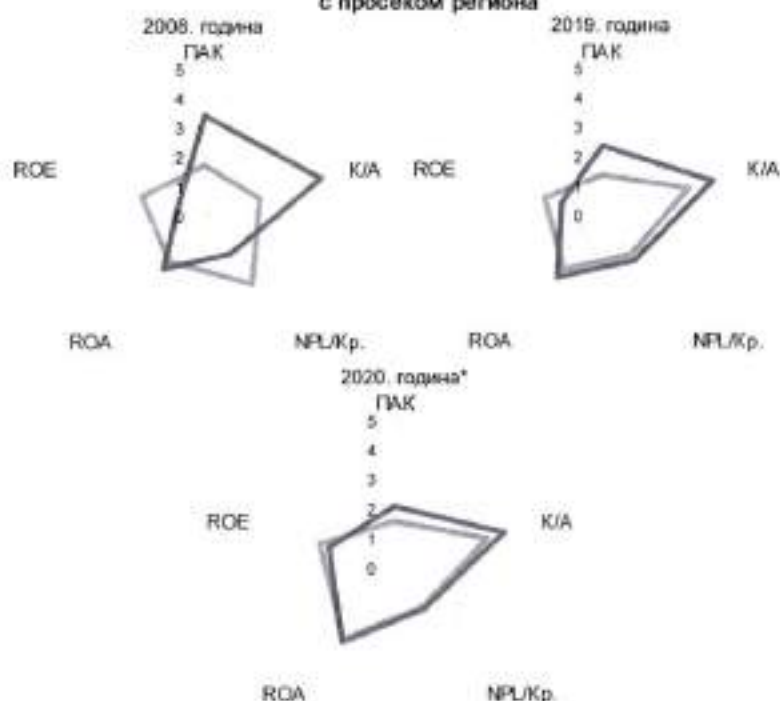
⁶⁶ Као основни показатељи рањивости финансијског система у Републици Србији коришћени су промена дефицита текућег рачуна платног биланса, приватног спољног дуга, јавног дуга, степена евроизације и адекватности девизних резерви (мерено инверзном вредношћу броја месеци покривања увоза бруто девизним резервама). Повећање удаљености од центра графика за сваки показатељ указује на пораст ризика.

С друге стране, у односу на претходну годину повећано је учешће приватног спољног дуга у БДП-у (са 31,3% на 34,1%), затим учешће укупног спољног дуга у БДП-у (са 61,5% на 66,3%), као и учешће јавног дуга (са 52% на 57,4%), при чему се налазе у границама одрживости.

Оцена стабилности финансијског система

Стабилност финансијског система огледа се у стабилности банкарског система, будући да банке чине око 91% финансијског система Србије. **Банкарски систем је стабилан захваљујући његовој високој солвентности, ликвидности и профитабилности, као и бољем квалитету пласмана услед знатног смањења нивоа *NPL*.** Кредитна активност наставила је да расте и подржава привредни раст Србије. Упркос пандемији вируса корона, захваљујући правовременим мерама монетарних и фискалних власти, задржане су висока капитална адекватност и ликвидност.

Графикон III.4.2.2. Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона

Напомене:

1) Приказани су стандардизоване вредности основних индикатора финансијске стабилности: CAK - показатељ адекватности капитала (регулаторни капитал у односу на ризичну активу); K/A - билансни капитал у односу на билансну активу; NPL/Kp - однос проблематичних бруто кредита према укупним бруто кредитима; Рез./NPL - резерве за процене губитака у односу на бруто проблематичне кредите; ROA - принос на активу; ROE - принос на капитал.

2) Већа удаљеност од центра мреже указује на већи ризик.

3) Регион обухвата земље централне и источне Европе: Бил, Бугарску, Мађарску, Северну Македонију, Пољску, Румунију, Турску и Хрватску. Индикатори који се односе на регион су неподељени просеци расположивих података за наведене земље.

* Последњи доступни подаци.

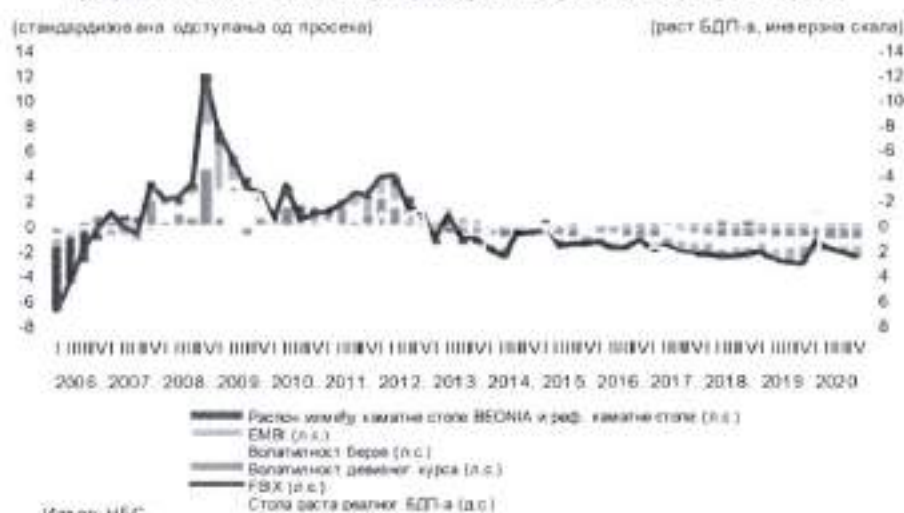
Извор: НБС и ММФ - GFSR.

За оцену финансијске стабилности користи се више показатеља и анализа, од којих се издвајају: (а) поређење изабраних показатеља финансијског здравља, (б) индексе финансијског стреса и композитни показатељ системског стреса и (в) излагање финансијског система јаким шокovima у стрес-тестовима и оцена системске компоненте ризика мрежним моделирањем.

Поређењем изабраних показатеља финансијског здравља оцењено је финансијско здравље банкарског сектора Србије у односу на земље региона. Показатељи финансијског здравља указују на то да је капитализованост банкарског сектора у Србији виша од просека региона захваљујући пруденцијалној регулативи Народне банке Србије. У току 2020. године банкарски сектор Србије позитивно је пословао, с приносом на активу изнад просека региона. Учешће *NPL* у укупним кредитима на крају 2020. било је испод просека региона и износило је 3,71%.

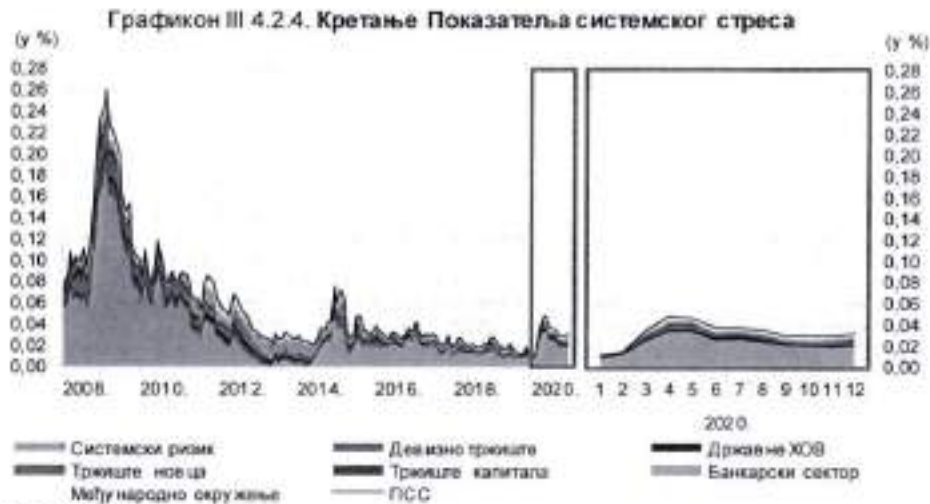
Индекс финансијског стреса (*FSIX*) јесте композитни показатељ финансијског здравља чији је циљ да препозна епизоде повишеног финансијског стреса и њихово трајање. Позитивне вредности показатеља указују на изнадпросечан, а негативне на исподпросечан ниво финансијског стреса. Отпорност финансијског и реалног сектора, која је изграђена у претходном периоду, ублажила је негативне ефекте пандемије вируса корона, уз многобројне мере економске политике које су предузете. С обзиром на наведено, индекс финансијског стреса је током целе 2020. године указивао на исподпросечан ниво финансијског стреса, уз благ раст у току ТП услед повишене волатилности кретања на берзи.

Графикон III.4.2.3. Индекс финансијског стреса (*FSIX*) и раст БДП-а

Ради утврђивања кризних периода, као и оцене нивоа системског стреса финансијског система Републике Србије, развијена је методологија на основу које

је конструисан **композитни показатељ системског стреса**,⁶⁷ који користе Европски одбор за системски ризик⁶⁸ и ЕЦБ⁶⁹ за анализу акумулације ризика у различитим сегментима финансијског система и оцену нивоа укупног системског стреса.

Овај показатељ пружа доносиоцима одлука значајне и правовремене информације о кретањима на финансијским тржиштима, односно о појави нестабилности у финансијском систему и могућим импликацијама по финансијску и макроекономску стабилност. Такође, овај показатељ омогућава препознавање сигнала раног упозорења који даје правовремену информацију о могућем наступању системске кризе. Показатељ системског стреса обухвата велики број показатеља који сагледавају ниво финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних Хов, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

Након историјски најнижих забележених вредности у јануару 2020. године, показатељ системског стреса порастао је током марта услед ширења вируса корона, да би свој максимум достигао у априлу. Већ током Т2 било је приметно да су мере монетарне, микропруденцијалне и макропруденцијалне политике Народне банке Србије и Владе допринеле смањењу негативних последица вируса корона, стабилизовању показатеља системског стреса и јачању стабилности финансијског система Републике Србије.

Макропруденцијални стрес-тестови Народне банке Србије,⁷⁰ који се спроводе тромесечном динамиком, указују на високу отпорност банкарског

⁶⁷ За више о показатељу системског стреса погледати Годишњи извештај о стабилности финансијског система у 2015.

⁶⁸ <https://www.esrb.europa.eu/pub/rd/html/index.en.html>

⁶⁹ <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scrwp/scrwp1426.pdf?6d36165d0a29ac6010799273ab799fc>

⁷⁰ Резултати макропруденцијалних стрес-тестова објављују се у оквиру Годишњег извештаја о стабилности финансијског система.

сектора, чак и на најснажније потресе. При најнеповољнијем макроекономском сценарију (који претпоставља високу депрецијацију динара, пад реалних зарада и раст референтне каматне стопе), банкарски сектор Републике Србије, као целина, остао би адекватно капитализован. Резултати стрес-тестова ликвидности показују да би и у условима претпостављеног изузетно високог одлива депозита, домаћи банкарски сектор остао ликвидан. Поред тога, како би се оценила системска компонента ризика у банкарском систему, користи се **мрежно моделирање**, засновано на међубанкарским пласманима. Мрежни модел даје оцену глобалне ефикасности и густине повезаности банкарског сектора, који указују на капацитет мреже у смислу преношења шокова и могуће путеве преношења шока кроз систем. Такође, мрежном структуром оцењује се системски утицај сектора привреде на позиције капитала банкарског сектора у условима повећања вероватноће неизмирења обавеза. Резултати мрежног моделирања показују да не постоји значајна системска компонента ризика у банкарском сектору Србије као резултат међубанкарске повезаности и веза с реалним сектором. **Стабилност банкарског сектора на коју указују резултати стрес-тестова потврђена је и показаном високом отпорношћу овог сектора на последице пандемије вируса корона.**

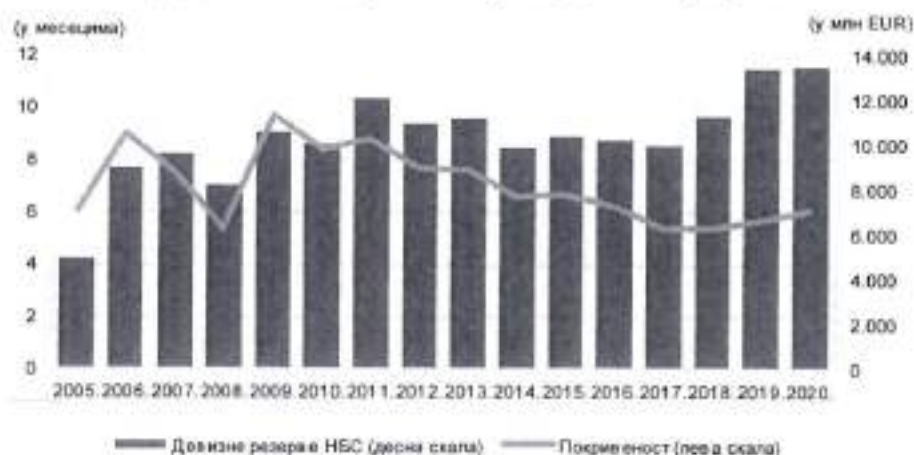
IV. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

IV.1. Управљање девизним резервама

Стање и промена девизних резерви у 2020.

Бруто девизне резерве Народне банке Србије на крају децембра 2020. године биле су на највишем нивоу крајем године од када се на овај начин прате подаци (од 2000. године). Бруто девизне резерве Народне банке Србије на дан 31. децембра 2020. године износиле су 13.491,7 млн евра и биле су веће за 113,2 млн евра него на крају 2019. године. Овај ниво девизних резерви обезбедио је покривеност новчане масе М1 од 130% и више од шест месеци увоза робе и

Графикон IV.1.1. Покривеност увоза девизним резервама

Извор: НБС.

услуга, што је готово двоструко више од стандарда којим се утврђује адекватан ниво девизних резерви.

Највећи утицај на ниво девизних резерви у току 2020. године имао је девизни прилив по основу емисије еврообвезница Републике Србије на међународном финансијском тржишту у укупном износу од 2.951,6 млн евра. Средства прикупљена у мају емисијом седмогодишњих обвезница (1.968,6 млн евра) искоришћена су за спровођење програма економских мера за ублажавање ефеката изазваних пандемијом вируса корона, док су у новембру (саддирање извршено у децембру) емитоване десетогодишње обвезнице у износу од 983,0 млн евра (1,2 млрд долара).

Девизни прилив од продаје ХоВ Републике Србије на домаћем финансијском тржишту износио је 366,4 млн евра.

Банке су по основу девизне обавезне резерве издвојиле средства у нето износу од 286,3 млн евра.

Девизни приливи остварени по основу донација износили су 276,4 млн евра, а по основу платног промета с Косовом и Метохијом 261,1 млн евра, према *Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ*, по коме су банке обавезне да девизни прилив који резиденти остваре у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије.⁷¹

Девизни прилив по основу коришћења кредита за Републику Србију остварен је у износу од 222,1 млн евра:

– од **Групацје Светске банке** (120,1 млн евра), за унапређење земљишне администрације, конкурентности и запошљавања, пружање подршке финансијским институцијама, модернизацију јавне управе, за развој здравства, унапређење ефикасности и одрживости инфраструктуре, за развојне политике у области управљања ризицима од елементарних непогода, обнову путева и подстицање предузетништва;

– **ЕИБ** (80,5 млн евра), за развој малих и средњих предузећа, истраживање и развој у јавном сектору, за програме локалног развоја, обнову путева и модернизацију школа, као и за развој речне транспортне инфраструктуре;

– **Банке за развој Савета Европе** (14,5 млн евра), за изградњу нове затворске јединице у Крагујевцу, инвестирање у научну инфраструктуру и за изградњу нове Универзитетске дечије клинике „Тиршова II“;

– **EBRD** (7,0 млн евра), за реконструкцију четири улице у Београду и унапређење и реконструкцију јавног превоза и саобраћајне инфраструктуре Београда.

Поред тога, приливи су остварени по основу приватизације Комерцијалне банке у износу од 395,0 млн евра.

⁷¹ „Службени лист СРЈ”, бр. 9/01.

У току 2020. године по основу отплате скупљих доларских еврообвезница на међународном финансијском тржишту реализован је одлив у укупном износу од 1.003,7 млн евра. Од тога, у фебруару је извршена отплата преосталог дуга по основу еврообвезнице емитоване 2013. године у износу од 198,6 млн евра, а у децембру превремена отплата дела дуга по основу еврообвезница емитованих 2011. у износу од 805,1 млн евра. На име исплате доспелих ХоВ Републике Србије емитованих у еврима на домаћем финансијском тржишту реализован је одлив од 505,1 млн евра.

По основу активности Народне банке Србије на МДТ-у реализован је нето одлив девиза (укључујући спот и свој трансакције) у износу од 1.303,0 млн евра.⁷² На име измиривања обавеза према инокредиторима (главнице и камата) реализован је одлив у износу од 1.226,3 млн евра. У вези с применом *Закона о регулисању јавног дуга Републике Србије*, по основу неисплаћене девизне штедне грађана исплаћено је укупно 23,8 млн евра (укључена је неисплаћена девизна штедна грађанима из бивших република СФРЈ у износу од 20,8 млн ера).

Нето девизне резерве Народне банке Србије на дан 31. децембра 2020. године износиле су 11.130,7 млн евра и биле су мање за 310,1 млн евра него на крају 2019. године.

Структура и профитабилност девизних резерви

Посматрано по структури, девизне резерве Народне банке Србије су на дан 31. децембра 2020. године чиниле: иностране ХоВ (49,7%), девизна средства на рачунима у иностранству (21,9%), ефективни страни новац (14,8%), злато у трезору Народне банке Србије и на рачуну у иностранству (13,1%) и *SDR* код ММФ-а (0,5%).

Валутну структуру девизних резерви Народне банке Србије (без злата) на дан 31. децембра 2020. године чинили су: еврo – 66,04%, амерички долар – 29,21%, британска фунта – 1,84%, канадски долар – 1,73%, *SDR* – 0,56% и друге валуте – 0,62%.

Највећи део девизних резерви, у износу од 6.709,9 млн евра, инвестиран је у ХоВ у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима. Од тога, у дугорочне ХоВ инвестирано је 58,1%, а у краткорочне ХоВ 41,9%.

У оквиру дугорочних ХоВ, средства су била уложена у: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година САД, Канаде, Велике Британије, Немачке, Француске, Холандије, Аустрије, Белгије, Финске и Словачке, потом ХоВ јавног сектора (*Supranational, Subnational, Agencies, Sovereign*), укључујући и ХоВ с променљивом каматном стопом (*Floating Rate Notes – FRN*), као и ХоВ с квалитетним средством обезбеђења (*covered bonds*).

⁷² Реализација трансакција по основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у се исказује у складу са рачуноводственим правилима на дан извршена, а не на дан трговања.

У оквиру краткорочних ХоВ, средства су била уложена у класе активе: државне дисконтне ХоВ (*T-bills*) рока доспећа до једне године САД, Немачке, Француске, Белгије, Ирске, Финске и Канаде, државне купонске ХоВ рока доспећа до једне године САД, Канаде, Велике Британије, Француске, Немачке, Белгије, Холандије и Словачке, ХоВ јавног сектора (*Supranational, Subnational, Agencies* и *Sovereign*), као и ХоВ с квалитетним средством обезбеђења (*covered bonds*).

Део девизних резерви у износу од 2.957,9 мли евра налази се на текућим рачунима у иностранству и пласиран је у депозите дуже рочности од преконоћне. Од тог износа, 60,95% уложено је код централних банака (ФЕД, Бундесбанка, Банка Канаде, Народна банка Аустрије, Централна банка Луксембурга и Банка резерви Аустралије) и међународних финансијских организација (*BIS*), а 39,05% код првокласних иностраних комерцијалних банака комбинованог (композитног) кредитног рејтинга ААА (на рок до шест месеци), односно иностраних комерцијалних банака комбинованог кредитног рејтинга минимално АА– (на рок до три месеца), као и на текућим рачунима код пословних банака-кореспондената у иностранству.

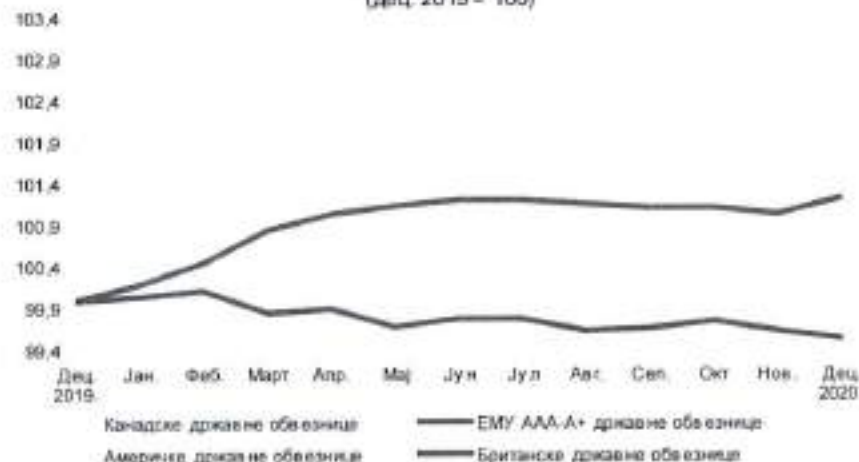
Народна банка Србије је и у 2020. години остварила приход по основу пласмана у иностране ХоВ и камата на девизна средства у нето износу од 54,8 мли евра.

Управљање ризицима

Народна банка Србије је и у 2020. години остала доследна опредељењу одржавања ризика свог портфеља на веома ниском нивоу, што је омогућило очување високог нивоа сигурности и ликвидности.

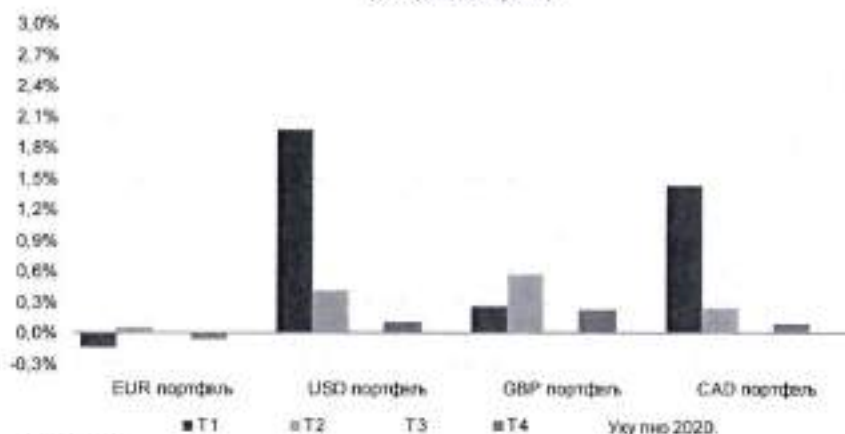
Током 2020. године смањене су стопе приноса обвезница у портфељу Народне банке Србије. Код америчких, канадских и британских државних обвезница

Графикон IV.1.2. Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути (дец. 2019 = 100)

Извор: НБС.

Графикон IV.1.3. Принос портфеља у оригиналној валути
(по тромесечјима)

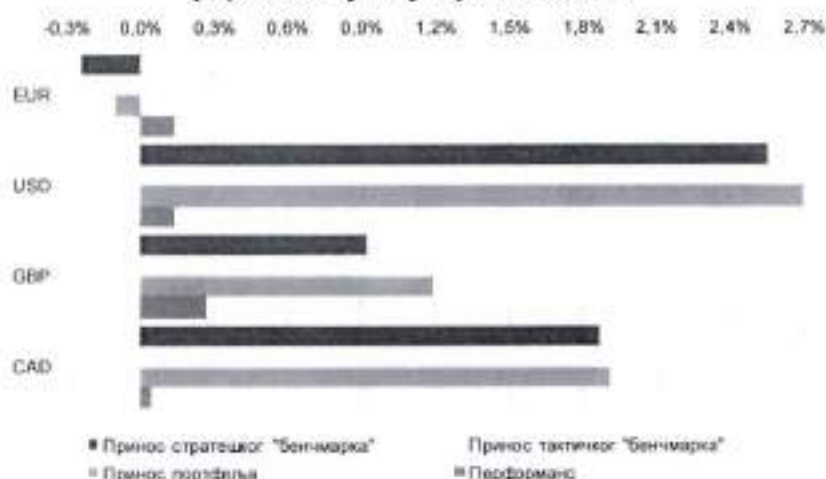
Извор: НБС.

повећан је нагиб криве приноса, пошто је пад стопа приноса на краћим рочностима био израженији од пада на дужим рочностима, док је код европских државних обвезница (немачких, француских и холандских) дошло до заравњања криве приноса. Највећи принос у оригиналним валутама било је могуће остварити улагањем у америчке и канадске државне обвезнице.

У таквим околностима, Народна банка Србије је, пре свега због опрезног приступа у инвестирању и ниске дурације свог портфеља, која се током 2020. године кретала око вредности од 1 до 1,5, остварила позитиван принос у портфељима у америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима, док је портфељ у еврима имао негативан принос. Највећи принос од 2,69% остварен је у портфељу у америчким доларима, а затим следе портфељ у канадским доларима са 1,91% и портфељ у британским фунтама са 1,19%, док је принос портфеља у еврима износио $-0,10\%$. При томе, сва четири портфеља Народне банке Србије (у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима) забележила су више приносе од упоредне референтне вредности (*benchmark*).

У портфељима у америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима у сва четири тромесечја остварени су позитивни резултати, а најбољи у Т1 код портфеља у америчким доларима и канадским доларима и у Т2 код портфеља у британским фунтама. У европском портфељу позитивни приноси остварени су само у Т2 и Т3. Разлог томе су кретања на тим тржиштима. Годину 2020. обележили су пандемија вируса корона, пад економске активности и доношење бројних мера ради ублажавања негативних ефеката пандемије. У САД је ФЕД смањило циљани распон каматне стопе (*federal funds rate*) у два наврата током марта, за укупно 150 б.п., односно на распон од 0,00% до 0,25%. Банка Енглеске је такође у марту два пута смањила референтну стопу, за укупно 65 б.п., са 0,75% на 0,1%. Банка Канаде је у марту три пута снижила референтну каматну стопу, за укупно 150 б.п., са 1,75% на 0,25%. У 2020. години ЕЦБ није додатно

Графикон IV.1.4. Принос портфеља и "бенчмарка" у оригиналној валути у 2020. години

Извор: НБС.

снижавала каматну стопу (која је на нивоу од $-0,50\%$). Све четири централне банке отпочеле су програме куповине aktive, чији је обим повећаван током године, и усвојиле друге стимулативне мере ради обезбеђења ликвидности и повољних услова финансирања. Како би ублажиле негативне ефекте пада глобалне економске активности и запослености, државе су усвајале пакете фискалне помоћи, усмерене и на привреду и на становништво. У новембру су одржани председнички избори у САД, на којима је победу остварио кандидат демократа. Уједињено Краљевство и ЕУ званично су постигли договор о будућим односима, 24. децембра 2020. године, само неколико дана пре завршетка прелазног периода.

Евро је ојачао према америчком долару за $8,57\%$, према британској фунти за $5,55\%$ и према канадском долару за $6,55\%$. Превасходно услед слабења америчког долара према евр, принос укупног инвестиционог портфеља био је

Графикон IV.1.5. Укупан принос портфеља и "бенчмарка" прерачунао у динаре, по тромесечјима

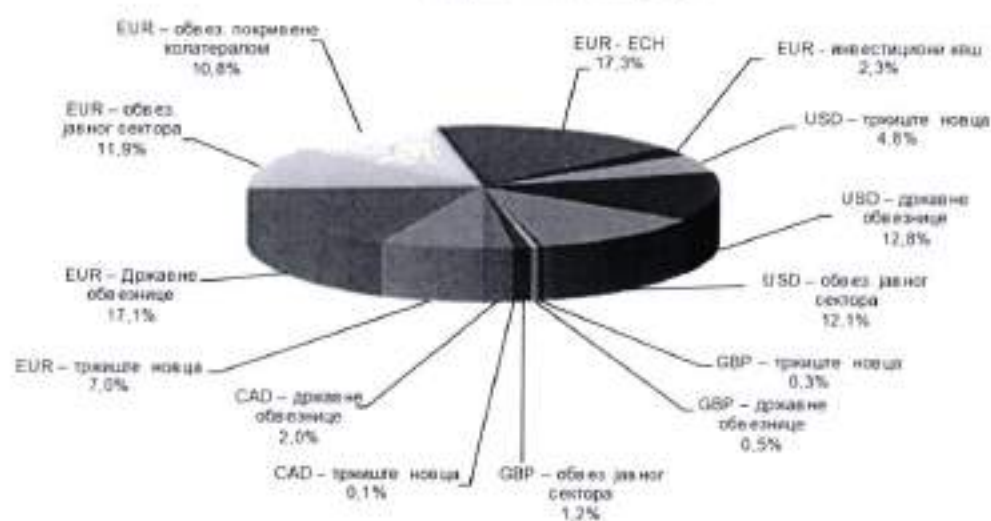

Извор: НБС.

негативан и износио је $-1,89\%$, прерачунато у евре. У условима готово непромењеног курса динара према еврџ и апрецијације динара према америчком долару, принос укупног портфеља прерачунат у динаре био је негативан у износу од $-1,90\%$.

Структура инвестиционог портфеља по врстама активе, као и валутна структура, била је у складу са *Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије*.

Графикон IV.1.6. Структура инвестиционог портфеља
(на дан 31.12.2020. године)

Извор: НБС.

Током 2020. године Народна банка Србије инвестирала је у високоликвидне облигације с ниским тржишним и кредитним ризиком. Валутни ризик је у знатној мери умањен усаглашавањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље, а каматни ризик одржавањем ниске дурације портфеља. О томе сведочи и низак *Value-at-Risk (VaR)*, којим се процењује вредност тржишног ризика за дати ниво поверења, рачунат по појединачним портфељима и различитим методама обрачуна.

Табела IV.1.1. Вредност изложена ризику (*VaR*) на дан 31. децембра 2020.
(степен вероватноће 95%, посматрани период један дан)

Параметарски <i>VaR</i>	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Параметарски <i>VaR</i>	0,03%	0,07%	0,04%	0,04%
Историјски <i>VaR</i>	0,04%	0,05%	0,04%	0,02%
Модел Карло <i>VaR</i>	0,02%	0,06%	0,04%	0,04%

Извор: НБС.

Вредности теста стреса (*Stress testing*) показују за колико би се процената смањила тржишна вредност портфеља Народне банке Србије у случају наглог и неочекиваног повећања тржишних стопа приноса за 1,00 п.п.

Табела IV.1.2. Стрес-тест на дан 31. децембра 2020.
(посматрани период један дан)

Сценарио	Промена тржишне вредности			
	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Раст тржишних каматних стопа за 100 б.п.	-0,80%	-1,33%	-1,01%	-0,3%

Извор: НБС.

Ради управљања кредитним ризиком, Народна банка Србије је одредила високе критеријуме за инвестирање у банке чији је минимални комбиновани кредитни рејтинг AA- (одређен према рејтинг агенцијама *Standard & Poor's*, *Moody's* и *Fitch*). За државне обвезнице и издаваоце дозвољен минимални комбиновани кредитни рејтинг је A-, за хартије у портфељу које нису у пуној гаранцији државе (обвезнице јавног сектора) одређен је минимални комбиновани кредитни рејтинг од A+, док је за обвезнице покривене средствима обезбеђења дозвољен минимални комбиновани кредитни рејтинг од AA. Током 2020. године рејтинг агенција *Standard & Poor's* смањила је кредитни рејтинг немачке покрајине *Baden-Wuerttemberg* и с њом повезаних ентитета са AAA на AA+, као и рејтинг издаваоца *EUROFIMA* (*European Company for the Financing of Railroad Rolling Stock*) са AA+ на AA. Агенција *Fitch* смањила је дугорочни кредитни рејтинг Уједињеног Краљевства и Банке Енглеске са AA на AA-, Словачке са A+ на A и Канаде са AAA на AA+, док је агенција *Moody's* смањила кредитни рејтинг Уједињеног Краљевства и Банке Енглеске са Aa2 на Aa3. Кредитни рејтинг осталих издавалаца и обвезница дозвољених у портфељу Народне банке Србије остао је на истом нивоу као и у 2019. години, и то по свим рејтинг агенцијама. Услед погоршаних економских услова изазваних пандемијом и повећаних финансијских ризика, све три рејтинг агенције вршиле су углавном негативне промене изгледа рејтинга издавалаца током године. Рејтинзи пословних банака у које се инвестира у већини случајева остали су непромењени, али су такође вршене углавном негативне промене изгледа рејтинга.

Поред финансијских показатеља из биланса банака, праћени су и други показатељи кредитног ризика, као што је петогодишњи CDS⁷³ спред за банку.

Сви остали показатељи: варијабилност вишка приноса (*tracking error*), ограничења структуре и дурације портфеља, као и кредитни лимити, током 2020. били су у прописаним оквирима, дефинисаним Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

⁷³ CDS спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни показатељ ризика, односно у њему је укљученим имплицитна вероватноћа банкротства издаваоца облико како је тржиште оцењује.

IV.2. Емисија новца и управљање токовима готовине

IV.2.1. Издавање новчаница и готовог новца

У Републици Србији је у току 2020. године у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. и даље – новчанице у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 2000 и 5000 динара и ковани новац у апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

Табела IV.2.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	31. децембар 2019.		31. децембар 2020.	
	У млн RSD	У %	У млн RSD	У %
5000 динара	20.927	10,1	30.062	11,4
2000 динара	103.474	50,0	130.847	49,6
1000 динара	63.000	30,5	80.322	30,5
500 динара	10.379	5,0	12.791	4,8
200 динара	3.918	1,9	3.990	1,5
100 динара	2.418	1,2	2.578	1,0
50 динара	1.310	0,6	1.419	0,5
20 динара	887	0,4	987	0,4
10 динара	879	0,3	745	0,3
Укупно	207.052	100,0	283.961	100,0

Извор: НБС.

На дан 31. децембра 2020. године у оптицају је било (изван трезора Народне банке Србије, благајни банака и Министарства финансија – Управе за трезор) готовог новца у износу од 266,7 млрд динара (новчанице и ковани новац), што је за 27,2% више него на крају 2019. године.

Од укупног стања готовог новца у оптицају, на новчанице се односило 99,0%, а на ковани новац 1,0%. У односу на крај 2019. године, учешће новчаница је повећано за 0,2%.

На крају 2020. године у оптицају је било 375,5 млн комада новчаница, што је за 53,5 млн комада (16,6%) више него на крају 2019. године. У структури новчаница по номиналном износу повећано је учешће новчаница апоена од 5000 динара за 1,3% у односу на претходну годину, док је у истом периоду смањено учешће новчаница апоена од 2000 динара за 0,4%, апоена од 500 динара за 0,2%, апоена од 200 за 0,4%, апоена од 100 за 0,2% и апоена од 50 динара за 0,1%. Учешће новчаница од 1000, 20 и 10 динара остало је на истом нивоу као и у 2019. години. Новчанице апоена од 500, 1000, 2000 и 5000 динара у готовинском платном промету у номиналном износу 2020. године учествовале су са 96,3%, што је незнатно повећање (0,7%) у односу на крај 2019. године.

На крају 2020. године у оптицају је било 911,0 млн комада кованог новца, што је за 9,4% више него на крају 2019. године. У структури кованог новца највеће је учешће апоена од 1 динара (42,8%), апоена од 5 динара (26,6%), апоена од 2 динара (25,4%), затим апоена од 10 динара (2,6%) и апоена од 20 динара (2,5%).

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, у 2020. години планирана је израда додатне количине новчаница од 60,0 млн комада, и то апоена од 2000, 200 и 10 динара. Израда новчаница свих апоена реализована је у целости у 2019. години, и то у периоду од септембра до краја новембра 2019. године, због тада слободних производних капацитета, а новчанице су преузете у Централни трезор почетком 2020. године ради евидентирања израде по плану за 2020. годину.

Предлогом програма израде и издавања новчаница, кованог новца, пригодног кованог новца, нумизматичког новца и меничних бланкета за 2020. годину планирана је додатна израда кованог новца у количини од 85,0 млн комада, апоена од 1, 2 и 5 динара. У 2020. години израђено је укупно 36,6 млн комада тих апоена (43,1%). Израда кованог новца по плану за 2020. годину настављена је и у 2021. години, до коначне реализације плана. Такође, током 2020. године израђена је преостала количина од 5 млн комада кованог новца од 1 динара по програму израде у 2019. години, те је тако у потпуности реализована израда кованог новца за 2019. годину.

Током 2020. године, у поступку експертизе новца примљеног под сумњом да је фалсификован, **откривено је 2.110 комада фалсификованих новчаница готовог новца (динара)**. У структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, доминантно учешће имају фалсификоване новчанице од 1000, 2000 и 500 динара, које заједно чине 97,02% укупног броја фалсификата новчаница готовог новца.

Табела IV.2.1.2. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)

	5000	2000	1000	500	200	100	50	Укупно
Комада	23	672	910	465	26	13	1	2.110
Учешће у %	1,09	31,85	43,13	22,04	1,23	0,62	0,05	100,00

Извор: НБС.

Посматрано вредносно, у структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, највећи је удео новчаница од 2000 и 1000 динара. Процентуално изражено, та два апоена заједно чине 86,42% свих фалсификата готовог новца.

Табела IV.2.1.3. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама динара)

Апоен	5000	2000	1000	500	200	100	50	Укупно
Износ	115	1344	910	233	5,2	1,3	0,1	2.608,1
Учешће у %	4,41	51,53	34,89	8,91	0,20	0,05	0,00	100,00

Извор: НБС.

Однос откривених фалсификованих новчаница готовог новца и готовог новца у оптицају указује на то да је на милион комада оригиналних новчаница у оптицају

откривено 4,55 комада фалсификованих новчаница готовог новца, а номинално посматрано – на милијарду динара у оптицају, откривено је 8.009,28 динара фалсификованог новца.

Највећи број откривених фалсификата био је израђен на комерцијалном папиру, коришћењем инк џет штампача, ласерских штампача или апарата за фотокопирање у боји новије генерације. Применом такве технике израде (копирање), њихов квалитет је лош, те се квалификују као фалсификати лоше и средње израде. У знатно мањем броју, откривени су и фалсификати добре израде, и то фалсификати новчаница апоена 1000 динара, израђени на заштићеном папиру с кончићима, који под ултраљубичастим светлом флуоресцирају, као и фалсификати новчаница апоена 2000 динара, на којима је имитирана оптички променљива боја, која даје прилично уверљив утисак. Међу откривеним фалсификатима није било фалсификата израђених штампарским техникама (дубока, висока и равна штампа), који у највећем броју случајева припадају категорији успешније израђених фалсификата и које је теже разликовати од оригинала (фалсификати веома добре израде и опасни фалсификати).

Нумизматички новац

На основу Оквирног споразума о сарадњи између Народне банке Србије и компаније *Mish International Monetary Inc* из фебруара 2018. године, у вези са израдом нумизматичког новца с ликом Николе Тесле и појединачних уговора за 2018, 2019. и 2020. годину, који произлазе из тог споразума, услед пандемије вируса корона у 2020. години није реализована израда преостале количине по 250 комада нумизматичког новца с ликом Николе Тесле издања 2018. и 2019. године, нити планирана израда 500 комада тог новца издања 2020. године за потребе нумизматичког тржишта у Републици Србији. Израда наведених количина очекује се у 2021. години.

Управљање токовима готовине

У условима ванредног стања на територији Републике Србије, проглашеног услед пандемије вируса корона, филијале у Београду, Новом Саду, Нишу, Крагујевцу и Ужиду благовремено су снабдеване довољном количином новчаница и кованог новца како би се у сваком тренутку удовољило захтевима банака за исплату готовог новца.

У 2020. години банкама је испоручено укупно 638,4 мли комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 554,0 млрд динара. То је у односу на 2019. годину за 5,1% већа количина и за 11,6% већи номинални износ новчаница и кованог новца.

Путем уплата банака примљено је укупно 517,7 мли комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 491,1 млрд динара. У односу на 2019. годину примљена је за 7,2% већа количина, а за 6,1% већи номинални износ новчаница и кованог новца.

Код кованог новца, као и ранијих година, приметна је знатна неравнотежа између уплата и исплата, и по количини, и по номиналном износу. Таква неравнотежа узроковала је да се потребе готовинског платног промета за кованим новцем задовољавају додатном израдом кованог новца, као и ранијих година.

У бројачницама Народне банке Србије обрађено је укупно 516,9 мли комада новчаница, у номиналном износу од 506,2 млрд динара, што је за 61,7 мли комада обрађених новчаница више него у 2019. години. Од укупне количине обрађених новчаница, 87% новчаница издвојено је као подобно за оптицај. Коefицијент обрта новца у оптицају у 2020. години (количина обрађених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) био је 1,4.

Уништено је 65,8 мли комада новчаница неподобних за оптицај, у номиналном износу од 47,9 млрд динара. Индекс обнове оптицаја (количина уништених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) износио је 14,2. Такође, уништено је око 3,9 мли комада макулатурних новчаница из производње апоена од 10, 200, 500 и 2000 динара.

IV.2.2. Активности филијала Народне банке Србије

Пословање филијала Народне банке Србије у 2020. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Филијала у Београду

Филијала у Београду је у 2020. години, у процесу управљања токовима готовине и другим вредностима, обављала послове пријема и предаје готовог новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банкама, послове пријема ефективног страног новца од државних органа, послове продаје пригодног кованог новца и послове са оставама.

Табела IV.2.2.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2020.	Индекс 2020/19.
	У 2019.	У 2020.		
Уплате готовог новца банака	281.650.888.000	307.470.938.500	307.470.938.500	109,2
Исплате готовог новца банкама	293.453.271.000	292.972.588.500	292.972.588.500	99,8
Уплате ECH од банака	60.454.310 ¹⁾	40.844.194 ²⁾	4.802.468.499 ²⁾	67,6
Уплате ECH од државних органа	821.508 ¹⁾	1.354.052 ²⁾	159.208.705 ²⁾	184,8
Исплате ECH банкама	77.486.339 ¹⁾	390.821.972 ²⁾	45.964.683.652 ²⁾	504,5
УКУПНО			661.369.888.856	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2020.

Извор: НБС.

Укупне уплате готовог новца банака у 2020. години биле су за 9,2% више него 2019. године, а исплате готовог новца банкама мање за 0,2%. Уплате ефективног страног новца банака, у номиналном износу, у односу на 2019. годину смањене су за 32%, а исплате су повећане за 405%.

Од државних органа у 2020. години примљено је 1,3 млн евра, што је за 64,8% више него претходне године.

Филијала у Београду је у 2020. години обрадила 389,6 млн комада новчаница, односно 403,6 млрд динара, као и ефективни страни новац примљен на читавој територији Републике Србије, тј. 10,3 млн комада новчаница, у противвредности од 934,8 млн евра.

У поступку обраде поништено је и уништено 50,9 млн комада новчаница, укупне вредности 40,3 млрд динара, или 13 % укупног броја обрађених новчаница.

На експертизу под сумњом на фалсификат, као и на проверу степена оштећења, односно проверу упозоравајуће боје, послато је 6.828 комада новчаница готовог новца. Поред тога, на експертизу под сумњом на фалсификат послато је 279 комада новчаница ефективног страног новца.

Филијала је банкама комисионарима предала 1,6 млн комада меничних бланкета, у износу од 79,6 млн динара, имала је седам трансакција продаје пригодног кованог новца, у износу од 361.315,58 динара, и примила је седам и издала једну оставу.

С обзиром на то да располаже електронском базом података, која садржи копије извода и налога с рачуна републичких органа, правних лица и радњи, Филијала у Београду је у овом периоду обрадила и одговорила на 61 захтев за издавање извода – налога за плаћање и извештаја о променама и стању рачуна, а коју је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања. Издато је 26 обавештења о плаћању на име пронађених података.

Филијала у Новом Саду

У Филијали у Новом Саду у 2020. години остварено је 3.412 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор и 224 трансакције уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, у укупној вредности од 136,3 млрд динара. Сав ефективни страни новац примљен од царинских, судских и других државних органа обрађен је приликом пријема на благајнама Филијале. У посматраном периоду, у Филијали је у оквиру трезорског пословања евидентиран пријем 11 и издавање 15 затворених остава.

Табела IV.2.2.2. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2020.	Индекс 2020/2019.
	У 2019.	У 2020.		
Уплате готовог новца	64.700.894.500	57.580.817.500	57.580.817.500	89,0
Исплате готовог новца	54.974.555.000	72.670.726.500	72.670.726.500	132,2
Уплате ECH од банака	11.968.370 ¹⁾	1.196.375 ²⁾	140.552.432 ²⁾	10,0
Уплате ECH од државних органа	1.231.298 ¹⁾	2.338.549 ²⁾	274.967.059 ²⁾	189,9
Исплате ECH банкама	5.996.242 ¹⁾	47.660.469 ²⁾	5.803.927.477 ²⁾	794,8
УКУПНО			136.270.990.968	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунато по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2020.

Извор: НБС.

Поред наведених послова, Филијала је, у оквиру благајничког пословања, банкама комисионарима предала 357.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 17,8 мли динара. Такође, у 33 трансакције физичким лицима продато је 360 паковања пригодног кованог новца и вакуумираних паковања кованог новца издања Народне банке Југославије и Народне банке Србије, у укупном износу од милион динара. На благајнама Филијале примљено је 540 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, које су прослеђене на експертизу.

Током посматраног периода, предмет обраде готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Новом Саду, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 98,9 млрд динара, односно 124,7 мли комада новчаница. У поступку обраде поништено је 7,5 мли комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 1,6 млрд динара, и уништено 3,7 мли комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 2,7 млрд динара. Приликом обраде готовог новца издвојено је 18 комада новчаница које су послате на експертизу под сумњом на фалсификат. У поступку обраде, издвојена је једна ваюптицајна новчаница и 21 комад ваюптицајног кованог новца којима је истекао рок замене.

Филијала у Новом Саду је у току 2020. године обрадила 34 захтева за издавање преписа извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2020. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћање. Од тога, осам захтева поднела су физичка лица, а 26 захтева правна лица.

Филијала у Нишу

У току 2020. године, Филијала у Нишу је остварила обим пословања у делу управљања токовима готовине пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи) у укупној вредности од 151,3 млрд динара.

У 1.267 трансакција, уплате готовог новца од пословних банака и Министарства финансија – Управе за трезор у 2020. години износиле су 56,3 млрд динара, што је за 15,8% више него 2019. године, док су укупне исплате у 2.032 трансакције износиле 90,6 млрд динара, што је за 33,8% више него 2019. године.

Уплате ефективног страног новца од пословних банака, у 13 трансакција, износиле су 0,7 млн евра и мање су за 88,6% него претходне године, док су исплате ефективног страног новца, у 78 трансакција, износиле 35,1 млн евра и више су за 316,7% него 2019. године.

У 140 трансакција, од државних органа примљено је укупно 1,6 млн евра, тј. 26,27% мање него претходне године.

Филијала у Нишу је у 2020. години обрадила 10,3 млн комада новчаница, у номиналном износу од 13,2 млрд динара.

Табела IV.2.2.3. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2020.	Индекс 2020/2019.
	У 2019.	У 2020.		
Уплате готовог новца	48.564.114.500	56.281.182.000	56.281.182.000	115,89
Исплате готовог новца	67.744.028.000	90.644.929.000	90.644.929.000	133,81
Уплате ЕСН од банака	6.408.924*	728.529*	85.660.585**	11,37
Уплате ЕСН од државних органа	2.161.606*	1.593.824*	187.402.145**	73,73
Исплате ЕСН банкама	8.430.527*	35.168.968*	4.135.174.291**	416,72
УКУПНО			151.334.348.021	

* У еврима

** У динарској противвредности обрачунаој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2020.

Извор: НБС

На благајнама Филијале у Нишу примљена су 1.264 комада новчаница готовог новца и седам комада новчаница ефективног страног новца под сумњом на фалсификат, које су прослеђене на експертизу.

Поред наведених послова, Филијала је банкама комисионарима предала 240.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 12,2 млн динара.

С обзиром на то да Филијала у Нишу располаже делимичном базом података у електронском облику, у вези с налозима из извештаја о стању и променама на жиро рачунима које је до краја 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања, у току 2020. године обрађено је девет захтева и издата су два преписа налога из извештаја.

Филијала у Крагујевцу

У 2020. години, Филијала у Крагујевцу имала је 3.267 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор, 98 уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, 883 трансакције продаје и откупа ефективног страног новца с физичким лицима и остварила је пословање у укупној вредности од 121,8 млрд динара, што је за 12,2% више него 2019. године.

Табела IV.2.2.4. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу (у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2020.	Индекс 2020/2019.
	У 2019.	У 2020.		
Уплате готовог новца	48.578.480.000	43.811.560.000	43.811.560.000	90,19
Исплате готовог новца	57.394.578.000	73.277.973.500	73.277.973.500	127,67
Уплате ECH од банака	14.954.574*	3.263.124*	383.678.772**	21,82
Исплате ECH банкама	7.446.708*	36.671.115*	4.311.797.036**	492,45
Уплате ECH од државних органа	47.388*	577.530*	67.906.093**	1.218,73
Откуп ECH од физичких лица	67.156*	45.064*	5.298.432***	46,38
Продаја ECH физичким лицима	55.415*	25.713*	3.023.163***	46,40
УКУПНО			121.861.236.996	

* У евроима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. децембра 2020.

*** У динарској противвредности обрачунатој по дневном средњем курсу.

Извор: НБС.

Поред наведених послова, Филијала у Крагујевцу предала је банкама комисионарима 192.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 9,6 мли динара. Филијала је продавала пригодни ковани новац и обавила је пет трансакција, у укупном износу од 103.231,16 динара. На благајнама Филијале примљена су 324 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, које су прослеђене на даљу експертизу. Филијала у Крагујевцу је у 2020. години обрадила 14,95 мли комада новчаница, у номиналном износу од 20,6 млрд динара и поништила 1.241 хиљаду комада новчаница.

У 2020. години, Филијала у Крагујевцу обрадила је и осам захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања).

Филијала у Ужицу

У 2020. години, банке су на шалтерима Филијале уплатиле 25,5 млрд динара готовог новца и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 24,3 млрд динара. Уплате готовог новца у 2020. години биле су веће за 33,5% него 2019. године, а исплате готовог новца биле су веће за 7,7%. Филијала је од државних органа у 2020. години примила 103.785 евра, што је за 438,8% више него у 2019. години.

Банкама комисионарима предато је 130 хиљада меничних бланкета, у износу од 6,5 мли динара, што је за 35,3% мање него у 2019. години. У 2020. години од банака су примљене 133 новчанице готовог новца и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат/обојене и оне су прослеђене на експертизу. У 2020. години остварена је продаја нумизматичког новца у укупном износу од 123,1 хиљаду динара.

Табела IV.2.2.5. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2020.	Индекс 2020/2019.
	У 2019.	У 2020.		
Уплате готовог новца банака	19.122.870.500	25.528.485.000	25.528.485.000	133,5
Исплате готовог новца банака	22.532.482.000	24.265.544.000	24.265.544.000	107,7
Уплате ЕЦН од банака	457.205*	147.000*	17.284.289**	32,2
Исплате ЕЦН банака	983.055*	14.297.297*	1.681.079.041**	1.454,4
Уплате ЕЦН од државних органа	23.650*	103.785*	12.203.051**	438,8
УКУПНО			61.504.595.391	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2020.

Извор: НБС.

Током посматраног периода, предмет обраде готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Ужицу, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 36,8 мли комада новчаница, у номиналном износу од 30,9 млрд динара. У поступку обраде, поништено је 4,8 мли комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 1,3 млрд динара, и уништен 485.801 комад новчаница готовог новца, у укупном износу од 520,2 мли динара. Приликом обраде издвојено је 30 комада новчаница које су послате на експертизу под сумњом да су фалсификоване, као и 13 комада ваноптицајних новчаница којима је истекао рок замене.

У току 2020. године, Филијала у Ужицу обрадила је шест захтева који се односе на издавање преписа налога за плаћање и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања).

IV.3. Платни систем

Народна банка Србије као оператор платног система

Народна банка Србије је оператор следећих платних система: *RTGS* платног система Народне банке Србије, *IPS* платног система Народне банке Србије (*IPS* НБС систем), Клиринг платног система Народне банке Србије, *DinaCard* клиринг система, као и система Међубанкарског и Међународног клиринг система у девизама.

На крају 2020. године, у *RTGS* платном систему Народне банке Србије било је 30 учесника – 26 банака, Министарство финансија – Управа за трезор, Централни регистар, депо и клиринг ХоВ, Удружење банака Србије и Народна банка Србије.

Народна банка Србије је од 22. октобра 2018. године оператор *IPS* НБС система, који трећу годину успешно функционише. На крају 2020. године, у *IPS* НБС систему било је 28 учесника – 26 банака, Народна банка Србије и Министарство финансија – Управа за трезор.

На крају 2020. године, у *DinaCard* клиринг систему учествовале су 23 банке и 11 процесорских кућа. У поравњању за домаћи промет по платним картицама у картичном систему *Visa* на крају 2020. године учествовало је 16, а у систему *MasterCard* 17 пословних банака.

У системима Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама на крају 2020. било је 20 учесника, и то: 13 банака из Републике Србије, Народна банка Србије и шест банака из Босне и Херцеговине.

Расположивост *RTGS* платног система Народне банке Србије и Клиринг платног система Народне банке Србије износила је 99,98%, док је расположивост централног свича у *DinaCard* систему у 2020. години износила 99,99%.

RTGS платни систем Народне банке Србије

RTGS платни систем Народне банке Србије систем је за поравнање међубанкарских плаћања у реалном времену по бруто принципу.

Посредством *RTGS* платног система Народне банке Србије у 2020. години реализовано је укупно 186,7 мли плаћања, укупне вредности 110.472,5 млрд динара.

Табела IV.3.1.1. Вредност промета и број плаћања у RTGS систему

(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2020.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	20	13.390,7	669,5	7.304,1	365,2
Фебруар	19	14.398,5	757,8	8.728,5	354,1
Март	22	14.299,6	650,0	7.006,4	318,5
Април	20	12.616,4	630,8	10.213,2	510,7
Мај	20	15.681,3	784,1	9.553,5	477,7
Јун	22	17.008,2	773,1	12.911,8	586,9
Јул	23	16.892,8	734,5	12.343,3	536,7
Август	21	15.892,0	761,5	9.391,1	447,2
Септембар	22	16.305,2	741,1	10.514,9	478,0
Октобар	22	16.193,8	736,1	8.187,9	371,3
Новембар	20	15.981,8	799,1	6.887,7	344,4
Децембар	23	17.906,5	778,5	9.450,1	410,9
Укупно	254	186.666,9		110.472,5	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		15.855,6	734,9	9.206,0	434,0

Извор: НБС.

Клиринг платни систем Народне банке Србије

Клиринг платни систем Народне банке Србије систем је за размену и обраду појединачних налога за плаћање или група налога за плаћање учесника у платном систему, који се реализују по принципу мултилатералног нетирања.

У 2020. години, у Клиринг платном систему Народне банке Србије реализована су 42,3 мли плаћања, укупне вредности 463,0 млрд динара.

Табела IV.3.1.2. Вредност промета и број плаћања у Клиринг систему

(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2020.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	20	3.388,3	169,4	33,3	1,7
Фебруар	19	3.921,5	206,4	36,2	1,9
Март	22	3.205,5	145,7	36,5	1,7
Април	20	2.458,3	122,9	29,8	1,5
Мај	20	3.502,1	175,1	35,8	1,8
Јун	22	3.747,5	170,3	40,7	1,9
Јул	23	3.609,1	156,9	41,9	1,8
Август	21	3.741,8	178,2	39,5	1,9
Септембар	22	3.668,4	166,7	41,0	1,9
Октобар	22	3.890,4	167,7	42,3	1,9
Новембар	20	3.588,8	179,4	39,8	2,0
Децембар	23	3.818,8	166,0	40,1	2,0
Укупно	254	42.340,2		463,0	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		3.628,3	166,7	38,6	1,8

Извор: НБС.

IPS HBC систем

IPS HBC систем је платни систем у ком се извршавају појединачни инстант трансфери одобрења у износу до 300.000,00 динара. Систем ради у режиму 24/7/365, што обезбеђује реализацију плаћања током целог дана, сваког дана у години. Плаћања у систему се реализују скоро тренутно, а средства су расположива примаоцу плаћања за неколико секунди.

Табела IV.3.1.3. Вредност промета и број плаћања у IPS HBC систему

(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2020.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	31	1.538,8	49,6	13,8	0,4
Фебруар	29	1.641,6	56,6	14,7	0,5
Март	31	1.687,1	54,4	15,0	0,5
Април	30	1.862,0	62,1	14,2	0,5
Мај	31	2.147,8	69,3	16,9	0,5
Јун	30	2.063,1	69,8	18,7	0,6
Јул	31	2.197,3	70,9	19,8	0,6
Август	31	2.227,8	71,9	18,9	0,6
Септембар	30	2.221,4	74,0	19,9	0,7
Октобар	31	2.320,7	74,9	20,9	0,7
Новембар	30	2.430,0	81,0	21,8	0,7
Децембар	31	2.698,8	87,0	26,2	0,8
Укупно	366	26.082,3		220,6	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		2.088,5	68,5	18,4	0,6

Извор: HBC.

Инфраструктура IPS HBC система омогућава инстант плаћања коришћењем стандардних начина плаћања (нпр. путем електронског/мобилног банкарства или на шалтеру пружалаца платних услуга), затим инстант плаћања на продајном месту трговца, као и додатне услуге за учеснике – преузимања података о рачуну односно фактури на захтев платиоца (*Bill Presentment – BP*) и услугу *Prenosi*, тј. извршавање инстант плаћања на регистровани псеудоним корисника платних услуга, као што је нпр. број мобилног телефона.

У складу с правилима рада, учесници у IPS HBC систему могу бити Народна банка Србије, банка са седиштем у Републици Србији која има дозволу за рад Народне банке Србије, у складу са законом којим се уређују банке, Министарство финансија – Управа за трезор, платна институција са седиштем у Републици Србији која има дозволу Народне банке Србије за пружање платних услуга као платна институција, у складу са законом којим се уређују платне услуге, институција електронског новца са седиштем у Републици Србији која има дозволу Народне банке Србије за издавање електронског новца, у складу са законом којим се уређују платне услуге, јавни поштански оператор са седиштем у

Републици Србији, основан у складу са законом којим се уређују поштанске услуге.

У 2020. години, посредством *IPS* НБС система реализован је 25,1 млн плаћања, укупне вредности 220,6 млрд динара. Просечан дневни број плаћања износио је 68.476, док је просечна дневна вредност трансакција износила 602,7 млн динара. **Просечно време извршења трансакција у *IPS* НБС систему износило је 1,2 секунде.**

Накнада за извршавање налога за пренос у *IPS* НБС систему, коју Народна банка Србије као оператор платног система наплаћује учесницима у том систему, иста је као накнада за плаћања мале новчане вредности у *RTGS* НБС и Клиринг НБС систему и износи 4 динара по налогу.

Накнада за извршавање налога за пренос по основу захтева за плаћање на продајном месту за износ до 600 динара износи 1 динар, а накнада за налоге по основу захтева за плаћање на продајном месту за износ преко 600 динара – 2 динара. Ове накнаде се наплаћују прихватиоцу – пружаоцу платне услуге трговца.

Међубанкарска накнада утврђена је правилима рада *IPS* НБС система и износи 0,2% вредности извршеног инстант плаћања на продајном месту и плаћа је прихватилац издаваоцу платног инструмента за инстант плаћања.

Системи Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама

Системи Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама платни су системи у којима се извршавају плаћања у еврима између банака у Републици Србији, као и с банкама из Босне и Херцеговине. Трансакције плаћања између банака у Републици Србији и банака у Босни и Херцеговини обављају се по принципу мултилатералног нетирања.

Графикон IV.3.1.1. Вредност промета у Међубанкарском и Међународном клирингу (у млн EUR)

Извор: НБС.

У току 2020. у овим системима је реализовано 38.627 плаћања, укупне вредности 550,6 млн евра.

Табела IV.3.1.4. Вредност промета и број плаћања у Међубанкарском и Међународном клирингу (промет у млн EUR)

2020.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	20	3.413	170,7	41,9	2,1
Фебруар	19	3.470	182,6	42,7	2,2
Март	22	3.507	159,4	46,2	2,1
Април	20	2.548	127,4	41,1	2,1
Мај	20	2.828	141,4	41,1	2,1
Јун	22	3.199	145,4	44,3	2,0
Јул	23	3.190	138,7	43,0	1,9
Август	21	3.000	142,9	44,8	2,1
Септембар	22	3.245	147,5	47,2	2,1
Октобар	22	3.377	153,5	45,4	2,1
Новембар	20	2.940	147,0	50,5	2,5
Децембар	23	3.910	170,0	62,5	2,7
Укупно	254	38.627		550,6	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		3.218,9	152,1	45,9	2,2

Извор: НБС.

Систем националне платне картице – DinaCard

DinaCard је национална платна картица Републике Србије, основана ради развоја безготовинског начина плаћања, смањења готовине у новчаној маси, пружања грађанима и трговцима трошковно ефикасног картичног производа и сузбијања сиве економије. Креирањем националне картице, банкама је омогућено да својим клијентима понуде платну картицу која се може користити на целокупној прихватној мрежи у Србији, при чему се водило рачуна о томе да национална картица буде приступачна грађанима и трговцима, као и да међубанкарске провизије буду у складу са условима на српском тржишту. **DinaCard** је креирана по узору на националне картице највећих европских земаља у којима грађани из економски рационалних разлога доминантно користе управо националне картице, као повољнији избор са аспекта трошкова по националну економију. Поред тога, национални картични системи важни су са аспекта очувања конкуренције на тржишту, бржег прилагођавања специфичним потребама локалног тржишта, као и финансијске инклузије.

У 2020. години, у систему националне платне картице остварена су 102,2 млн трансакција, што представља раст од 45% у односу на претходну годину, а остварени промет износи 434,2 млрд динара, уз раст од 76% у односу на претходну годину. Од тога, 73% трансакција и 30% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине. Од укупног броја трансакција и промета, 63%

транзакција и 31% промета представљају међубанкарске трансакције. **На крају 2020. године, на тржишту је било издато 4,4 млн платних картица *DinaCard*.**

С обзиром на то да је током 2019. омогућено прихватање картица *DinaCard* с чипом на целокупној прихватној мрежи и да су тиме створени услови за издавање картица с чипом, у 2020. години све новонадате картице *DinaCard* имају ову технологију. Закључно с 2020. годином, 36% свих издатих картица *DinaCard* јесу картице с чипом.

Током 2020. године настављена је сарадња с кинеским националним картичним системом *UnionPay International*, која за циљ има омогућавање прихватања картица *UnionPay* у Републици Србији и издавање заједничке картице *DinaCard-UnionPay*, која би се прихватала и у земљи и на глобалној прихватној мрежи *UnionPay*. С обзиром на то да су током 2018. и 2019. године и Народна банка Србије и систем *Payment Gateway* завршили комплетан развој (чиме се обезбеђује веза између двају картичних система и конвертују се поруке) којим се омогућава прихватање *UnionPay International* картица на *DinaCard* прихватној мрежи у Србији, током 2020. године настављена је сертификација прихватилаца за омогућавање прихватања кинеске националне картице у Србији. Неке банке већ су почеле да прихватају те картице на својим банкоматима (*Банка Поштанска и медионица* и *ОТП банка*), док је већи број банака и процесора отпочео сертификацију. Паралелно са сертификацијом прихватилаца и сертификацијом самих терминала, почело је тестирање и сертификација система *Payment Gateway* за рутирање трансакција заједничком картицом *DinaCard-UnionPay* у издању домаћих банака, дефинисани су персонализациони шаблони за заједничку картицу и утврђени даљи кораци и планови за 2021. годину.

У оквиру наставка сарадње с компанијом *Discover Financial Services (DFS)*, у 2020. години отпочеле су активности у погледу израде нацрта уговора који би омогућавао прихватање картица из картичног система *DFS* на прихватној мрежи *DinaCard* у Србији. Истовремено, урађена је анализа и дати су предлози у погледу техничке имплементације плаћања картицама *DinaCard-DFS* на интернету у иностранству уз примену најсавременијих сигурносних система за плаћање картицама на интернету (тзв. систем *ProtectBuy*).

У току 2020. године завршене су припреме за прелазак на нову опрему и најновију верзију постојећег апликативног решења *FIS Cortex* за *DinaCard* свич, што је подразумевало инсталацију и конфигурацију нове верзије апликације *FIS Cortex DinaCard* свича и детаљно тестирање свих функционалности, измену клиринг софтверског пакета *DinaCard*, измену софтверског пакета за обједињено функционисање, као и њихово тестирање; измене пратећих софтверских алата за подршку рада и мониторинга система *DinaCard*.

Током 2020. године за кориснике картица *DinaCard* уведена је нова функционалност – сервис „Подигни динаре“, која корисницима омогућава да приликом плаћања на продајним местима подигну и готов новац (тзв. услуга

purchase with cashback), а први трговац који је увео ту могућност на својим продајним местима јесте компанија НИС а. д. Нови Сад.

И током 2020. године **продајна мрежа на интернету где је могуће платити домаћом картицом наставила је да расте**. Број онлајн трговаца који прихватају картицу *DinaCard* утростручен је у односу на крај 2019. године – на крају 2020. године домаћа картица прихватала се на преко 750 продајних места на интернету. С обзиром на све учесталију употребу *m-commerce* апликација трговаца за плаћање (тзв. *card-on-file* систем плаћања), први трговци који су као један од начина плаћања у своју апликацију уврстили и картицу *DinaCard* јесу компаније НИС а. д. Нови Сад и ЈП „Паркинг сервис”.

Исто тако, **настављено је интензивно коришћење услуге одложеног плаћања на рате без камате** за кориснике картица *DinaCard-PostCard*, уз стаалан раст броја трансакција и промета, док је број продајних места на којима је крајем 2020. године било могуће плаћање овом картицом износио преко 3.000.

Нормативна активност

Прошла година је била веома изазовна за нашу земљу и цео свет, те су сви друштвени чиниоци настојали да пруже свој максимум не би ли последице пандемије вируса корона биле што мање. Народна банка Србије је у току 2020. године ангажовала све своје ресурсе како би обезбедила стабилност и сигурност платног система и учинила све што је потребно како би корисници платних услуга наставили несметано да користе платне услуге и ефикасно и без тешкоћа обављају плаћања. У том смислу, све нормативне активности у области платног система биле су подређене потребама корисника платних услуга како би у кризном периоду несметано располагали средствима на својим рачунима и без проблема плаћали своје месечне рачуне и обављали сва друга плаћања.

Народна банка Србије је у току 2020. године нормативним активностима у области платних система обавила два значајна задатка.

С једне стране, проактивним и правовременим реаговањем, доношењем потребних инструкција и у непосредној комуникацији с пружаоцима платних услуга Народна банка Србије је предузимала активности како би грађанима (и то првенствено најстаријим грађанима као најугроженијој категорији становништва у пандемији) омогућила да несметано располагају средствима са својих рачуна. Инструкцијама које је донела Народна банка Србије по проглашењу пандемије били су уређени привремени начини пружања платне услуге исплате готовог новца с динарског и девизног текућег рачуна корисника финансијске услуге, исплате пензија за лица с навршених 65 и више година живота, као и привремени начин издавања и реиздавања платних картица. На овај начин, у околностима када су пре свега наши најстарији грађани били изложени повећаном ризику по здравље и када је било потребно доследно спроводити

прописане мере за заштиту здравља становништва, Народна банка Србије им је помогла да располагају својом пензијом и другим новцем, а да не долазе у физички контакт с другим лицима одлазећи у експозитуре банака. Корисници платних услуга су могли да изаберу да ли ће им пензију с рачуна преузети овлашћено лице на основу једнократног и неовременог пуномоћја, уз подношење важећих личних докумената, или тако што ће им новац на кућну адресу донети поштар вредносном, односно препорученом пошиљком. Поред наведеног несметаног располагања готовим новцем, инструкцијом Народне банке Србије било је привремено омогућено и издавање и реиздавање платних картица, као и активирање услуга електронског и мобилног банкарства, такође без обавезе грађана да лично одлазе у просторије банака ради преузимања платне картице и потписивања неопходне документације. И ову процедуру корисници платних услуга могли су да спроведу за време трајања мере државних органа која је предвиђала ограничено кретање грађана, а на основу једнократног овлашћења или коришћењем услуге препоручене поште на кућну адресу, односно подношењем захтева и праћењем упутства банке онлајн и телефоном. Иако су наведеним инструкцијама предвиђени изузеци од општег правила када је реч о комуникацији корисника с банком, обезбеђени су механизми заштите и одговарајуће контроле, тако да се посебно водило рачуна о заштити права и интереса корисника.

С обзиром на неизвештан ток пандемије, Народна банка Србије је 21. јула 2020. године донела *Инструкцију о начину привремене исплате новчаних средстава с динарских и девизних текућих рачуна корисника платних услуга и пружања услуге новчане доплате*. Том инструкцијом се до **проглашења престанка пандемије уређује начин пружања платне услуге исплате готовог новца с динарског и девизног текућег рачуна корисника финансијске услуге**. Одређеним категоријама корисника платних услуга (лице које је навршило 55 или више година живота, лице коме се пружају услуге смештаја за одрасле у смислу закона којим се уређује социјална заштита, лице које је ради лечења смештено у здравствену установу, лице коме је одузета пословна способност или ту способност није стекло, лице лишено слободе у смислу закона којим се уређује извршење кривичних санкција, корисник коме није издата платна картица којом може располагати новчаним средствима с текућег рачуна) омогућено је да захтевају исплату новца и на основу једнократног пуномоћја које не мора бити оверено од стране јавног бележника, а које би банци поднело овлашћено лице, уз обавезу стављања на увид оригиналних важећих личних докумената и лица које је издало пуномоћје, и лица које је тим пуномоћјем овлашћено да захтева исплату с рачуна. Поред тога, овом инструкцијом дата је могућност банкама да и према оним корисницима који не испуњавају наведене услове, ако тако банка сама одлучи, у складу са сопственом проценом ризика од злоупотреба и преварних радњи, примене одредбе ове инструкције, као и у другим случајевима када процене да је то посебно оправдано. На овај начин може се исплатити највише 100.000 динара месечно (односно износ ефективног страног новца чија динарска противвредност

по званичном средњем курсу није већа од 100.000 динара), при чему се у наведени износ не урачунава новац који се исплаћује с рачуна корисника по основу пензије, као ни новац који је на текући рачун корисника пренет по основу других давања јавних средстава (нпр. накнада за случај незапослености, дечји додатак, 100 евра у динарској противвредности према средњем курсу Народне банке Србије на име једнократне новчане помоћи и сл.).

Народна банка Србије је подржала ублажавање негативних ефеката пандемије и тако што је донела *Одлуку о накнадама у платном промету код уплата и преноса новчаних средстава ради пријема донација у борби против епидемије болести COVID-19*, којом је предвиђено да се не могу наплаћивати накнаде и други трошкови за услуге које се пружају у платном промету при уплати, односно преносу новца у динарима и девизама на наменске рачуне Републике Србије и Народне банке Србије који су отворени ради пријема донација у борби против пандемије.

Народна банка Србије је активно учествовала и у спровођењу програма економске помоћи привреди и грађанима који је донела Влада Републике Србије. С тим у вези, Народна банка Србије је, у сарадњи с Министарством финансија, Пореском управом, Управом за трезор и банкама, **координирала отварање наменских рачуна** у складу са *Уредбом о фискалним погодностима и директним давањима привредним субјектима у приватном сектору и новчаној помоћи грађанима у циљу ублажавања економских последица насталих услед болести COVID-19* (донетом у априлу 2020. године) и *Закључком Владе Републике Србије 05 број 4010-6052/2020* (донетим у јулу 2020. године).

Народна банка Србије је доношењем потребних инструкција и препорука банкама координирала и отварање наменских рачуна пунолетним држављанима Републике Србије ради исплате једнократне новчане помоћи од 100 евра у динарској противвредности према средњем курсу Народне банке Србије у складу с наведеном уредбом Владе Републике Србије. У оквиру својих надлежности, Народна банка Србије је у најкраћем року пружала одговоре корисницима директних давања и корисницима једнократне новчане помоћи на њихова питања и недоумице у вези с поступком отварања наменских рачуна и располагања средствима која су се налазила на тим рачунима.

Поред наведеног, Народна банка Србије је у сарадњи с Кабинетом председнице Владе Републике Србије и другим надлежним институцијама учествовала у изради *Закона о дигиталној имовини, који је усвојен у децембру 2020. године*. Овим законом се уређује издавање дигиталне имовине и секундарно трговање њоме у Републици Србији, пружање услуга повезаних с дигиталном имовином, заложно и фидуцијарно право на дигиталној имовини, надлежност Комисије за ХоВ и Народне банке Србије и надзор над применом овог закона. *Законом о дигиталној имовини* уређује се пословање лица која обављају послове с дигиталном имовином у Републици Србији ради уређивања материје која до сада није била уређена у нашој земљи, осим у делу спречавања прана новца и

финансирања тероризма код пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама и код пружалаца кастоди услуге новчаника. Закон ће почети да се примењује 29. јуна 2021. године, а Народна банка Србије ће у међувремену припремити потребна подзаконска акта из своје надлежности.

Народна банка Србије је и у 2020. години наставила да подржава домаћи стартап екосистем и развој иновативних технологија, којима се олакшава пословање привредних субјеката и унапређује свеукупни пословни амбијент у Републици Србији. Након објављивања јавног позива, крајем 2019. године, почело је прикупљање података о стартап компанијама у нашој земљи, на основу којих се радило на успостављању регистра стартап компанија, који је у завршној фази и који ће бити јавно доступан свим заинтересованим лицима.

Надгледање платног система

У обављању функције надгледања, Народна банка Србије је у 2020. години наставила са спровођењем активности које су биле усмерене на праћење текућег пословања платних система и оператора тих система, као и анализу података и информација које оператори достављају, у складу с прописима, ради адекватног откривања потенцијалних ризика и координације активности са операторима с циљем успешног управљања тим системима.

Анализом достављених извештаја утврђена је висока поузданост коју су сви платни системи остварили у 2020. години, у границама дефинисаним правилима рада тих система. Такође, у платним системима у којима се обавља нетирање на основу налога за пренос, у 2020. години није било случаја неизмирења новчане обавезе по основу нето позиције учесника у моменту када се то од њих очекује.

У складу са основним циљевима надгледања платних система, а имајући у виду да ова функција обухвата и надгледање сигурности и ефикасности употребе платних инструмената чијим се коришћењем иницирају трансакције које се извршавају у платним система, Народна банка Србије је током ванредног стања које је проглашено 15. марта 2020. године због пандемије донела пакет мера којима је омогућила несметано обављање платног промета и снабдевање становништва неопходним новцем. **Препоруке које је Народна банка Србије у том смислу донела усмеравале су становништво на коришћење безготовинских инструмената плаћања** (платне картице, плаћања путем мобилног телефона и коришћења инстант плаћања путем *IPS QR* кода када је могуће – на продајним местима, као и путем *NBS IPS QR* кода на рачунима/фактурама), коришћење банкомата за подизање новца уместо одласка на шалтере банака, коришћење услуга мобилног и електронског банкарства и закључивање послова на даљину с банком и др.

С обзиром на потребе тржишта током пандемије, посебна пажња у 2020. години била је усмерена на надгледање наставка увођења инстант плаћања

на продајним местима трговаца, односно спровођење утврђених стандарда у вези са сигурношћу и ефикасношћу овог платног инструмента. У складу с *Правилима рада IPS НБС платног система*, оцењивана је спремност банака да у *IPS НБС* платном систему омогуће извршавање инстант трансфера одобрења, и то издавањем, односно прихватањем платног инструмента за инстант плаћања на продајном месту трговца, што је у оквиру функције надгледања посебно праћено из угла сигурности и ефикасности употребе новог платног инструмента за све субјекте на тржишту.

Свеобухватним праћењем реализације пројекта имплементације инстант плаћања на нашем тржишту путем функције надгледања, обезбеђено је поштовање принципа конзистентности у примени захтева и стандарда у домену надгледања платних система и на платне системе чији је оператор Народна банка Србије.

Народна банка Србије је током 2020. године започела са активностима на процени усклађености битног платног система са законом којим се уређују платне услуге и прописима донетим на основу тог закона ради одржавања његовог сигурног и стабилног рада и адекватног управљања ризицима у том систему, а које су обухватиле прикупљање и сагледавање јавно доступних информација и документације других централних банака ради упознавања са упоредном праксом у овој области. Поред тога, функција надгледања активно је била укључена у израду измена и допуна прописа којима се уређује национални платни систем.

Развој инстант плаћања

У III 2020. године, након успешних пилот-продукција, иницирана су прва инстант плаћања на продајним местима које су банке спроводиле коришћењем *IPS QR* кода. Када је реч о коришћењу *IPS QR* кода на продајним местима (чију је спецификацију, заједно са садржином и начинима употребе, прописала Народна банка Србије), постоје два метода за иницирање ових плаћања – *IPS pokazi*, када се у мобилној апликацији платноца генерише једнократни *IPS QR* код који трговац скенира (нпр. читачем повезаним с касом) и *IPS skeniraj*, када се кориснику отвара камера којом скенира *IPS QR* код трговца приказан на одговарајућем уређају који трговац користи за прихватање инстант плаћања на свом продајном месту. Током 2020. године наведену услугу на физичком продајном месту омогућили су Меркатор С д.о.о. (с више од 320 продајних објеката Роде, Идее и Меркатора) и НИС Петрол (на свим бензинским станицама), док су на својим интернет продајним местима овакво плаћање омогућили књижаре „Лагуна” и „Вулкан”, Техноманија, Гигатрон, као и компаније Инфостуд – половни аутомобили и *Farmvilla*. Упоредо са инстант плаћањима на продајним местима, готово сва предузећа која издају велики број месечних рачуна почела су да штампају *IPS QR* кодове на рачунима за своје услуге, које корисници могу да плате употребом нпр. функције *IPS skeniraj* једноставно и брзо, без прекуцавања података у налог за плаћање (у питању су ЈП „Електропривреда Србије”, ЈКП

„Инфостан технологије“, Телеком Србија, Теленор, *Vip mobile* и *SBB*). У II2 2020. године, на посебном делу интернет презентације Народне банке Србије – страници *IPS QR* код омогућене су техничка припрема (генерисање) *NBS IPS QR* кода и техничка провера (валидација) припремљеног *IPS QR* кода, путем кога заинтересовани корисници могу генерисати сопствени код и брзо и једноставно проверити већ припремљени код.

Народна банка Србије је у специјализованој лабораторији (*IPS TestLab*) током 2020. године надгледала и проверавала сигурност и ефикасност техничко-технолошких решења банака које пружају услугу издавања и/или прихватања платних инструмената за инстант плаћања на продајном месту трговца (у даљем тексту: решења). На основу резултата тестирања спроведених у *IPS TestLab*, као и пилот-продукција решења банака, у 2020. години омогућена су инстант плаћања на продајним местима трговаца, као и плаћања скенирањем *IPS QR* кода с рачуна/фактура које припремају издаваоци тих рачуна.

На крају 2020. године, 18 банака је пружало услугу инстант плаћања на продајним местима трговаца методама *IPS pokaži* и *IPS skeniraj*, међу којима три банке ова плаћања омогућавају и правним лицима и предузетницима, а четири банке прихватају инстант плаћања трговаца, и то путем самосталних решења трговаца повезаних с касом, решења за прихватање инстант плаћања на интернет продајним местима, као и мобилних апликација које трговци такође могу самостално припремити и у сарадњи с банком прихватаоцем имплементирати за нпр. прихватање инстант плаћања приликом доставе производа. Прихватањем инстант плаћања на продајним местима трговци по трговачким накнадама знатно нижим од накнада за прихватање платних картица нуде купцима савремен начин плаћања, а новцем могу располагати за неколико секунди. Што се тиче купаца, инстант плаћања представљају сигуран и ефикасан начин плаћања куповине робе и услуга, а нарочите предности ова плаћања имају на интернету, с обзиром на то да купци не остављају на интернет сајту трговца ниједан податак о свом платном инструменту, већ цео поступак плаћања обављају једноставно, у апликацији мобилног банкарства своје банке, дакле у сигурном окружењу.

Током 2020. године Влада Републике Србије – Канцеларија за информационе технологије и електронску управу покренула је пројекат „eПлати“, који има за циљ да грађанима, привреди и органима јавне управе, као примаоцима плаћања, омогући ефикасан и поуздан начин плаћања такса и накнада за услуге које пружају органи јавне управе. Ради остваривања тог циља, **Народна банка Србије је спровела активности у сарадњи с банкарским сектором да се путем *IPS НБС* платног система омогући једноставно извршавање инстант плаћања ка рачунима органа јавне управе који се воде код Управе за трезор (буџетски рачуни 840), чиме је Народна банка Србије дала пуни допринос дигитализацији јавне управе.**

Такође, Народна банка Србије је током 2020. године спроводила припремне активности на даљем унапређењу услуге инстант плаћања на продајним местима,

те је у оквиру функције надгледања праћена припрема техничке документације неопходне учесницима у *IPS НБС* систему за имплементацију технологије *deep-link*, која ће омогућити извршавање инстант плаћања на интернет продајним местима или путем *m-commerce* апликација трговаца употребом једног мобилног уређаја (нпр. мобилног телефона).

Поред тога, Народна банка Србије је, у оквиру функције надгледања, током 2020. године оцењивала и техничко-технолошка решења банака за пружање услуге плаћања рачуна/фактура скенирањем *IPS QR* кода апликацијама мобилног банкарства и надгледала примену *IPS QR* кода на рачунима примаоца. Како би се корисницима платних услуга на тржишту Републике Србије понудио сигуран и ефикасан начин извршавања трансакција скенирањем *IPS QR* кода, функција надгледања је пратила имплементацију и пуштање у продукцију веб-сервиса Народне банке Србије – Генератор *IPS QR* кода и Валидатор *IPS QR* кода, који омогућавају исправну припрему *IPS QR* кодова за рачуне/фактуре у техничком смислу, као и техничку проверу (валидацију) већ припремљених *IPS QR* кодова. На крају 2020. године, 17 банака је пружало услугу извршавања плаћања скенирањем *IPS QR* кода, а једна банка је крајем 2020. године била у завршној фази тестирања свог решења за ова плаћања.

Током 2020. године Народна банка Србије је у оквиру наредне фазе имплементације инстант плаћања на нашем тржишту припремила и неопходну техничку документацију за учеснике у *IPS НБС* систему која им омогућава **развиј и увођење инстант преноса новца за грађане познавањем броја мобилног телефона – услуга *Preneši***. Ова услуга ће знатно поједноставити инстант плаћања с обзиром на то да неће бити потребно записивати, памтити и уносити број рачуна примаоца средстава. Услугом *Preneši* грађанима ће бити омогућено да само коришћењем броја мобилног телефона новац могу послати и примити једноставно, брзо, сигурно, на сваком месту, у сваком тренутку, за неколико секунди. Грађани ће моћи да путем броја мобилног телефона пренесу новац корисницима који су регистровани за услугу *Preneši*, али ако желе да примају новац путем ове услуге, регистроваће се преко своје банке и она ће повезати број мобилног телефона овог корисника с његовим рачуном у тој банци. Регистрација ће бити једноставна и спроводиће се у постојећим апликацијама мобилног банкарства, које ће бити унапређене за услугу *Preneši* и путем које корисник повезује број свог мобилног телефона са својим рачуном. Народна банка Србије је спровела неопходне припремне активности у оквиру функције надгледања ради праћења тестирања решења банака за услугу *Preneši* у *IPS TestLab*. На основу резултата тестирања оцењиваће се спремност банака да ову услугу пруже својим корисницима платних услуга.

IV.3.1. Платне институције и институције електронског новца

У току 2020. године настављен је развој тржишта платних услуга, који се преваходно огледа у порасту конкуренције и ширењу мреже заступника који платне услуге пружају у име и за рачун различитих платних институција и јавног поштанског оператора. Повећање броја локација и у вези с пружањем платних услуга преноса новца с рачуна односно на рачун, и у вези с доступним сервисима за пријем и слање међународних новчаних дознака (*Western Union, MoneyGram, Ria Money Transfer, Unistream и Small world*), омогућило је грађанима Републике Србије лакши приступ и широку доступност платних услуга, што је посебно значајно ако се има у виду актуелна епидемиолошка ситуација.

Закључно с 31. децембром 2020. године, на територији Републике Србије пословало је 14 платних институција и две институције електронског новца. Од наведеног броја, 11 платних институција и јавни поштански оператор пружали су платне услуге и путем мреже од укупно 3.950 заступника (наспрам 2.998 заступника у 2019. години), док је институција електронског новца, која платне услуге пружа и на локацијама својих заступника, електронски новац наставила да дистрибуира преко разгранате мреже дистрибутера. У 12 платних институција, као и код обе институције електронског новца, већински власници капитала су резиденти Републике Србије, тј. домаћа правна и физичка лица и Република Србија као већински власник акцијског капитала.

Народна банка Србије је током 2020. године донела једно решење о давању дозволе за пружање платних услуга, једно решење о одбијању захтева за давање дозволе за пружање платних услуга, једно решење којим је платној институцији дата претходна сагласност за укључење добити из текуће године у основни капитал и једно позитивно мишљење о испуњености услова подобности за стицање квалификованог власништва у платној институцији, односно мишљење о испуњености услова подобности за стицање 100% удела у капиталу привредног друштва које је квалификовани власник платне институције. Поред тога, оцењивана је формална и суштинска исправност достављене документације поводом поднетих захтева за допуну дозволе за пружање платних услуга и захтева за давање дозволе за издавање електронског новца. Такође, анализирана је документација достављена поводом давања мишљења о испуњености прописаних услова у вези с променом власничке структуре, односно лица с квалификованим учешћем у капиталу платних институција, као и у вези с променама чланова органа управљања, односно лица које ће непосредно руководити пословима пружања платних услуга.

Посредна и непосредна провера пружања платних услуга

Током 2020. године Народна банка Србије је, на основу *Закона о платним услугама* и *Одлуке о ближим условима и начину вршења надзора над платним*

институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором, донела једно решење о непосредном надзору ради провере усклађености пословања платне институције с наведеним законом и прописима донетим на основу њега и једно решење о непосредном надзору над пословањем привредног друштва које се бави пружањем услуга у вези с виртуелним валутама, односно провери усклађености пословања са одредбама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма и прописима донетим на основу њега. Активности посредног надзора над пружаоцима платних услуга и издаваоцима електронског новца спроводиле су се у складу са одредбама Одлуке о капиталу и адекватности капитала платних институција и институција електронског новца, као и других релевантних подзаконских прописа Народне банке Србије.

IV.4. Остале активности

IV.4.1. Економске анализе и статистика

Економске анализе и истраживања

Главни циљ **економских анализа** у Народној банци Србије јесте пружање аналитичке подршке Извршном одбору и Савету гувернера при доношењу одлука из њихових домена. Велики економски и здравствени изазови с којима се суочио читав свет у 2020. години повећали су значај економских анализа и пројекција које помажу у доношењу тих одлука. У условима велике неизвесности, макроекономске пројекције које је Народна банка Србије радила и користила у комуникацији са стручном јавношћу, ММФ-ом, Европском комисијом, рејтинг агенцијама и другим међународним финансијским институцијама биле су од самог почетка конзервативне, добро одмерене и на крају врло близу остварених резултата по питању инфлације, БДП-а и дефицита текућег рачуна платног биланса.

У области анализе и пројекције инфлације, највећа пажња била је посвећена процени ефеката пандемије на кључне факторе инфлације попут производног јаза, инфлационих очекивања, увозне инфлације, кретања цена примарних производа на светском тржишту и сл. Поред тога, редовно су рађене анализе волатилних компонената инфлације, попут цена хране и нафтних деривата, које су, као и претходних година, и у 2020. у великој мери одређивале динамику укупне инфлације. Средњорочне пројекције инфлације израђиване су у тромесечној динамици, уз анализу главних ризика њиховог остварења и утицаја на монетарну политику. Краткорочне пројекције инфлације израђиване су на месечном нивоу, уз анализу фактора који су довели до одступања од средњорочних пројекција. За потребе пројекције инфлације коришћене су

експертске процене, као и економетријски модели развијани током претходних година, прилагођени за краткорочну пројекцију различитих показатеља базе инфлације, коришћењем методологија *BVAR* (*Bayesian Vector Autoregression*) и *ECM* (*Error Correction Model*).

Настављене су активности на унапређењу основног модела за средњорочне пројекције Народне банке Србије – редовна ревизија структуре модела и оцене параметара модела, анализиране су особине модела при укључивању нових променљивих, како би се добила прецизнија пројекција инфлације, тј. повећала поузданост модела.

У домену реалног сектора, нагласак је био на анализама и пројекцијама раста и структуре раста БДП-а на годишњем и тромесечном нивоу, с производне и расходне стране. Слично као и код инфлације, за потребе пројекције коришћене су експертске процене и економетријски модели. Управо је код БДП-а била присутна највећа неизвесност приликом израде пројекција услед немогућности адекватне процене јачине и дужине трајања негативних ефеката пандемије код нас и у свету. Поготово је почетком пандемије било тешко оценити колико ће она трајати, какви ће бити њени ефекти и како ће се они мењати током времена, односно када ће кренути и како ће се одвијати економски опоравак. Због тога су у анализи и изради пројекција поред стандардних приступа и показатеља коришћени и нови високофреквентни показатељи, који су у условима затварања економија услед пандемије показали значајну повезаност с кретањем појединих делова привреде. Конкретно, оцењиване су статистичке везе показатеља *Google* и *Apple mobility* (на дневном нивоу) с кретањима месечних показатеља из области трговине, туризма и прерађивачке индустрије, као и веза између потрошње струје и температуре с кретањима у прерађивачкој индустрији. Ове оцене биле су од посебног значаја у условима када се смањује моћ предвиђања стандардних модела за краткорочну пројекцију БДП-а у условима високе волатилности економских токова.

У домену тржишта рада настављено је с праћењем и анализом свих расположивих показатеља, уз посвећивање посебне пажње њиховом утицају на инфлацију са стране тражње (зараде и запосленост) и трошковну компоненту инфлације (продуктивност и јединични трошкови рада). И овде је била присутна велика неизвесност, јер су у условима потпуног или делимичног затварања економија кретања на тржишту рада у великој мери измењена (рад од куће, немогућност тражења посла и сл.), што се одразило и на кретање стандардних показатеља из ове области.

У анализи платнобилансних кретања, настављено је са израдом анализа и пројекција компонента текућег и финансијског рачуна. У оквиру текућег рачуна, посебна пажња посвећена је спољнотрговинским кретањима, односно динамичности, структури и факторима раста извоза и увоза робе и услуга и односима размене. За потребе прецизније процене раста извоза, анализирани су подаци о рестриктивности противепидемијских мера у нашим кључним трговинским

партнерима и креиран је композитни показатељ рестриктивности мера заснован на учешћу у извозу Србије. Такође, посебна пажња је посвећена анализи специфичних фактора који су имали негативан ефекат на спољнотрговинска кретања, попут увођења квота на извоз челика у ЕУ и такса на пласман робе и услуга на Косово и Метохију. У оквиру финансијског рачуна, детаљно је праћена динамика и структура прилива СДИ и њихов ефекат на раст индустријске производње и извоза, као и дугорочни ефекти на раст производног потенцијала. Међународне инвестиционе позиције, тј. биланс иностраних средстава и обавеза земље анализирани су и оцењивани са становишта одрживости спољног дуга, као и очувања финансијске стабилности.

У области фискалних кретања континуирано су се пратила извршења републичког и консолидованог буџета, јавног дуга и монетарног ефекта фискалне политике. Посебна пажња је била посвећена анализи ефеката фискалне подршке у условима пандемије садржане у двама пакетима економских мера у 2020. години, из угла њиховог утицаја на очување производних капацитета, тржишта рада, расположивог дохотка и укупног пословног и потрошачког поверења. Пажљиво су праћена кретања на тржишту новца, кредита и капитала, уз редовне анализе ликвидности банкарског сектора и пројекције кредита и депозита. Процењивани су ефекти предузетих монетарних мера и сагледавана потреба за увођењем додатних мера ради подршке даљем опоравку економске активности, без угрожавања ценовне и финансијске стабилности.

Међународна економска кретања су у претходној години нарочито добила на значају с обзиром на то да су се негативни ефекти пандемије веома брзо прелили на сва глобална кретања. Као и у претходном периоду, континуирано су праћени показатељи из области економске активности, цена, тржишта рада, платног биланса, фискалних кретања и одлука водећих централних банака, а посебна пажња у новим условима била је посвећена мерама које су поједине земље предузимале у борби против пандемије и пројекцијама водећих међународних финансијских институција и централних банака. Нагласак у анализама био је на зони евра, највећим економијама зоне евра, на земљама региона, као и водећим светским економијама (САД, Кина). Такође, анализирана су и кретања на робним тржиштима, пре свега нафте, основних метала и житарица, која знатно утичу на кретање инфлације и економске и спољнотрговинске токове у Србији, а која су условима пандемије исказала велику волатилност.

Анализе и пројекције макроекономских кретања представљене су јавности на тромесечном нивоу у *Извештају о инфлацији, најважнијем средству информисања јавности о дешавањима у економији која опредељују одлуке Извршног одбора и активности централне банке*. Реч је, пре свега, о информацијама о садашњој и очекиваној инфлацији, анализи макроекономских кретања која је детерминишу, разлозима за доношење конкретних одлука Извршног одбора, као и о оцени ефикасности монетарне политике која је сprovedена у протеклом тромесечју. Такође, детаљно је представљена пројекција

инфлације и БДП-а за осам наредних тромесечја, која је саставни део *Извештаја о инфлацији*, затим претпоставке на којима се пројекција заснива, као и анализа главних ризика у остваривању пројекције.

Поред тога, *Извештај о инфлацији* садржи и осврте на различите актуелне теме, који су у 2020. години углавном били посвећени економским ефектима пандемије, с обзиром на важност ових кретања на све остале токове и чињеницу да је здравствена криза изазвала глобални шок без прецедана у новијој историји. У освртима су се износиле прве процене утицаја пандемије на макроекономска кретања у Србији и свету, разматрале економске мере у Србији и свету ради ублажавања њених негативних економских последица, поредиле макроекономске позиције Србије уочи претходне светске економске кризе и кризе изазване пандемијом и доношени одговарајући закључци. У освртима су посебно анализирани утицај пандемије на инфлацију и на глобална и домаћа кретања у ауто-индустрији, затим реализација кредита из гарантне шеме и услови финансирања микропредузећа, малих и средњих предузећа, као и јачина канала каматне стопе. Како је пандемија одмичала, осврти су се бавили поређењем очекиваних и остварених макроекономских кретања у Т2, када је утицај пандемије био највећи, али ипак мањи од првобитних процена, а крајем године и пројекцијом раста домаћег БДП-а Народне банке Србије, њеном ревизијом током године и поређењем с пројекцијама међународних финансијских институција. Истакнуто је да је, и поред свих неизвесности које су обележиле претходну годину, пројекција БДП-а Народне банке Србије на крају била и остварена. Поред економских ефеката пандемије, у освртима су обрађени динамика и структура трошкова домаће привреде у периоду 2014–2019, затим динамика и структура фиксних инвестиција, кретање премије ризика и њене детерминанте, утицај базног ефекта на м.г. инфлацију у 2020. и др.

Ради јачања транспарентности у вођењу монетарне политике и ефикасне комуникације с јавношћу, која још више добија на значају у условима неизвесности изазване пандемијом, настављено је са изработом и објављивањем *Извештаја о резултатима анкете о инфлационим очекивањима*, у редовној месечној динамици. Такође, Народна банка Србије је наставила праксу спровођења анкете о кредитној активности банака, која је главни извор података који се тичу услова, стандарда и тражње на кредитном тржишту. Резултати анкете су, као и до сада, објављивани тромесечно у оквиру *Извештаја о резултатима анкете о кредитној активности банака*. У истој динамици настављено је и објављивање извештаја *Трендови у кредитној активности*, који пружа детаљнији увид у кретања на кредитном тржишту, услове задуживања привреде и становништва и оцену понуде и тражње за кредитима.

У контексту спровођења монетарне стратегије циљања инфлације, израђен је *Програм монетарне политике за 2021. годину*, који је усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије у децембру 2020. У *Програму* је истакнуто да ће Народна банка Србије задржати потребну флексибилност

монетарне политике у погледу коришћења расположивих инструмената, како би сачувала одговарајући ниво ликвидности банака и ефикасно функционисање трансмисионог механизма монетарне политике, али и подржала привредни опоравак од негативних ефеката пандемије. Такође, на седници Извршног одбора Народне банке Србије у децембру 2020. утврђена је средњорочна циљана стопа инфлације до 2023. године на нивоу $3 \pm 1,5\%$, чему је претходила детаљна анализа инфлације и њених компонената у Србији, као и анализа достигнутог степена ценовне конвергенције Србије према ЕУ.

Макроекономске анализе и пројекције Народне банке Србије представљане су и у документима која Република Србија израђује за потребе праћења напретка у процесу приступања ЕУ, а о њима је детаљно дискутовано на састанцима с ММФ-ом, Светском банком, рејтинг агенцијама, инвеститорима и др.

Са избијањем пандемије, привремено је обустављено одржавање истраживачких семинара, који су раније организовани у сарадњи са Економским факултетом, на којима су учествовали водећи светски стручњаци са универзитета у Европи и САД, као и из других централних банака и међународних институција.

Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије обавља послове **званичне статистике**, у складу са одредбама *Закона о званичној статистици* и чланом 68. *Закона о Народној банци Србије*, као и петогодишњим статистичким програмом и годишњим плановима. Подаци се прикупљају, контролишу, обрађују и објављују за различите статистичке области (монетарна, финансијска и платнобилансна статистика и статистика међународне инвестиционе позиције). Подаци који се добијају у наведеним процесима у оквиру поменутих статистика јавно се објављују и користе у Народној банци Србије за припрему извештаја и анализа, а користе их и друге државне институције, учесници на домаћем и иностраним финансијским тржиштима, домаће и међународне финансијске институције, научни институти, медији и шира јавност.

Пандемија вируса корона и мере за њено обуздавање током 2020. године нису утицале на обим и квалитет статистичких података које прикупља и објављује Народна банка Србије, чему су у великој мери допринела прилагођавања послова ванредним околностима и коришћење савремених комуникационих средстава и могућности од стране Народне банке Србије и извештајних јединица. Већ на самом почетку пандемије извештајним јединицама је објашњен значај правовремених и поузданих података за креирање и доношење мера за сузбијање утицаја пандемије, као и праћење ефеката тих мера. Захваљујући томе, календар објављивања података за све статистичке податке из делокруга Народне банке Србије остао је непромењен и у целини је поштован. Ради сагледавања ефеката мораторијума и других мера којима је ублажен утицај

пандемије на економију Србије, током 2020. године банке су започеле достављање детаљнијих података у оквиру постојећих извештаја.

У процесу координације развоја статистике, током 2020. Народна банка Србије је наставила сарадњу с другим носиоцима званичне статистике и државним институцијама на припреми *Програма званичне статистике 2021–2025.* и *Плана званичне статистике за 2021. годину*, као и прилагођавању статистичким стандардима и захтевима ЕУ.

У сарадњи с Републичким заводом за статистику, настављено је редовно ажурирање *Националне странице сумарних података (National Summary Data Page – NSDP)* за Републику Србију (у оквиру статистичког стандарда *e-GDDS*). Поред тога, Народна банка Србије је и током 2020. учествовала у пројекту којим руководи Републички завод за статистику, а односи се на обрачун показатеља *Циљева одрживог развоја Уједињених нација (Sustainable Development Goals – SDG's)*, обезбеђујући податке и метаподатке из своје надлежности.

Ради проширења фискалног извештавања, Народна банка Србије и Републички завод за статистику током 2020. користили су техничку помоћ ММФ-а (у оквиру пројекта *SECO*), а развој статистике државних финансија и извештавања у случају прекомерног дефицита (*EDP*) остварује се и учешћем у пројекту у оквиру *MB IPA 2019*. Поред тога, Народна банка Србије је укључена у пројекат намењен развоју капацитета статистике екстерног сектора за економије Западног Балкана, који је иницирао ММФ, а финансира се пројектом *IPA 2017*.

У оквиру монетарне статистике, током 2020. задржана је редовност у извештавању и настављене су активности на усаглашавању с прописима ЕЦБ-а у тој области. Како би се сачувао висок ниво квалитета података у извештавању, Народна банка Србије одржава сталну комуникацију с банкама, а у више наврата им је доставила и одговарајуће инструкције. Такође, ради наставка праксе транспарентног информисања јавности, каматне стопе банака, које су објављиване од 2005, а обрачунате према методологији која је примењивана до 2011, сада су расположиве у месечној динамици од 2001. године.

У области статистике платног биланса и међународне инвестиционе позиције, и у 2020. години редовно су објављивани подаци који се тичу економских односа са иностранством. Поштовани су и сви рокови извештавања према међународним институцијама из ове области, а обухват и начин достављања података оцењен је као високо усклађен с прописима ЕУ.

У области статистике државних финансија настављене су активности на проширењу извештаја у случају прекомерног дефицита државе (*EDP*), који се, у сарадњи с Републичким заводом за статистику, доставља *Eurostat*-у у априлу и октобру. Настављено је редовно тромесечно достављање података Светској банци и ММФ-у о стању дуга буџета Републике Србије по ХоВ и кредитима.

IV.4.2. Међународна сарадња

Односи с међународним институцијама и Европском унијом

Током 2020. године настављена је сарадња с међународним финансијским институцијама, пре свега с ММФ-ом, Светском банком, *EBRD*-ом, ЕИБ-ом и *BIS*-ом.

Сарадња с ММФ-ом реализовала се и путем четвртог и последњег, петог разматрања спровођења економског програма подржаног Инструментом за координацију политике (*Policy Coordination Instrument – PCI*), који је ММФ одобрио Републици Србији у јулу 2018. године. Програм је саветодавног карактера, не предвиђа коришћење финансијских средстава и траје 30 месеци.

И у условима пандемије вируса корона, Народна банка Србије наставила је активности у процесу европских интеграција, а постигнути резултати препознати су у оценама Европске комисије у *Годишњем извештају о напретку Републике Србије за 2020. годину*. Такође, значајан допринос активностима Републике Србије на путу ка ЕУ Народна банка Србије дала је учешћем у раду тела формираног за праћење спровођења *Споразума о стабилизацији и придруживању*, као и у Годишњем министарском дијалогу о економској политици између ЕУ и Западног Балкана и Турске. Поред тога, Народна банка Србије наставила је да израђује важне прилоге за национални стратешки документ *Програм економских реформи*, али и да испуњава обавезе утврђене трећим ревидираним *Националним програмом за усвајање правних тековина ЕУ*.

Током 2020. успешно је завршен и *IPA* пројекат „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије у процесу европских интеграција”, реализацијом свих дванаест планираних пројектних циљева.

Међународни монетарни фонд

Ради оцене остварених економских резултата у 2019. години и разматрања приоритета економске политике у 2020. години, мисија ММФ-а боравила је у Београду од 24. до 28. фебруара. Посета мисије представљала је почетак активности у оквиру четвртог разматрања резултата економског програма Републике Србије, подржаног Инструментом за координацију политике. Констатовано је да су изгледи Србије за раст у 2020. години повољни, чему доприноси и ниска и стабилна инфлација, одржана фискална дисциплина, с ниским дефицитом опште државе и наставком силазне путање јавног дуга. Такође, истакнуто је континуирано побољшање отпорности финансијског система у земљи. Ипак, мисија је указала на то да су ризици повећани, посебно они који потичу из међународног окружења, што се потврдило средином марта, када је проглашена пандемија вируса корона.

У оквиру четвртог разматрања резултата Инструмента за координацију политике, од 24. јуна до 3. јула обављени су разговори с мисијом ММФ-а у виртуелној форми. Овога пута фокус разговора померен је на пакет мера донетих ради ублажавања ефеката пандемије на макроекономска, фискална и монетарна кретања и пројекције у условима неочекиваног шока изазваног пандемијом.

Мисија је позитивно оценила правовремен и свеобухватан одговор власти ради ублажавања економских и социјалних последица изазваних пандемијом, који је обухватио широк дијалазон фискалних мера. Снажном одговору Србије знатно је допринела и Народна банка Србије смањењем референтне каматне стопе, убрзавањем ликвидности у банкарски систем, увођењем застоја у отплати кредитних обавеза, као и другим мерама које су предузете како би се очувала монетарна и финансијска стабилност.

Одбор извршних директора ММФ-а донео је 26. августа одлуку о успешном завршетку четвртог разматрања резултата економског програма, подржаног Инструментом за координацију политике, оценивши да Србија наставља са успешним спровођењем економског програма. У борби против пандемије, власти у Србији су у раној фази усвојиле строге мере заштите и донеле обиман пакет мера. Одбор ММФ-а је као изузетно позитиван оценио такав одговор носилаца економске политике у Србији, наводећи да је **снажан, правовремен и свеобухватан**. Оцењено је и да је фискални пакет који је донет као одговор на кризу један од највећих у региону и да пружа потребну подршку домаћинствима, предузећима и здравственом систему. Истовремено, вођена је адекватна експанзивна монетарна политика и очувана је ниска инфлација и стабилан курс.

Захваљујући раније успостављеном узлазном тренду привредног раста и предузетим мерама носилаца политика у Србији у условима глобалног шока, Одбор ММФ-а није мењао пројекције раста с почетка пандемије за 2020, као што је то учинио за многе друге земље, уз очекивања снажног економског опоравка Србије у 2021. и 2022. години.

У оквиру петог, последњег полугодишњег разматрања Инструмента за координацију политике, од 5. до 16. октобра обављени су разговори с мисијом ММФ-а у виртуелној форми. Мисија ММФ-а је поновила да је Србија кризу изазвану пандемијом дочекала у много бољем стању него претходну светску економску кризу, што је био важан предуслов за адекватну реакцију од самог почетка кризе.

Главни закључци мисије били су да се, упркос пандемији, економски програм и даље успешно спроводи. Мисија је поновила оцену да су мере носилаца економске политике у Србији добро осмишљене, при чему је оправдано да се циљеви програма прилагоде актуелним изазовима. Постигнута је сагласност да фискална политика у 2021. години треба да настави да подржава економски опоравак и усаглашени су ставови о кључним параметрима буџета за 2021. годину, уз очување одрживости јавног дуга и убрзање спровођења структурних реформи.

Ипак, препознати су и ризици који се односе на непредвидив ток пандемије и с тим у вези економске поремећаје у земљама које су најзначајнији трговински партнери Србије.

Оцењено је да би требало да реформе у наредном периоду буду усредсређене на наставак унапређења рада Пореске управе, управљање јавним инвестицијама, контролу фискалних ризика и реформу оквира запошљавања и плата у јавном сектору. Поред тога, договорено је унапређење корпоративног управљања у јавним предузећима и наставак развоја тржишта капитала у Србији.

У вези са иницијативом ММФ-а да земље чланице подрже **олакшање отплате дуга Сомалије** у оквиру *Иницијативе за сиромашне и веома задужене земље (HIPC – Heavily Indebted Poor Countries)*, Народна банка Србије је припремила предлог закључка Владе да Република Србија подржи ову иницијативу, који је Влада донела 30. јануара. Закључком је дата сагласност да средства акумулирана по основу механизма дељења оптерећења међу земљама чланицама ММФ-а због неизмирених финансијских обавеза појединих земаља која би припала Републици Србији на име учешћа у расподели буду пренета на административни рачун Сомалије у складу са одлуком Одбора извршних директора ММФ-а од 18. децембра 2019. године (*EBS/19/112*).

Као гувернер Републике Србије у ММФ-у, гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић 31. јануара обавестила је ову међународну финансијску институцију о одлуци наше земље да подржи иницијативу за олакшање отплате дуга Сомалије. По овом основу, на административни рачун Сомалије 25. марта 2020. године пренет је износ од 675.326 *SDR* или 843.698 евра.

У условима пандемије вируса корона, **Пролетно заседање ММФ-а и Групаације Светске банке** одржано је у виртуелној форми од 17. до 19. априла, као и **Годишња скупштина ММФ-а и Групаације Светске банке**, на којој је гувернер Јоргованка Табаковић учествовала на пленарном састанку Међународног монетарног и финансијског комитета, 15. октобра.

У складу с резолуцијом Одбора гувернера ММФ-а „Пословање ММФ-а“ (*Official Business of the Fund*), која је усвојена у новембру 2020, гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић постала је **члан Заједничког комитета за процедуре (Joint Procedures Committee)** с мандатом који траје до следеће **Годишње скупштине ММФ-а и Групаације Светске банке**. Активности овог тела ММФ-а саветодавног су карактера и односе се на питања пословања ММФ-а која се налазе на агенди Одбора гувернера ове институције. Гувернери 22 земље биће чланови Комитета, међу којима су, поред Србије, и САД, НР Кина, Француска, Немачка, Руска Федерација, Саудијска Арабија, Велика Британија, Канада.

Светска банка

Од марта 2002. до краја 2020. године, Светска банка је Републици Србији за програмске и пројектне зајмове одобрила 3,1 млрд евра, од чега је 2,55 млрд евра искоришћено.

Сарадња са Светском банком током 2020. године спроводила се у оквиру актуелног програма ове банке за Републику Србију – *Стратешки оквир за партнерство за период 2016–2020. (Country Partnership Framework – CPF)*. С обзиром на ситуацију услед пандемије вируса корона, оквири партнерства за земље који би били окончани у наредном периоду биће продужени како би се преговори о новим програмима сарадње одложили до стварања глобално стабилнијих услова.

Као одговор на пандемију, Међународна банка за обнову и развој – *IBRD*, која представља афилијацију Светске банке, одобрила је у мају зајам Републици Србији у износу од 100 мли долара за решавање изазова насталих услед пандемије.

Поводом објављивања редовног економског извештаја Светске банке за Западни Балкан, представници Светске банке су у априлу оценили да је **Влада Републике Србије брзо реаговала на економске изазове изазване кризом услед пандемије вируса корона**, и то усвајањем програма помоћи који је усмерен на очување запошљавања, подршку малим и средњим предузећима и укупној ликвидности. Наводи се да ће се економија земље опоравити у 2020. ако овај амбициозни програм буде у потпуности спроведен и усклађен са спровођењем дуготрајних структурних реформи.

Документ *Systematic Country Diagnostic Update*⁷⁴ за Србију, који је Светска банка објавила у априлу, даје преглед оствареног напретка у односу на први документ из 2015. с насловом „Потенцијал Србије за одржив раст и заједнички просперитет“. Овај извештај такође представља и оквир за будући вид сарадње с нашом земљом, односно за наредни стратешки програм за Републику Србију. У ажурираном документу даје се оцена да су се економски показатељи Србије побољшали, укључујући фискална кретања, извоз и ниво СДИ, али да отпорност на поновне шокове, постизање раста продуктивности и укључивање већег броја људи на тржиште рада и даље представљају важне изазове.

У октобру је Светска банка објавила редовни економски извештај за Западни Балкан под насловом „Неизвестан опоравак“ (*An Uncertain Recovery*), у којем се наводи да ће пад БДП-а у Србији бити мањи него у остатку региона, као и да је упркос успоравању домаће економије, стопа незапослености у Т2 2020. године била на историјском минимуму од 7,3%, захваљујући државном програму фискалних подстицаја.

⁷⁴ Систематска дијагностика земље (*The Systematic Country Diagnostic – SCD*), коју спроводи Светска банка, испитује кључна ограничења и могућности земље за одрживо смањење сиромаштва и подстицање заједничког просперитета.

У октобру је Република Србија измирала прву рату обавезе по основу општег и селективног повећања капитала код Међународне банке за обнову и развој у складу с резолуцијама ове банке из 2018. године, у износу од око 1,9 мли долара. Укупна финансијска обавеза наше земље по том основу износи око 9,6 мли долара, а средства за измирење обавеза обезбеђују се у републичком буџету.

Послови који проистичу из функције Народне банке Србије као депозитара код других међународних финансијских организација

Република Србија је постала члан Азијске инфраструктурне инвестиционе банке у 2019. години, а Народна банка Србије обавља послове који се односе на улогу депозитара у овој банци. У августу 2020. Република Србија је из средстава која су обезбеђена у републичком буџету у капитал Азијске инфраструктурне инвестиционе банке уплатила другу рату обавезе по основу уплатних акција, у износу од 200 хиљада америчких долара.

Европска унија

Током 2020. Народна банка Србије наставила је да активно учествује у процесу европских интеграција, а најзначајније активности односиле су се на интензивну припрему прилога за *Годишњи извештај Европске комисије о напретку Републике Србије за 2020.* (енг. *Progress Report*, у даљем тексту: *Извештај о напретку*), као и на учешће представника Народне банке Србије у раду тела формираним за праћење спровођења *Споразума о стабилизацији и придруживању*.

Континуирани напредак у процесу европских интеграција Републике Србије потврђен је у *Извештају о напретку*, који је објављен 6. октобра у оквиру тзв. пакета проширења. Услед пандемије, а први пут од како га Европска комисија припрема, извештај је обухватио период дужи од годину дана (период од маја 2019. до октобра 2020. године). Објављивању *Извештаја о напретку* претходила су четири циклуса припреме писаних прилога Републике Србије, у којима је Народна банка Србије активно учествовала.

У погледу испуњености економских критеријума за чланство у ЕУ, у извештају је оцењено да је Република Србија остварила напредак, као и да је добро припремљена када је реч о развоју функционалне тржишне привреде, што представља унапређену оцену у односу на прошлогодишњи извештај. Европска комисија је оценила да је комбинација макроекономских политика остала одговарајућа, што је допринело одржавању макроекономске стабилности и отпорности привредне активности. Поводом одговора на последице пандемије, Европска комисија је истакла да су Влада Републике Србије и Народна банка Србије реаговале брзо, предузимањем низа значајних фискалних и монетарних мера за ублажавање негативних економских ефеката. Као и претходних година, Европска комисија је закључила да је стабилност банкарског сектора

очувана, uz повећану кредитну активност и унапређен приступ изворима финансирања.

У делу извештаја који се односи на оцене испуњености критеријума способности преузимања обавеза из чланства у ЕУ, за области из надлежности Народне банке Србије, оцењено је да је највећи напредак остварен у поглављу 9 – *Финансијске услуге* (поглавље којим руководи Народна банка Србије). Истовремено, институције Републике Србије надлежне за ову област у великој мери су испуниле препоруке из прошлогodiшњег извештаја. Поред тога, у делу извештаја који се односи на поглавље 17 – *Економска и монетарна политика*, којим такође руководи Народна банка Србије, Европска комисија је оценила да је Република Србија успоставила добар институционални и административни оквир у овој области, а да је **правни оквир за Народну банку Србије добро развијен**.

У вези с преговарачким поглављем 4 – *Слободно кретање капитала*, за које је Народна банка Србије другонадлежна институција, Европска комисија је оценила да су међубанкарске накнаде смањене доношењем *Закона о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица*, а истакнути су и обим и вредност трансакција извршених у систему за инстант плаћања Народне банке Србије. Висок ниво усклађености с правном тековином ЕУ констатован је и у поглављу 32 – *Финансијски надзор*, односно у делу о заштити евра од фалсификовања, у ком Народна банка Србије има важну улогу.

Напредак у испуњењу критеријума за чланство у областима из надлежности Народне банке Србије потврђен је и на састанцима тела формираним за праћење спровођења *Споразума о стабилизацији и придруживању*, који су услед пандемије одржани у измењеном формату.

Народна банка Србије учествовала је на седмом састанку Пододбора за унутрашње тржиште и заштиту конкуренције, који је одржан 18. јуна, а предмет интересовања Европске комисије биле су теме из следећих области: банкарство, осигурање и друге финансијске услуге, заштита корисника финансијских услуга и заштита конкуренције.

Активно учешће у процесу придруживања Народна банка Србије је наставила и на састанку Пододбора за економска и финансијска питања и статистику, који је одржан 27. октобра. У склопу припреме за састанак, Народна банка Србије је, са аспекта својих надлежности, учествовала у изради прилога за следеће теме: *Економска кретања и изгледи у Републици Србији, Стање у вези са спровођењем ERP 2020. и припреме за ERP 2021, Стање у вези са спровођењем мера и обавеза у оквиру поглавља 17 – Економска и монетарна политика, Заштита евра од фалсификовања, Кретање капитала и либерализација и Статистика*.

Током састанка, Европска комисија је истакла унапређене оцене за Републику Србију у погледу испуњавања економских критеријума за чланство у ЕУ, као и то да је у свим преговарачким областима из надлежности Народне банке Србије које

су предмет разматрања овог тела (преговарачко поглавље 4 – *Слободно кретање капитала*, преговарачко поглавље 17 – *Економска и монетарна политика*, преговарачко поглавље 18 – *Статистика* и преговарачко поглавље 32 – *Финансијски надзор*) остварен добар напредак. У оквиру детаљног разматрања макроекономских и фискалних кретања и изгледа, Европска комисија похвалила је правремене и адекватне мере Владе Републике Србије и Народне банке Србије предузете у условима кризе узроковане пандемијом вируса корона.

Након састанака свих седам пододбора, 17. новембра одржан је и састанак Одбора за стабилизацију и придруживање, а током дискусије о економским критеријумима Европска комисија је још једном похвалила брзу, значајну и правремену реакцију Владе Републике Србије и Народне банке Србије ради ублажавања негативних економских ефеката пандемије. Република Србија је позвана и да одговор на пандемију у наредном периоду буде у складу с принципима плана опоравка ЕУ, са акцентом на зеленој и дигиталној транзицији.

Гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић учествовала је на редовном Годишњем министарском дијалогу о економској политици између ЕУ и Западног Балкана и Турске, који је одржан 19. маја, у оквиру Савета за економска и финансијска питања ЕУ. На састанку су усвојени *Заједнички закључци с појединачним препорукама за Западни Балкан и Турску*, који су се, због тада актуелних услова, углавном односили на ублажавање негативног утицаја пандемије на привредни раст и запосленост путем мера фискалне политике, затим на повећање инвестиција ради подршке економском опоравку, као и на помену праћење изазова по финансијску стабилност који проистичу из пандемије. Током састанка је оцењено да је Народна банка Србије водила адекватну монетарну политику у складу с постизањем циљане стопе инфлације, као и да је банкарски сектор добро капитализован и ликвидан, уз потврђен успех у погледу знатног смањења учешћа *NPL* у укупним кредитима. Једина препорука из надлежности Народне банке Србије односила се на наставак подршке процесу динаријације.

Усвајање *Заједничких закључака* истовремено је означило почетак новог, седмог циклуса израде *Програма економских реформи*, и то за период **2021–2023. године**. Као и током претходних циклуса, Народна банка Србије је, и у условима пандемије, знатно допринела припреми тог стратешког документа, и то изради поглавља *Средњорочни макроекономски сценарио* и *Испуњење препорука ECOFIN-а из 2019. и 2020. године*.

Народна банка Србије је и током 2020. наставила редовно да спроводи мере и активности планиране трећим ревидираним *Националним програмом за усвајање правних тековина ЕУ*, ради успостављања или додатног јачања институционалних структура и административних капацитета релевантних за преношење и примену правних тековина ЕУ.

Дијалог на високом нивоу између Народне банке Србије и Европске централне банке

Гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић учествовала је 25. новембра на годишњем билатералном дијалогу са ЕЦБ-ом. Дијалог је водио г. Фабио Панета, члан Извршног одбора ЕЦБ-а задужен за међународне и европске односе, операције на тржишту и надзор платних система.

Током овогодишњег дијалога посебна пажња је посвећена теми дигитализације и иновација. Представници обеју институција презентovali су и актуелна макроекономска кретања, монетарне политике и кретања у финансијским системима, као и мере које су доношене ради ублажавања негативних ефеката узрокованих пандемијом вируса корона.

Реализација IPA пројеката

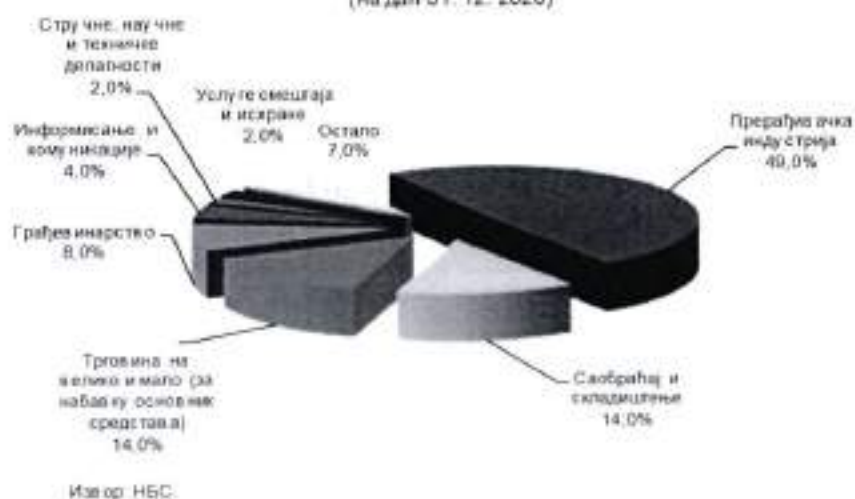
Реализација IPA пројекта „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије у процесу приступања ЕУ”, која је отпочела 10. септембра 2018, успешно је завршена 9. марта 2020. године. Поводом завршетка пројекта одржана је свечана церемонија, чији је домаћин била гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић. Церемонији су присуствовали и шеф Делегације ЕУ у Републици Србији г. Сем Фабрици, министар за европске интеграције у Влади Републике Србије гђа Јадранка Јоксимовић, члан Извршног одбора централне банке Немачке г. Буркхард Балц, као и представници амбасада Немачке, Румуније и Хрватске. Пројекат је реализован у сарадњи с Конзорцијумом Бундесбанке, Народне банке Румуније и Хрватске народне банке, а циљ му је била што боља припрема Народне банке Србије за придруживање ЕСЦБ-у. Током осамнаест месеци трајања пројекта, остварени су сви планирани циљеви – успешно је реализовано свих дванаест активности у оквиру десет области пословања Народне банке Србије: економског истраживања, финансијске стабилности, управљања девизним резервама, финансијског извештавања, осигурања, међународне сарадње, либерализације токова капитала, заштите корисника финансијских услуга, рачуноводства и ИТ извештавања и управљања. Резултати пројекта представљени су на стручном семинару, који је одржан 31. јануара 2020. године.

Фонд револвинг кредита Републике Србије

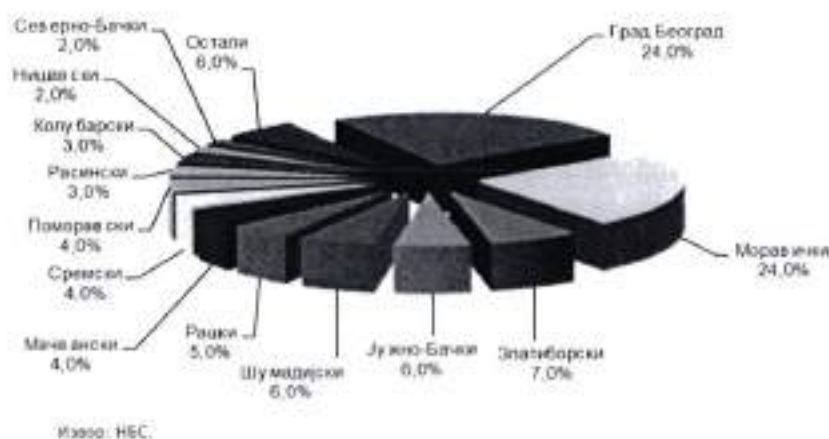
Средства Фонда револвинг кредита Републике Србије (иницијално донација ЕУ) коришћена су и током 2020. године за финансирање малих и средњих предузећа и предузетника. У реализацију средстава Фонда у 2020. години укључено је још пет банака, тако да је до сада посредством 14 посредничких

банка реализовано 1.260 кредита, у укупном износу од 127,2 млн евра, и планирано отварање 3.227 радних места.

Графикон IV.4.2.1. Фонд револвинг кредита РС -
класификација делатности
(на дан 31. 12. 2020)

Графикон IV.4.2.2. Фонд револвинг кредита РС -
територијална подела
(на дан 31. 12. 2020)

Европска банка за обнову и развој

ЕБРД пружа подршку Републици Србији од 2001. године, а закључно с 31. децембром 2020. одобрено је 5,94 млрд евра кредита, од чега је искоришћено 5,45 млрд евра. Значајна средства одобрена су за инфраструктурне пројекте, за подршку финансијским институцијама, као и за подстицај привредне активности и пројекте у сектору енергетике.

Сарадња са ЕБРД-ом спроводи се у оквиру *Стратегије за Републику Србију за период 2018–2023*, која је усвојена фебруара 2018. године. *Стратегија* је

дефинисана у складу са основним реформским циљевима Владе Републике Србије која се односе на процес придруживања ЕУ, макроекономску стабилност, јачање финансијског сектора, укључујући динаризацију, убрзање процеса приватизације и реструктурирања предузећа у државном власништву, унапређење пословног окружења, развој предузетништва, као и јачање иновација и дигитализације.

Приоритети *EBRD*-а за Републику Србију у оквиру нове *Стратегије* су: 1) јачање конкурентности и управљања повећањем капацитета приватних предузећа и реформом одређених државних и јавних предузећа; 2) повећање степена интегрисаности побољшањем саобраћајне мреже, пружањем подршке регионалном економском повезивању и унапређењем повезаности у енергетском сектору; 3) подршка зеленој економији јачањем енергетске ефикасности, коришћењем обновљивих извора енергије и промовисањем одрживих метода.

Банка за међународна поравнања

Народна банка Србије је чланица *BIS*-а и учествује у капиталу ове најстарије међународне финансијске институције са 2.920 акција. Представници Народне банке Србије учествују у раду редовне годишње скупштине и различитих комитета ове институције, који се услед пандемије одржавају у виртуелном формату, а чији је основни циљ да допринесу обезбеђењу монетарне и финансијске стабилности, као и унапређењу међународне сарадње централних банака у тим областима.

Гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић у јуну 2020. године учествовала је на 90. Годишњој скупштини *BIS*-а, током које је представљен рад Одбора директора *BIS*-а у протеклој финансијској години и где се дискутовало о будућим активностима и плановима. Такође, током 2020. године гувернер др Јоргованка Табаковић учествовала је на састанцима свих гувернера у оквиру двомесечних састанака гувернера централних банака акционара *BIS*-а, као и на 19. Годишњој конференцији *BIS*-а, која је организована у виду серије вебинара у новембру и децембру 2020. године.

Народна банка Србије је активан члан Мреже за унапређење управљања централним банкама у оквиру *BIS*-а, која има за циљ да се унапреди размена релевантних информација између 60 централних банака чланица ове институције.

Европска инвестициона банка

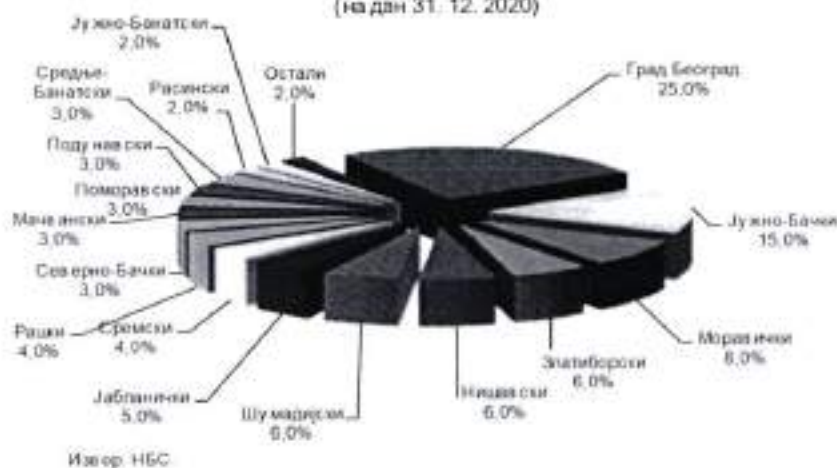
Од 2001. до краја 2020. године ЕИБ је обезбедила финансијску подршку јавном и приватном сектору Републике Србије у износу од 5,19 млрд евра, од чега је искоришћена 4,51 млрд евра. Приоритетна област је инфраструктура, а значајна подршка ЕИБ-а дата је развоју малих и средњих предузећа, чиме ова институција доприноси привредном расту и стварању нових радних места.

Ради реализације друге транше петог Алекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете од 150 млн евра, током 2020. године ЕИБ-у је послато на одобрење 14 нових пројеката, у износу од 0,6 млн евра.

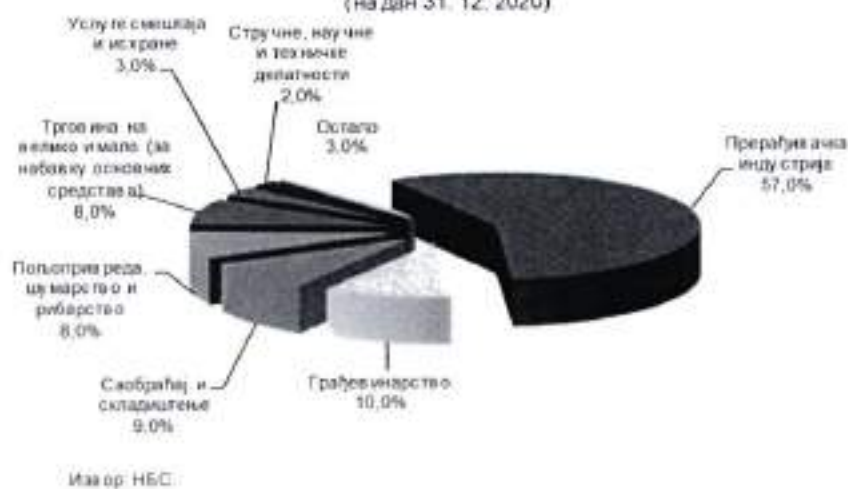
До краја 2020. године, укупно су повучена средства за 134 пројекта, у износу од 144,3 млн евра, и планирано је отварање 1.371 радног места.

Рок за повлачење средстава овог зајма истекао је 15. децембра 2020. године, те десет посредничких банака које су биле укључене у његову реализацију имају могућност да до децембра 2032. године повучена средства зајма користе за нове пројекте крајњих корисника на бази репласмана.

Графикон IV.4.2.3. Реализација Алекс зајма ИИБ -
територијална подела
(на дан 31. 12. 2020)

Графикон IV.4.2.4. Реализација Алекс зајма ИИБ -
класификација делатности
(на дан 31. 12. 2020)

Односи с Париским клубом поверилаца

У оквиру Париског клуба поверилаца, настављене су активности у вези са закључењем новог билатералног споразума с Руском Федерацијом.

Билатерална финансијска сарадња

На иницијативу централне банке Русије, у Београду је 3. и 4. марта 2020. године, у организацији Народне банке Србије, одржана Конференција руских и српских банкара, уз учешће централних банака Србије и Русије, великог броја пословних банака, као и удружења банака двеју земаља. Циљ ове конференције био је презентација Система преноса финансијских порука централне банке Русије и разматрање могућности за укључивање српских банака у поменути систем. Разматрано је и питање закључивања новог свеобухватног билатералног споразума о сарадњи и договорено је да централна банка Русије у наредном периоду достави на разматрање нацрт новог споразума о сарадњи двеју централних банака.

С главним кореспондентом Народне банке Србије за трансакције у канадским доларима – *Bank of Montreal, Toronto*, закључен је Споразум о кореспондентским банкарским услугама, који је заменио споразум из 2003. године. Такође, закључени су кореспондентски *RMA* аранжмани (*Relationship Management Application*) Народне банке Србије са следећих пет страних банака – *Komerční Banka AS Prague, Wells Fargo Bank NA New York, Delavska Hranilnica DD Ljubljana, China Bohai Bank CO LTD, Tianjin* и *Turkiye Vakıflar Bankası TAO, Istanbul*.

За потребе састанака и сусрета представника државних органа Републике Србије са званичницима других земаља, припремљене су и достављене бројне информације из надлежности Народне банке Србије које се односе на различите аспекте сарадње Републике Србије с појединачним државама (информације о билатерално-финансијској сарадњи, с прегледима реализоване робне размене по годинама и др.), а одржавани су и састанци с представницима амбасада.

Влада Јапана је у новембру 2020. одобрила бесповратна средства Влади РС у износу од 100 мли јапанских јена (око 1 мли америчких долара) за набавку медицинске опреме намењене државама погођеним вирусом корона, а на основу Споразума о донацији, постигнутог разменом нота између Владе Републике Србије и Владе Јапана од 5. августа 2020. Ради реализације Споразума, Народна банка Србије и *MUFG Bank, Ltd* закључиле су 1. септембра 2020. банкарски аранжман на основу којег је отворен нерезидентни депозитни рачун у јапанским јенима, који ће се користити искључиво за потребе примања и плаћања средстава по Споразуму.

Народна банка Србије је, у оквиру својих надлежности, пружила стручну помоћ Амбасади Републике Србије у Шведској, у вези са одлуком *Svenska Handelsbanken AB* о забрани прекограничног платног промета с Републиком

Србијом, а којом је наша амбасада онемогућена да финансијски функционише на територији Шведске. Тим поводом гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић почетком септембра упутила је дописе централној банци Шведске (*Sveriges Riksbank*) и шведском надзорном органу (*Finansinspektionen*) и замолила за помоћ у решавању поменутог проблема с којим се Амбасада Републике Србије непотребно суочавала. Захваљујући обезбеђеној аргументацији, тај рачун поново се отворио, што је омогућило несметан наставак рада Амбасаде Републике Србије у Шведској.

За потребе дефинисања области сарадње Кина–ЦИЕЗ за 2021, Народна банка Србије је у децембру 2020. доставила предлог да се на листу пројеката уврсти пројекат који се спроводи у сарадњи с кинеском компанијом *UnionPay International*, чија је примарна делатност раст и развој кинеског националног картичног система на глобалном нивоу.

Гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић учествовала је на 17. Кинеском међународном финансијском форуму (*17. China International Finance Forum – CIFF*), који је одржан у Шангају 17–18. децембра 2020. године, с темом „Финансијске услуге у доба дигиталне економије”. На церемонији отварања овог међународног скупа, гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић била је један од кључних говорника, емитовањем видео-снимка. Форум је окупио више од 300 представника – истакнутих државних званичника Кине, представника међународних организација и финансијских институција, као и централних банака, банкарских удружења и представника мултинационалних корпорација и признатих светских економиста.

IV.4.3. Девизни послови и кредитни односи са иностранством

Девизни послови са иностранством

Током 2020. године, на основу *Одлуке о условима под којима и начину на који резиденти могу држати девизе на рачуну код банке у иностранству*, донето је **688 решења којима се резидентима одобрава да држе девизе код банака у иностранству**, и то: 430 решења по основу финансирања извођена инвестиционих радова у иностранству у износу од 87,6 мли евра, 242 решења за плаћање текућих трошкова представништва/огранка у иностранству и услуга у међународном робном и путничком промету у износу од 7,6 мли евра, три решења за истраживачке радове у иностранству у износу од 4,7 мли евра, два решења за коришћење страног финансијског кредита који је намењен за плаћања у иностранству у износу од 3,9 мли евра, девет решења за наплату по основу повраћаја пореза оствареног у иностранству у износу од 7,2 мли евра и два решења у вези с балансом одговорношћу учесника у систему којим се врши транспорт енергената у износу од 0,9 мли евра.

У истом периоду је, по захтевима правних и физичких лица, **припремљено 109 мишљења у вези с применом прописа из области девизног пословања.**

Током обављања наведених активности, констатовано је да постоји основана сумња да је 14 резидената (привредних друштава и физичких лица) приликом обављања активности поступало супротно одредбама закона који уређује девизно пословање и с тим у вези покренута је процедура за непосредну контролу девизног пословања тих лица.

У оквиру регулаторних активности измењени су и допуњени следећи прописи:

– *Одлука о измени и допуни Одлуке о условима под којима и начину на који резиденти могу држати девизе на рачуну код банке у иностранству*⁷⁵, којом је омогућено држање девиза на рачуну код иностране банке ради измирења обавеза у вези с балансом одговорношћу резидента који преко система у иностранству врши транспорт енергената, као и ради реализације наплате по основу повраћаја средстава уложених у привредно друштво основано у иностранству (нпр. продаја тог привредног друштва), добити по основу извршеног улагања и сл.;

– *Одлука о изменама и допунама Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова*⁷⁶, којом је, између осталог, прецизиран појам привременог престанка обављања мењачких послова који може трајати до шест месеци, с могућношћу продужења до годину дана. Поред тога, прописано је и да овлашћени мењач не може на мењачком месту имати истакнуту ознаку или натпис Народне банке Србије, осим овлашћења Народне банке Србије за то мењачко место, да грађани не би били доведени у заблуду. Такође, за случајеве када привредни субјект намерава да мењачке послове обавља и на банкомату, прецизирани су подаци које треба да садржи решење Народне банке Србије о издавању овлашћења за обављање мењачких послова;

– *Упутство о допунама Упутства за спровођење одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством*⁷⁷. Наиме, предвиђене су нове рубрике у налозима за наплату и плаћање, за послове извоза и увоза робе – прописано је да се као обавезан податак наводи број, година и вредност фактуре, односно профактуре, при чему се та измена примењује од 1. априла 2021. године. Упутство је измењено ради успостављања информатичке повезаности робних токова (податке о царинењу робе електронски доставља Управа царина) и новчаних токова (податке о реализованим наплатама и плаћањима електронски достављају банке). На тај начин ће се створити услови за ефикасније обављање посредне контроле девизног пословања по пословима редовног извоза и увоза, који су најзаступљенији вид размене са иностранством, односно преко наведених података ће се омогућити контрола новчаних токова и утврдити да ли извршено царинење робе прате и одговарајуће новчане трансакције.

⁷⁵ „Службени гласник РС”, бр. 13/2020.

⁷⁶ „Службени гласник РС”, бр. 53/2020.

⁷⁷ „Службени гласник РС”, бр. 98/2020.

Контрола девизног пословања

Током 2020. године покренут је поступак непосредне контроле девизног пословања код 73 резидента (пет банака, 62 привредна друштва и 6 физичких лица) ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања девизних послова субјекта контроле у складу с прописима којима се уређује девизно пословање. Сачињено је 80 записника о непосредној контроли девизног пословања, 14 записника о онемогућавању контроле девизног пословања јер се резиденти нису налазили на адреси уписаној у Регистру привредних субјеката који води Агенција за привредне регистре и 12 решења којим се субјекту контроле налаже да омогући контролу девизног пословања. У 76 записника констатована је једна или више повреда прописа којима се уређује девизно пословање. У току спровођења поступака непосредне контроле девизног пословања, Народна банка Србије активно сарађује с Министарством унутрашњих послова – Управом криминалистичке полиције, Службом за борбу против организованог криминала, Тужилаштвом за организовани криминал, Републичким јавним тужилаштвом и Управом за спречавање прања новца Министарства финансија, ради размене информација и заједничког деловања у области заштите финансијског и привредног система од ризика прања новца и других противправних радњи у области финансијског и привредног пословања.

Извршено је 213 посредних контрола девизног пословања. С тим у вези, сачињено је 115 записника, у којима је констатована једна или више повреда прописа којима се уређује девизно пословање, и 98 службених бележака, у којима је, након прикупљања, анализе, праћења и проверавања достављених података и извештаја, као и документације из база којима Народна банка Србије располаже, констатовано да су субјекти контроле извештавали Народну банку Србије у складу с прописима.

Контрола мењачких послова

Покренут је поступак непосредне контроле мењачког пословања код 186 овлашћених мењача ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања мењачких послова у складу с прописима којима се уређује мењачко пословање. Сачињен је 191 записник о извршеној непосредној контроли мењачког пословања овлашћених мењача. У 116 записника констатована је повреда прописа којима се уређује мењачко пословање. Донето је 36 решења којима је овлашћеним мењачима наложено да отклоне незаконитости односно неправилности у обављању мењачког пословања.

Извршено је 690 посредних контрола мењачког пословања ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања мењачких послова у складу с прописима којима се уређује мењачко пословање, као и у вези са захтевом овлашћених мењача за трајни престанак обављања мењачких послова. Такође,

извршене су и контроле овлашћених мењача којима је истекао рок важења софтверске лиценце за обављање мењачких послова, као и мењача који нису обавестили Народну банку Србије о привременом престанку обављања мењачких послова. С тим у вези, сачињен је 461 записник о извршеној посредној контроли мењачког пословања, у којима је констатована повреда прописа којима се уређује мењачко пословање, као и 229 службених бележака.

Издавање и одузимање овлашћења и издавање сертификата за обављање мењачких послова

На дан 31. децембра 2020. године, било је 2.277 овлашћених мењача, који су мењачке послове обављали на 3.270 мењачких места.

У 2020. години, на захтев привредних субјеката, донето је 410 решења о издавању овлашћења за обављање мењачких послова (134 решења односи се на нове овлашћене мењаче, 83 решења на нова мењачка места, 53 решења на пресељење мењачког места и 140 решења на промену осталих података) и 242 решења о одузимању овлашћења за обављање мењачких послова (145 решења донето на захтев овлашћених мењача за трајни престанак обављања мењачких послова и 97 решења о одузимању овлашћења донето по службеној дужности).

На основу *Одлуке о поступку и условима за стицање сертификата за обављање мењачких послова, јединственом програму обуке за обављање мењачких послова и условима које морају да испуњавају предавачи који врше ту обуку*, током 2020. године, у Народној банци Србије организовано је 17 обука с провером знања за кандидате који су се пријавили за стицање сертификата за обављање мењачких послова. Поред тога, а с обзиром на епидемиолошку ситуацију, онлајн обука је снимана и организовано је 16 провера знања за кандидате који су претходно приступили онлајн обуци. Комисија за проверу знања стеченог на обуци за обављање мењачких послова заседала је 14 пута у 2020. години и том приликом обавила контролу тестова 788 кандидата који су приступили провери знања, на основу чега је Народна банка Србије издала 787 сертификата о завршеној обуци за обављање мењачких послова.

Поступци пред надлежним правосудним органима и жалбе на одлуке прекршајних судова и примена девизних прописа

У току 2020. године, поднето је 377 захтева за покретање прекршајног поступка надлежним прекршајним судовима, и то 199 захтева за утврђене неправилности у контроли девизног пословања и 178 захтева за утврђене неправилности у контроли мењачких послова (163 захтева због поступања супротно одредбама *Закона о девизном пословању*, 14 захтева због поступања супротно одредбама *Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма*

и један захтев због поступања супротно одредбама *Закона о девизном пословању и Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма*).

Надлежним јавним тужилаштвима поднете су три кривичне пријаве због повреде члана 58. *Закона о девизном пословању*, односно због основане сумње да су правна лица и одговорни у њима извршили наплату/плаћање из иностранства или у иностранству у износу који прелази 100.000 евра на основу неистините исправе.

Такође, поднето је шест пријава за привредни преступ које се односе на повреду *Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма*.

Уложено је 289 жалби на одлуке прекршајних судова због неадекватне прекршајне санкције, повреде материјалних прописа и битних повреда одредаба прекршајног поступка, као и због непотпуно или нетачно утврђеног чињеничног стања.

Налози за извршење правоснажних судских пресуда

На основу правоснажних и извршних пресуда, дато је 100 налога за извршење 87 судских одлука по основу одузетих девиза које је Управа царина привремено одузела од 87 физичких лица приликом изласка из Републике Србије, односно уласка у њу, и то: 81 налог за извршење заштитне мере одузимања предмета прекршаја – девизних средстава, на основу којих је, у складу с чланом 66. *Закона о девизном пословању*, у буџет уплаћено 1.422.859,00 евра у динарској противвредности, 18 налога за повраћај привремено одузетих девизних средстава, на основу којих је физичким лицима враћено 335.665,00 евра, и један налог за повраћај привремено одузетих чекова, на основу кога је физичком лицу враћено 60 чекова, у противвредности од 256.808,00 евра.

Послови документарне контроле и платног промета са иностранством

Током 2020. године, у оквиру редовних активности обављени су послови документарне контроле и платног промета са иностранством за потребе буџетских корисника преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства и преко других наменских девизних рачуна, који се у складу са законом воде код Народне банке Србије.

Поред тога, у потпуности су спроведене и друге активности у вези са обезбеђењем покрића за извршење налога за плаћање према иностранству за буџетске кориснике, као и за потребе Народне банке Србије, а које се односе на наплату и плаћања по основу иностраних кредита, преносе по основу девизне обавезне резерве банака и трансакција Централног регистра, депозита и клиринга ХоВ, откупа девизних средстава од банака сагласно посебним законима којима се уређује обављање привременог платног промета са АП Косово и Метохија и по основу донација.

Такође, спроведене су и активности на реализацији документарних акредитива за потребе увоза робе, као и плаћања услуга за буџетске кориснике. С тим у вези, у току 2020. године отворени су акредитиви у укупном износу од 240,49 мли евра, док су извршене исплате у укупном износу од 191,28 мли евра.

У складу с банкарским аранжманом између Народне банке Србије и *Vnesheconombank* из маја 2013. године, који је потписан на основу споразума закљученог јануара 2013. године између Владе Руске Федерације и Владе Републике Србије о одобрењу државног извозног кредита Влади Републике Србије у износу од 800 мли америчких долара, а по основу отворених акредитива, извршене су исплате у укупном износу од 109,50 мли америчких долара.

Такође, у складу с банкарским аранжманом између Народне банке Србије и Државне развојне корпорације „ВЕБ.РФ” из децембра 2019. године, који је потписан на основу споразума закљученог октобра 2019. године између Владе Руске Федерације и Владе Републике Србије о одобрењу државног извозног кредита Влади Републике Србије у износу од 172,5 мли евра, отворени су акредитиви у укупној вредности од 22,82 мли евра.

У складу с банкарским аранжманом између Народне банке Србије и *MUFJ Bank Ltd.*, Токио, Јапан, закљученим на основу размене пошта између Владе Јапана и Владе Републике Србије, у 2020. години одобрена је јапанска донација у износу од 100 мли јапанских јена у виду медицинске опреме намењене државама погођеним вирусом корона у оквиру *Програма економског и социјалног развоја*.

Поред наведеног, спроведене су активности у складу с *Протоколом о начину и условима за вођење банковних рачуна отворених код Народне банке Србије за сврху управљања програмима претприступне помоћи ЕУ за период 2014–2020.*, закљученим с Министарством финансија априла 2017. године, као и активности ради реализације бесповратне помоћи Међународне банке за обнову и развој сектору пољопривреде. За потребе министарстава Владе Републике Србије у току 2020. године отворено је укупно 30 наменских девизних рачуна.

Наведени послови које Народна банка Србије обавља за Републику Србију у складу са законом обављени су благовремено, уз примену домаћих прописа, као и међународних банкарских стандарда и праксе.

Кредитни послови са иностранством

У 2020. години оверена су 794 кредитна задужења домаћих лица у иностранству у износу од 3,78 млрд евра, уз просечну каматну стопу од 2,28% и просечан рок отплате од четири године и три месеца. Од укупно уговореног износа, задужења предузећа чине 2,88 млрд евра, од чега је 1,47 млрд евра намењено за конверзију у динаре, 841,80 мли евра за увоз робе и услуга, док се остатак од 573,50 мли евра односи на остале намене. Задужења банака износила су 892,70 мли евра. Посматрано по делатностима, највеће учешће имају дужници

из финансијског сектора и делатности осигурања (31%), а следе прерађивачка индустрија (27%) и рударство (13%).

У 2020. години оверена су 132 кредитна одобрења домаћих лица ка иностранству у износу од 249,28 млн евра, уз просечну каматну стопу од 2,89% и просечан рок наплате од четири године и шест месеци. Предузећа су нерезидентима одобрила 135,42 млн евра, док су банке одобриле 113,87 млн евра. Највеће је учешће кредитора из финансијске делатности и делатности осигурања (47%), док се на кредиторе из делатности трговине на велико и мало односи 19% укупних кредитних одобрења.

Укупне обавезе настале као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима није окончана реализација у року дужем од годину дана на крају 2020. године износиле су 499,00 млн евра, од чега се на неплаћени увоз робе и услуга односи 380,50 млн евра, док се на наплаћене авансе по којима није извршен извоз односи 118,50 млн евра.

Укупна потраживања настала као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима није окончана реализација у року дужем од годину дана на крају 2020. године износила су 480,50 млн евра, од чега се на ненаплаћени извоз робе и услуга односи износ од 376,50 млн евра, док се на плаћене авансе по којима није извршен увоз односи 104,00 млн евра.

Током 2020. године израђено је 18 мишљења у вези с применом прописа из области кредитних послова са иностранством.

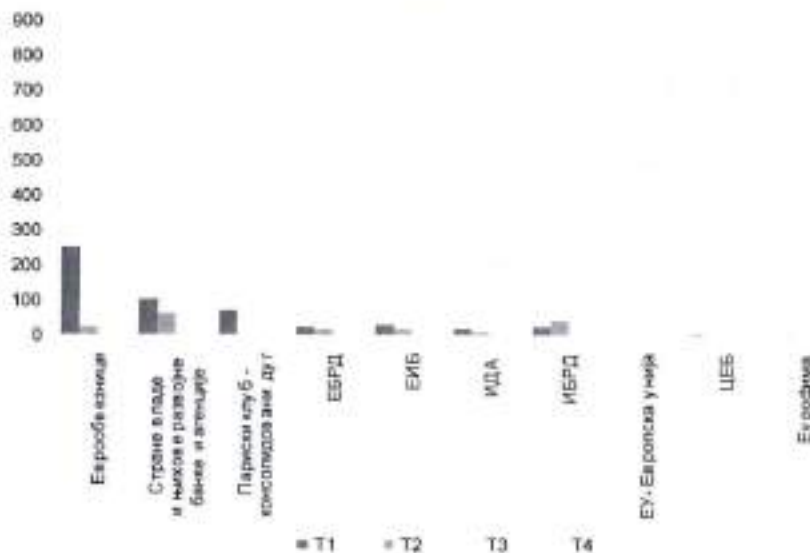
Извршавање кредитних обавеза Републике Србије према иностранству по којима је Народна банка Србије агент

У 2020. години, у року доспећа сервисирани су обавезе по свим страним кредитима и зајмовима по којима је Република Србија дужник или гарант, а Народна банка Србије агент, као и обавезе по кредитима по којима је Народна банка Србије дужник. Посредством Народне банке Србије, као агента Републике Србије, у 2020. години укупно је отплаћено 2,18 млрд евра, од чега 1,78 млрд евра главнице и 403,88 млн евра камате и осталих трошкова. По основу трошкова ангажовања на неискоришћена средства по одобреним кредитима плаћено је око 2,88 млн евра.

Током 2020. године, искоришћено је 206,76 млн евра кредита које су одобриле међународне финансијске организације (ЕБРД, Светска банка, ЕИФ и Развојна банка Савета Европе – СЕВ).

Република Србија је 4. фебруара 2020. године једнократно и у целости измирила дуг према Словачкој Републици из клириншког периода плаћања у износу од 7,21 млн америчких долара.

Графикон IV4.3.1. Плаћене кредитне обавезе Републике Србије према иностранству, по којима је НБС агент, у 2020. години - по кредиторима и тромесечјима (у млрд EUR)

Извор: НБС

По основу треће емисије еврообезница емитованих на иностраном финансијском тржишту у износу од 1,5 млрд америчких долара, Република Србија је 25. фебруара 2020. године отплатила износ од 210,34 мли америчких долара, чиме је, заједно с двема превременим отплатама извршеним у 2019. години у износу од 700 мли америчких долара и 589,66 мли америчких долара, дуг по овом основу измирен у целости.

У мају 2020. године, Република Србија је на међународном финансијском тржишту емитовала дугорочне ХоВ у износу од 2 млрд евра (VI емисија) за рефинансирање доспелих обавеза по основу јавног дуга и за финансирање буџетског дефицита, укључујући обезбеђивање средстава за спровођење економских мера за ублажавање ефеката пандемије вируса корона. Ове обезнице доспевају за наплату 15. маја 2027. године, купон се отплаћује једном годишње, почев од 15. маја 2021. године, по каматној стопи од 3,125%.

У складу са *Одлуком Владе*⁷⁸ од 26. новембра 2020. године реализована је седма емисија државних обезница, а у складу са *Одлуком Владе*⁷⁹ од 26. новембра 2020. године Република Србија је 1. децембра 2020. године из помнутих средстава, путем пребијања, извршила делимични превремени откуп дугорочних државних ХоВ из прве емисије обезница емитованих на иностраном финансијском тржишту („2021“) у укупном износу од 962,72 мли америчких долара (805,08 мли евра).

⁷⁸ 05 Број 424-9547/2020-1.

⁷⁹ 05 Број 48-9567/2020.

Република Србија је преко рачуна Народне банке Србије, као агента државе, 30. децембра 2020. године привремено отплатила дуг по кредиту добијеном од Владе Азербејџана у износу од 173,45 млн евра (172,73 млн евра по основу главнице и 0,72 млн евра по основу камате, обрачунате за период од 23. новембра до 31. децембра 2020. године) и на тај начин, на име камате, уштедела 25,19 млн евра, с обзиром на то да би последња рата према редовном плану отплате доспевала 23. новембра 2027. године.

IV.4.4. Законодавно-правни послови

Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2020. години учествовала у припреми следећих нацрта и предлога закона, односно давала мишљења о њима: *Нацрт закона о буџету Републике Србије за 2021. годину*, *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџету Републике Србије за 2020. годину*, *Нацрт закона о заштити потрошача*, *Нацрт закона о потврђивању Додатног протокола 6 о трговини услугама*, *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма*, *Нацрт закона о дигиталној имовини*, *Нацрт закона о фискализацији*, *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о тржишту капитала*, *Нацрт закона о групном финансирању*, *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о јавном дугу*, *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедне грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ*, *Нацрт закона о утврђивању гарантне шеме као мера подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2*, *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему*, *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на добит правних лица*, *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана*, *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на додату вредност* и *Нацрт закона о регистру административних поступака*.

Народна банка Србије је у 2020. години донела 72 подзаконска акта, објављена у „Службеном гласнику РС”, и то 68 одлука и четири упутства. Поменути актима обухваћене су следеће функције и послови Народне банке Србије:

– **послови из области монетарне политике** (утврђивање *Програма монетарне политике за 2021. годину*, услови и начин рада девизног тржишта, услови и начин спровођења операција на отвореном тржишту, услови и начин одобравања банака краткорочних кредита за ликвидност на основу залогe ХоВ, спровођење *Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије*, услови

и начин одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залогe ХоВ);

– **послови из области финансијске стабилности** (привремене мере за очување стабилности финансијског система, привремене мере за даваоце лизинга ради очувања стабилности финансијског система, мере за очување и јачање стабилности финансијског система, привремене мере за банке ради ублажавања последица пандемије вируса корона с циљем очувања стабилности финансијског система, привремене мере за банке ради олакшавања приступа финансирању физичким лицима, привремене мере за даваоце финансијског лизинга ради ублажавања последица пандемије вируса корона с циљем очувања стабилности финансијског система);

– **послови са иностранством** (извештавање о кредитним пословима са иностранством, услови под којима и начин на који резиденти могу одобравати финансијске зајмове нерезидентима и давати јемства и друга средства обезбеђена по кредитним пословима са иностранством и кредитним пословима између нерезидената);

– **девизни послови** (услови под којима и начин на који резиденти могу држати девизе на рачуну код банке у иностранству, услови и начин обављања мењачких послова, спровођење *Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством*);

– **послови из области платног система и платних услуга** (накнаде у платном промету код уплата и преноса новца ради пријема донација у борби против епидемије вируса корона, облик, начин и коришћење образаца платних налога за извршење платних трансакција у динарима, општа правила за извршавање инстант трансфера одобрења);

– **послови контроле пословања банака** (ближи услови и начин вршења контроле банака и посебне ревизије банке, извештавање банака, извештавање о адекватности капитала банке, управљање ризицима банке, адекватност капитала банке, рокови за усклађивање унутрашњих аката банке о управљању ризицима банке и за достављање извештаја банака, управљање ризиком концентрације по основу изложености банке одређеним врстама производа, утврђивање статуса неизмирења обавеза, привремене мере за банке ради адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије вируса корона, Коитни оквир и садржина рачуна у Коитном оквиру за банке, обрасци и садржина позиција у обрасцима финансијских извештаја за банке, облик и садржај статистичког извештаја за банке);

– **послови надзора над обављањем делатности осигурања** (систем управљања у друштву за осигурање/реосигурање, основни критеријуми бонус-малус система, подаци за примену тог система и највиши бонус, Коитни оквир и садржина рачуна у Коитном оквиру за друштва за осигурање, садржај и форма образаца финансијских извештаја за друштва за осигурање, садржај и форма

статистичког извештаја за друштва за осигурање, инвестирање средстава осигурања);

– **послови надзора добровољних пензијских фондова** (Контни оквир и садржина рачуна у Контном оквиру за друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, Контни оквир и садржина рачуна у Контном оквиру за добровољне пензијске фондове, садржај и форма образаца финансијских извештаја за друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, садржај и форма образаца финансијских извештаја за добровољне пензијске фондове, облик и садржај статистичког извештаја за друштва за управљање добровољним пензијским фондовима и добровољне пензијске фондове);

– **послови надзора финансијског лизинга** (Контни оквир и садржина рачуна у Контном оквиру за даваоце финансијског лизинга, садржај и форма образаца финансијских извештаја за даваоце финансијског лизинга, облик и садржај статистичког извештаја за даваоце финансијског лизинга, управљање ризицима даваоца лизинга који настају по основу увођења нових производа/услуга, привремене мере за даваоце финансијског лизинга ради адекватног управљања кредитним ризиком у условима пандемије вируса корона);

– **послови издавања новца и управљања токовима готовине** (пуштање у оптицај кованог новца апоена од 1, 2 и 5 динара, начин обављања послова у вези са ефективним страним новцем између Народне банке Србије и банака, поступање с новцем за који постоји сумња да је фалсификован);

– **послови рачуноводства** (Контни оквир и садржина рачуна у Контном оквиру за Народну банку Србије, садржај и форма образаца финансијских извештаја за Народну банку Србије, облик и садржај статистичког извештаја за Народну банку Србије);

– **послови принудне наплате** (начин вршења принудне наплате с рачуна клијента, ближи услови, садржина и начин вођења Регистра меница и овлашћења);

– **послови надзора над применом прописа из области спречавања прања новца и финансирања тероризма код финансијских институција које надзире** (ближи услови и начин вођења Јединственог регистра сефова, ближи услови и начин вођења Јединственог регистра корисника новчане дознаке, услови и начин утврђивања и провере идентитета физичког лица коришћењем средстава електронске комуникације, смернице за примену одредаба *Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма* за обвезнике над којима Народна банка Србије врши надзор);

– **јединствена тарифа** по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Заступање пред судовима

У току 2020. године, пред Управним судом водило се 20 управних спорова. Пред привредним судовима водило се девет парничних и седам извршних предмета, од којих је пет правоснажно окончано, 44 поступка стечаја, два поступка ликвидације и 28 поступака за привредне преступе. Пред судовима опште надлежности у току је било 37 парничних, девет ванпарничних, седам извршних и шест кривичних поступака, од којих је шест правоснажно окончано. Пред прекршајним судовима водила су се 24 поступка. Пред страним судовима водило се пет парничних и један стечајни поступак.

Активности у вези са усклађеношћу пословања

У току 2020. године, у Народној банци Србије донето је 25 унутрашњих општих аката из области радних односа, канцеларијског пословања, набавки, унутрашње организације и систематизације и осталог.

У посматраном периоду настављено је са обављањем послова који се односе на испитивање усклађености пословања у појединим сегментима пословања Народне банке Србије ради утврђивања ризика усклађености и формулисања мера за смањење тих ризика.

Спроведене су потребне активности у вези с редовним годишњим извештавањем организационих јединица о препознатим и процењеним ризицима усклађености пословања.

Континуирано су предузимане активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених, као и активности усмерене на испуњавање обавеза које за Народну банку Србије произлазе из *Закона о Агенцији за борбу против корупције*.

Посебно, услед ванредних околности насталих у Републици Србији због епидемије вируса корона, у Народној банци Србије су благовремено донети одговарајући унутрашњи општи акти којима су уређене одговарајуће превентивне мере хигијенске и здравствене заштите.

Активности у вези с применом *Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја*

У току 2020. године, Народној банци Србије поднета су 53 захтева за приступ информацијама од јавног значаја, од чега су 43 захтева усвојена или делимично усвојена, док је 10 захтева одбијено.

Подносиоци највећег броја тих захтева били су грађани (26), затим медији (шест), невладине организације и друга удружења грађана (шест), политичке странке (један) и остали (14). У вези с поменутих захтевима, изјављено је 11

жалби, од чега седам због одбијања захтева, једна због непоступања по захтеву, а три из осталих разлога.

У складу с чланом 43. *Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја*, Народна банка Србије је поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности доставила годишњи извештај о радњама и мерама предузетим током 2020. године ради примене тог закона.

IV.4.5. Принудна наплата

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 57. *Закона о платном промету* од 2003. године.

У 2020. години, од организационих јединица пореских управа, царине, судова, јавних извршитеља и осталих надлежних органа примљено је, контролисано и евидентирано 315.157 основа за принудну наплату, што је за 31,85% мање него претходне године. Уједно, доносиоцима је враћено 22.107 решења због неисправности, што је за 28,55% мање него претходне године. Мањи број примљених и враћених основа за принудну наплату у 2020. години последица је смањеног обима активности и рада организационих јединица пореских управа, царине и судова у периоду трајања ванредног стања у 2020. години, због пандемије вируса корона.

Нешто више од четири петине примљених основа за принудну наплату (84,0%) чине решења примљена од привредних, основних, прекршајних судова и јавних извршитеља. Посматрано према врсти примљених судских решења, знатан број примљених решења је о одлагању извршења решења и обустави извршења (укупно 14.750). Међу решењима примљеним од републичке пореске управе велики број чине решења која се односе на забрану располагања средствима на рачуну, због одузимања пореског идентификационог броја (ПИБ) пореском обвезнику (укупно 9.583).

Осим по наведеним решењима, Народна банка Србије поступа и по решењима судова о отварању, обустави и закључењу стечајног поступка над дужницима. У 2020. години примљено је 366 решења о отварању стечаја, 337 решења о закључењу поступка стечаја, 14 решења о обустави поступка стечаја, као и 47 решења о обустави стечајног поступка због продаје стечајног дужника. Поред тога, примљена су и 33 решења о отварању претходног стечајног поступка с мерама обезбеђења, као и 18 решења о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације.

Сагласно одредбама *Закона о привредним друштвима*, Народна банка Србије је у 2020. години доставила Агенцији за привредне регистре 5.159 иницијатива за покретање поступка брисања из регистра предузетника који су блокирани дуже од две године.

Сходно одредбама Закона о платним услугама, од октобра 2015. године Народна банка Србије води Јединствени регистар рачуна физичких лица – потрошача. На основу 1.348 примљених захтева од овлашћених лица и органа у 2020. години, Народна банка Србије је доставила податке о рачунима за 1.458 физичких лица. Број примљених захтева додатно је смањен (за 92,3% у односу на 2019. годину), што је резултат потписивања *Протокола о електронској размени података из Јединственог регистра рачуна* између Министарства правде и Народне банке Србије, чиме је од П2 2019. године правосудним органима омогућено преузимање података о бројевима рачуна физичких лица – потрошача путем Правосудног информационог система.

На основу Закона о Народној банци Србије и прописа о спречавању прања новца и финансирања тероризма, од средине 2020. године Народна банка Србије је успоставила и води *Јединствени регистар сефова и Јединствени регистар корисника новчане дознаке*.

IV.4.6. Послови администрирања јавног дуга

Народна банка Србије у име и за рачун Републике Србије обавља послове администрирања јавног дуга по основу старе девизне штедње, девизних депозита положених код *Дафимент банке а.д. Београд* и *Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица – Југоскандик*, као и зајма за привредни развој.

У 2020. години настављене су континуиране исплате доспелих обвезница серија А2002–2016 емитованих по основу старе девизне штедње, уз евидентан опадајући тренд. Исплате су вршене из средстава буџета пренетих на посебне рачуне код Народне банке Србије отворене за те намене. За ове исплате, Народна банка Србије је авансно преносила средства по захтевима банака, дневно пратила извештаје о конверзији штедње у обвезнице и исплатама обвезница, односно књиговодствено евидентирала промене јавног дуга у ванбилансним евиденцијама.

У периоду од 26. августа 2002. до 31. децембра 2020. године, девизна штедња је конвертована у обвезнице у укупном износу од 3.720,0 мли евра (од тога у 2020. години 0,6 мли евра). Исплаћене су обвезнице серија А2002–А2016 (у роковима и пре рокова доспећа) у номиналном износу од 3.656,3 мли евра. За исплате доспелих обвезница у износу од 2,9 мли евра, у 2020. години из буџета је обезбеђено 0,25 мли евра и 289,0 мли динара. Настављено је и с праћењем исплата обвезница Републике Србије емитованих по основу зајма за привредни развој Србије.

У 2020. години обављани су и стручни и административно-технички послови за потребе Комисије за издавање потврда на основу којих се утврђује право на исплату доспелих обавеза депонентима *Дафимент банке а.д. Београд* у ликвидацији и грађанима који су девизна средства положили на основу *Уговора о пословно-техничкој сарадњи са Југоскандиком д.д. Београд код Банке приватне*

привреде Црне Горе д.д. Подгорица. По захтевима/рекламацијама депонената припремани су подаци/обрачуни и расположива документација за разматрање од стране наведене комисије и на прописани начин спровођени донети закључци те комисије. Такође, свакодневно је комуницирано с грађанима из Републике Србије, бивших република СФРЈ, као и из иностранства, о могућности остваривања права по основу старе девизне штедње коју су положили код банака са седиштем у Републици Србији и њиховим филијалама у бившим републикама СФРЈ.

IV.4.7. Комуникација с јавношћу

Народна банка Србије информисе јавност о свом пословању интензивном сарадњом с медијима, објављивањем информација на званичној интернет страници и њеним поддоменима, као и на друштвеним мрежама.

Одговорно, конзистентно и правовремено информисање шире јавности о активностима централне банке реализује се путем саопштења за јавност, одговора на новинарска питања, интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, конференција за новинаре и објављивања информација на друштвеним мрежама. **Током 2020. објављено је 131 саопштење за јавност и дата су 404 одговора на новинарска питања.** Организовано је 69 изјава и 14 интервјуа за штампане и електронске медије, као и 54 телевизијска и радијска наступа гувернера, вицегувернера и других запослених у Народној банци Србије. На званичном налогу на Твитеру у протеклој години објављена су 2.162 твита, док је на Фејсбуку објављено 650 постова.

Због пандемије вируса корона и препорука и мера Владе Републике Србије које су за циљ имале превенцију ширења вируса корона, организована је једна од планиране четири презентације *Извештаја о инфлацији* за јавност (док су преостала три *Извештаја о инфлацији* јавности представљена путем саопштења и објаве на интернет презентацији Народне банке Србије), једна ванредна конференција за новинаре гувернера, као и снимање почетка пленарног састанака с мисијом ММФ-а током њиховог боравка у Србији.

Путем своје интернет презентације, редовним публикацијама, статистичким прилозима и саопштењима за јавност, Народна банка Србије је у 2020. транспарентно извештавала јавност о инструментима и мерама које је предузимала ради очувања и јачања финансијске стабилности, као и инструментима и мерама спровођења монетарне и девизне политике. Представљене су и активности у области надзора финансијских институција, као и надзора над пружаоцима платних услуга и институција електронског новца. Објављени су *Годишњи извештај о пословању и резултатима рада*, *Годишњи извештај о стабилности финансијског система*, *Годишњи извештај о монетарној политици за 2019. годину*, као и *Полугодишњи извештај о монетарној политици за 2020. годину*, месечна издања *Статистичког билтена*, тромесечни

извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга, пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника финансијских услуга. Тромесечно су објављивани *Извештај о инфлацији* и *Извештај о динаризаацији финансијског система*. Јавности су били доступни и извештаји *Трендови у кредитној активности*, *Извештај о откривеним фалсификованим новчаницама*, *Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака у тромесечној динамичи*, *Извештај о инфлационим очекивањима у месечној динамичи*, као и *Извештај о надгледању платног система*, који се објављује једанпут годишње. Штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

На почетној страници интернет презентације Народне банке Србије постављен је формулар путем кога сва заинтересована лица могу поставити питање из било које области из надлежности Народне банке Србије. Поред тога, доступан је и формулар путем кога је могуће уложити примедбу, односно притужбу на пословање даваоца финансијских услуга. На питања одговарају организационе јединице, у оквиру својих надлежности, у најкраћем могућем року.

У септембру 2020. године, пуштена је у рад нова интернет презентација Народне банке Србије.

На својим поддоменима – *Твој новац* и *Центар за посетиоце*, Народна банка Србије је информисала јавност о активностима на пољу заштите и едукације корисника финансијских услуга, изложбено-културним дешавањима и едукативним програмима за ученике и студенте.

Изложбене поставке, едукативне програме и културно-образовне садржаје Народне банке Србије за јавност у току 2020. године испратила су 1.963 посетиоца. Изложбено-едукативни простор посетила су 773 грађана, а галеријски простор 300. Едукативне радионице похађало је 890 ученика. **Народна банка Србије посебну пажњу поклања финансијској едукацији деце и омладине.** Програми финансијске едукације усмерени су на развијање свести младих о значају новца, његовој улози, вредностима и предностима управљања финансијским производима. У сарадњи с васпитно-образовним институцијама, Народна банка Србије је организовала радионице, предавања и турнире у едукативним играма широм Србије, у складу с препорукама Владе Републике Србије и мерама које за циљ имају превенцију ширења вируса корона. Изложбено-едукативни простори Народне банке Србије (у објектима у Краља Петра 12 и Немањиној 17), почев од 16. марта 2020. године, затворени су за јавност. Уз примену неопходних епидемиолошких мера, Народна банка Србије учествовала је у обележавању „Светске недеље штедње“.

Народна банка Србије је учествовала и у обележавању културне манифестације „Март – месец франкофоније“, као и манифестацијама „Музеји за 10“ и „Дани европске баштине“, поводом којих је припремила и представила

јавности видео-садржаје. У току 2020. године, у холу зграде на Славији организоване су две изложбе.

IV.4.8. Друштвена одговорност

Негујући филантропску традицију, Народна банка Србије је и током 2020. године, а у складу с препорученим епидемиолошким мерама, организовала хуманитарне активности у седишту и филијалама, и различитим видовима деловања пружала помоћ онима којима је она најпотребнија. Запослени су се активно укључили у хуманитарне активности ради прикупљања новца, хране и одеће, пружајући помоћ социјално угроженим категоријама становништва, деци са сметњама у развоју, деци без родитељског старања и старијим особама. Захваљујући сарадњи с хуманитарним организацијама, центрима, удружењима и школама за децу са сметњама у развоју, хуманитарне и волонтерске активности које организује Народна банка Србије изузетно су успешне. **Укупна новчана вредност хуманитарних активности запослених у Народној банци Србије у 2020. години износила је 863.745 динара.**

У хуманитарној акцији „Помозимо онима којима је помоћ потребна“, запослени у Филијали у Нишу прикупили су новац који су донаирали одличном ученику трећег разреда средње медицинске школе који живи без родитељског старања. Запослени из Филијале у Крагујевцу реализовали су акцију прикупљања новца за лечење девојчице, своје суграђанке, која болује од спиналне мишићне атрофије.

У традиционалној друштвено одговорној акцији прикупљања хране за кориснике Народне кухиње Српске православне цркве под називом „Хуманошћу против глади за време короне“, запослени у Народној банци Србије прикупили су око 200 килограма конзервиране хране и готових јела.

Пред новогодишње празнике, у седишту Народне банке Србије одржана је хуманитарна изложба радова деце и омладине са сметњама у развоју, ради прикупљања средстава за реализацију програма који подстичу њихов развој. У традиционалној хуманитарној акцији „Пакетић за непознатог друга“, запослени су донаирали 285 новогодишњих пакета и очуване гардеробе деци и омладини са сметњама у развоју Дневног боравка „Невен“ из Панчева и Дома за децу и омладину „Сремчица“ из Београда, као и деци из Школе с домом за децу са оштећеним слухом у Крагујевцу. Прикупљена су и 83 слатка и слана пакета, која су донаирана удружењу „Коло српских сестара“ из Крагујевца.

Продајом секундарног отпада (папира и ПЕТ амбалаже) који су запослени у Народној банци Србије сортирали у својим канцеларијама у току претходне године прикупљено је 385.945 динара. Новац прикупљен на овај начин усмерава се у хуманитарне сврхе и донаира непрофитним организацијама, удружењима, образовним или здравственим установама. Ове године средства су донаирана

организацији „Мали велики људи“, с којом Народна банка Србије сарађује годинама.

У еколошко-хуманитарној акцији прикупљања пластичних чепова „Чеп за хендикеп“, запослени су током 2020. године сакупили 1.700 килограма чепова и тиме обезбедили средства за набавку колица и трицикла, које особе с хендикепом користе као помоћно средство при ходању.

Додељивање донација утврђено је *Одлуком о образовању комисије за разматрање захтева за доделу донација и хуманитарне помоћи и о утврђивању услова, начина и критеријума за доделу донација и хуманитарне помоћи*. На основу те одлуке, новчана средства за донације и хуманитарну помоћ, односно основна средства, нематеријална улагања и инвентар који су трајно стављени ван употребе, у складу са актом о утврђивању критеријума техничке и технолошке дотрајалости средстава у Народној банци Србије, као и ситни инвентар, потрошни материјал и залихе који су подобни за донирање могу се одобрити, односно донирати правним лицима, јединицама локалне самоуправе, образовним и културним установама и установама социјалне и здравствене заштите, као и непрофитним организацијама, односно удружењима, хуманитарним организацијама и другим установама.

У току 2020. године, Народна банка Србије је на име донација финансијских средстава дала 2.328.000,00 динара. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер израдио је и донирао плакете за Задужбину „Доситеј Обрадовић“.

Народна банка Србије је и у 2020. години наставила да се одговорно понаша према друштвеној заједници и заштити животне средине. Са отпадом који настаје у процесу рада на текућем и инвестиционом одржавању објеката и опреме поступа се у складу са *Законом о управљању отпадом*. Са овлашћеним предузећима закључени су уговори о пружању услуга прикупљања, транспорта и третмана отпада више индексних бројева. Разврстани отпад се правилно и привремено складишти у наменску амбалажу, а затим предаје овлашћеним предузећима на крајње збрињавање. Редовно се воде евиденције о насталом и предатом отпаду и спроводе мере за његово смањење.

Као и претходних година, запослени у Народној банци Србије су наставили са сортирањем отпада у својим канцеларијама (папира, ПЕТ амбалаже и мешаног отпада). Продајом папира прикупљено је 157.840,20 динара, а рециклирањем ПЕТ амбалаже 78.397,30 динара. Новац прикупљен на овај начин биће усмерен у хуманитарне сврхе.

Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер залаже за се чистију животну средину и континуирано прати, контролише и мери квалитет свих аспеката животне средине на које утиче. Активности Завода у вези са заштитом животне средине усаглашене су са законском регулативом и захтевима стандарда, а обухватају прераду отпадних вода, контролу квалитета подземних вода и мерење

атмосферских емисија. Процедура за увођење природног гаса као новог енергента је у току и биће окончана средњом наредне године, чиме ће се омогућити еколошка производња топлотне енергије.

Област управљања отпадом препозната је као веома значајна за унапређење одговорног понашања, с циљем стварања минималне количине отпада и повећања стопе рециклаже. У 2020. години збринуто је 32.000 кг опасног и 148.264 кг неопасног отпада.

У складу с принципима одговорног понашања, Народна банка Србије константно подиже свест својих запослених о значају заштите животне средине.

IV.5. Управљање

IV.5.1. Управљање људским ресурсима

Организационе промене и број запослених у 2020. години

Изменама и допунама *Правилника о унутрашњој организацији Народне банке Србије* у 2020. години извршене су следеће измене:

- Укинута је основна организациона јединица Центар за извештавање и анализу;
- У основној организационој јединици Кабинету гувернера утврђена је ужа организациона јединица Одељење за аналитичку подршку;

Табела IV.5.1.1. Упоредни преглед броја запослених

Организациони део	31. децембар 2019.			31. децембар 2020.			Промена (у %)
	Неодређено време	Одређено време	Укупно	Неодређено време	Одређено време	Укупно	
1	2	3	4 (2+3)	5	6	7 (5+6)	8
Основне организационе јединице	1.425	104	1.529	1.423	101	1.524	-0,33
Филијала у Београду	89	1	90	84	6	90	0,00
Филијала у Новом Саду	100	6	106	100	16	116	9,43
Филијала у Нишу	37	1	38	38	11	47	23,68
Филијала у Крагујевцу	41	6	47	46	3	49	4,26
Филијала у Ужцу	44	-	44	44	1	45	2,27
ЗИН	534	2	536	499	2	501	-8,53
Укупно у НБС:	2.270	120	2.390	2.232	140	2.372	-0,75

Извор: НБС.

– У основној организационој јединици Дирекцији за набавке у оквиру Одељења за јавне набавке укинута су уже организационе јединице Група за спровођење поступака јавних набавки и Група за спровођење поступака јавних набавки мале вредности.

Квалификациона и старосна структура запослених

Када је у питању квалификациона структура запослених, на дан 31. децембра 2020. године, у Народној банци Србије највећи проценат запослених је са средњим образовањем (41,71%) и високим образовањем II степена (39,65%), док проценат с високим образовањем III степена износи 0,90%.

Табела IV.5.1.2. Број запослених по квалификационој структури

Организациони део	31. децембар 2020.					Укупно
	Високо образовање			Средње образовање	Основно образовање	
	III степен	II степен	I степен			
Основне организационе јединице	18	729	203	420	53	1.423
Филијала у Београду	2	8	15	59	-	84
Филијала у Новом Саду	-	18	10	68	4	100
Филијала у Нишу	-	14	3	18	1	36
Филијала у Крагујевцу	-	10	9	26	1	46
Филијала у Ужицу	-	8	8	24	3	44
ЗИН	-	97	68	316	18	499
Укупно у НБС:	20	885	316	931	80	2.232

Извор: НБС.

У погледу полне структуре, и даље је већи број запослених женског пола (56,72%) у односу на запослене мушког пола (43,28%).

Табела IV.5.1.3. Полна структура запослених по организационим јединицама

Организациони део	31. децембар 2020.			
	Мушкарци		Жене	
	Бр. зап.	%	Бр. зап.	%
Основне организационе јединице	555	39,00	868	81,00
Филијала у Београду	24	28,57	60	71,43
Филијала у Новом Саду	38	38,00	62	62,00
Филијала у Нишу	16	44,44	20	55,56
Филијала у Крагујевцу	23	50,00	23	50,00
Филијала у Ужицу	14	31,82	30	68,18
ЗИН	298	59,32	203	40,68
Укупно у НБС:	966	43,28	1.268	56,72

Извор: НБС.

Као и у претходних неколико година, у погледу старосне структуре, две најзаступљеније категорије запослених у 2020. години јесу запослени старости између 50 и 60 година (36,60%) и између 40 и 50 година (28,67%). Просечна старост запослених је 48,95 година.

Табела IV.5.1.4. Старосна структура запослених

Организациони део	31. децембар 2020.						Укупно	Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60		
Основне организационе јединице	-	100	244	447	473	159	1.423	47,89
Филијала у Београду	-	3	6	13	43	10	84	53,57
Филијала у Новом Саду	-	3	15	18	39	25	100	51,56
Филијала у Нишу	-	-	5	7	13	11	36	52,92
Филијала у Крагујевцу	-	3	7	13	16	7	46	50,00
Филијала у Ужцу	-	4	6	13	10	11	44	48,89
ЗИП	-	6	78	129	223	60	496	50,24
Укупно у НБС:	-	122	361	640	817	292	2.270	48,95
У %	-	5,47	16,17	28,67	36,60	13,08	100,00	

Извор: НБС.

Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених у Народној банци Србије

Успешно обављање функција поверених Народној банци Србије налаже примену и унапређење савремених професионалних знања, вештина и способности запослених. Један од стратешких приоритета Народне банке Србије укључује и посвећеност испуњењу и развоју професионалних потенцијала и подизању нивоа стручности запослених.

IV.5.1.5. Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених

2020. година

Вид образовања, стручног оспособљавања и усавршавања	Број запослених
Образовање	
Студије првог степена – основне академске студије	3
Студије другог степена – мастер академске студије	2
Студије трећег степена – докторске академске студије	2
Стручно оспособљавање	19
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања и конференције у земљи	27
Семинари, радионице, саветовања, студијске посете и конференције у иностранству	30
Онлајн обуке на стручне теме	188
Легња пракса	
Пракса студената универзитета из Србије	104

Извор: НБС.

У том смислу, запосленима је омогућено похађање студија на високообразовним институцијама, обука за стицање различитих професионалних звања, сертификата и лиценци, као и учешће на семинарима, курсевима, радионицама, саветовањима, конференцијама и другим сличним облицима усавршавања.

Када су у питању семинари, конференције, специјализовани курсеви и радионице које су запослени похађали у земљи и иностранству у Т1 2020. године на различите теме из области централног банкарства, садржаји ових видова усавршавања прилагођени су актуелним и будућим изазовима с којима се суочава централна банка у обављању функција поверених јој законом. Предавачи су били стручњаци централних банака, ММФ-а, *BIS*-а, ЕЦБ-а, Европске комисије, националних агенција за надзор осигурања и сл.

Наступањем пандемије вируса корона, организатори обука у Србији, као и централне банке и међународне институције које организују усавршавања у иностранству, од марта 2020. године променили су формат планираних семинара, те су они одржани у форми онлајн семинара и курсева, односно вебинара, које је пратило укупно 188 запослених. Највећи број различитих усавршавања у онлајн формату организоване су централне банке Француске и Немачке и ММФ.

Народна банка Србије је организовала праксу по програму „Управљање талентима у Народној банци Србије” за 104 студента. На овај начин талентованим студентима пружена је прилика да практичним радом употпуне теоријска знања стечена на факултетима.

IV.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима

Регулаторни оквир за рад интерне ревизије у Народној банци Србије успостављен је *Законом о Народној банци Србије*, *Статутом Народне банке Србије* и унутрашњим општим актима којима се ближе уређују послови интерне ревизије и начин њиховог обављања.

Послови интерне ревизије обављају се у складу с годишњим планом, који усваја Савет гувернера. О резултатима обављене интерне ревизије извештавају се руководиоци основне организационе јединице, гувернер и руководство Народне банке Србије надлежно за послове који су били предмет ангажовања. Поред тога, о извршеним активностима у области интерне ревизије тромесечно се извештава Савет гувернера преко Одбора за ревизију.

У 2020. години обављено је 18 ревизија у оквиру следећих области: девизне резерве, набавке, платни системи, одржавање објеката и опреме, мењачки послови, сервисирање јавног дуга, непосредна контрола пословања друштава за осигурање, спречавање сукоба интереса, нумизматика, кредитни послови са

иностраним, пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, информационе технологије и рачуноводство.

Резултати ових ревизија показују да се наставља ублажавање ризика пословних процеса и да јачају унутрашње контроле. **У процесима који су били предмети ревизија нису идентификовани налази високог ризика**, а с руководством основних организационих јединица које су надлежне за примену препорука усаглашено је 26 препорука.

У 2020. години, проверен је статус примене 42 препоруке из претходних година, при чему је утврђено да је 36 препорука примењено. Број затворених препорука одражава напоре које су организационе јединице уложиле да се пословни процеси прецизно уреде и да се унутрашње контроле доследно спроводе.

IV.5.3. Информационо-комуникационе технологије

Народна банка Србије је успешно прилагодила употребу својих информационо-комуникационих ресурса како би обезбедила несметано одвијање послова у условима пандемије вируса корона, поштујући мере Кризног штаба и сопствене специфичне пословне потребе. На тај начин су обезбеђени услови за реализацију и планираних и додатних активности изазваних пандемијом.

У току 2020. године, реализована су четири апликативна, инфраструктурна и мултидисциплинарна ИКТ пројекта за потребе Народне банке Србије и екстерних корисника. Између осталог, реализовани су пројекти редизајна интернет презентације Народне банке Србије и размене података с финансијским институцијама путем протокола *SFTP*. У сарадњи са Управом за трезор и Пореском управом Министарства финансија Републике Србије, предузете су активности ради реализације исплате директних давања привредним субјектима у приватном сектору и једнократне новчане помоћи свим пунолетним држављанима Републике Србије како би се ублажиле економске последице настале услед пандемије.

Такође, унапређена је ИКТ инфраструктура примарних *data* центара и локације за опоравак пословања од катастрофе за кључне пословне процесе Народне банке Србије. Посебна пажња посвећена је вишеслојној заштити информационо-комуникационог система Народне банке Србије. Пословање у условима пандемије изискивало је и увођење рада од куће, како би се кључни пословни процеси неометано одвијали, а основни критеријум био је да такав рад буде једнако безбедан као рад у пословном простору Народне банке Србије. Поред тога, софтверске компоненте инфраструктурних система редовно су ажуриране, чиме се постигао виши ниво безбедности, а добијене су и нове функционалности. Инсталиране су новије верзије појединих ИКТ система, као што су системи за размену електронске поште и управљање базама података.

У домену апликативног развоја, Народна банка Србије је у 2020. години реализовала нова и допунила постојећа апликативна решења за подршку пословних процеса, у складу са законском регулативом. Пословни сектори су поднели 264 захтева за измену и допуну апликација у току 2020. године, а реализована су 294 захтева поднета у току 2020. и ранијих година.

Током 2020. године, техничка подршка је регистровала и реализовала 2.332 једноставнија захтева, 5.658 сложенијих захтева и 1.266 инцидената интерних и екстерних корисника у вези са инсталацијом, коришћењем и одржавањем софтвера за обављање мењачких послова.

Реализоване су 2.233 накнаде за активацију, коришћење и одржавање стандардне десктоп верзије и 39 накнада мрежне верзије софтвера за обављање мењачких послова у 2020. години.

V. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ

V.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије

По својој функцији, Народна банка Србије није профитна институција, већ институција која мора да обезбеди остваривање законом постављених циљева обезбеђења ценовне и финансијске стабилности на одржив начин, уз што мање трошкове за све економске субјекте. Због тога се и **успешност Народне банке Србије, као и свих других централних банака у свету, не мери према томе какав је финансијски резултат остварен у једној години, већ колико је успешна у остваривању својих законом дефинисаних циљева и обезбеђењу повољних услова пословања и инвестирања.**

У извештају о финансијском положају Народне банке Србије на дан 31. децембра 2020. године (*Биланс стања*) исказана је актива – имовина Републике Србије, коју, ради остварења циљева и обављања својих функција, користи Народна банка Србије, и пасива – укупне обавезе и капитал Народне банке Србије, у укупном износу од 1.856,0 млрд динара.

У структури активе, највећи део укупних средстава, 85,5%, односи се на девизне резерве којима управља Народна банка Србије. Девизне резерве су, у зависности од облика у коме се налазе, приказане на следећим билансним позицијама: готовина и текући рачуни код банака (383,5 млрд динара), депозити код банака (199,3 млрд динара), злато (207,0 млрд динара), ХоВ (788,9 млрд динара) и средства у *SDR* (7,7 млрд динара), док се остатак на позицијама готовина и текући рачуни код банака (10,9 млрд динара) и ХоВ (131,2 млрд динара) односи на динарска средства и власничке ХоВ у иностраној валути. Поред средстава која чине девизне резерве, у активи биланса стања налази се и чланска квота Републике Србије у ММФ-у исказана као пласман изражен у *SDR*, као и вредност некретнина, постројења, опреме, инвестиционих некретнина, нематеријалних улагања и осталих средстава које Народна банка Србије користи у свом пословању.

Табела V.1.1. Биланс стања
(у хиљадама RSD)

	31. децембар 2020.	31. децембар 2019.
АКТИВА		
Готовина и текући рачуни код банака	394.424.179	339.485.674
Злато и остали племенити метали	208.076.233	158.084.189
Депозити	199.312.402	207.596.412
Потраживања по основу деривата	6.959	5.259
ХсВ	820.174.460	864.779.127
Кредити и пласмани	16.375.557	982.245
Чланска квота у ММФ-у и средства у <i>SDR</i>	91.475.050	96.333.002
Нематеријална улагања	288.428	154.306
Некретнине, постројења и опрема	19.157.663	19.125.657
Инвестиционе некретнине	407.682	407.692
Остала средства	6.315.841	5.079.906
УКУПНО АКТИВА	1.856.016.464	1.712.035.971
ПАСИВА		
Обавезе:		
Обавезе по основу деривата	69.442	4.809
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	748.773.102	651.514.126
Депозити и остале обавезе према држави и другим деловницима	404.601.318	397.401.344
Обавезе према ММФ-у	91.585.239	96.448.924
Резервација	1.516.661	1.713.081
Текуће пореске обавезе	379.091	533.905
Готов новац у оптицају	266.698.917	209.567.662
Остале обавезе	2.348.795	2.037.178
Укупно обавезе	1.515.972.665	1.359.221.029
Капитал		
Државни капитал	187.696.256	176.253.299
Резерве	160.572.376	137.331.122
Губитак/добитак	(8.226.733)	37.230.521
Укупно капитал	340.043.899	352.814.942
УКУПНО ПАСИВА	1.856.016.464	1.712.035.971

Извор: НБС.

У 2020. години укупна актива Народне банке Србије увећана је за 8,4%, тј. за 143,9 млрд динара у односу на 2019. годину. У пасиви су исказане обавезе Народне банке Србије у износу од 1.516,0 млрд динара и капитал у износу од 340,0 млрд динара. Обавезе Народне банке Србије на дан 31. децембра 2020. односе се пре свега на:

– обавезе према банкама и другим финансијским организацијама, које су пре свега настале по основу спровођења монетарне политике (утврђивања обавезне резерве банака и спровођења операција на отвореном тржишту) у износу од 748,8 млрд динара, што је за 14,9% више него претходне године;

– обавезе према држави и другим депонентима по основу трансакционих и осталих депозита у динарима и иностраној валути у износу од 404,6 млрд динара, што је за 1,8% више него претходне године;

– обавезе према ММФ-у у износу од 91,6 млрд динара, што је за 5,0% мање него 2019. године и

– обавезе према трансакторима за готов новац у оптицају у износу од 266,7 млрд динара, што је за 27,3% више него претходне године.

У Билансу успеха Народне банке Србије за 2020. годину исказан је губитак у износу од 8,2 млрд динара. Најзначајнији приходи и расходи које је Народна банка Србије остварила у 2020. години обављањем функција утврђених *Законом о Народној банци Србије* јесу приходи и расходи по основу камата. Приходи од камата износили су 14,0 млрд динара, а расходи 4,3 млрд динара. **Остварен нето приход по основу камата у 2020. износио је 9,7 млрд динара,** што је 0,7 млрд динара више него у 2019. години.

Народна банка Србије остварила је и приходе по основу накнада и провизија у укупном износу од 5,0 млрд динара, што се највећим делом односило на накнаде и провизије предвиђене *Одлуком о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.* Од укупног износа осталих пословних прихода Народне банке Србије, који износе 5,6 млрд динара, на приходе из оперативног пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер односи се 5,2 млрд динара.

Народна банка Србије забележила је у 2020. години нето губитак по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат у износу од 2,8 млрд динара. По основу обрачуна курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле остварен је нето расход у износу од 16,5 млрд динара. Други пословни расходи које је Народна банка Србије имала у свом пословању су: трошкови зарада, накнаде зарада и остали лични расходи (5,2 млрд динара), трошкови амортизације (1,3 млрд динара) и остали расходи (3,4 млрд динара), које највећим делом чине трошкови производње Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер.

Табела V.1.2. Биланс успеха

(у хиљадама RSD, за период од 1. јануара до 31. децембра)

	2020.	2019.
Приходи од камата	13.989.388	13.819.737
Расходи камата	(4.272.933)	(4.791.022)
Нето приход по основу камата	9.716.455	9.028.715
Приходи од накнада и провизија	4.996.408	5.278.587
Расходи накнада и провизија	(336.144)	(399.376)
Нето приход по основу накнада и провизија	4.662.264	4.879.211
Нето добитак/(губитак) по основу финансијских инструмената који се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха	(49.747)	238.803
Нето губитак по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	(2.802.286)	(1.648.710)
Нето приход/(расход) од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	(15.548.851)	24.557.535
Нето приход по основу умањења обезвређења / (расход) по основу обезвређења финансијских средстава	(46.774)	107.047
Остали пословни приходи	5.585.301	6.640.257
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	(5.208.114)	(4.836.290)
Трошкови амортизације	(1.256.823)	(1.041.398)
Остали приходи	1.735.234	4.114.586
Остали расходи	(3.444.301)	(4.275.331)
(ГУБИТАК)/ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА	(7.847.642)	37.764.426
Порез на добитак	(379.091)	(533.905)
(ГУБИТАК)/ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	(8.226.733)	37.230.521

Извор: НБС.

V.2. Рачуноводствени принципи и стандарди

Рачуноводствени принципи и стандарди које Народна банка Србије примењује у припремању, презентацији и обелодањивању финансијских извештаја дефинисани су рачуноводственом политиком Народне банке Србије, која је у складу с Међународним рачуноводственим стандардима и Међународним стандардима финансијског извештавања.

Циљ рачуноводствене политике Народне банке Србије јесте да финансијски извештаји објективно и поштено прикажу имовински положај, успешност пословања и промену финансијског положаја Народне банке Србије. Рачуноводствена политика односи се на процењивање средстава, обавеза и капитала, као и на утврђивање резултата пословања и исказивање ових позиција у финансијским извештајима.

Рачуноводствена политика примењена приликом признавања, вредновања и приказивања најзначајнијих позиција биланса стања и биланса успеха за 2020. годину дата је у наставку.

Приходи и расходи по основу камата

Приходи и расходи по основу камата, укључујући затезну камату, остале приходе и остале расходе у вези с каматносном активом, односно каматносном пасивом, обрачунати су по начелу узрочности прихода и расхода. Приходи и расходи камата по основу финансијског средства или финансијске обавезе израчунавају се применом ефективне каматне стопе на бруто књиговодствену вредност средства или амортизовану вредност обавезе. Приходи камата по основу финансијског средства чија је вредност кредитно умањена (*ниво обезбеђења 3*), израчунавају се применом ефективне каматне стопе на амортизовану вредност финансијског средства, тј. на кориговану вредност за износ извршених умањења вредности.

Приходи и расходи по основу накнада и провизија

Приходи и расходи по основу накнада и провизија признају се у периоду када су остварени.

Прерачунавање средстава и обавеза у иностраној валути

Пословне промене настале у страним валутама чији се курсеви објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачунате су у динаре применом званичног средњег курса који важи на дан трансакције, док се за валуте чији се курсеви не објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачун врши применом одговарајућег унакрсног курса Народне банке Србије који важи на дан трансакције.

Монетарна средства и обавезе у иностраној валути на дан биланса стања прерачунати су у динаре по званичном средњем курсу динара који је важио на тај дан (за стране валуте чији се курс објављује на званичној курсној листи Народне банке Србије), односно по одговарајућем курсу Народне банке Србије (за стране валуте чији се курс не објављује на овој листи).

Позитивне или негативне курсне разлике настале приликом прерачуна пословних трансакција у иностраној валути и приликом прерачуна монетарних позиција биланса стања исказаних у иностраној валути евидентирани су у корист или на терет биланса успеха као приходи/расходи по основу курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле.

Финансијски инструменти

Класификација финансијских средстава и обавеза

Руководство утврђује класификацију финансијских средстава и обавеза приликом почетног признавања, а евентуалне накнадне рекласификације врше се само у случају промене пословног модела у оквиру ког се држе и у том случају рекласификација је обавезна.

Класификација финансијских средстава зависи од пословног модела у оквиру ког се држе финансијска средства и карактеристика новчаних токова који настају у вези с тим средствима.

Народна банка Србије класификује своја финансијска средства у следеће категорије:

- финансијска средства по амортизованој вредности,
- финансијска средства по фер вредности кроз остали резултат и
- финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха.

Финансијске обавезе се класификују као финансијске обавезе које се вреднују по амортизованој вредности и финансијске обавезе које се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха.

Вредновање финансијских средстава и обавеза

Финансијска средства се при почетном признавању исказују по фер вредности, у складу с *МСФИ 9*. Фер вредност финансијских средстава представља цену која би се наплатила за њихову продају у редовној трансакцији. Финансијска средства се, након почетног признавања, вреднују у зависности од категорије у коју су класификована, и то:

- по амортизованој вредности,
- по фер вредности кроз остали резултат и
- по фер вредности кроз биланс успеха.

Финансијске обавезе се при почетном признавању исказују по фер вредности, у складу с *МСФИ 9*, а при накнадном вредновању исказују се по амортизованој вредности, осим финансијских обавеза које се држе ради трговања и финансијских обавеза које се одлуком гувернера или лица које он овласти одреде да се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха.

Модификација финансијских инструмената

Модификација финансијских инструмената јесте измена утврђених (уговорених, прописаних или на други начин у складу с прописима установљених) новчаних токова финансијског средства, настала реуговарањем или на други

начин. Ако се при модификацији финансијских инструмената процени да се новчани токови нису знатно изменили, наставља се с признавањем тог финансијског инструмента по модификованој вредности, а разлика између књиговодствене и модификоване вредности исказује се у билансу успеха. Ако се при модификацији финансијског инструмента процени да су новчани токови знатно измењени, престаје се с признавањем тог финансијског инструмента и признаје се ново финансијско средство.

Обезвређење финансијских средстава

Вредност финансијских средстава (исказивање исправке вредности, односно резервације за умањење вредности) умањује се за износ очекиваних кредитних губитака финансијских средстава која се вреднују по амортизованој вредности, финансијских средстава по фер вредности кроз остали резултат и осталих потраживања у складу са захтевима МСФИ 9.

Очекивани кредитни губици финансијских средстава процењују се за појединачно финансијско средство или за групу финансијских средстава са истим карактеристикама, при чему се узимају у обзир све релевантне и доступне квантитативне и квалитативне информације, и то оне које се односе на прошла, садашња и будућа догађања.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 1 ако је процењено да имају низак кредитни ризик или ако кредитни ризик није значајно повећан у односу на ризик који је постојао на датум почетног признавања тих финансијских средстава. За ова финансијска средства утврђује се износ дванаестомесечних очекиваних кредитних губитака.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 2 ако је процењено да је кредитни ризик значајно повећан у односу на ризик који је постојао на датум почетног признавања и за ова финансијска средства утврђује се износ очекиваних кредитних губитака током читавог века трајања финансијског средства.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 3 ако је процењено да је кредитни ризик значајно повећан, тако да се може сматрати да је вредност тих финансијских средстава кредитно умањена и за ова финансијска средства утврђује се износ очекиваних кредитних губитака током читавог века трајања финансијског средства.

Финансијска средства чија је вредност кредитно умањена при стицању обавезно се сврставају у ниво обезвређења 3 и остају у том нивоу током читавог века трајања.

Престанак признавања

Финансијско средство или део финансијског средства престаје да се признаје кад престане право на све или одређене новчане токове по основу тог

финансијског средства или кад се пренесу финансијска средства или део финансијског средства. Признавање финансијске обавезе или дела те обавезе престаје када је финансијска обавеза у целини или делимично престала или застарела. Разлика између књиговодствене вредности финансијског средства и обавезе или дела финансијског средства и обавезе чије признавање престаје, одређене на датум престанка признавања, и примљене накнаде (ако постоји) исказује се у билансу успеха.

V.3. Изложеност и управљање ризицима

Основни финансијски ризици с којима се Народна банка Србије суочава у свакодневном пословању су:

- кредитни ризик,
- ризик ликвидности,
- каматни ризик и
- девизни ризик.

С обзиром на то да Народна банка Србије за основни циљ има одржавање стабилности цена и очување финансијске стабилности, њен оквир за управљање финансијским ризицима разликује се у односу на друге, комерцијалне финансијске институције. Већина финансијских ризика везаних за пословање Народне банке Србије настаје по основу управљања девизним резервама и операција на финансијском тржишту.

Девизним резервама се управља на основу *Стратешких смерница за управљање девизним резервама*, које утврђује Извршни одбор Народне банке Србије. Смерницама се дефинишу критеријуми за пласирање девизних резерви, циљеви коришћења девизних резерви, глобални оквири за пласмане и др. На основу тих смерница, Инвестициони комитет Народне банке Србије припрема предлог *Тактичких смерница за управљање девизним резервама* и доставља их на усвајање Извршном одбору.

Кредитни ризик

Кредитни ризик се односи на ризик неизмирења обавеза, тј. могућност да се средства неће правремено и/или у потпуности вратити или да се неће наплатити планираном/уговореном динамиком. Основна изложеност Народне банке Србије кредитном ризику настаје пре свега по основу управљања девизним резервама. **При пласирању девизних резерви Народна банка Србије се руководи начелима ликвидности и сигурности.** Кредитни ризик портфолија Народне банке Србије анализира се и мери у складу са општеприхваћеним методама, укључујући захтеве за минимални кредитни рејтинг.

Табела V.3.1. Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по земљама и регионима
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2020)

	Србија	Европа	Америка и Канада	Остало	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	10.832.911	147.928.135	591.497	12.908	159.465.451
Депозити	30.434	143.749.193	55.532.775	0	199.312.402
ХоВ	119.725.851	501.639.814	183.142.963	104.165.564	908.674.212
Кредити и пласмани	16.375.557	-	-	-	16.375.557
Члански квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	7.700.392	-	7.700.392
Остала средства	1.161.667	564	1.260	-	1.163.521
Укупно 31. 12. 2020.	148.226.420	793.317.736	246.968.887	104.178.492	1.292.691.535
Укупно 31. 12. 2019.	14.693.089	834.135.986	288.949.015	96.405.641	1.234.183.731

Извор: НБС.

Према рејтинг агенцијама *Standard & Poor's*, *Moody's* и *Fitch*, ХоВ у које се улаже морају имати минимални комбиновани кредитни рејтинг од А- за државне, А+ за обвезнице јавног сектора и АА за обвезнице покривене средствима обезбеђења. Поред тога, депозите које Народна банка Србије пласира код пословних банака, а који нису покривени колатералом, морају имати минимални комбиновани кредитни рејтинг АА-. За сваку банку одређује се индивидуални кредитни лимит на основу кредитног рејтинга банке, искуства у раду с том банком и анализе њеног пословања. Индивидуални кредитни лимити одређују се у *Листи издаваца ХоВ и банака код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви Народне банке Србије*, а коју усваја Извршни одбор. Пласмани код централних банака и међународних финансијских институција нису ограничени. Изузетак од претходних ставова чине средства на редовним текућим рачунима Народне банке Србије код банака које немају наведени рејтинг, а користе се за потребе обављања платног промета са иностранством.

Ризик ликвидности

Ризик ликвидности се односи на (не)могућност одржавања вредности у плаћању и наплаћивању према уговореним роковима. Као део стратегије управљања ризиком ликвидности, Народна банка Србије поседује портфолио ликвидне aktive, као што су средства на рачунима код иностраних банака и обвезнице које су емитовале најразвијеније земље, међународне финансијске институције, федералне јединице најразвијенијих земаља и финансијске институције с подршком тих земаља, као и обвезнице издате на основу

првокласног средства обезбеђена, а у складу са смерницама за управљање девизним резервама.

Табела V.3.2. Изложеност ризику ликвидности
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2020)

	До једног месеца	Од 1 до 3 месеца	Од 3 месеца до 1 година	Од 1 до 5 година	Преко 5 година	Без рока	Укупно
Готовина и текуће рачуни код банака	394.424.179	-	-	-	-	-	394.424.179
Депозити	93.978.202	79.781.981	23.516.040	16.863	-	2.019.226	196.312.402
Потраживања по основу деривата	-	-	-	-	-	6.959	6.959
ХоВ	13.579.591	68.433.899	257.686.277	548.219.929	20.754.415	11.500.249	920.174.460
Кредити и пласмани	8.730	13.614.505	1.617.049	2.228	402.579	530.465	16.375.557
Чланови изоста у ММФ-у и средства у SDR	7.700.380	-	-	-	-	83.774.658	91.475.038
Остала средства	431.440	117.000	-	-	-	815.081	1.163.521
	510.122.724	162.147.366	282.819.366	548.239.020	21.156.994	99.446.638	1.822.932.128
Обавезе по основу деривата	-	-	-	-	-	69.442	69.442
Депозити и остале обавезе према банкарма и другим финансијским организацијама	478.814.390	-	-	-	-	269.956.706	748.771.102
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	316.052.927	-	-	-	-	66.548.391	404.601.318
Обавезе према ММФ-у	1.353	-	-	-	-	91.583.886	91.585.239
Готов новац у оптици	-	-	-	-	-	266.698.917	266.698.917
Остале обавезе	1.786.509	-	-	112.750	-	216.647	2.114.806
	796.655.185	-	-	112.750	-	717.074.889	1.512.842.824
Рочна неусклађеност на дан 31. 12. 2020.	-286.532.461	162.147.289	282.819.366	548.126.270	21.156.994	-618.628.251	109.089.304
Кумулативна неусклађеност на дан 31. 12. 2020.	-286.532.461	-124.385.075	150.434.391	706.680.661	727.717.565	109.089.304	-
Рочна неусклађеност на дан 31. 12. 2019.	-233.884.896	141.728.899	290.123.161	498.790.376	2.262.651	-525.476.326	173.543.694
Кумулативна неусклађеност на дан 31. 12. 2019.	-233.884.896	-92.156.258	197.965.903	696.757.379	699.019.930	173.543.694	-

Извор: НБС.

Каматни ризик

Народна банка Србије утврђује референтну каматну стопу и каматне стопе по којима, у поступку спровођења монетарне политике, наплаћује камату на кредите и друге пласмане (и на друга потраживања), као и по којима плаћа камату на средства банака код Народне банке Србије како би постигла своје законом дефинисане циљеве – ценовну и финансијску стабилност и подржавала економску политику Владе Републике Србије, не доводећи у питање своје законом дефинисане циљеве. Поред тога, држава и државне институције држе своје депозите у динарима и иностраној валути код Народне банке Србије.

Међутим, каматносна актива (углавном у иностранству) изложена је знатним ризицима по основу промена тржишних каматних стопа. То све може да утиче на промену финансијске позиције, те стога Народна банка Србије правилима пласирања, пре свега девизних резерви, тежи да ограничи евентуалне губитке по основу тржишних ризика.

Табела V.3.3. Изложеност ризику од промене каматних стопа
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2020)

	Каматносна позиција	Некаматносна позиција	Укупно
Финансијска средства			
Готовина и текући рачуни код банака	148.360.856	246.053.323	394.424.179
Депозити	199.267.463	44.939	199.312.402
Потраживања по основу деривата	-	6.959	6.959
ХоВ	920.174.460	-	920.174.460
Кредити и пласмани	15.880.343	495.214	16.375.557
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	7.700.392	83.774.658	91.475.050
Остала средства	-	1.163.521	1.163.521
	1.291.383.514	331.548.614	1.622.932.128
Финансијске обавезе			
Обавезе по основу деривата	-	69.442	69.442
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	408.712.818	340.060.284	748.773.102
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	25.853.427	376.717.891	404.601.318
Обавезе према ММФ-у	7.807.354	83.777.875	91.585.239
Готов новац у оптицију	-	266.698.917	266.698.917
Остале обавезе	-	2.114.806	2.114.806
	442.403.609	1.071.439.215	1.513.842.824
Нето изложеност на дан			
31. 12. 2020.	848.979.905	-739.890.601	109.089.304
31. 12. 2019.	817.279.942	-643.736.338	173.543.604

Извор: НБС.

Девизни ризик

Народна банка Србије је изложена девизном ризику због промена у девизним курсевима. Претежни део активе и пасиве биланса стања Народне банке Србије изражен је у иностраној валути, што омогућава Народној банци Србије да, у случају потребе, одговори захтевима у погледу одржања екстерне ликвидности земље и ублажи краткорочне осцилације курса динара.

Да би ризике на средњи рок свела на најмању могућу меру, Народна банка Србије настоји да валутну структуру aktive усклади са очекиваним девизним обавезама. У кратком року то може да доведе до позитивних и негативних курсних разлика, које се евидентирају у билансу успеха.

Табела V.3.4. Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2020)

	EUR	USD	SDR	Остале валута	Укупно стране валута	RSD	Укупно
Финансијска средства							
Готовина и текући рачуни код банака	369.964.401	4.302.135	-	9.234.700	383.491.236	10.932.943	394.424.179
Депозити	81.142.034	112.084.885	-	6.068.618	199.295.528	16.674	199.312.202
Потроживања по основу деривата	-	-	-	0	-	6.909	6.909
Хоџ	459.900.716	285.622.262	11.499.578	42.428.053	800.448.609	119.725.851	920.174.460
Кредити и плаћани	-	-	-	0	-	16.375.567	16.375.567
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	91.475.050	0	91.475.050	-	91.475.050
Остала средства	28.859	516.521	-	536	545.716	617.000	1.163.521
	911.635.890	403.525.804	102.974.628	57.719.907	1.475.256.139	147.675.989	1.622.932.128
Финансијске обавезе							
Обавезе по основу деривата	-	-	-	-	-	69.442	69.442
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	276.349.894	464.266	-	5.898	276.820.048	471.953.054	748.773.102
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	153.428.177	42.318.872	1.532	782.844	196.531.425	208.069.893	404.601.318
Обавезе према ММФ-у	-	-	91.585.239	-	91.585.239	-	91.585.239
Готов новац у оптицају	-	-	-	-	-	266.628.917	266.628.917
Остале обавезе	624.495	194.548	-	407.624	1.226.667	607.939	2.114.606
	430.402.536	42.977.706	91.586.771	1.196.566	566.163.579	947.679.245	1.513.842.624
Нето изложеност на дан:							
31. 12. 2020.	480.833.264	360.548.098	11.387.857	56.523.341	909.092.560	-800.003.256	109.089.304
31. 12. 2019.	548.446.515	436.294.910	10.981.512	65.981.566	1.048.614.503	-876.070.899	172.543.604

Извор: НБС.

V.4. Izveštaj nezavisnog revizora

KPMG d.o.o. Beograd
 Milutina Miškovića 1J
 11070 Beograd
 Srbija

Tel.: +381 (0)11 20 50 500
 Faks: +381 (0)11 20 50 550
 www.kpmg.com/rs

Izveštaj nezavisnog revizora

Savetu guvernera Narodne banke Srbije

Mišljenje

Izvršili smo reviziju priloženih finansijskih izveštaja Narodne banke Srbije (u daljem tekstu: „Banke“), koji se sastoje od

- bilansa stanja na dan 31. decembra 2020. godine;

i za period od 1. januara do 31. decembra 2020. godine.

- bilansa uspeha;
- izveštaja o ostalom rezultatu;
- izveštaja o promenama na kapitalu;
- izveštaja o tokovima gotovine,

kao i

- napomena, koje sadrže pregled značajnih računovodstvenih politika i ostala obelodanjivanja

(„finansijski izveštaj“).

Po našem mišljenju, priloženi finansijski izveštaji istinito i objektivno prikazuju finansijski položaj Banke na dan 31. decembra 2020. godine, kao i rezultate njenog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja („MSFI“).

© 2021 KPMG d.o.o. Beograd, članica mreže članica
 nezavisnog članstva KPMG globalne mreže članica, čiji
 članovi su članovi KPMG network, koji su povezani
 zajedničkim sistemima računovodstva i poslovanja.

Milutina Miškovića
 P.B. 349/030
 Beograd, 2021-02-02/02/2021

Osnov za mišljenje

Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji Republike Srbije i standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji. Naša odgovornost u skladu sa tim standardima je detaljnije opisana u delu izveštaja Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja. Mi smo nezavisni u odnosu na Banku u skladu sa Međunarodnim kodeksom etike za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne etičke standarde za računovođe

(uključujući Međunarodne standarde nezavisnosti) (IESBA Kodeks) zajedno sa etičkim zahtevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih izveštaja u Republici Srbiji, i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtevima i IESBA Kodeksom. Smatramo da su revizorski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i da pružaju osnov za izražavanje našeg mišljenja.

Odgovornost rukovodstva i lica zaduženih za upravljanje za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i istinito i objektivno prikazivanje finansijskih izveštaja u skladu sa MSFI kao i za uspostavljanje takvih internih kontrola za koje rukovodstvo smatra da su relevantne za pripremu finansijskih izveštaja, koji ne sadrže materijalno značajne greške, nastale bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu.

Prilikom sastavljanja finansijskih izveštaja, rukovodstvo je odgovorno da proceni

spособnost Banke da nastavi poslovanje u skladu sa načelom stalnosti poslovanja, i da obelodani, ako je to primenljivo, pitanja koja se odnose na stalnost poslovanja i korišćene pretpostavke stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove.

Lica zadužena za upravljanje su odgovorna za nadzor procesa finansijskog izveštavanja u Banci.

Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja

Naš cilj jeste da steknemo razumni nivo uveravanja da li finansijski izveštaji uzeti u celini, ne sadrže materijalno značajne greške, nastale bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu, i da izdamo izveštaj revizora koji sadrži naše mišljenje. Razuman nivo uveravanja je visok stepen uveravanja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija obavljena u skladu sa Zakonom o reviziji Republike Srbije i standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji uvek otkriti materijalno značajnu grešku ako ona postoji. Greške mogu nastati zbog pronevere ili greške u radu i smatraju se materijalno značajnim ako se razumno može očekivati da bi one, pojedinačno ili zbirno, mogle uticati na ekonomske odluke korisnika donete na osnovu ovih finansijskih izveštaja.

Kao sastavni deo revizije u skladu sa Zakonom o reviziji Republike Srbije i standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji, mi primenjujemo profesionalno prosuđivanje i održavamo profesionalni skepticizam u toku obavljanja revizije. Mi takođe:

- Identifikujemo i procenjujemo rizike od materijalno značajnih grešaka u finansijskim izveštajima, nastale bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu, kreiramo i sprovodimo revizorske procedure kao odgovor na te rizike, i pribavljamo dovoljne

i odgovarajuće revizorske dokaze koji pružaju osnov za izražavanje našeg mišljenja. Rizik da neće biti otkrivene materijalno značajne greške nastale zbog pronevere je veći od onog koji se odnosi na greške u radu, budući da pronevera može uključiti udruživanje, falsifikovanje, namerne propuste, lažno prikazivanje, ili izbegavanje internih kontrola.

- Stičemo razumevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju sa ciljem kreiranja revizorskih procedura koje su odgovarajuće za date okolnosti, ali ne i u cilju izražavanja mišljenja o efektivnosti internih kontrola Banke.
- Ocenjujemo primerenost primenjenih računovodstvenih politika i razumnost računovodstvenih procena i povezanih obelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o opravdanosti primene načela stalnosti poslovanja kao primenjene računovodstvene osnove od strane rukovodstva i, na osnovu prikupljenih revizorskih dokaza, o tome da li postoji materijalna neizvesnost u pogledu događaja ili okolnosti koji mogu značajno dovesti u pitanje sposobnost Banke da posluje u skladu sa načelom stalnosti poslovanja. Ako zaključimo da postoji

materijalna nezvesnost, dužni smo da u našem izveštaju revizora skrenemo pažnju na relevantna obelodanjivanja u finansijskim izveštajima ili, ako takva obelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo naše mišljenje. Naši zaključci su zasnovani na revizorskim dokazima prikupljenim do datuma izveštaja revizora.

- Ocenjujemo opštu prezentaciju, strukturu i sadržaj finansijskih izveštaja, uključujući i

obelodanjivanja, i da li finansijski izveštaj prikazuje osnovne poslovne promene i događaje na način kojim je postignuto njihovo objektivno prikazivanje.

Saopštavamo licima zaduženim za upravljanje, između ostalog, pitanja u vezi sa planiranim obimom i dinamikom revizije i značajnim revizorskim nalazima, uključujući i bilo koje značajne nedostatke u internim kontrolama koje smo identifikovali u toku naše revizije.

KPMG d.o.o. Beograd

Nikola Đenić
Licencirani ovlašćeni revizor

Beograd, 5. april 2021. godine

V.5. Годишњи финансијски извештаји⁸⁹

Биланс стања

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

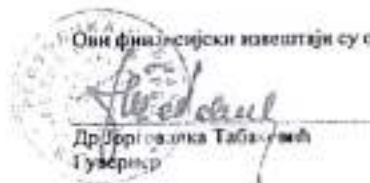
БИЛАНС СТАЊА

На дан 31. децембра 2020. године

У знацима динара	Напомена	31. децембар 2020.	31. децембар 2019.
АКТИВА			
Готовина и текући рачуни код банака	16, 3.4	394.424.179	339.485.874
Злато и остали племенити метали	17, 3.5	208.078.233	158.084.189
Депозити	18, 3.3	199.312.402	207.598.412
Потраживања по основу деривата	3.3	6.959	5.259
Хартије од вредности	19, 3.3	920.174.460	884.779.127
Кредити и пласмани	20, 3.3	16.375.557	982.245
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима гучења	21, 3.3	91.475.050	96.333.002
Нематеријална имовина	22, 3.7	288.428	154.306
Некретности, постројења и опрема	22, 3.7	19.157.663	19.125.957
Извештајне некретности	22, 3.7	407.692	407.692
Остала средства	23	6.315.841	5.079.908
УКУПНО АКТИВА		1.856.016.464	1.712.035.971
ПАСИВА			
Обавезе			
Обавезе по основу деривата	3.3	69.442	4.809
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	24	748.773.102	651.514.126
Депозити и остале обавезе према држави и другим депозитима	25	404.601.318	397.401.344
Обавезе према Међународном монетарном Фонду	26, 3.3	91.585.239	96.448.924
Резервација	27, 3.11	1.516.661	1.713.081
Текуће пореске обавезе	28, 3.9	379.091	533.905
Новац у оптицају	29	266.698.917	209.567.662
Остале обавезе	30	2.348.795	2.037.178
Укупно обавезе		1.515.972.565	1.359.221.029
Капитал			
Државни капитал		187.698.256	178.253.299
Резерв		160.572.376	137.331.122
(Губитак)/Нераспоређени добитак		(8.226.733)	37.230.521
Укупно капитал	31	340.043.899	352.814.942
УКУПНО ПАСИВА		1.856.016.464	1.712.035.971

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Губернера:

Др Ђорђе Јованковић
Губернер

⁸⁹ Финансијски извештаји за 2020. с напоменама, које чине њихов саставни део, достављају се Народној скупштини до 30. јуна 2021. и објављују на интернет презентацији Народне банке Србије.

Биланс успеха

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

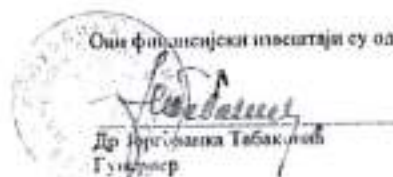
БИЛАНС УСПЕХА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2020. године

У хиљадама денара	Напомена	2020.	2019.
Приходи од камата		13.989.388	13.819.737
Расходи камата		(4.272.933)	(4.791.022)
Нето приход по основу камата	4, 3.1	9.716.455	9.028.715
Приходи од накнада и провизија		4.998.408	5.278.587
Расходи накнада и провизија		(536.144)	(399.376)
Нето приход по основу накнада и провизија	5, 3.1	4.462.264	4.879.211
Нето (губитак)/добитак по основу финансијских инструмената који се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха	6	(49.747)	238.801
Нето губитак по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	7	(2.802.286)	(1.648.710)
Нето (расход)/приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	8, 3.2	(16.548.851)	24.557.536
Нето (расход) по основу обезбеђења/приход од умањења обезбеђења финансијских средстава	9, 3.3, 32	(46.774)	107.047
Остали пословни приходи	10	5.595.301	6.640.257
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	11, 3.10	(5.208.114)	(4.836.290)
Трошкови амортизације	12, 3.7	(1.256.823)	(1.041.398)
Остали приходи	13	1.735.234	4.114.586
Остали расходи	14	(3.444.301)	(4.275.331)
(ГУБИТАК)/ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА		(7.847.642)	37.764.426
Порез на добит	28, 3.9	(379.091)	(533.905)
(ГУБИТАК)/ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	31	(8.226.733)	37.230.521

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јургенка Табак, шеф
Гувернер

Извештај о осталом резултату

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОСТАЛОМ РЕЗУЛТАТУ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2020. године

У изградњама динара	2020.	2019.
(Губитак)/Добитак периода	(8.226.753)	37.230.521
Компоненте осталог резултата које не могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалне имовине и основних средстава	-	8.559
Позитивни ефекти промене вредности власничких инструмената које се вредују по фер вредности кроз остали резултат	402.181	778.612
Актуарски добитци/губитци	179.412	(245.197)
Компоненте осталог резултата које могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
Позитивни/Негативни ефекти промене вредности дужничких инструмената који се вредују по фер вредности кроз остали резултат	3.745.188	(181.890)
Укупан остали резултат периода	4.326.781	360.084
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	3.899.952	37.590.605

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Овај финансијски извештај су одобрили од стране Гувернера:

Др Звезданка Табаковић
Гувернер

Извештај о променама на капиталу

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ
У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2020. године

У складу са стандардом	Државни капитал	Посебне резерве	Резерви за плате резерве	Резерв по основу фер вредности	Актуарски добитак/ губитак	Нераподељени добитак/ губитак	Укупно
Станје на дан 1. јануара 2019. године	171.128.873	184.711.573	13.903.869	4.117.789	49.505	30.581.204	324.492.804
Резултат добити из претходне године (пункт 21)	7.124.426	14.188.311	-	-	-	(30.581.204)	(9.268.467)
Повећане реализационих резерви по основу нематеријалне имовине и основних средстава	-	-	8.559	-	-	-	8.559
Повећане резерви по основу фер вредности власничких Хов	-	-	-	778.612	(245.197)	-	778.612
Актуарски губитак	-	-	-	(183.890)	-	-	(183.890)
Смаломе резерви по основу фер вредности дужничких Хов	-	-	-	-	-	37.230.521	37.230.521
Нето добитак текуће године	178.253.299	188.899.884	13.912.428	4.714.502	(195.692)	37.230.521	352.814.942
Станје на дан 31. децембра 2019. године	178.253.299	188.899.884	13.912.428	4.714.502	(195.692)	37.230.521	352.814.942
Станје на дан 1. јануара 2020. године	178.253.299	188.899.884	13.912.428	4.714.502	(195.692)	37.230.521	352.814.942
Резултат добити из претходне године (пункт 31)	9.444.957	18.914.473	-	402.181	179.412	(37.230.521)	(8.871.691)
Повећане резерви по основу фер вредности власничких Хов	-	-	-	-	-	-	402.181
Актуарски добитак	-	-	-	-	179.412	-	179.412
Повећане резерви по основу фер вредности дужничких Хов	-	-	-	3.745.188	-	-	3.745.188
Нето губитак текуће године	187.698.256	137.814.357	13.912.428	8.861.871	(16.286)	(8.226.733)	(8.226.733)
Станје на дан 31. децембра 2020. године	187.698.256	137.814.357	13.912.428	8.861.871	(16.286)	(8.226.733)	340.043.809

Напомена: на вредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ова финансијска извештај су одобрени од стране Гувернера:

Др Јелисавета Табаковић
Гувернер

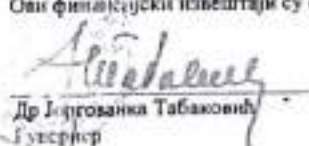
Извештај о токовима готовине

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ
 У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2020. године

У хиљадама динара	2020	2019
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ		
Приливи од камата	13.673.217	14.372.474
Приливи од накнада	5.478.083	5.363.829
Приливи по основу продаје производа и услуга – ЗИН	6.117.860	7.483.851
Приливи од осталих пословних активности	2.076.487	3.723.447
Приливи од дивиденди и учешћа у добитку	-	103.539
Приливи готовине из пословних активности	27.345.647	31.047.140
Одливи по основу камата	(3.378.889)	(6.540.126)
Одливи по основу накнада	(534.024)	(503.196)
Одливи по основу трошкова пословања	(10.701.611)	(10.678.589)
Одливи готовине из пословних активности	(14.614.524)	(17.721.911)
Нето приливи по основу узетих депозита	116.553.387	162.535.160
Нето приливи/одливи кредита и пласмана	8.363.538	(63.154.978)
Нето одлив по основу хартиса од вредности и осталих финансијских средстава која нису намењена извештају	(34.772.415)	(104.492.117)
Нето приливи из пословних активности пре пореза на добит	102.873.833	8.213.294
Плаћени порез на добит	(533.905)	(426.343)
Исплата распоређеног резултата - пренос буџету Републике Србије	(8.871.090)	(9.268.467)
Нето приливи/одливи готовине из пословних активности	93.470.638	(1.481.516)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА		203
Приливи од продаје нематеријалне имовине и основних средстава	-	(1.251.591)
Одливи за куповину нематеријалне имовине и основних средстава	(1.538.978)	(1.251.388)
Нето одлив готовине из активности инвестирања	(1.538.978)	(1.251.388)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА		
Нето одлив по основу узетих краткорочних кредита	(1.034.094)	(954.373)
Нето одлив готовине из активности финансирања	(1.034.094)	(954.373)
Нето повећање/(смањење) готовине	90.897.566	(3.687.277)
Готовина и готовински еквиваленти на почетку периода	347.603.811	344.451.334
Курсне разлике, нето	(36.376.806)	6.839.754
ГОТОВИНА И ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА КРАЈУ ПЕРИОДА (напомена 28)	402.124.571	347.603.811

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

 Др Ј. Јованка Табаковић
 Гувернер

V.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

Укупни приходи остварени у Заводу у 2020. години износили су 5.606,9 мли динара, док су укупни расходи износили 3.482,4 мли динара. Упркос специфичним тржишним околностима изазваним пандемијом вируса корона, капитализоване су предности производног потенцијала Завода, тако да је **нето финансијски резултат пословне 2020. године поново премашно 2 млрд динара (2.124,5 мли динара)**.

Табела V.6.1. Укупни приходи и расходи ЗИН-а

(у мли RSD)

	2019.	2020.	Индекс 2020/2019.
Укупни приходи ЗИН-а	7.620,9	5.606,9	73,6
Приходи из оперативног пословања:	7.545,7	5.389,1	71,2
Производи за НБС	1.283,9	158,5	12,3
Производи за домаће тржиште	6.244,2	5.157,7	82,8
Производи за извоз	17,6	52,9	300,6
Остали (финансијски) приходи:	75,3	237,8	316,0
Укупни расходи ЗИН-а	4.046,3	3.482,4	86,1
Степен покривености укупних расхода приходима	188,3	161,0	-

Извор: НБС.

Заједнички напори запослених у Заводу на превазилажењу новонасталих околности и максимална ангажованост на оптимизацији процеса и усклађивању норматива и стандарда потрошње репроматеријала допринели су знатном напретку у планирању и организовању производње, као и уштедама у пословању. Стабилност и континуитет у остваривању позитивног нето финансијског резултата Завода последњих година, проистекли из његове основне делатности и диверсификованог портфолија, омогућавају његов даљи просперитетан технолошки развој.

Конвертовање обртних средстава у најликвиднији (новчани) облик постављено је као примарни циљ пословања, па је битно истаћи и да динамика наплате у односу на реализовану продају не бележи осцилације, као и да се налази на релативно високом нивоу. По том основу, рација ефикасности пословања (просечан обрт залиха, бруто профитна маржа и принос на активу) превазилазе просек привредних друштава у Србији.

Завод је остварио позитиван финансијски резултат у 2020. години и без прихода од интерне реализације производа за Народну банку Србије, који су, ради сагледавања свеобухватног пословања Завода, део интерног извештајног сегмента. При обрачуна овог међурезултата нису изузети трошкови њихове израде, тј. производње новчаница и оптицајног кованог новца, извештаја, каталога, плаката, визиткарти, интерних платних картица и др.

Структура прихода

Највећи приход (5.157,7 млн динара) Завод је остварио на домаћем тржишту, што представља 92% укупних прихода, док су приходи од извозних послова износили 52,9 млн динара, или 0,9% укупно остварених прихода.

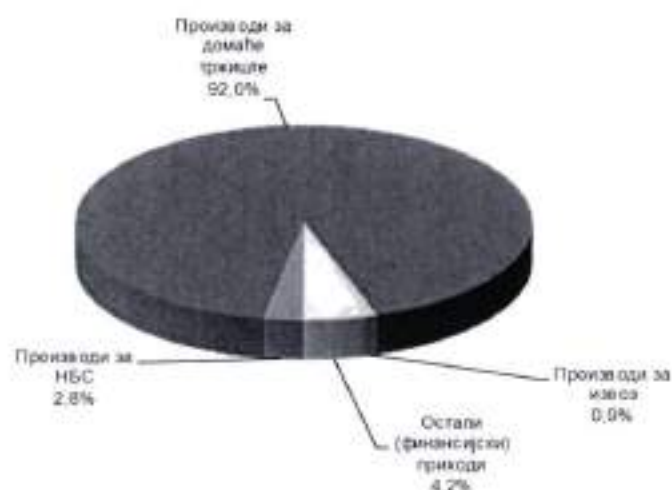
Табела V.8.2. Структура укупних прихода
(у млн RSD)

	2019.	2020.	Индекс 2020/2019.
Укупни приходи Завода	7.620,9	5.606,9	73,6
Приходи из оперативног пословања	7.545,7	5.369,1	71,2
Производи за НБС	1.283,9	168,5	12,3
Новчанице	1.019,1	-	-
Оптички ковани новац	254,3	132,6	52,2
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали производи и услуге за НБС	10,5	25,7	244,5
Домашње тржиште и извоз	6.261,8	5.210,6	83,2
Услуге припреме	5,4	37,8	697,0
Новчанице и други производи	2,4	2,9	119,9
Оптички и пригодни ковани новац	4,5	2,2	49,1
Остали ковани производи и услуге	610,9	503,8	82,5
Вредносни производи	974,7	978,4	100,4
Заштићени производи	2.665,4	1.510,6	56,7
Књиге, публикације и промотивни материјал	7,1	5,8	80,7
Остали производи	801,5	778,1	97,1
Персонализација	1.189,5	1.390,9	116,9
Остали (финансијски) приходи	75,3	237,8	316,0

Извор: НБС.

У структури оперативних прихода на домаћем и иностраном тржишту доминирају приходи од израде и персонализације платних картица, као и приходи од заштићених производа.

Графикон IV.6.1. Структура укупних прихода ЗИН-а у 2020. години

Извор: НБС.

Интерни приходи, тј. приходи од производа за Народну банку Србије износили су 158,5 млн динара, или 2,8% укупно остварених прихода, и знатно су мањи него претходне године, што је последица плана и програма израде и издавања новчаница и кованог новца Народне банке Србије.

Процент наплате потраживања остао је изузетно висок. Ненаплаћена потраживања ван валуте представљају мање од 0,2% укупно фактурисане вредности у 2020. години.

Структура расхода

У структури укупних расхода у 2020. години, највеће је учешће расхода из оперативног пословања, и то: трошкова основног материјала и енергије (44,5%), бруто зарада и осталих личних расхода (31,5%) и амортизације (14,1%).

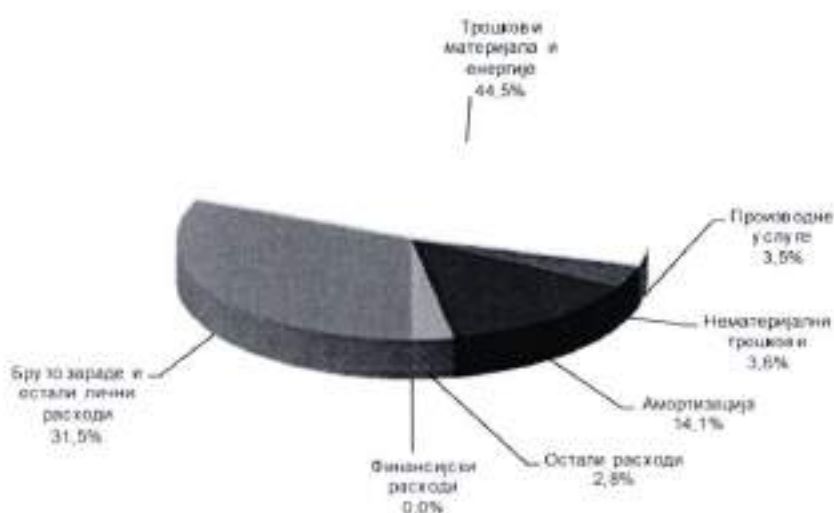
Табела V.6.3. Структура укупних расхода
(у млн RSD)

	2019.	2020.	Индекс 2020/2019.
Укупни расходи	4.046,3	3.482,4	86,1
Финансијски расходи	0,9	0,3	38,9
Бруто зараде и остали лични расходи	1.033,2	1.098,3	106,3
Трошкови материјала и енергије	1.801,4	1.549,9	81,5
Производне услуге	154,2	120,3	78,0
Нематеријални трошкови	102,5	124,2	121,1
Амортизација	471,7	490,4	104,0
Остали расходи	382,5	99,0	25,9

Извор: НБС.

Учешће наведених расхода у укупним приходима у 2020. години смањено је у односу на претходне године.

Графикон IV.6.1.2. Структура остварених расхода ЗИИ-а у 2020. години

Извор: НБС.

Пандемија и предузете мере

У време проглашења ванредног стања, Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер имао је сачињен план поступања који је базиран на процени потреба (техничких и кадровских) за обезбеђењем несметаног спровођења свих неопходних активности за одржавање виталних процеса рада. План је обухватао и одређивање приоритетних производа и услуга из асортимана Завода, као и процену неопходног броја запослених за реализацију планираних активности у условима ванредног стања.

Током пандемије константно је одржан оптималан број запослених којим се обезбеђује континуитет у производњи и испоруци добара и услуга из асортимана Завода. На овај начин Завод је благовремено обезбедио тромесечне залихе свих производа за потребе грађана (личне карте, пасоши, саобраћајне и возачке дозволе и др.), тако да није било застоја у испоруци производа.

VI. ПЛАНОВИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД

Приоритет монетарне политике и у наредном периоду биће одржавање ценовне и финансијске стабилности, уз подршку што бржем расту наше привреде и даљем расту запослености.

Примењујући стратегију циљања инфлације и одговорно спроводећи доследну монетарну политику, Народна банка Србије планира своје активности у складу са законом дефинисаним циљевима, чијем ће испуњењу бити посвећена и у наредном периоду. Кључне принципе даљег спровођења монетарне политике, Народна банка Србије утврдила је *Програмом монетарне политике у 2021. години*. Као и до сада, пуна координација мера монетарне и фискалне политике биће настављена како би се очувала постигнута ценовна и финансијска стабилност и обезбедио одржив економски опоравак од кризе изазване пандемијом.

Упркос пандемији, као и у претходних седам година, инфлација је очувана на ниском и стабилном нивоу, што ће и даље бити најзначајнији циљ Народне банке Србије. Према оцени Народне банке Србије, инфлација ће се у наредном периоду кретати у границама циља од $3 \pm 1,5\%$, а монетарна политика ће остати конзистентна са остваривањем овог циља. Кључни изазови ће и даље долазити из међународног окружења, будући да пандемија још увек у највећој мери утиче на глобална економска кретања. Изазови се пре свега односе на брзину опоравка глобалне трговине и привредног раста, нарочито раста зоне евра, кретање светских цена примарних производа, као и на токове капитала према земљама у успону. Велики број земаља ову годину започео је с поштравањем здравствених мера, што је успорило глобални раст. Ипак, раст светске привреде ове године ће највероватније бити виши него што се првобитно очекивало, због мањег утицаја здравствених мера на потрошњу и додатних фискалних мера, пре свега у САД, што, уз процес вакцинације, улива оптимизам да светска привреда полако излази из кризе. Бржи опоравак економске активности него што се очекивало још увек није довољан сигнал за већину централних банака у свету да је темпо опоравка одржив и да могу да повуку своје стимулативне мере, што

подгрева очекивања тржишта да ће централне банке бити спремне да прихвате и вишу инфлацију. Централне банке оцењују да су фактори који стоје иза виших стопа инфлације ове године привременог карактера и да ће се спровођење експанзивних монетарних политика наставити. То би требало позитивно да утиче на токове капитала према земљама у успону, укључујући Србију.

Иако је данас знатно више укључена у глобалне производне и трговинске ланце, Србија је, захваљујући одговорном вођењу економске политике у претходном периоду и координираним и правовременим мерама Народне банке Србије и Владе Србије, успела да економску штету током пандемије сведе на минимум. Уз очување постојећих производних капацитета, настављен је инвестициони циклус започет 2015. године, што је омогућило достизање преткризног нивоа индустријске производње и извоза још средином прошле године, ограничило пад БДП-а у тој години на свега 1% и обезбедило достизање његовог преткризног нивоа већ у Т1 2021. године – једно тромесечје раније него што се очекивало. Ако Србија настави са одличним резултатима у реализацији инфраструктурних пројеката и у привлачењу СДИ, створиће се могућност да стопа раста на нивоу ове године буде и већа од 6%, чему у прилог иде и наставак успешног процеса вакцинације.

Кључан фактор који доприноси постигнутим резултатима привреде Србије, захваљујући којима се сврстава међу ретке земље на свету које су достигле преткризни ниво активности, јесте очување макроекономске и финансијске стабилности. Важно је напоменути да и у овако неизвесном амбијенту на глобалном нивоу Народна банка Србије није дозволила да било шта угрози стабилност домаће валуте. Такође, инфлациона очекивања су остала усидрена, што указује на кредибилитет монетарне политике.

Народна банка Србије ће наставити да пажљиво прати кретања и утицај кључних фактора из домаћег и међународног окружења на инфлацију, финансијску стабилност и брзину економског опоравка и да у складу с тим прилагођава своје мере у интересу наше привреде и грађана. Пуна координација мера монетарне и фискалне политике биће настављена како би се очувала постигнута ценовна и финансијска стабилност и обезбедио одржив економски опоравак од кризе изазване пандемијом.

Ради очувања адекватног нивоа девизних резерви и високог нивоа њихове сигурности и ликвидности, Народна банка Србије ће остати доследна опредељењу одржавања веома ниског нивоа ризика свог инвестиционог портфела.

Адекватан ниво девизних резерви, по обиму и по структури, важна је гаранција сигурности управо у кризним временима и доказ да је својим мерама и активностима Народна банка Србије допринела повећању отпорности домаће привреде на евентуалне негативне утицаје из међународног окружења. Наставак

знатног прилива СДИ од почетка године, као и нето прилив по основу портфолио инвестиција, уз остварен суфицит текућег рачуна платног биланса у Т1, први пут од 2007. године, резултирао је даљим растом девизних резерви, чиме је додатно ојачана отпорност на екстерне ризике. Народна банка Србије, и током 2021. године, остаће доследна у одржавању девизних резерви на адекватном нивоу, руководећи се начелима сигурности и ликвидности у управљању девизним резервама.

Народна банка Србије ће наставити да спроводи активности које имају за циљ веће коришћење динара у финансијском систему.

У условима изразите неизвесности и изазова из међународног окружења, мере монетарне политике које је донела Народна банка Србије допринеле су **очувању ценовне стабилности, релативне стабилности курса динара према еврџ, као и стабилности финансијског система, што представља главни предуслов за успостављање још већег поверења у динар у наредном периоду.** У том смислу, Народна банка Србије ће наставити да разматра и по потреби доноси нове регулаторне и пруденцијалне мере усмерене на повећање динаризације.

Досадашњом политиком обавезне резерве Народна банка Србије је стимулисала банке да у већој мери користе динарске изворе финансирања. **Политика стимулативних стопа обавезне резерве за динарске изворе финансирања и веће ремунарације на средства издвојене динарске обавезне резерве биће настављена и у наредном периоду.** Такође, ради подршке даљем развоју финансијског тржишта, Народна банка Србије ће наставити да спроводи мере и активности које имају за циљ јачање кредибилитета каматних стопа на међубанкарском новчаном тржишту као основе за унапређење домаћег тржишта новца и капитала, а посебна пажња ће бити посвећена и даљем развоју тржишта инструмената заштите од девизног ризика.

Као супервизор финансијског сектора, Народна банка Србије ће наставити да континуирано и благовремено прати начин на који послују финансијске институције, обављајући посредну и непосредну контролу и по потреби доносећи регулативу која има за циљ очување квалитета активе и финансијске стабилности.

У области контроле пословања банака, друштава за (ре)осигурање, давалаца финансијског лизинга и друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, Народна банка Србије ће предузимати активности у правцу даљег унапређења процеса супервизије и постојеће регулативе, као и њеног усаглашавања с правним тековинама ЕУ. Када је у питању контрола пословања банака, у току 2021. године планиране су следеће активности: спровођење плана супервизорских активности за 2021. годину; континуирано праћење и анализа пословања банака и давалаца финансијског лизинга и предлагање адекватне регулативе; континуирани посредни надзор пословања

банака и давалаца финансијског лизинга; непосредни надзор над пословањем банака и давалаца финансијског лизинга према усвојеном плану; унапређење комуникације с јавношћу, банкама и даваоцима финансијског лизинга, с циљем постизања вишег степена разумевања функције супервизије, и др. Посебна пажња биће посвећена праћењу ефекта мера усвојених ради очувања стабилности финансијског система у условима пандемије вируса корона, у интересу грађана и привреде.

Ако се имају у виду значајна улога **сектора осигурања** у пружању заштите осигураницима од последица изазваних вирусом корона и значај обезбеђења континуитета пружања услуге осигурања у условима ове кризе, активности Народне банке Србије ће у 2021. години бити усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања (спровођењем плана непосредних контрола, континуираним посредним надзором субјеката надзора и изменом регулативе) и унапређење функције надзора, а све ради обезбеђења заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица. Уз редовне послове посредног надзора друштава за **управљање и добровољних пензијских фондова и послове лиценцирања**, спроводиће се и поступци непосредних контрола, у складу с планом непосредних контрола за 2021. годину. Имајући у виду околности настале услед ширења пандемије, Народна банка Србије ће посебну пажњу усмерити на очување стабилности сектора добровољних пензијских фондова и заштиту интереса чланова фондова.

Током фебруара и марта 2021. године, у оквиру редовног годишњег циклуса ажурирања планова реструктурирања, припремљени су и усвојени **нови ажурирани планови реструктурирања за банке и банкарске групе и утврђени су нови минимални захтеви за капиталом и подобним обавезама**.

Планирано је да Народна банка Србије током 2021. године **континуирано прати начине на које финансијске институције процењују ризик информационог система и управљају тим ризицима**, посредним и непосредним контролама, а према потребама и у складу с планом контрола.

Народна банка Србије ће и током 2021. године наставити да **прати примену прописа којима се уређује девизно пословање, односно наставиће да контролише девизно и мењачко пословање ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања девизних и мењачких послова** сходно прописима који уређују девизно пословање, а ради заштите финансијског и привредног система од противправних радњи, у оквиру своје превентивне и контролне функције.

У априлу 2020. године, Народна банка Србије је доношењем посебне инструкције за банке омогућила овлашћеним мењачима да и у условима ванредног стања испуњавају прописане обавезе, нарочито продају ефективног страног новца банци, уплату готовине у динарима на текући рачун код банке и сл. И у 2021. години Народна банка Србије ће наставити да сагледава најбоља могућа решења у области мењачког пословања, посебно имајући у виду ток пандемије, и утицаће

на то да обављање ове делатности буде што ефикасније у датим околностима. С тим у вези, наставиће се и са унапређењем послова у вези са издавањем и одузимањем овлашћења за обављање мењачких послова, спровођењем програма обуке и издавања сертификата за обављање мењачких послова, као и вођењем регистара у тој области.

Поред тога, Народна банка Србије ће наставити да спроводи поступак извршења правноснажних и извршних судских одлука, којима је одлучено о привремено одузетим средствима, ефективном страном новцу, чековима и ХоВ (налози за извршење заштитне мере одузимања односно повраћаја наведених средстава, привремено одузетих у складу са *Законом о девизном пословању*).

У оквиру функције заштите корисника финансијских услуга, унапређиваће се механизам колективне заштите.

У складу са актуелним трендовима **развоја функције заштите корисника финансијских услуга** присутним на европском, али и ширем међународном плану – одређење Народне банке Србије остаје да, **поред редовних активности усмерених на заштиту индивидуалних права и интереса корисника финансијских услуга** (које предузима спроводећи поступке по притужбама и приговорима корисника), **у највећој могућој мери користи механизме колективне заштите ових корисника** (у поступцима утврђивања непоштене пословне праксе и неправичних уговорних одредаба и поступцима посредне и непосредне контроле). Поменути механизми колективне заштите показују се као делотворнији и ефикаснији, јер омогућавају да се утврђена неправилност у поступању даваоца финансијских услуга отклони истовремено према свим корисницима чија су права и интереси повређени. Због тога ће ресурси Народне банке Србије и у предстојећем периоду бити знатно ангажовани на спровођењу посредних (по правилу циљаних) и непосредних (по правилу свеобухватних) контрола банака.

Поред тога, Народна банка Србије планира да континуирано подиже стандарде у области тржишног понашања банака и да у појединачним сегментима од посебног значаја са аспекта заштите корисника финансијских услуга (попут информисања у преговорној фази, права на превремену отплату итд.) утврђује најбољу праксу на тржишту и унапређује добре пословне обичаје инструкцијама о поступању које су дужне да примењују све банке.

Са аспекта заштите корисника финансијских услуга, важно је истаћи да је Народна банка Србије спремно одговорила на изазове у вези са актуелном пандемијом. И пре прилагођавања пословања изазваних пандемијом, Народна банка Србија је увела електронску комуникацију с финансијским институцијама у области заштите корисника финансијских услуга, како би се скратили рокови у поступцима по притужбама/приговорима корисника и имали на располагању развијени канали за комуникацију с корисницима путем којих су они могли

електронским путем да достављају своје притужбе/приговоре на рад финансијских институција и допуњују документацију, а ради ефикаснијег поступка заштите права корисника. Такође, Народна банка Србије је већ унапредила и систем електронских формулара путем којег корисници финансијских услуга могу да поставе питања Народној банци Србије и добију одговоре у најкраћем могућем року. На тај начин, послови у области **заштите корисника финансијских услуга обављају се неометано и без застоја и током пандемије – Народна банка Србије није дозволила да, у условима неизвесног окружења, права корисника буду угрожена.**

Народна банка Србије ће наставити са активностима усмереним на модернизацију и повећање ефикасности платних система.

Током 2021. године, Народна банка Србије ће наставити да учествује у спровођењу програма економске помоћи Владе Републике Србије привредним субјектима у приватном сектору и грађанима Републике Србије. С тим у вези, у марту 2021. године Народна банка Србије је координирала пословима отварања наменских рачуна за исплату директних давања у складу са *Уредбом о утврђивању Програма директних давања из буџета Републике Србије привредним субјектима у приватном сектору у циљу ублажавања економских последица проузрокованих епидемијом болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2*, коју је Влада Републике Србије донела 11. фебруара 2021. године. Наведеном уредбом утврђује се *Програм директних давања из буџета Републике Србије привредним субјектима у приватном сектору*, односно уређује се прихватање, начин и поступак исплате, услови коришћења и губитак права на директна давања, као и правне последице губитка права на директна давања привредним субјектима у приватном сектору ради ублажавања економских последица проузрокованих епидемијом вируса корона.

Поред наведеног, Народна банка Србије је подржала Министарство финансија и Управу за трезор у вези с припремом прописа којим је уређена исплата једнократне новчане помоћи пунолетним држављанима Републике Србије у износу од 60 евра у динарској противвредности према средњем курсу Народне банке Србије.

Од фебруара 2021. године Народна банка Србије, заједно с представницима Владе, министарстава, надлежних агенција, Светске банке, научно-технолошких паркова, ИКТ кластера и ИТ хабова, НАЛЕД-а и Иницијативе „Дигитална Србија“ и др., учествује у раду Радне групе за израду *Предлога стратегије развоја стартап екосистема Републике Србије од 2021. до 2025. године*. Задатак те радне групе, између осталог, јесте дефинисање приоритетних политика за убрзан развој стартап екосистема са акцентом на области јавних и приватних инвестиција, омогућавања приступа предузетничком капиталу и побољшања локалне и регионалне повезаности домаћег стартап екосистема.

Ради одржавања и унапређења сигурног и стабилног рада платних система, у оквиру функције надгледања у 2021. години планиране су следеће активности: наставиће се с регулаторним активностима у погледу унапређења прописа и интерних аката којима се уређује стабилан и сигуран рад платних система; наставиће се са активностима на процени усклађености битног платног система са законом којим се уређују платне услуге и прописима донетим на основу тог закона ради одржавања његовог сигурног и стабилног рада и адекватног управљања ризицима у том систему; континуиран посредан надзор над пословањем платних система прикупљањем и анализом извештаја и друге документације и података које оператор доставља Народној банци Србије у складу са законом којим се уређују платне услуге и прописима донетим на основу тог закона.

Такође, у оквиру функције надгледања, активности у 2021. години ће се усмерити на праћење даљег тока имплементације инстант плаћања на продајним местима, као и услуге *Prenez* и технологије *deep-link* са акцентом на превентивно деловање, како би се обезбедила стабилност финансијске инфраструктуре и смањено ризик од поремећаја на тржишту плаћања.

У области спречавања прања новца, Народна банка Србије ће деловати активно – као регулатор и супервизор.

У области спречавања прања новца, Народна банка Србије ће предузимати активности у правцу даљег унапређења супервизорских активности ради благовременог праћења изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма обвезника које надзире, спровођења плана непосредних контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма за 2021. годину, као и континуираног праћења међународних стандарда у овој области.

Активности Народне банке Србије ће бити усмерене и на даље јачање сарадње с релевантним државним органима (посебно са Управом за спречавање прања новца) и обвезницима које надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Посебна пажња ће бити усмерена на даље спровођење активности дефинисаних *Акционим планом за спровођење Националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020–2024.*

У 2021. Народна банка Србије ће активно учествовати у сачињавању *Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма* на основу података који се односе на период 1. 1. 2018 – 31. 12. 2020, при чему је по *Одлуци о образовању Радне групе за ажурирање Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма*,⁸¹ представник Народне банке Србије именован за координатора Подгрупе за област „Финансијски сектор“.

Народна банка Србије ће током 2021. године, заједно с другим органима, извести Комитет Манивал о учињеном напретку Републике Србије у области

⁸¹ „Службени гласник РС”, бр. 19/21.

спречавања прања новца и финансирања тероризма, односно о техничкој усклађености и ефективној примени прописа из наведене области у Републици Србији, који ће бити предмет разматрања на 62. пленарној седници тог тела у септембру 2021. године.

Народна банка Србије ће истаковити да прилагођава законску регулативу из своје надлежности, ради ефикасног функционисања целокупног система.

Народна банка Србије ће и у 2021. години предузимати све неопходне мере из своје надлежности којима се утиче на смањење последица актуелне пандемије. С тим у вези, Народна банка Србије ће припремити привремене мере за очување стабилности финансијског система, као и друге мере, у зависности од тока пандемије и даље процене њених последица.

У П1 2021. године планирано је доношење подзаконских аката из надлежности Народне банке Србије ради ближег уређивања пословања е дигиталном имовином. С тим у вези, планирано је и усклађивање *Смерница за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обавезнике над којима Народна банка Србије врши надзор*⁸¹ са изменама и допунама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма. Доношењем ових подзаконских аката заокружиће се правни оквир и у целини испунити нормативни услови за несметану примену Закона о дигиталној имовини, у чијој припреми су учествовали и представници Народне банке Србије.

Поред тога, наставиће се рад на стварању правних и других претпоставки ради омогућавања употребе менице у електронском облику (е-меница) у правном и пословном промету у Републици Србији, ради побољшања услова и стварања нових могућности за привредни развој.

Предвиђено је и предузимање одговарајућих мера ради унапређења послова израде закона и других прописа из надлежности Народне банке Србије и праћења прописа ЕУ, као и развијање послова заступања Народне банке Србије пред судовима и усклађености пословања. Континуирано се разматра примена стандарда пословног понашања у Народној банци Србије и њихово евентуално нормативно унапређење.

На међународном плану, очекује се наставак успешне сарадње с ММФ-ом и другим међународним финансијским институцијама, наставак активности Народне банке Србије у процесу европских интеграција, билатералне финансијске сарадње, као и реализације Фонда револвинг кредита Републике Србије и донације Краљевине Данске – Програма локалног економског развоја на Балкану (Програм LEDIB).

⁸¹ Ове смернице су донете Одлуком о Смерницама за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обавезнике над којима Народна банка Србије врши надзор („Службени гласник РС”, бр. 13/2018, 103/2018, 57/2019 и 137/2020).

Почетком јануара 2021, Одбор извршних директора ММФ-а донео је одлуку о успешном завршетку последњег, петог полугодишњег разматрања резултата економског програма Републике Србије, подржаног тридесетомесечним Инструментом за координацију политике, што је потврда успешне сарадње са овом међународном финансијском институцијом. Током априла 2021, обављене су редовне консултације по члану IV *Статута ММФ-а*, а вођени су и **разговори с мисијом ММФ-а о основама новог економског програма који би ММФ подржао нефинансијским, саветодавним аранжманом**. Мисија је истакла да је постигнут споразум о политикама и реформама које би могле да буду подржане новим Инструментом за координацију политика (*PCI*). Споразум морају да одобре Управни и Извршни одбор ММФ-а, при чему је разматрање споразума од стране Извршног одбора оквирно заказано за другу половину јуна 2021.

Током 2021. најважније активности у процесу европских интеграција биће усмерене на прилагођавање преговарачког оквира и координационе структуре за преговоре Републике Србије о новој методологији за проширење ЕУ. С обзиром на то да се период примене трећег ревидираног *Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ* завршава 2021, у наредном периоду биће организована четврта ревизија овог стратешког документа, а у складу с новом методологијом проширења ЕУ.

Представници Народне банке Србије учествоваће у раду седница мешовитих комитета/комисија за економску сарадњу с појединим земљама.

У вези с реализацијом Фонда револвинг кредита Републике Србије, Народна банка Србије планира да, у сарадњи с Министарством привреде и Министарством финансија, у току 2021. године спроведе укључење нових банака у реализацију Фонда, као и да прошири листу могућих корисника Фонда.

У 2021. години, Народна банка Србије, као агент Републике Србије, планира да, у сарадњи с Министарством привреде, поново отпочне реализацију донације Краљевине Данске – *Програма локалног економског развоја на Балкану*.

Будући да током 2020. године Народна банка Србије није могла да обави планирану контролу наменског коришћења средстава кредита одобрених крајњим корисницима из Апеке зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете Ш/Б и Фонда револвинг кредита Републике Србије због пандемије вируса корона, планира се да се у току 2021. године ова контрола спроведе електронским путем.

Народна банка Србије наставиће да унапређује аналитички оквир, као помоћни алат у одлучивању о монетарној и макроруденцијалној политици.

И у текућој години Народна банка Србије ће наставити да развија аналитички оквир и да ради на даљем **унапређењу постојећих и увођењу нових модела за потребе пројекције инфлације и БДП-а и анализе трансмисионог механизма монетарне политике**. Један од правца развоја основног модела за средњорочну пројекцију ићи ће путем укључивања фискалног импулса у модел као фактора на

страни тражње, имајући у виду значајне ефекте фискалних пакета помоћи у условима пандемије на кретање инфлације и БДП-а. Поред тога, наставиће се са **унапређењем модела опште економске равнотеже (DSGE)**, који се користи у оцени кредитног канала трансмисије монетарне политике у условима када је знатан део тог канала везан за кредите у еврима и евроиндексиране кредите. Такође, биће настављена и **имплементација нових високофреквентних показатеља економске активности у модел за краткорочну пројекцију БДП-а**.

Ради даљег јачања функције финансијске стабилности, Народна банка Србије у 2021. години планира следеће активности: **анализу различитих показатеља ради оцене јаза учешћа кредита у БДП-у** као основног показатеља прекомерне кредитне активности; **анализу усклађености кредитног и привредног циклуса** ради унапређења модалитета за предвиђање настанка финансијске кризе; **анализу граничних вредности групе показатеља за потребе одређивања прага сигнализирања**, односно упозорења у погледу увођења контрацикличног заштитног слоја капитала; **обраду и анализу израде макроруденцијалних стрес-тестова у делу утицаја климатских промена на показатеље реалног и финансијског сектора** и др. Такође, у 2021. години утврђиваће се стопе заштитног слоја капитала за домаће системски значајне банке (на годишњем нивоу) и контрацикличног заштитног слоја капитала (на тромесечном нивоу).

Да би се очувао висок степен поверења јавности у активности централне банке, приоритет остаје одговорна и правовремена комуникација.

Комуникација централне банке о макроекономским кретањима и изгледима за наредни период, као и мерама и активностима које на основу тога спроводи, повећава предвидивост и разумевање улоге централне банке и остварених резултата у њеном раду. **Ефикасна комуникација с јавношћу посебно добија на значају током периода изазова каква је актуелна пандемија**. Због тога Народна банка Србије тежи јасној и активној комуникацији не само са стручном већ с целокупном јавношћу. Народна банка Србије ће наставити да одговорно и правовремено информисе јавност о свом пословању и активностима активном сарадњом с медијима. Због пандемије, Народна банка Србије је тежиште своје активности у овој области ставила на што детаљније информисање јавности путем интернет странице и друштвених мрежа, као и на исцрпне одговоре на питања медија и шире јавности електронским путем. Као и до сада, Народна банка Србије ће редовно обавештавати јавност о одлукама монетарне политике, саопштењима након седница Извршног одбора (које се одржавају једном месечно), док ће на тромесечном нивоу стручној и широј јавности представљати *Извештај о инфлацији* с пројекцијама главних макроекономских варијабли у наредном периоду. У зависности од тока пандемије у остатку године, поред детаљних информација на интернет страници и друштвеним мрежама, размотриће се повратак на уобичајене конференције за медије гувернера поводом

објављивања *Извештаја о инфлацији* и *Извештаја о стабилности финансијског система*, ради информисања јавности о стању и ризицима у финансијском систему, као и правовременог указивања на потенцијалне системске ризике. У 2021. години предвиђа се даљи развој интернет домена и поддомена, као и спровођење изложбених и едукативних активности Народне банке Србије у складу с током пандемије, уз поштовање прописаних епидемиолошких мера.

Народна банка Србије ће и у области статистике наставити да унапређује своје активности, с обзиром на њен значај за успешно вођење монетарне, макропруденцијалне и микропруденцијалне политике.

Народна банка Србије ће и у 2021. наставити да унапређује своје активности у изради званичне статистике, с обзиром на значај квалитетних и правовремених података за успешно вођење економске политике у целини, а посебно монетарне, макропруденцијалне и микропруденцијалне политике. У складу с *Националним програмом за усвајање правних тековина ЕУ* и мерилима дефинисаним за затварање преговарачког поглавља 18 – *Статистика*, у области статистике државних финансија у плану је да се започне редовно тромесечно извештавање о дугу сектора опште државе по критеријумима из Мастрихта. У складу с преузетим обавезама, наставиће се са усклађивањем методологија с прописима ЕУ из области монетарне, финансијске и платнобилансне статистике и редовно извештавање *Eurostat*-а у области платнобилансне статистике, процедуре у случају прекомерног дефицита (*EDP*), извештавање ЕЦБ-а у области статистике каматних стопа банака, као и редовно статистичко извештавање ММФ-а и Светске банке.

У делу активности Завода за израду новчаница и кованог новца, планиран је даљи технолошки развој производних процеса, уз оптимизацију трошкова пословања.

Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као производна организациона јединица Народне банке Србије, спреман је да, изналажењем свих начина упошљавања људских и технолошких потенцијала, и даље тежи напретку и остварењу квалитетнијих и бољих резултата. Напредак Завода огледа се и у иновацијама и пословним идејама, као и способношћу да се адекватним планирањем, организовањем и контролом управља сложеним процесима производње.

Евидентно је постојање визије напретка Завода и јасног смера интензивног и екстензивног коришћења капацитета. Евидентно је и усвајање нових модела, технолошко и апликативно усавршавање и проналажење правилног начина подизања свести запослених. Завод је постао модерна пословна целина која, не заостајући за великим светским играчима, иде правцем свог даљег развоја и глобалног позиционирања.

Наставиће се са обезбеђењем адекватног нивоа и структуре готовог новца у оптицају.

У условима актуелне пандемије знатно се повећала тражња за готовим новцем. Народна банка Србије предузела је активности из своје надлежности како би се обезбедило несметано обављање готовинског платног промета. У том смислу, Народна банка Србије је снабдела своје филијале у Београду, Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Ужицу довољном количином и апоенском структуром новчаница и кованог новца и у сваком тренутку је могла да удовољи захтевима банака за исплату готовог новца (чиме се показала оправданост држања резерви готовог новца у трезорима Народне банке Србије у приближном односу 50% количине готовог новца у оптицају).

Ради реализације стратешких и оперативних циљева у вези са **обезбеђењем адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају**, као и попуњавања залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2021. години изради додатна количина од 108,4 мли комада новчаница (апоени од 10, 20, 1.000, 2.000 и 5.000 динара) и 85 мли комада кованог новца апоена од 1, 2 и 5 динара. На основу *Оквирног споразума о сарадњи* између Народне банке Србије и компаније *Mish International Monetary Inc* из фебруара 2018. године, с том компанијом је потписан појединачни уговор о изради 210.000 комада **нумизматичког новца с ликом Николе Тесле** у апоену од 100 динара у 2021. години. Независно од те количине, а према идентичном идејном решењу, у 2021. години предвиђена је и израда 500 комада нумизматичког новца с ликом Николе Тесле за потребе нумизматичког тржишта у Републици Србији. Поред тога, биће израђена и преостала количина од по 250 комада нумизматичког новца с ликом Николе Тесле издања 2018. и 2019. године и 500 комада издања 2020. године, који цису реализовани у претходним годинама.

Ради унапређења и повећања ефикасности целокупних пословних процеса, запослени у Народној банци Србије константно се едукују и развијају своје компетенције.

Најважнији капитал Народне банке Србије јесу њени запослени. Ради унапређења постојећих пословних процеса и јачања стручних капацитета у новим областима пословања, **константна едукација и развој запослених у Народној банци Србије од посебног су значаја**. Народна банка Србије настоји да и остале пословне ресурсе којима располаже користи на најефикаснији могући начин.

Народна банка Србије планира да у 2021. години у домену информационо-комуникационих технологија, поред редовних активности, настави са инфраструктурним и апликативним пројектима и унапређивањем управљачких функција, а у складу с dobrим праксама и искуствима ЕСЦБ-а, између осталог и **унапређењем управљања и коришћења локације за опоравак пословања од катастрофе за кључне пословне процесе**. Такође, планира и наставак

активности на обукама из области безбедности информационо-комуникационог система у складу са захтевима стандарда *ISO 27001*⁸³, захтевима *SWIFT*-а за обавезним сигурносним контролама, као и с другим специфичним потребама информационо-комуникационог система Народне банке Србије.

У току 2021. године планирана је екстерна процена квалитета рада **Интерне ревизије**, која због пандемије није извршена 2020. године, као и даље обављање ревизорских ангажовања према усвојеном плану. Као и до сада, Народна банка Србије ће бити **друштвено одговорна** и посвећена бројним активностима које доприносе добробити шире друштвене заједнице.

⁸³ Систем управљања безбедношћу информација.

Списак графикана и табела

Графикони

III.1.2.1.	Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа	37
III.1.2.2.	Репо продаја и стање продатих ХоВ	38
III.1.2.3.	Обим стерилизације инструментима монетарне политике	39
III.1.3.1.	Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији	43
III.2.2.1.	Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима	64
III.2.2.2.	Укупна премија према врстама осигурања	64
III.2.3.1.	Структура имовине добровољних пензијских фондова	72
III.2.4.1.	Структура активе давалаца финансијског лизинга	75
III.2.4.2.	Структура пасиве давалаца финансијског лизинга	75
III.4.2.1.	Кључни макроекономски ризици	98
III.4.2.2.	Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона	99
III.4.2.3.	Индекс финансијског стреса (<i>FSIX</i>) и раст БДП-а	100
III.4.2.4.	Кретање показатеља системског стреса	101
IV.1.1.	Покривеност увоза девизним резервама	103
IV.1.2.	Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути	106
IV.1.3.	Принос портфеља у оригиналној валути	107
IV.1.4.	Принос портфеља и „бенчмарка“ у оригиналној валути у 2020.	108
IV.1.5.	Укупан принос портфеља и „бенчмарка“ прерачунао у динаре, по тромесечјима	108
IV.1.6.	Структура инвестиционог портфеља	109
IV.3.1.1.	Вредност промета у Међубанкарском и Међународном клирингу	123
IV.4.2.1.	Фонд револвинг кредита РС – класификација делатности	148
IV.4.2.2.	Фонд револвинг кредита РС – територијална подела	148
IV.4.2.3.	Реализација Апеке зајма ШБ – територијална подела	150
IV.4.2.4.	Реализација Апеке зајма ШБ – класификација делатности	150
IV.4.3.1.	Плаћене кредитне обавезе Републике Србије према иностранству, по којима је НБС агент, у 2020. години – по кредиторима и тромесечјима	159

V.6.1.	Структура укупних прихода ЗИН-а у 2020.	197
V.6.2.	Структура остварених расхода ЗИН-а у 2020.	198
Табеле		
III.2.1.1.	Структура финансијског система	45
III.2.1.2.	Власничка структура банкарског сектора у 2020.	45
III.2.1.3.	Распоред банака по вредности билансне суме	46
III.2.1.4.	Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	47
III.2.1.5.	Степен концентрације (<i>HHI</i>)	47
III.2.1.6.	Структура активе банака на дан 31. децембра 2020.	48
III.2.1.7.	Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2020.	49
III.2.1.8.	Структура капитала банака	50
III.2.1.9.	Распоред банака по висини ванбилансне суме	50
III.2.1.10.	Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2020.	51
III.2.1.11.	Структура <i>NPL</i>	52
III.2.1.12.	Класификација активе банака	53
III.2.1.13.	Показатељи пословања банака	54
III.2.1.14.	Финансијски резултат банака	54
III.2.1.15.	Показатељи профитабилности банкарског сектора	55
III.2.1.16.	Преглед непосредних контрола извршених у 2020.	62
III.2.6.1.	Број притужби/приговора по даваоцима финансијских услуга у 2020.	81
III.2.6.2.	Број посредовања у 2020.	83
IV.1.1.	Вредност изложена ризику (<i>VarR</i>) на дан 31. децембра 2020.	109
IV.1.2.	Стрес-тест на дан 31. децембра 2020.	110
IV.2.1.1.	Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају	111
IV.2.1.2.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)	112
IV.2.1.3.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама динара)	112
IV.2.2.1.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	115
IV.2.2.2.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	116

IV.2.2.3.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	117
IV.2.2.4.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	118
IV.2.2.5.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	119
IV.3.1.1.	Вредност промета и број плаћања у <i>RTGS</i> систему	121
IV.3.1.2.	Вредност промета и број плаћања у Клиринг систему	121
IV.3.1.3.	Вредност промета и број плаћања у <i>IPS</i> НБС систему	122
IV.3.1.4.	Вредност промета и број плаћања у Међубанкарском и Међународном клирингу	124
IV.5.1.1.	Упоредни преглед броја запослених	170
IV.5.1.2.	Број запослених по квалификационој структури	171
IV.5.1.3.	Полна структура запослених по организационим јединицама	171
IV.5.1.4.	Старосна структура запослених	172
IV.5.1.5.	Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених	172
V.1.1.	Биланс стања	177
V.1.2.	Биланс успеха	179
V.3.1.	Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по земљама и регионима	184
V.3.2.	Изложеност ризику ликвидности	185
V.3.3.	Изложеност ризику од промене каматних стопа	186
V.3.4.	Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза	187
V.6.1.	Укупни приходи и расходи ЗИН-а	197
V.6.2.	Структура укупних прихода	198
V.6.3.	Структура укупних расхода	199